

“Închin această carte silviculturilor și oamenilor de bine, care iubesc pădurea, această sacră moștenire de la strămoșii noștri și care trudesc pentru transmiterea ei cât mai intactă și echilibrată, urmașilor noștri.”

Zeno Oarcea

INTRODUCERE

Ce este un amenajist? Este persoana (inginer-muncitor) care contribuie la întocmirea unui amenajament silvic. Ce este un amenajament silvic? Aici răspunsul este mai complicat. În rezumat, este un studiu-proiect, care inventariază, analizează și reglementează întreaga activitate necesară gospodăririi optime a unei anumite suprafețe de pădure. În detaliu, pentru a fi înțeles rostul și conținutul unui amenajament silvic, este necesară o prezentare generală a lui.

În 1948, noul regim comunist, a naționalizat toate pădurile României. Era considerată pădure o suprafață de pădure de cel puțin o jumătate de hectar. Pădurile mai mici erau exceptate.

Aceste păduri erau atunci în ansamblu o necunoscută. Aproape jumătate din ele nu aveau amenajamente, sau alte evidențe clare. Cele fără amenajamente erau gospodărite pe baza unor cutume, sau la bunul plac al proprietarului, aceștia fiind foarte mulți. Nu se cunoștea nici suprafața exactă a acestor păduri.

Era nevoie astfel de o acțiune în forță, generalizată, pentru inventarierea și amenajarea lor. Specialiști nu existau, decât foarte puțini, ingineri în vârstă, care întocmiseră amenajamente în pădurile de Stat. Planuri topografice existau pentru o mică suprafață și ele erau în general necorespunzătoare. Un normativ pentru întocmirea amenajamentelor nu exista, cel folosit pentru amenajamentele vechi nu mai corespundea noilor condiții socialiste.

Totul trebuia luat de la început.

Noul Minister al Silviculturii a realizat în primul rând o organizare administrativă a întregului fond forestier, pe regiuni, pe ocoale silvice și a înființat un Institut de Proiectări și Amenajări Silvice, încă din 1948.

La acest Institut au fost cooptați toți cei câțiva ingineri silvici care lucraseră până atunci la întocmirea amenajamentelor pentru pădurile de Stat. Ei au constituit corpul de organizare și control și au pus la punct un prim normativ de întocmire a amenajamentelor. Ca ingineri lucrativi, au fost cooptați toți inginerii silvici absolvenți ai promoției 1948, precum și cei încă neterminați, ce urmau

să termine facultatea în 1949. S-a constituit, astfel, un corp de peste 100 de specialiști proiectanți, cu care urma să se amenajeze întregul fond forestier al țării, în 7-8 ani. Amenajamentele urmau să se repete apoi din 10 în 10 ani, cu regularitate. În paralel cu lucrările de amenajare propriu zise, un alt corp, de specialiști topo, urma să întocmească planurile topografice necesare. O altă muncă imensă.

S-a lucrat intens 8 ani de zile în condiții extrem de grele, iar în 1956 s-a încheiat primul ciclu de amenajare a pădurilor României.

Am început să lucrez la amenajări din vara lui 1957, fiind încă student în ultimul an. Începuse deja cel de-al doilea ciclu de amenajări a pădurilor. Deja lucrurile se așezaseră pe un făgaș bun. Exista o primă evaluare a pădurilor din țară și prima serie de amenajamente. Existau planuri topografice pentru cea mai mare parte a pădurilor. S-a început realizarea și folosirea planurilor aerofotogrametrice, mult mai exacte și cu curbe de nivel. Exista un Institut central de amenajări silvice, cu mai multe filiale în țară. Exista un normativ bine conturat. S-a trecut la materializarea organizării teritoriale prin pichetaje cu vopsea roșie și borne din piatră sau beton. S-a definitivat organizarea ocoalelor silvice pe unități de producție (U.P.)

DEFĂȘURAREA LUCRĂRILOR DE TEREN

Într-un ocol silvic lucrau mai multe echipe, care constituiau un șantier, coordonat de un șef de șantier.

O echipă de amenajare, alcătuită dintr-un inginer, 1-2 tehnicieni și mai mulți muncitori, urma să amenajeze 1-2 sau mai multe unități de producție (U.P.), până la realizarea normei atribuite pentru o campanie, în general 5-6.000 ha. Pentru acoperirea suprafeței de lucru, echipa se instala în mai multe puncte - cătune, cantoane silvice, alte construcții existente, stâne, corturi, astfel ca distanța de parcurs zilnic să nu depășească 5-10 km. Condițiile de cazare erau cele oferite de amplasarea respectivă, de la relativ bune la foarte modeste. Deplasarea până la aceste puncte, cu bagajele necesare, se făcea cu mijloace puse la dispoziție de ocolul silvic –căruțe, cai, foarte rar mașini de teren, acolo unde existau drumuri, sau cel mai adesea pe jos.

Aprovizionarea cu alimente se făcea de obicei în satele apropiate, la magazine sau la cetățeni, sau la magazinele forestiere acolo unde acestea existau. Aprovizionarea se făcea, în general, pentru amplasamentele izolate, odată pe săptămână. Ce alimente ofereau magazinele forestiere - pâine (cu programare anterioară), mălai, orez, sare, zahăr, ulei, slănină, marmeladă vrac, conserve de fasole, ceapă, cartofi. Este de imaginat cum se păstra de exemplu pâinea, o săptămână, în toiul verii, fără frigider sau cămări izolate. Pregătirea mâncării se făcea individual, prin mijloace improvizate, arareori de către soția pădurarului sau cabaniere.

În locuri izolate, departe de sate, legătura cu lumea era aproape inexistentă, lipsa orice mijloc de comunicare. Singura legătură cu lumea o oferea radioul portativ, ce se putea procura începând cu anul 1960. La sfârșitul fiecărei luni, inginerul trebuia să se deplaseze la sediul șantierului, pentru a face raportarea realizărilor. Pentru plata întregului personal, în fiecare lună se deplasa pe teren casierul filialei. Cam odată pe lună șeful de șantier făcea o vizită de control.

MUNCA ZILNICĂ EFECTIVĂ

O unitate de producție (U.P.) este împărțită din punct de vedere administrativ în parcele, iar fiecare parcelă în subparcele, atunci când apar diferențieri ale arboretului în funcție de – specii de arbori, vârstă, desime, productivitate, funcționalitate. Subparcela este numită „unitate amenajistică” (U.A.) și stă la baza studiului amenajistic. Parcelele se separă în general pe criterii naturale - culmi secundare, pâraie, văi. Ele au un caracter permanent, o numerotare cu cifre arabe, și au în general suprafețe între 5-50 ha în zonele de deal și munte și mai mici în zonele de câmpie. Ele sunt delimitate prin marcaje verticale cu vopsea roșie pe arbori și identificate cu borne din piatră, beton, numerotate, la colțurile parcelelor.

Subparcelele, care apar în cadrul parcelelor, atunci când apar diferențieri ale arboretului în funcție de criteriile mai sus menționate, se delimitează și ele cu vopsea roșie cu linii orizontale și se notează pe planuri cu litere.

Această organizare spațială a pădurii o face inginerul amenajist ca o primă sarcină. Delimitarea parcelelor a fost făcută la primul ciclu de amenajări (1948-1956) prin cioplaje pe arbori, iar începând cu al doilea ciclu (din 1957) cu vopsea. Parcelele au un caracter permanent, iar începând cu al 3-lea ciclu de amenajări, delimitarea lor și întreținerea bornelor a rămas în sarcina ocoalelor silvice. La fiecare ciclu de amenajare se refăce însă subparcelarul de către amenajist.

După realizarea acestei organizări spațiale a pădurii, amenajistul trece la întocmirea descrierii parcelare. Este o muncă laborioasă, care se notează pe carnetele speciale, pentru fiecare subparcelă (U.A.). Pentru fiecare subparcelă se culeg și se menționează următoarele elemente: (i) indicativul subparcelei – de ex. 5A, 12C. etc.; (ii) suprafața în zeci de ari care se stabilea ulterior la birou prin planimetrarea planurilor; (iii) funcțiunea, prin încadrarea într-o categorie funcțională; (iv) tipul de stațiune – conform unei tipologii; (v) tipul de pădure-conform unei tipologii; (vi) tipul de floră-conform unei tipologii; (vii) - descrierea stațiunii - formă de relief, altitudine, expoziție, pantă; (viii) roca din subiacent; (ix) tipul de sol - stabilit prin executarea unor profile; (x) PH-ul solului, structura; (xi) menționarea speciilor de floră.

Descrierea arboretului, cu următoarele elemente: (i) compoziția – de ex. 10 Fa, sau 5Fa3Go2Ca; (ii) vârsta pe specii-apreciată sau citită pe cioate; (iii) consistența - desimea exprimată între 0,1-1,0; (iv) diametrul mediu al fiecărei specii - se determină cu clupa forestieră; (v) înălțimea medie a fiecărei specii - stabilită cu dendrometrul; (vi) volumul masei lemnoase pe specii - se stabilește cu ajutorul unor tabele; (vii) clasa de producție pe specii-în funcție de vârstă și înălțime, după tabele; (viii) calitatea trunchiurilor pe specii; (ix) starea semințșului; (x) lucrări executate – se iau din evidențele ocolului; (xi) lucrări propuse-îngrijire semințș, degajări, curățiri, rărituri, tăieri de regenerare; (xii) date speciale

Completarea unei asemenea fișe necesită un minimum de 50 minute. Toate aceste elemente se completează după parcurgerea subparcele de către amenajist. Pentru arboretele bătrâne, care se apreciază pe teren că vor fi exploatate în următorii 10-20 de ani, se execută de către tehnicieni cubaje parțiale prin cercuri, care dau o estimare a volumului lemnos cu o precizie de $\pm 5\%$. Tot tehnicianul, ajutat de muncitori, execută ridicarea în plan a subparcelelor noi, ce nu figurează în planurile vechi, cu ajutorul unui aparat numit busolă topografică.

Am detaliat toate aceste elemente pentru a evidenția minuțiozitatea și profunzimea cu care se analizează cunoașterea pădurii prin amenajament.

Cu ajutorul tuturor acestor date, se întocmește apoi, în cursul iernii, amenajamentul propriu zis. El prezintă întâi, centralizat, o serie de date statistice privind structura pădurii - structura pe clase de vârstă, compoziția, productivitatea, volumul total al masei lemnoase, creșterea anuală totală, etc.

Rezultanta principală a acestor date de sinteză este așa numita „posibilitate” adică volumul lemnos ce poate fi exploatat, astfel încât să se asigure o continuitate echilibrată a pădurii în ansamblu. Tot amenajamentul mai precizează apoi subparcelele ce vor fi tăiate în următorii 10 ani, precum și modul de tăiere (tratamentele) și modul de asigurare al regenerării pădurii.

Iată astfel, în rezumat, munca amenajiștilor. Ea asigură gospodărirea optimă a pădurilor. Ea se face, însă, cu un efort considerabil al amenajiștilor. O zi de muncă pe teren a unui amenajist înseamnă o deplasare între 15-25 km, pe teren în general în pantă, fără poteci, cu diferențe de nivel ce pot ajunge la 500 chiar 1000 de metri. Paralel cu acest efort fizic, atenția amenajistului trebuie să fie concentrată permanent la toate caracteristicile arboretului pe care îl descrie. Astfel, o asemenea zi este de-a dreptul epuizantă.

Este prețul ce trebuie plătit pentru o gospodărire optimă a pădurilor, a acestei adevărate comori a omenirii. În contrast, putem evalua dimensiunea „crimei” prin care se distrug pădurile țării noastre, fără nici o reglementare, din lăcomie și inconștiență.

Cuprins

INTRODUCERE	5
SCURTĂ BIOGRAFIE	11
PRELUDIU - PRACTICĂ ÎN RETEZAT	15
CAMPANIA 1958 - BĂLTIȘOARA	21
CAMPANIA 1959 - VOEVODU	41
CAMPANIA 1960 - HERCULANE	54
CAMPANIA 1961 - CĂLUGĂRENI - CLOȘANI	74
CAMPANIA 1962 - ȘUGAG - OAȘA	88
CAMPANIA 1963 - VALEA STREIULUI - BOȘOROD	99
CAMPANIA 1964 - JULIȚA - RETEZAT	110
CAMPANIA 1965 - ORȘOVA	121
CAMPANIA 1966 - VISCA - ȚEBEA - BLĂJENI	126
CAMPANIA 1967 - TIMIȘOARA - ALBA IULIA - TEIUȘ	131
CAMPANIA 1968 - RUSCHIȚA - SIMERIA - OȚELUL ROȘU	136
CAMPANIA 1969 - O.S. DEVA - O.S. FĂGET	138
CAMPANIA 1970 - TEREGOVA - BREZOI	139
CAMPANIA 1971 - O.S. JIBLEA - O.S. ZĂRNEȘTI	142
CAMPANIA 1972 - GURAHONȚ	148
CAMPANIA 1973 - CODIFICARE - STUDII	150
CAMPANIA 1974 - STUDII - AMENAJĂRI RETEZAT - PARIS - ALPI - ITALIA	153
CAMPANIA 1975 - INEU	170
CAMPANIA 1976 - STUDII - AMENAJĂRI ORȘOVA	172
CAMPANIA 1977 - TIMIȘOARA - BLAJ - CLUJ	176
CAMPANIA 1978 - STUDII - AMENAJĂRI CLUJ	177
CAMPANIA 1979 - STUDII	179
CAMPANIA 1980	181
CAMPANIA 1981 - STUDII - AMENAJĂRI O.S. GÂRDA, O.S. PECICA	183
CAMPANIA 1982 - STUDII - AMENAJĂRI O.S. GURAHONȚ	186
CAMPANIA 1983 - STUDII	187
CAMPANIA 1984 - STUDII INVENTAR FOND FORESTIER - AMENAJĂRI PĂȘUNI	189
CAMPANIA 1985 - STUDII - INVENTAR FOND FORESTIER - AMENAJĂRI PĂȘUNI - VIZITĂ AMERICA	191

CAMPANIA 1986 - STUDII	192
CAMPANIA 1987 - STUDII	195
CAMPANIA 1988 - STUDII	197
CAMPANIA 1989 - STUDII	198
JURNAL DE CĂLĂTORIE CANADA - STATELE UNITE	199
PLEDOARIE PENTRU SĂNĂTATEA, REFACEREA ȘI MĂREȚIA PĂDURILOR ROMÂNIEI	283

SCURTĂ BIOGRAFIE

Născut în comuna Gurahonț, o comună cu valențe peisagistice deosebite, situată pe Crișul Alb, la 5 aprilie 1930.

Tatăl avocat, mama casnică.

Școala primară o face în comuna natală. Apoi liceul în orașul Brad, la liceul Avram Iancu.

În ultimul an de liceu, în iunie 1948, la vârsta de 18 ani, este arestat. Anchetat la Securitatea din Deva, este deținut la închisoarea din Deva până în mai 1949, când este condamnat de Tribunalul Militar Sibiu la 3 ani închisoare, pentru activitate în cadrul unui grup F.D.C. (Frății de cruce).

Trece prin închisorile Jilava, Târgșor, Canal (Peninsula, Midia). Este eliberat în martie 1953, depășindu-se astfel termenul de condamnare, cu aproape doi ani. În timpul acestor ani de detenție, au loc următoarele evenimente, care au afectat familia sa:

- În noiembrie 1948 este arestat fratele său mai mare, condamnat la 5 ani închisoare pentru găzduirea într-o noapte a unui consătean, care a încercat să treacă frontiera;

- În 1949 i se interzice tatălui său practicarea avocaturii;

- În 1950 este arestat tatăl său pentru două săptămâni, timp în care soția este scoasă din casă în 24 de ore, pentru a se instala acolo Miliția Raională;

- În 1952 tatăl său este arestat din nou, fără nici o condamnare, transportat cu vagonul dubă la București, în lagărul Ghencea, unde moare din cauza unei enterocolite netratate. Mormântul său este necunoscut.

După eliberarea din închisoare, lucrează câteva luni la mina de cărbuni din Țebea.

În toamna anului 1953, reușește să se înscrie la Facultatea de Silvicultură din Brașov (Orașul Stalin). În ultimul an de facultate, 1958, se căsătorește cu o colegă de facultate.

Termină facultatea de silvicultură în 1958, ca șef de promoție.

După terminarea facultății se angajează la Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice, Filiala Timișoara, unde lucrează până la pensionare.

Lucrând în primele campanii în zone izolate, cu păduri virgine, este pasionat de problema conservării lor și de necesitatea creării ariilor protejate. În 1964, lucrând în Retezat, reușește să extindă prin amenajament suprafața singurului parc național existent în țară, înființat în 1935, dar care avea o existență formală,

în lipsa unei administrații proprii. Militează pentru înființarea unei administrații, dar ideea este obstrucționată de șeful de proiect.

În 1968 se înscrie la doctorat, la profesorul Rucăreanu. Susține doctoratul în martie 1977, în prezența profesorilor Rucăreanu, Tufescu, care apreciază lucrarea. Decanul Marcu face o serie de observații critice, fapt ce amână atribuirea titlului cu doi ani, din cauza situației politice a candidatului. Abia peste doi ani, în 1979, i se acordă titlul, la insistența profesorului Negulescu, membru al Academiei Silvice.

Tema lucrării de doctorat „Cercetări privind stabilirea principiilor organizatorice pentru amenajarea turistică a pădurilor și a zonelor adiacente”. Lucrarea oferă ca aspecte de originalitate, o metodă de cartare peisagistică și propuneri pentru înființarea unui sistem de parcuri naționale și parcuri naturale.

În tot acest interval, are o activitate științifică intensă, paralel cu profesia. Scrie articole, participă la simpozioane.

În 1973, ideea parcurilor naționale i se conturase bine și prezintă un referat la un simpozion al Academiei, unde propune un sistem de 13 parcuri naționale în România. Referatul este bine apreciat și în continuare i se comandă întocmirea unor studii de constituire a acestor parcuri, de către Comisia Monumentelor Naturii. Întocmește aceste studii în intervalul 1973-1978. Din păcate, aceste studii nu sunt luate în considerare de către organele de Stat, problema ariilor protejate era inexistentă în preocupările regimului socialist de atunci.

În 1974, o șansă deosebită îl duce la Colocviul Internațional în problema pădurilor de agrement de la Versailles. Este invitat datorită articolelor în acest domeniu pe care le publicase în diferite reviste. Cu această ocazie, vizitează și câteva parcuri naționale din Alpi, în Franța și Italia.

După susținerea doctoratului, primește în cadrul Institutului o serie de lucrări de diverse studii, paralel cu lucrările de amenajare. Aceste studii se focalizează pe două domenii - amenajări recreative în jurul unor orașe și lucrări de reconstrucție ecologică, în special împădurirea unor halde de steril și cariere. Din numeroasele lucrări de acest gen pe care le execută, se remarcă în special „Studiul de reconstrucție ecologică a carierei de șisturi bituminoase de la Anina”. Studiul se întinde pe un interval de 4 ani și în paralel execută concret o stație pilot experimentală. A realizat poate cea mai reprezentativă experiență de acest gen din țară.

În 1985, are cea mai mare șansă a vieții. Este invitat și participă timp de o lună la un Simpozion în problema Parcurilor Naționale, în Canada și Statele Unite. Vizitează marile parcuri naționale din aceste țări – Jasper, Banff, Glacier, Yellowstone, Grand Canyon, Saquaro, Sequoia. Susține o prezentare a proiectelor de parcuri naționale din România. În țară, proiectele executate în

---

cadrul sistemului de parcuri naționale, propus cu mulți ani înainte, sunt preluate de către Dr. Docent V. Giurgiu, în cadrul unei lucrări prestigioase de Zonare funcțională a pădurilor României.

După revoluție, apare o primă confirmare a preocupărilor sale, H.G. nr. 7/1990, prin care sistemul de parcuri naționale este preluat în cadrul Departamentului Silviculturii și acceptat. Vor trece însă din păcate încă 13 ani, până în 2003, când toate aceste parcuri devin realitate, cu administrații proprii. Este o frumoasă confirmare a visurilor sale de o viață.

Se pensionează în 1990.

După pensionare rămâne activ, în cadrul unei firme private, execută diverse lucrări în domeniul său de preocupări. În 1998 este solicitat de către Primăria Municipiului Timișoara să execute Cadastrul Verde al Municipiului Timișoara. Concepe o metodologie originală și realizează în 4 ani Cadastrul solicitat. Este unicat pe țară.

În intervalul 1995-2003, este cooptat ca și conferențiar asociat la 2 Universități din Timișoara. Predă cursurile – Ocrotirea Naturii și Cadastrul Verde.

A publicat următoarele cărți: Valea Cernei – ghid turistic; Munții Semenicului și Aninei – ghid turistic; Ocrotirea Naturii - de la filosofie la practică; Timișoara Verde (colaborare); Eseuri Carpatine.

P R E L U D I U - P R A C T I C Ă Î N R E T E Z A T

1 septembrie 1956 - Râu de Mori

Inceput de practică după anul III de silvicultură.

Am poposit la poalele Retezatului, la marginea împărăției culmilor, la marginea visurilor ce așteaptă a fi trăite. Am poposit într-o dimineață cu lumină și azuriu, cu țăncurile dârze, fierăstruite, ce sfâșie senina zare, deasupra liniștitei țări a Hațegului.

Am poposit aici în țara dacilor ce mai trăiesc și azi, cu firi blânde, cu mult suflet, cu multă credință, oameni ce să-i pui la inimă. Veniți din lumea forfotei, a goanei, simțim ca un balsam liniștea de templu a naturii din acest colțișor de țară.

Popas simbolic.

10 septembrie 1956 - Gura Zlata

Au trecut deja 10 zile de când suntem aici în lumea minunilor, a frumuseților nespuse. Am uitat complet de lume, de forfotă, de evenimente – suntem plini numai de liniștea și pitorescul coastelor astea abrupte și a țăncurilor golașe.

Am stat câteva zile la Râul de Mori, la sediul ocolului silvic. Am cunoscut șefii, inginerii, restul funcționarilor, am cunoscut evenimentele comunei, tot ce se poate vedea într-un asemenea sat de munte. Clădirile ocolului silvic se află într-un mic parc, fosta curte a clădirii contelui Kendeffy, fostul proprietar al unei mari părți a Retezatului. În comună și în împrejurimi se află câteva vestigii istorice. În comună sunt ruinele unei clădiri impunătoare din piatră, se spune că ar fi fost o închisoare. În marginea unui cătun din vecinătate, la Suseni, se află ruinele unui castel, cocoțat pe o culme stâncoasă. Am vizitat și o altă comună învecinată, Clopotiva, în apropierea ruinelor vestitei Sarmisegetuza Ulpia Traiana.

În urmă cu 6 zile am urcat la Gura Zlata, cu o căruță a ocolului. Suntem în inima munților, lângă zbuciumul continuu al apelor repezi și săltărețe ale Râului Mare. Cabana în care stăm este situată pe o morenă glaciară, cu bolovani imenși, aduși de ape la viituri, din înălțimile Văii Zlătuia. De pe cerdacul cabanei, priveliștea este destul de limitată, din cauza arborilor, deși e situată la înălțime față de vale. În amonte și în aval pe Râul Mare, versanții puternic înclinați opresc privirea. În față, o coastă stâncoasă, cu vegetație rară: fagi, mesteceni, pini. Sus pe creste, buchete de molizi. Jos, peste vale, într-o mică luncă, se află o cabană

turistică și micuța casă de odihnă a lui Brătescu-Voinești, care a îndrăgit mult această vale. Din spatele cabanei coboară în salturi Valea Zlătuii, ce-și adună apele de sus, de pe crestele Retezatului.

Am fost zilele trecute sus pe culmi. Am fost cu Vali, colega și logodnica mea, și cu un brigadier de vârsta mea. Am urcat pe Valea Zlătuii, pe lângă Lacul Gemenii, am trecut prin întinsurile acelea de grohotiș, din blocuri de stâncă mari, de sub Poarta Bucurei. Din Poarta Bucurei s-a deschis minunata perspectivă a salbei de lacuri din Căldarea Bucurei, apoi vârfurile Peleaga, Păpușa, Custura și altele. O priveliște extraordinară. Am coborât apoi pe malul Lacului Bucura, unde am sorbit Dumnezeiasca oglindire a crestelor înconjurătoare în apele albastre și liniștite. Ne-am odihnit puțin, apoi ne-am întors pe același drum, urcând la Poarta Bucurei și apoi coborând pe Valea Zlătuii. După coborâșul prin întinsul de grohotiș, am intrat în întinsurile de jepi, printre care se înalță maiestuos patriarhii înălțimilor, zâmbrii. Coborând pe Valea Zlătuii am trecut prin poieni cu covoare de mușchi în care se înfundă piciorul, prin doborâ-turi cu zmeuriș și printr-o monumentală pădure de molid cu trunchiuri bine elagate. Am ajuns la cabană obosiți, frânți, dar cu minunea munților în suflet.

Azi e o zi pură ca aceea în care am ajuns în Țara Hațegului. Ne odihnim, așteptăm alte zile cu alte experiențe.

13 septembrie 1956 – Gura Apei

Am pornit azi dimineață de la Gura Zlata pe poteca ce șerpuieste alături de apa mare și spumoasă. Am străbătut cale lungă, cu pași de drumeți liniștiți și în tot drumul ne-am întâlnit doar cu o caravană de cai și măgari, ai unui pădurar și ai brigăzii silvice, ce coborau la vale. Le-am dat bineață, am povestit ceva cu ei și am pornit mai departe. De ieri, timpul s-a stricat. A plouat tare, apoi a început a burnița, munții s-au învelit în ceață și s-au întunecat văile. Pe o astfel de vreme sușuitul apei pare trist, straniu. Astăzi s-a mai răzbunat ceva cerul, dar tot timpul au gonit pe cer norii mânași de forțe nevăzute. Am tot ascultat povestea cărării și a apelor înspumate, cu multe dorne, am trecut peste câteva pâraie și într-un târziu, se făcea spre amiază, am văzut în zare cum se lărgeste valea, am bănuit atunci că de acolo o fi începând Râul Șes. Și așa a fost. Am mai mers câtva, cu bocceluța pe băț, cu ranița în spate și cu dragul în noi și am ajuns la confluența celor două râuri mari: Lăpușnicul și Râul Șes. Nu departe de aici am întâlnit pe pădurarul de vânătoare Gelmo, italian, care stă aici în depărtarea asta de 12 ani. Am ajuns apoi la cabane: cabana turistică, o vilă pentru inspecții și...pentru noi. Mai jos pe vale, o altă casă pentru pădurar. Ambele clădiri sunt construite de prințesa Hohenlo, din Germania, care închiriasse niște munți de la

Kendeffy pentru a veni la vânatoare. Curioasă pasiune pentru tânăra și văduva prințesă, vânătoria. Să vină aici din Germania pentru a vâna capre negre.

Ni s-a povestit că tot aici în munți mai trăise o figură interesantă. O femeie mai mult bărbat, severă, care își bătea slugile și mânuia foarte bine arma de vânatoare. Era botezată Maria Magdalena și a fost mulți ani cabanieră la cabana Buta. Era originară din comuna Câmpul lui Neag.

Vila prințesei în care am fost cazați este mică, drăguță, cu două nivele și cu o perspectivă minunată pe valea Lăpușnicului. Aici e o mică luncă la confluența Lăpușnicului Mare cu Lăpușnicul Mic. Cabana turistică de alături era a paznicilor prințesei și a vânătorilor. Are o mobila deosebită, din lemn, simplă, vopsită în negru cu flori mari, viu colorate, pictate pe negru. Un stil de mobilă veche, stil medieval, prea încărcată și sobră. Scaune mari, un gen de fotolii, lăicere, cuire și ceea ce dă aspectul cu totul medieval, candelabrele de pe pereți. Casa era luminată doar cu lumânări, câte trei pe un suport care avea forma unei embleme, cu o cunună sus. Pe perete mai atarna un cocoș de munte.

Ce atmosferă interesantă trebuie să fi fost aici în vizitele prințesei. Incerc să o intuiesc, dar nu mă pot acomoda cu acest stil de ambianță. Va trebui însă să ne acomodăm cele câteva zile cât vom sta aici.

Familia paznicului de vânatoare, Toniuti Gelmo, soția sa Nina și copilul de 10 ani, Guido, sunt foarte amabili cu noi.

17 septembrie 1956 – Gura Apei

După vifornița aceea cumplită de acum două zile, au urmat zile senine frumoase. Ieri am făcut un tur de forță prin munți. Am pornit-o pe jos, pe Valea Lăpușnicului Mare, pe o potecă minunată, prin păduri de molid și brad pe luncile văii, arareori cu fagi seculari și am ajuns la pepiniera Rotunda. Un loc încântător. Aici, valea Lăpușnicului se lărgește un pic, se mărește perspectiva în aval, se zăresc munții ce dau în cei ai Banatului. Coastele înverzite frumos cu rășinoase, presărate ici colo cu mesteceni și câteva goluri cu arsuri. În jurul pepinierii, ce te uimește prin îngrijire și curățenie, străjuiesc niște fagi imenși.

A fost o zi senină, pură, cu o vizibilitate splendidă. Lăpușnicul susura mereu alături. După câteva ore de mers, prin aceleași lunci împădurite, am ajuns la Lunca Berhinei, acolo unde pe stânga urcă marcajul pe culmea Slăveului și pe la Crucea Trăznitului. În dreapta se varsă Pârâul Galbena. Ce minunat loc și aici. Lunca este mai largă, bine împădurită, cu mici poieni din care apare perspectiva stâncilor Stănuleților. Imediat în apropiere se află pepiniera Drăgșanul, sub coastele Stănuleților. Aici am găsit 4 țigani ce reparau gardul și mai sus, la confluența pârâului Drăgșanu, i-am găsit pe ceilalți, care tocmai luau masa. Am stat de vorbă cu Dobre, bulibașa lor, apoi am mâncat și eu. Îmi povestea de un urs

pe care l-au văzut în acea zi, pe stânci. Țiganiile erau din Piatra Cloșanilor, hăt departe peste munți. Lucrau de 6 ani pentru ocol, din mai până în septembrie. Nu e ușor să găsești muncitori care să lucreze și să stea în asemenea pustietăți și condiții.

Am lăsat țiganiile și am urcat pe culme, pe o potecă cu zăpadă, prin iarba mare, uscată, prin jepi uscați, prin colțurile acelea de calcar, tot mereu pe lângă pâraul Drăgșanului. Am ajuns în culmea Retezatului Mic. Ce minunată perspectivă se deschide din culme. În stânga Valea Jiului, în dreapta Valea Cernei cu Izvoarele Cernei, ca un culoar având în față creasta semeață a Oslei. În fundal Piatra Cloșanilor, Vârful lui Stan și chiar Domogledul. Printre ele, culmile domoale ce se întind până în întinsul Olteniei. În spate, zimțurile și zănoagele Retezatului. Mă simțeam în lumea mea, în împărăția culmilor, a zărilor albastre, pure și nesfârșite, a plaiurilor ce coborau lin și se pierdeau ca niște picioare în întunecimea verde a codrilor.

Am pornit pe culmi, trecând prin Drăgșanul, Piatra lui Iorgovan, Paltinul, Galbena, unde la o îngrămădire de stânci am găsit cea mai frumoasă priveliște. Am văzut toți munții Banatului, ai Cernei, culoarul Cernei, depresiunea Petroșanilor și în fund de tot, conturați pe zare, cu cununi de nori, cărunții munți ai Parângului. Am plecat apoi mai departe, trecând pe platoul muntelui Borăscu, de unde am văzut toată valea sălbatecă a Lăpușnicului Mic, peste care apăreau vârfurile munților Branu, Gugul, Godeanu. Căutând o stână, ultima ce mi se spusese că e încă cu ciobani, am lăsat poteca, m-am rătăcit și am fost nevoit să cobor în valea Lăpușnicului Mic pe o coastă abruptă, printr-o arsură, pe firul unui mic pâraiaș. Se vedea parcă o cărare, dar al unui pas îndrăzneț, nu putea fi al altcuiva decât al ursului. Mai jos am găsit și confirmarea – murdăria lui. Era și zmeuriș, dar zmeura și frunzele erau mâncate. Am coborât greu, cu emoții, nu l-am întâlnit pe Moș Martin, dar nici nu mi-ar fi căzut bine întâlnirea. Ajuns în vale, frânt de oboseală, m-am întremat puțin cu câțiva pumni de zmeură și am ajuns la cabană pe înnoptate. Vali mă aștepta cu multă îngrijorare.

Încântătoare, dar riscantă, aventură.

21 septembrie 1956 – Gura Zlata

Am părăsit cabana prințesei de la Gura Apei, unde ne obișnuiserăm totuși. Urma să mai stăm câteva zile la Gura Zlata. Duceam cu noi minunea și ineditul acestor pustietăți, amintiri de neuitat. Pe lângă acestea, o altă amintire, plină de duioșie. În timpul viforitei din zilele trecute, a nins pe munți și s-a făcut rece. Rândunelele care nu erau plecate se adunau cu zecile sub streșina cabanei, imediat lângă geam. În camera noastră făcusem foc și era cald. Am deschis fereas-

tra și luam cu pumnii zeci de trupuri plăpânde pe care le lăsam în cameră. După câteva minute, în care se încălzeau, începeau să zboare prin cameră și apoi când găseau golul ferestrei ieșeau ca săgețile afară.

În drumul spre Gura Zlata l-am întâlnit pe Valeriu Pușcariu, președintele Comisiei Monumentelor Naturii, împreună cu omologul său din Cehoslovacia, Kamerad. Am discutat, au fost impresionați de practica noastră în munți și am stabilit că a doua zi, când ei urcau pe Valea Zlătuii la lacuri, să-i însoțesc. Am ajuns apoi la Gura Zlata, ne-am reinstalat la cabană, unde eram deja familiarizați cu ambianța.

Ieri am urcat cu cei doi la lacuri. A fost o zi foarte interesantă. Am asistat la toate discuțiile dintre ei și am luat astfel contact pentru prima oară cu problematica parcurilor naționale. Cu câțiva ani în urmă, în 1948, în Cehoslovacia se înființase un mare parc național: Tatra, care acum era un model de organizare.

27 septembrie 1956 - Râu de Mori

Ieri am coborât la sediul ocolului silvic Râu de Mori. Practica se terminase. Ne-am luat rămas bun de la toți angajații, care s-au purtat excepțional cu noi. O surpriză neașteptată. La despărțire am primit o sumă bunicică de bani, să ne ajute la facultate. Minunați silvici.

CAMPANIA 1958 - BĂLTIȘOARA

Runcu - Gorj

Anul 5 de facultate a trecut repede. Practic, am avut un singur semestru, cu ultimele cursuri, pe care le-am încheiat în ianuarie. După splendidul Crăciun petrecut la Golești, la casa părintească a lui Vali, ne-am întors la Brașov. Au urmat întâi ultimele examene, apoi trei luni de muncă intensă la proiectele de diplomă, pentru care ne-am cules toate datele necesare.

Din ianuarie, după vacanță, fiind de acum căsătoriți civil, am primit o cameră la căminul Ruscescu, la etajul celor căsătoriți. O simplă cameră de cămin, improvizat în fosta pușcărie a orașului. O atmosferă cazonă, cu paturi metalice, fără covoare și alte decoruri, ba chiar și cu ploșnițe. Era destul de mult și atât, pentru noi, trecuți de acum printr-o viață dură, plină de lipsuri. Eram împreună, ne completam, visam la viitor pe care nu puteam să-l deslușim în acele vremuri cumplite de comunism, dar eram fericiți.

Pe un reșou electric Vali gătea ce puteam cumpăra cu bani puțini. Cartofii prăjiți, laptele praf cu cacao erau nelipsite. Cu banii primiți în cele două luni lucrate la amenajări în vara trecută, ne-am descurcat până la vacanța de Crăciun. Apoi, cu banii luați pe proiectele de an ce le făceam colegilor, în special proiectul greu de torenți în care mă specializasem, am dus-o până prin februarie. De acasă nu mai primeam nimic, toți o duceau foarte greu, și la Golești și la Gurahonț. În ultimele două luni ne-am ajutat cu banii împrumutați de la un coleg inimos, Gică Dascălu, care ne simpatiza mult pe amândoi. Ne-a așteptat de bani până am primit primii bani la amenajări, în Campania 1958. Am reușit astfel să ne descurcăm.

După aproape cinci ani de facultate, la începutul lui aprilie, înainte de Sfintele Paști, am părăsit Brașovul care ne era acum atât de drag, în care am depănat poate cei mai frumoși ani din viață, în care ne-am împlinit, în care nu puținele greutăți au fost mult mai mici decât cele ce ne vor aștepta. S-a așternut în noi o adâncă tristețe, cu care am călătorit până la Gurahonț, în aerul primăvăratec.

Sfintele Paști au fost în 13 aprilie. Au fost zile atât de plăcute, încât am depășit ușor starea de tristețe, firească la încheierea unei etape din viață, splendidă, irepetabilă.

21 aprilie 1958

În pufăitoarele eforturi ale locomotivei, trenul străpungea întunericul, în urcușul spre Balota, în acea noapte de aprilie 1958. A urcat gemând până în apropierea gării Balota, apoi, scăpând de greutatea urcușului, a început să gonească întins, sacadând ritmica șinelor, până ce și-a odihnit răsuflarea în gară. Pe geamul deschis, aerul unei primăveri întârziate intra aspru, tăios, în compartiment. Prin întunericul complet, a apărut o nălucire roșietică, o rumeneală ce cuprindea tot cerul spre nord – est. Călătorii ce nu mai trecuseră de mult pe aici erau desigur mirați de această arătare. Era reflexul în nori a flăcărilor de la sondele de la Țicleni, la zeci de kilometri depărtare.

După controlul de rutină al roților, trenul a pornit mai departe, legănând emoțiile de care eram stăpâniți, plecând în necunoscut. Așa a fost primul contact cu Oltenia anului 1958, regiune în care urma să ne petrecem o bună parte a anului.

Primisem comunicarea șantierului în care vom lucra, printr-o telegramă de la ing. Vucea, șeful șantierului, în timpul Sfințelor Paști, la Gurahonț. Ne întrebam ce vom găsi acolo, în Gorjul de care auzisem atâtea, ce condiții, ce oameni? Erau gânduri ce ne străpungeau în nesomnul nopții. La Filiași am schimbat trenul și curând am trecut pe lângă imensele flăcări ce ardeau la sondele de la Țicleni.

Odată cu zorile am coborât la Târgu Jiu. Destul de ușor am găsit șantierul, instalat într-o baracă, unde am întâlnit șefii și colegii, care în zilele anterioare făcuseră instructajul. Ne-au informat în mare despre șantier și despre tot ce ne aștepta. Ne-am luat aparatul și actele necesare și în aceeași după amiază am plecat cu o mașină spre Bălțișoara.

Am ajuns spre seară și prima impresie a fost deplorabilă. Dealuri goale, hidoase, un carst pustiu ce domina dinspre nord satul, iar mai în fund vârful înzăpezit al Pleșei. Un vânt tăios, rece, înfîgea în noi țepe de îndoială, de teamă. Începeam o experiență nouă, necunoscută. Lui Vali i-au dat lacrimile. Eu căutam să-mi strunesc emoțiile, temerile.

Domnul inginer Câmpeanu, un coleg de șantier, ne-a fost dădacă. Ne-a instalat, cu caracter provizoriu, la familia Zmeu. Alt șoc. Oamenii erau însă niște zmei foarte cumsecade. Obosiți de drum, de o noapte nedormită, de șocul noului, am schimbat câteva vorbe cu gazdele, care ne-au servit cu mâncare, apoi am adormit cu imagini sumbre în noi.

22 aprilie 1958

Când ne-am trezit, a doua zi, lumea era cu totul alta. Un soare puternic și căldicel dădea alt sens fiecărui element din decorul ce ne înconjură și ochii

noștri odihniți au început a găsi un farmec în întreaga priveliște. Foarte repede ne-am acomodat cu regiunea și cu oamenii. Zmeilor le-a plăcut de noi și nouă de zmei și din provizorie, gazda a devenit permanentă.

Lunile petrecute acolo, cu Domnica și Luță Zmeu, au fost minunate. Domnica o iubea de-a dreptul pe Vali și o îngrijea. Avea și ea o fată cam de seama noastră, care era plecată la Craiova. În ziua următoare instalării, am făcut un instructaj cu inginerul Pătrășcoiu, care lucra și el pe șantier. Oameni de lucru am găsit în sat. Ni i-a adus pădurarul. Acesta a fost începutul unei campanii de amenajări, împletit cu grija terminării proiectelor.

23 aprilie 1958

Astăzi e Sfântul Gheorghe. Am rămas acasă. În Bălțișoara e Praznicul Dealului. Pe dealul cu vii a ieșit preotul, a făcut o slujbă, apoi într-o poiană însoțită s-au întins mese cu pomeni pentru săraci, veniți din satele din vale. Sarmale, pilaf și alte mâncăruri de post, servite în milenarele străchini de lut, în jurul cărora oamenii stăteau pe vine. Pământul era rece. În lungul meselor a trecut preotul cu praporele, s-a cântat Christos a Înviat, apoi s-a mâncat. În tot timpul mesei echipe de muzicanți țigani, fiecare cu câte o țigancă solistă, au cântat împrejurul mesei.

Minunat prinos de gând și faptă închinat Creatorului, la începutul unui an, pentru a dăruii belșug. Un obicei străvechi, poate reminiscență a unei vechi credințe. Praznicul Dealului de la Bălțișoara are loc la începutul ciclului de vegetație la vii. Aici viile ocupă un loc important în economia satului, încât li se acorda o importanță deosebită. Asemănător este Praznicul zis Gherman, de 11 mai, în comuna alăturată Runcu, în cinstea urcării vitelor la munte. Obiceiuri foarte interesante, care le cadentează viața cu mult sens.

După masă a fost nedeia, în rariștea de stejari de la marginea satului spre Brădiceni. O atmosferă încinsă, de veselie, de energie dezlănțuită în dans. O adevărată expoziție de costume populare, care m-a impresionat prin varietatea lor și armonia de culori. Toată lumea poartă aici costume populare și intelectuali. Frumusețea portului popular de aici din jurul Runcului o formează iile. Șorțurile sunt în general modeste, sărace, în schimb iile au o bogăție de motive și culori rară, o armonie în îmbinarea culorilor.

La aceste nedei, care se țin pe rând în toate satele, vine lume multă din toate satele vecine. Se fac mai multe hore, hore deschise cu obiceiul luatului înainte. Cântăreți violoniști țigani și câte o solistă, tot țigancă, de obicei fardată, îmbrăcată tot în costum popular. Figura vestită de solistă este Ioana Piperoanea, bătrâna, se spune că e o veche prietenă a Mariei Lătărețu, care era tot de pe aici, din Lelești. Câteva melodii foarte solicitate: "Păsărică de sub nori, ia-mă și pe

mine-n zboriu” și “Leliță Marie”. Nedeia ține până în amurg, când răcoarea și întunericul împrăștie lumea, cu gândul la următoarea nedeie. Frumoase obiceiuri și minunați oameni unde nici nu mă așteptam.

1 mai 1958

Ostentativ poate, nu serbăm și am urcat în munte. Am intrat deja după câteva zile într-o binecuvântată liniște, aici la poalele munților, pe plaiurile înSORITE ale Gorjului. Parcă pentru prima dată trăiesc cu adevărat o împrăvărire în pădure. Alaltăieri, când am intrat prima oară în pădure, mugurii fagilor erau doar umflați și roșii-ruginii. Aseară când ne-am întors băteau în verde. Măine când vom urca iarăși îi vom găsi ușor desfăcuți. E atât de puternic acest sentiment al învierii naturii, al renașterii. Creează un fundal al sentimentelor și a stării generale de o prospețime și un optimism inegalabil altor stări.

Trăim viața din plin, zi de zi, alături de cucul ce-și cântă taina și de râul ce-și spumegă avântul, impresii pe care doar le-am visat, de mult.

5 mai 1958

Unitatea de Producție IV Pleștioara (O.S. Runcu), care ne-a fost repartizată, are o formă curioasă, ca o pulpă de porc, cu ciolanul, partea îngustă, spre est. Ea include versantul drept al văii Sohodolului, ce iese din munți la Runcu. Este o unitate înfundată, fără drum de acces, departe de satul în care stăm. Din primele zile când am început lucrul, a trebuit să stau la “Cruci”, în pășunea bălțșorenilor, la câțiva kilometri buni de sat. Am găzduit la stâna lui Nea Lăpăduș. Oamenii cu vitele încă nu urcaseră. Aici măsuratul oilor urma să fie pe 11 mai.

“Crucile” este o așezare frumoasă, o poiană la poalele Pleșei, cu o perspectivă scurtă asupra Cheilor Runcului și o alta întinsă spre câmpia Olteniei. Câteva stâni, unele împrejmuite, altele doar cu pruni și nuci în jur. Pădurea din jur încă nu a înfrunzit. Sus pe vârful Pleșei, zăpada pe care am găsit-o când am sosit la Bălțșoara a rămas doar ca petece sub pădure. Printre ele plin de brebenei, ghiocei, viorele.

Sus pe culme e un teren aproape plan, foarte interesant. Multe doline, mult grohotiș și un aven mare. Arboretul de fag e foarte des și, deși în vârstă, are înălțimi foarte mici. În dosul Pleșei, spre pârâul Sărături, un alt loc așezat, împădurit, cu multă leurdă. Puțin mai departe “Claia Gagii”, “Prihodul de la Sărături”, numeroase polițe și abrupturi deodebit de interesante. Pentru mine, tot acest relief carstic, cu curiozitățile sale, sunt o noutate. Pe toate acestea le-am zonat ca rezervații.

Cu fiecare zi, mă obișnuiesc tot mai mult cu pădurea și cu amenajările.

14 mai 1958 – Gura Scocului

După câteva zile de întrerupere, în care am lucrat răzbit la proiectul de diplomă, în 12 mai am urcat cu inginerul Vucea, șeful de șantier, la “Gropul”. Intram într-o zonă de cca 1200 ha de pădure virgină, compactă, un bazin total înfundat și fără nici o posibilitate de cazare. A fost un drum plăcut, într-o zi cu soare. Am urcat întâi pe poteca de sub carstu Bâlții, sub poalele Pleșei. Un popas și fotografii în Poiana Găinușii, apoi un coborâș întâi lin și apoi puternic înclinat pe Gruiul Băiașului, iar apoi popasul final în fundul văii, într-o mică poieniță la Gura Scocului. Nici o stână, nici o șansă de cazare.

Până seara ne-am ticluit o colibă. Încăpătoare, pentru toți cei ce eram în echipă. Un singur acoperiș înclinat, acoperit cu scoarță, cetină, pe jos cetină, frunze. Partea deschisă a colibeii era spre apa Șipotului, ce curgea vijelioasă la câțiva metri în față. Am folosit și câteva scânduri vechi, rămase de la o stână distrusă din apropiere.

Am stat acolo 10 zile, cât ne-au ținut proviziile și până am terminat tot bazinetul: Bazinetul Scărișorii, Pârâul Înfundat, Pârâul Tisului, Pârâul Gruiul Băiașului. Totul împădurit compact, cu pădure virgină de fag foarte interesantă, cum nu mai văzusem. 10 zile în care nu am văzut decât interior de pădure, fără nici o perspectivă. Noroc cu hărțile cu curbe de nivel și cu altimetrul ce-l aveam în dotare. Plecam dimineața, urcam o culme, apoi până seara treceam alte culmi și seara ne întorceam la colibă. Muncitorii din sat, neumblați pe aici, erau complet dezorientați (Foto 1).

Foto 1 Valea Gropului cu pădurile virgine de fag

Păstrăvii, bureții de fag erau în toi. Creșteau ca niște ciorchine pe trunchiurile fagilor seculari. Aveam o bună sursă de hrană. Pădurea virgină de fag, polietațată, cu coloanele trunchiurilor curate, netede, cu vechimea lor, cu toate tainele ce le ascundeau, m-a impresionat profund. Au fost și momente mai critice. Câteva ploi torențiale, cu trăznete prin apropiere, când foile de cort întinse pe acoperiș nu puteau stăvi complet șuroiala apei. Apoi, în câteva nopți ursul a venit la stâna ce se instalase în apropiere, vămuind oile. Uneori, noaptea, fumul

des și acru ce umplea coliba ne scotea afară grăbiți, călcând în străchini și în alte obiecte culinare rămase decuseară în fața colibeii.

Paza colibeii în timpul zilei și întreținerea focului era în grija lui Gheorghe Lupulescu, un sătean mai sărac de minte, dar foarte conștiincios cu sarcina lui. Ziua își pregătea lemnele de foc, uneori adevărate trunchiuri uscate de fag, ce țineau focul toată noaptea. Din când în când, când nu avea de lucru, trăgea câte un chiot ce făcea să răsunе întreaga pădure. Eram mulți. Cu tehnicieni și muncitori 12 oameni. Serile la pâlâiala focului erau adevărate șezători, cu povești și râsete. O viață primitivă, austeră, dar plină de farmec. Am învățat de la oameni gustul bun al cafelei de orz prăjit, bineînțeles și savurosul gust al bureților, păstrăvilor.

Oh! Toate vor rămâne doar amintiri sfinte. Locuri și clipe în care am presărat mereu suflet.

16 iunie 1958 – Gura Plaiului

Prima evadare pe culmi. Ne-am cazat la stâna Gura Plaiului, așezată pe un picior de plai, cu o perspectivă întinsă, extraordinară. Toată noaptea a bătut un vânt rece, prelins de pe zăpada ce a căzut în zilele trecute pe munți. Spre dimineață vântul s-a potolit și la deșteptare ne-a întâmpinat un soare jucăuș, vesel, ce se zbenguia prin pâlălăile de fum ale focului din stână. O dimineață sfântă, cu orizont larg, care a făcut să mă înfioreze și să ne pătrundă de sensul vieții în munți (Foto 2).

Foto 2 Gura Plaiului - gata de a porni la muncă

17 iunie 1958 – Dosul Pătuleagului

Ne-am mutat la o altă stână. Înserare pe un țănc de piatră, săltat din întinsul unei păduri de fag cu brad. O legănare de culmi ce coboară și se întretaie barate în fund de un alt munte. Privesc de-a lungul văii și simt alinarea pe care mi-o dă legănarea de culmi și văi, perfect echilibrată.

În prim plan vârfurile molizilor cu conurile atârinate, apoi în fundal țăncurile frământate ale Dosului Pleșii și ale Gropului. Adie lin vântul, înfiorând frunzele câtorva plopî din apropiere. Câteva păsări cântă imnul înserării. Nici unde ca aici, în inima munților, nu simt liniștea ce te pătrunde în toată ființa. Un cuc a început să cânte în depărtare. Superbe și tainice sunt înserările în munți. Fiecare amurgire e o dramă.

18 iunie 1958 – Dosul Custurelei

Ca în fiecare zi, plecăm dimineața și ne întoarcem seara. Cu toată monotonia - uneori - și oboseala muncii, această viață continuă în aerul pur al pădurii și sub bolta vie a ei, e o adevărată încântare.

Rătăcim pe culmi, uitate, părăsite, pe unde oamenii foarte arareori umblă, pe unde potecile s-au astupat.

Brazii uscați și încărcăți cu beteala lichenilor s-au rupt și au căzut pe poteci. Găsim doar urmele proaspete ale ursului. Culmea Custurelei, lungă, complet împădurită, zimțuită ca o custură, întortochiată și presarată de “crovuri”. Pustie. Aici și păsările le auzi rar cântând. Totul e misterios.

În munca noastră nu mergem doar pe culmi și poteci. Pornim uneori de-a lungul coastelor, pășind greu, apăsător, ca să nu alunecăm la vale. Jos se aude șușotind Gropul, iar sus se zbenguie culmea, când apropiindu-se de noi, când depărtându-se de noi mult în sus. Trecând pe versant, pe trasee neumbrate de om, întâlnim rarități: brazi mici, pitici, copleșiți și îmbătrâniți, fel de fel de ierburi, ba câte o floare, ici colo stânci, alte aspecte rare, care toate ne încântă. Culeg de obicei flori și ierburi parfumate: orhidee, dumbravnic și mi le prind la cingătoare. Tot timpul îmi trimit câte o undă mirositoare. Ne prinde ploaia. Ne aciuăm sub câte un brad, iar când ploaia se întetește luăm pelerinele pe noi și așteptăm. Ne interiorizăm. Gândurile sunt însoțite de o undă de tristețe. E trist când ești în pădure și plouă. Gândurile zboară departe. Gândesc la Vali. E plecată la Brașov și mi-e dor de ea. Îmi amintesc de emoțiile pe care le am seara când întârzie pe teren, de greul pe care îl îndură ea, dormind în condițiile mizere pe care le avem aici, de tot sacrificiul și eroismul ei. Mă înțelege atât de mult sufletește.

A trecut ploaia, a sticlit o rază de soare. În pădure frunzele încă foșnesc de picăturile de ploaie ce cad din coroane. Plecăm mai departe, cu aceeași simfonie

tainică a codrului vibrândă în mine.

19 iunie 1958 – Poiana Scărișorii

Astăzi am plecat din munte spre a merge la Brașov, pentru examenul de stat. O zi senină, splendidă. În trecere spre sat urmăresc toate culmile pe care le-am bătut cu piciorul. Nostalgică plecare din munți.

15 iulie 1958 - Gura Plaiului

Ne-am întors de la Brașov. Am trecut cu bine examenul de stat. După câteva zile am fost repartizați unde am cerut: Institutul de Cercetări, Proiectări și Drumuri Silvice Timișoara (ICPDS).

Am părăsit definitiv Brașovul, care în 5 ani de studenție ne-a marcat sufletește. Prilej de tristețe.

Am revenit la Bălțișoara, la zmeii noștrii. Am lăsat-o pe Vali în sat să se refacă, iar eu am urcat în munte. Ce splendoare îți oferă peisajul de la Gura Plaiului. O adevărată Gură a Raiului.

20 iulie 1958 – Gura Plaiului

Suntem în toiul verii. E Sfântul Ilie și jos “în țară” e mare nedeie la Stroești. N-am coborât, pentru că e cale lungă și am cam rămas în urmă cu lucrul.

După aproape o lună de întrerupere, în care am devenit și noi ingineri, cu un succes neașteptat pentru puținul timp de pregătire, am urcat cu câteva zile în urmă, sus, în lumea noastră. Lumea noastră e departe de freamătul lumii celeilalte, de căldura caldarâmurilor, de zgomotul mașinilor. Ea e aici, la înălțimi de multă liniște, în mijlocul unor priveliști superbe, mereu vii.

Am urcat în munte miercurea trecută cu tot convoiul nostru obișnuit: un cal, cu bagaje. Drumul lung, în cea mai mare parte prin pădure, cu glumele presărate în cele 6 ore de mers. Am ajuns sus la Gura Plaiului, la reședința noastră temporară, în jurul amiezii. Liniște. Liniștea adâncă și tainică a firii, pe care o găsești în permanență aici în golul alpin. Decorul pe care îl cunoșteam: frumos, echilibrat, odihnitor, cu unduiri verzi de culmi, presărate cu fagi izolați, sferici. Culmea prelungă a Arcanului pe fundal, înviorată de câteva stâncării și de zveltul pâlcurilor de molid, rămase răzleț la limita fagului.

Cabana, stâna model ascunsă într-o vâlcea. În jur petele negre ale țarcurilor și staulelor de oi. Nenea Nicolae, figura aceea respingătoare de om rău, zgârcit, se muncea să doboare un trunchi uscat - un schelet de fag. Focul făcut sub el îl mistuise până la mijloc și după câteva lovituri de topor se prăbuși cu un zgomot spart, într-un nor de cenușă.

Ne-am instalat în “hodaia” noastră. În lipsa noastră au trecut pe aici niște doctori veterinari, veniți la oi. Nea Nicolae a venit să ne întâmpine, să dea mâna cu noi, să ne povestească ce s-a mai întâmplat pe aici. Parcă e puțin schimbat, mai sociabil. Între timp l-a mușcat un câine și a îndurat mult, a fost și la spital. Ne-a îmbiat cu niște jântiță, eveniment mare. Spre seară au venit și ceilalți ciobani cu oile. Nea Torică, adus de spate, bătrân, cu o figură care nu-i trădează bunătatea. E o fire total diferită de cea a bădiei Nicolae. În familia acestei stâni, stână cooperatistă, mai este un alt bătrân sfătos, venit de la câmpie, de la întovărașire. Neînvățat cu muntele, a venit în primăvară aproape gol, slab, de ne-a apucat mila când îl vedeam, zgribulit, pe timp urât. Mai e și un copilaș, gras, roșcovan, puțin cam molatic. Nenea Nicolae îl injură în fiecare seară de răsună plaiul.

În aceeași zi am avut vizita și inspecția inginerului Vucea, însoțit de soția lui. Seara a fost haz mare și atmosferă plăcută. În camera noastră, cu așternutul de cetină pe jos, inventarul s-a îmbogățit cu o saltea plină cu frunze de fag și cu două perini pneumatice și cu admirabilul ”Turist”, un radio portativ, o adevărată raritate aici, pe care l-am cumpărat la Brașov, după susținerea licenței. Târziu în noapte s-au liniștit spiritele și am adormit. Noaptea, ca de obicei, ne-au trezit vizitele lupilor, anunțate de lătratul furios al câinilor și bulucirea oilor în țarc.

Dimineața, inspecția a plecat în vale iar noi ne-am împrăștiat cu toții prin întunecatele păduri, la muncă.

22 iulie 1958 - Vârful Pleștioara

Sentimentul înălțimii, al “culmii”, e un sentiment unic, magnific, în trăirea spirituală. El este prezent și în clipa în care te urci pe o masă spre a vorbi mulțimii, dar mai ales în existența ta pe semețe piscuri. Se petrece în tine aici, pe culmi, o adevărată transformare sufletească. Se petrece aici, în tine, întruchiparea unei năzuinți permanente, aceea de înălțare. Perspectiva largă, cu fundalul încetoșat al zărilor, care naște o anumită virtuozitate a sufletului, este răsplata efortului fizic depus pentru a ajunge aici. Efort fizic și moral, căci nu poate fi neglijat efortul de voință necesar.

Sentimentul puternic pe care îl trăiești aici este parcă realizat și de unilate-ralitatea trăirii, aici trăiești clipe aproape pur vizual. Tăcerea aici e adâncă, tainică, evocatoare, înălțătoare. Aici vorbesc doar întinderile vălurate, variate, echilibrate sau tulburătoare, prin plămada liniilor de contur. În realitate tăcerea aici nu e perfectă. Auzi șuieratul discret al vântului sau un cricăt de greier, sau țipătul îndepărtat al vreunei păsări a înălțimilor. Dar sentimentul dominant, de fond, este cel al tăcerii, al liniștii, al împlinirii.

Este foarte interesantă evoluția sentimentelor aici, ele se pot accentua creând acorduri sufletești de adâncă puritate și echilibru, dar ele pot foarte ușor devia într-un sentiment de nostalgie, de neliniște, de melancolie – este tristețea visului împlinit.

27 iulie 1958 – Poiana Bârlogului

Intrăm tot mai adânc în unitatea de producție, tot mai departe de sat. Pentru câteva zile poposim pe o altă culme, la o stână în Poiana Bârlogului. O poiană mică, pe o culme presărată cu blocuri de calcar. Se construiseră în ultimii ani un staul bine închis pentru oi. Încăpător, dar scund, cu grinzile puțin mai sus de un metru, doar cât să intre oile. Se stabiliseră aici o turmă de sterpe, deoarece împrejur nu prea era pășune. Se pășuna mai mult în pădure.

Un singur cioban, bătrân, destul de sucit. De obicei turmele de sterpe, erau ținute de mai marii stânei. Săptămâni întregi nu trecea nimeni pe la el să-i aducă mâncare. Trăia doar cu mălaiul ce-l aduseseră cu el și cu acel pumn de caș pe care și-l făcea zilnic, închegând 1-2 litri de lapte de la cele două capre ce le avea anexă la sterpe.

Ne-am aciuat acolo, deoarece în zonă nu exista un alt adăpost. Seara, oboșiți de colindat pe coaste, intram în staul și mai mult pe brânci ne strecuram pe sub bârne ca să ajungem la cetina ce ne era pat. În rest, mușenie. Destul de dezolant. Dar au trecut cele 4 nopți aici și am plecat pe alte culmi, pe la alte stâni.

5 august 1958 – Paltinul

Cu toată trupa, ne-am mutat la o altă stână. Mare, încăpătoare, așezată pe o culme aproape împădurită, cu un izvor la câteva zeci de metri, imediat sub culme. Era goală. Oile se mutaseră de aici. Ne-am făcut priciuri, cu așternut de cetină, și ne-am creat un minim confort. Aici am stat vreo două săptămâni. Acopeream o bună parte din fundul unității (Foto 3).

Pentru câteva zile am coborât în sat, pentru raportările lunare, salarii și legătura cu lumea. Tehnicienii și muncitorii au rămas sus, aveau ce lucra. Am urcat în urmă cu câteva zile, pe o zi însorită. Am luat-o și pe Vali, care stătea mai mult în sat, prelucrând carnetele de teren, cu descrierea pădurilor. Ca să nu ocolim pe culmi spre stână, am urcat pe valea principală până la piciorul culmii unde era stâna. Am mers cam 7-8 ore. Vali a rezistat eroic. Era obișnuită de mică cu mersul pe jos, de la Golești, satul ei, și până la Vâlcea, la școală -16 km.

Am poposit în vale, urmând să urcăm vreo 4-5 km, diferența de nivel vreo 500-600 metri, până la stână. Nu mai fusesem pe aici, dar aveam harta. Căldura verii, oboseala, ne-a îmbiat să poposim aici ceva mai mult. Era pe vale și o căl-

dare, cu apă adâncă, unde am făcut o baie bună. Am uitat de noi și ne-am trezit abia când amurzea. Am început urcușul, destul de abrupt, prin pădure, cu bagajele destul de grele. Până să ajungem sus pe culme s-a înserat bine și în pădurea deasă de fag abia mai vedeam. Noroc că am nimerit totuși poteca de culme, destul de puțin umblată. După hartă mai aveam doar cca 1 km. Nu aveam lanternă, băjbâiam pe culme mai mult instinctiv. La un moment dat am

Foto 3 Stâna Paltinul - întreaga echipă

auzit în apropiere un tropăit și crengi rupte. Probabil un urs s-a speriat de noi. Firesc, ne-au cuprins fiorii. Ca să ne facem curaj, am început a chiui, sperând să ne audă cei de la stână. La prima încercare nici un răspuns. Am continuat să înaintăm, cu pasul melcului. Apoi după câteva minute am repetat chiuitul. De data aceasta, surpriză, am primit răspuns. Stâna era la câteva sute de metri.

La lumina focului din vatră și a unui felinar obosit, în stână era multă veselie, ca de obicei. Glume, râsete, tinerețe. De data aceasta era și un motiv de râs întemeiat. Cu o seara înainte, un muncitor a ieșit seara și s-a dus după apă la izvorul din apropiere. Ajuns aproape, s-a pomenit cu pietroaie aruncate spre el, cât pe ce să-l lovească. S-a întors supărat în stână și a început să-l drăcuie pe un alt muncitor cu care de obicei se hârjonea, crezând că acesta a vrut să-l sperie. La început a fost mult haz, apoi și-au dat seama că nu fusese o glumă. Dimineața au dat de urmele proaspete ale ursului la izvor, care speriat de venirea muncitorului, a început să arunce cu pietre.

Obosiți de drum, am mâncat ceva și ne-am culcat pe patul cu cetină, ce mirosea a brad jilav.

20 august 1958

De la bivuacul din Paltina am terminat cu lucrul întreaga unitate Pleștioara. Este deja o victorie. Peste 4000 de hectare amenajate, păduri virgine de fag, zonă de calcare cu peisaje inedite, sălbatice, singurătate, drumuri lungi obositoare. Am câștigat deja experiență.

Ni s-a permis de către șeful de șantier o mică pauză de o săptămână, timp în care aveam și un eveniment: nunta la Golești. Urma ca după aceea să atacăm o altă zonă mai îndepărtată, obârșia văii Boroștenilor, bazinul Nedeuța.

24 august 1958

Am ajuns la Golești cu câteva zile înainte de nuntă. Pregătirile erau în toi.

Drumul de la Bleici la Golești nu era făcut. Era doar un drum primitiv pe Valea Simnicului, pe care se putea merge cu carul. Noi a trebuit să mergem din Vâlcea pe jos, peste Mărăcini. O potecă de 15 km ce trece peste dealurile dintre Golești și Vâlcea. Poteca începe din Goranu, o suburbie a orașului Vâlcea. Pe această potecă au mers ani de zile la școală, odată pe săptămână, Vali și surorile ei. Tot pe această potecă, aproape săptămânal, Mica Nora, mama lui Vali, mergea pe jos cu coșul încărcat de mâncare pe cap, pentru fetele ei la școală. Incredibil. Ce efort supraomenesc, ce sacrificiu pentru fetele ei, cu ambiția de a le face școlite, de a le scoate din noroaiele Goleștiului.

Cu o planificare riguroasă au venit invitații din partea mea. Cu trenul până la Vâlcea, cu autobusul până la Bleici, cu carul până la Golești. Mama Ica, mătușa Minerva, sora mamei mele, mătușa Hortensia, o altă soră, unchiul Sabin, soțul ei, Bujor, fratele meu, Norica, cumnata mea, Liana, nepoțica mea de un an, doctorul Șerb cu soția, șeful spitalului din Gurahonț, Nicu Riscuția din Brad, un verișor de-al meu. Călătoria cu carul a fost cu mult haz și aspectul ei idilic nu a fost uitat mult timp. Tot cu carul, dar pe alt traseu, i-am adus eu pe nașii noștri de la Curtea de Argeș.

Toți invitații s-au simțit excelent. A fost pentru ei o experiență unică, insolită. Peisajul cu totul aparte, dormitul pe jos, în podul cu fân, mâncărurile originale și întreaga ambianță a nunții. S-au tăiat porci, viței. O armată de bucătari și bucătărese. Mesele au fost întinse în curte. Lumea venită din satele vecine a inundat curtea casei și a fost o zi frumoasă, cu soare, cu veselie. Mirii, niște jigăriți, trecuți cinci ani printr-o facultate, cu muncă multă și mâncare puțină, apoi luni de zile de trudă în munți. A trecut cu bine și acest eveniment unic în viață, care cel puțin pentru ai mei, veniți din Ardeal, a rămas ca o amintire deosebit de originală și plăcută.

2 septembrie 1958 - Nedeuța

După o organizare riguroasă, necesară pentru o expediție la cca 30-35 km de Bâlțișoara, am urcat cu două care pline cu bagaje și alimente la noul loc de muncă. Mergeam în necunoscut, deoarece muncitorii din sat nu cunoșteau acele locuri îndepărtate. Aveam doar o informație că puteam găsi o stână mai încăpătoare pentru cazare. În acea perioadă stănele coborâseră în parte în sate, deci aveam șanse de a ne putea caza.

Am găsit într-adevăr la Nedeuța o stână nouă, din lemn, ca o casă cu mai multe camere. Neterminată, fără uși și geamuri, dar cu acoperiș bun. Suficient. Alături era o stână veche care era folosită în continuare pentru nevoile stânei. Cea nouă fusese cerută de săteni, stăpânirii comuniste, ca o garanție pentru acțiunea de întovărășire a proprietarilor de oi. Construcția modernă era însă prea de tot, depășea condițiile lor de trai la stână, nu puteai face foc pe vatră, fumul nu ar fi putut ieși pe sus. A rămas astfel neterminată, nefolosită. Țineau porcii în ea.

Am ajuns după amiază. Am făcut curățenie, ne-am improvisat paturile din cetină, chiar și o mică vatră pentru foc, noaptea fiind rece. După un drum lung, obositor, apoi truda instalării, a urmat un somn adânc pentru toți.

Ne-am trezit a doua zi cu ceața. Toate zărilor erau înecate în marea de picături albe, reci, opace, ce ne înconjură. Totul în jur, în apropiere, liziera pădurii, apare ca siluete șterse, într-o baie lăptosă, supărătoare, obsedantă. Stâna e așezată pe un splendid picior de plai, la marginea pădurii, sub vârful Nedeea. În fundal fâpura greoaie, masivă a muntelui Oslea. Spre sud, întinderea vălurată a subcarpaților Olteniei.

Ieri, când am ajuns, ne-a încântat admirabila așezare a stâniei. Azi nu mai e nimic. Program administrativ, organizare. Veselie multă. Suntem toți tineri. O mică armată de 16 oameni.

5 septembrie 1958 – Boul, Oslea, Stâna Groapele

După trei zile năclăite în ceață s-a făcut timp frumos. Ne-a săltat tuturor inima de bucurie.

Am plecat de dimineată, dornici de umblat, toți în toate părțile, patru echipe. Frumosul acestei zile senine ne-a dat chef de lucru tuturor. Toată ziua au chiuit văile. Eu am urcat în golul muntelui Boul. O perspectivă atât de frumoasă asupra Oslei și a Retezatului. Am colindat apoi pe marginea golului până la stâna Groapele. Aici, am întâlnit un băiețas de 11 ani, singur, deosebit de isteț. Păzea stâna cu un cățeluș alb, jucăuș. Ne-a povestit multe, ne-a dat lapte gros, cum e toamna la oi. Stâna are o poziție deosebit de plăcută, pe un picior de plai al Oslei, rivalizând cu alta de la Oslîța, ceva mai departe. Am mâncat împreună acolo,

eram cu Vali, apoi ne-am despărțit fiecare plecând cu omul lui. Eu am dat un ocol pe sub toată Oslea, pe potecă, pe la stâna Oslîța. Frumos e de aproape pieptul Oslei, plin de iarbă, cu molizi pitici, rari, ce rup monotonia. Pe-o vale, Cuiul Popii, ce izvorăște dintr-un circ glaciatic, am văzut urmele clare ale sporadicelor avalanșe ce există pe aici pe versantul sudic al Oslei (Foto 4).

Foto 4 Fața Oslei - limita pădurii spre golul alpin

Cu un înconjur mare, seara am ajuns din nou la prietenoasa noastră stână – Nedeuța. În drum, am cules cu aparatul de fotografiat mai multe imagini. Imagini dragi, ce vor vorbi mai clar decât cuvintele, în anii bătrânețelor noastre, sau în anii copilăriei urmașilor.

15 septembrie 1958 – Nedeuța

Zi sfântă de septembrie. E una din zilele pe care le gust cel mai mult în viață, care îmi umplu – mie personal – cel mai mult viața. Puritatea și sfințenia unei astfel de zile, senine, liniștite și călduțe, aici în “ocolul munților”, o poate cunoaște numai cel ce o caută și o poate înțelege.

Eu le caut pentru că le cunosc farmecul din copilărie, în pădurile din jurul Gurahonțului, unde m-am născut. Seninul și puritatea acestor zile mă fac mai prieten ca oricând cu zărilor - parcă le simt ale mele, toate. Întind mâna gândului și le mângâi. E sentimentul rar că tot ce te înconjoară - ești tu - că ești legat de orizont, de tăria înălțimilor și de veșnicie.

25 septembrie 1958 – Nedeuța

Stau singur în fața cabanei de la Nedeuța, în care am lăsat o frântură de viață și sorb minunăția unei nopți pure, scăldată de lumina lunii. Azi, de câteva ore, au plecat cei mai mulți dintre muncitorii cu care am împărțit necazuri și bucurii, aici, în țara zărilor întinse. Vali e plecată și ea jos la țară. Am rămas aici doar cinci suflete, în farmecul acestei pustietăți, fără țipenie de alți oameni.

Stâna din lemn, așezată pe zidărie de piatră, pitită pe un picior de plai, e corabia cu care am navigat mai bine de o lună pe valurile timpului. Stă tăcută, fumează alene și la geam i se vede licărind focul din vatră. În jur, ștevia mare și verde, urzici moarte, bălegar, vestigiile stânei părăsite. Pe cerdacul stânei, masa cea mică, scaunul cel șchiop și câteva obiele întinse la uscat. Așchii de lemn și în cerdac și în fața cabanei. La câțiva pași începe pădurea. Fagii rari, cu coroanele sferice ce umplu spațiul, au început să ruginescă. Joacă în ei focul nostalgic al toamnei. Ruginesc în mirajul sutelor de nuanțe, cântându-ți singuri cântecul de leagăn. Rar, câte o frunză cade din ei, sunând metalic la fiecare lovire de crăci.

E liniște multă, multă, aici în gol, în țara în care domnește tăria și azurul zărilor. Și poleiul ăsta rece și luminos al lunii parcă îngroașă mai mult liniștea. Undeva, departe, Bistrița Boroștenilor se aude susurând. În față am șirul lung, zimțat al Oslei. Sunt clipe atât de pline de sens, cum rar poți găsi în lumea de jos, în țara pripelilor. Aici mi-au pierit grijile mărunte. Au rămas totuși câteva: lucrul de mâine și de poimâne, dar ele se topesc în tainica liniște a înălțimilor.

Aș vrea să dăruiesc și altora, celor dragi, fericirea acestor clipe. Aici viața e primitivă, dar mai plină de sens ca oriunde. Aici te confunzi cu natura, prin fiecare clipă cu care ochii tăi scaldă zărilor.

28 septembrie 1958 – Nedeuța

E atât de capricioasă vremea aici în “Țara zărilor”. Ieri a bătut toata ziua vântul, puternic, pârdaľnic, parcă voia să ne ridice cabana. Spre miezul nopții a stat. L-a îmbiat poate argintiul lunei pline să stea. Dimineața de duminică ne-a întâmpinat iarăși pură.

Am ieșit afară în zori, îmbătându-mă de același decor splendid al zărilor îmbietoare pe care ni-l oferă poziția Nedeuței. Aici, în amfiteatrul de la Poalele Oslei. Toamna a înaintat. Pe toate coastele zăresc pete ruginii – pe alocuri izolat, pe alocuri mai multe la un loc. Spre gol e ca o bandă ruginie. Aici, lângă noi, câțiva fagi au început să ardă, alții abia pălesc.

Viața la Nedeuța a început să-și termine firul, odată cu toamna ce stăpânește tot mai mult zărilor. Am rămas doar patru. Ceilalți au plecat la vale, la culesul viilor, la bucuria strânsului de rod. Noi am rămas aici cu vânturile, cu zărilor tot mai senine și cu pădurea ce parcă pe zi ce trece arde tot mai viu de focul adormirii.

Azi dimineața în zori am mers la izvor. Izvorul nostru e un gâldău - o groapă în nisip, în care picură o vinișoară de apă, scăpată de sub scoarța pământului. E mic, abia clipește, dar e aici la un pas de noi și e tare prietenos. Înainte de a-l găsi, mergeam în sus pe coastă, la cealaltă stână, până unde făcuseră pe vremuri

ciobanii un mic canal în pământ pentru a aduce apa. La izvor, liniște. Doar foșnetul rar al frunzelor uscate ce cad. Când m-am apropiat, în micul găldău, pluteau zeci de frunze galbene, ruginii. M-a apucat parcă o tristețe. Am băut apă și parcă am simțit gustul amarului al regretelor, scurs poate din frunzele căzute. Mi-am făcut apoi un pic de loc în frunze și mi-am umplut vasul. Mi-am amintit că aici vine și ursul noaptea. Acum câteva seri era cât pe aici să dea oamenii peste el.

La cabană am rămas singur azi. Oamenii au plecat după alimente, în cealaltă parte a muntelui, în valea Jiului, la Câmpul lui Neag. Se întorc diseară. Până atunci fac pustnicie. Mi-e dor de Vali și de micuțul drag ce crește în pânțele ei. Mi-am acordat sufletul cu armonia acestui dor și am început să visez. Peste ani, când odorul acesta va fi mare și-l voi învăța să cunoască tot ce am putut desprinde eu din taina înălțimilor. Îl voi obișnui cu viața aspră, chinuită uneori, dar superbă, pe care o poți trăi în țara azuriului din zări. Am visat mult, apoi m-am apucat de copilării, parcă izvorâte din visurile ce mă pătrunseseră. Am scris pe cabană firma: "Cabana Nedeuța", am înflorat-o, am ornat un stâlp. Parcă nostalgia plecării ce se apropie, lăsând aici stăpână trista toamnă.

Și apoi viforoasa iarnă, m-a împins să scriu. În toiul iernii, când prin bârnele și prin șindrila cabanei va urla viscolul, împrăștiind prin cameră pulberea fină a zăpezii, pe-aici pe unde ne-am lăsat amintirile șase săptămâni din viață, scrisul acesta să pomenească viscolului, că oamenii sunt și aici la ei acasă, că au stat și vor mai sta, că e un drept al lor să stăpânească zărilor. În primăvară apoi și în multe altele, ciobanii și mioarele ce vor urca venind din țară, în prospețimea unei lumi noi, ce învie, să știe că au mai trăit oameni aici, pe plaiurile dragi mioarelor.

E o copilărie ce am făcut, dar acum e firească. E atât de nedrept anonimatul în care e condamnat a trăi amenajistul, care duce adeseori o viață chinuită, egală cu a ciobanului ce stă în soare, în ploaie, sub cerul liber, încât reacția mea e firească. Cabana aceasta a scăpat fără nici un nume scris pe ea - s-a prins de oameni sfatul meu - dar pe ea e scrisă urma și amintirea timpului trăit aici de amenajști.

Cei 17 oameni, ce ajunseserăm a fi uneori aici, își vor aminti întotdeauna în palmaresul vieții lor simple de sat, la fel ca bârnele acestei cabane și ca "pășleții" ce ne-au ros mâncarea, de serile plăcute, de veselie, în jurul focului din vatră, după ce ne adunam odată cu amurgul din toate văile, chicotind. Își vor aminti cu drag, cu siguranță, fiecare dintre noi, pentru că m-am străduit întotdeauna să creez cât mai multă armonie în jurul meu și se pare că aici am reușit.

Mă aștept să revăd figurile lui Don Quijote și Sancho Panza, stârnite de Rădulescu cu Gheorghe Lupulescu și celebra măgăriță "Marinela", ce ne-a condus atât de inteligent și inspirat pe poteci, în noaptea golului plin de ceață, când

ne întorceam cu alimente de la Rostoveanul. Mă aștept parcă să răsară după colț figura hazlie a lui Gheorghe, cu șapca lui ce-i intra pe cap până la urechi, cu mersul lui de rață și chiotul specific, ce umplea zările. Heeei..., nană, nană, lungit prelung peste “scoabe” și “crăci”. Parcă mă aștept s-o văd răsărind în prag pe Vali, cu figura făcând pe supărata - ”azi n-am putut face cât mi-ai dat....da....da”, sau pe sprintena Chiva, sărind pe toate grinzile cerdacului (Foto 5).

Foto 5 Stâna Nedeuța - în așteptarea echipei plecate în vale după alimente

Acum nu mai e nimeni.

Doar vântul ce înfioară fagii, pășleții ce-mi rod mâncarea și jarul pe care l-am ascuns sub cenușă. Câteva lemne sparte în tindă, țândări în fața cabanei și masa plină de caiete ce mă chinuie urât când le completez. Mai avem doar câteva zile de lucrat tachimetrie, cei 4. E o muncă mai liniștită și destul de plăcută. Am trăit alaltăieri bucuria primei închideri de poligon.

S-au întors oamenii din vale cu alimente. Ne-am adunat cu toții în camera mică unde au stat cei din familia lui Antonie. E seară. Ne înveselim povestind, cum au umblat azi. Radioul a amuțit. S-a stins toată vlaga din baterii. Nu m-am săturat de munte, dar parcă aici sunt obișnuit să fim mulți, să fie veselie, acesta e duhul Nedeuței. Acum suntem puțini și e trist. Aș sta însă toată iarna aici, în superbul amfiteatru al Oslei. Dar...va veni peste câteva zile sorocul plecării și apoi în alți ani cutreieratul altor meleaguri. Îmi voi presăra sufletul – poate - de aici în colo, în multe zeci de stâne și cabane. Toate acestea mă vor îmbogăți sufletește. Voi pătrunde duhul acestor modeste așezări ale omului ce luptă cu înălțimile, îl voi culege în mine și el mă va înnobila.

5 octombrie 1958 - Bălțișoara

Am încheiat prima campanie de amenajări.

Am cunoscut: o regiune necunoscută – Oltenia, o zonă montană tipică, urcând până în golul alpin al munților Vâlcan și Oslea, o zonă calcaroasă, cu toate originalitățile carstice specifice, întinse păduri virgine de fag, viața pastorală – locuind multe zile la stâni, specificul folcloric al zonei, participând la

câteva “nedei”, sufletul olteanului de munte.

Am învățat: tehnica amenajărilor silvice, tehnica ridicărilor în plan clasic, lucrări de tachimetrie, ridicări în plan busolare, tehnica utilizării planurilor aerofotogrametrice și a orientării în zone total lipsite de vizibilitate, păduri virgine, tehnica supraviețuirii în condiții limită, tehnica de organizare a grupurilor mari la lucrări de amenajarea pădurilor.

Am pățit: episoade originale:

Prima zi de teren a lui Vali. Am dus-o până la Cruci. Acolo am poposit la un punct unde era improvizată o masă și două bănci din lemn rotund. Era senin, soare cald, o zi splendidă de mai. Îi făceam instructajul pentru activitatea de amenajări pe care urma să o înceapă. Stătea cu coatele pe masă, cu mâneci scurte și asculta atentă. Îi spuneam de existența scorpionilor în zonă și de măsuri de protecție. În clipa următoare a simțit ceva mișcând pe dosul antebrațului și în mod reflex a dat cu mâna cealaltă și s-a scuturat: era un scorpion.

Mergeam pentru câteva zile la lucru în Valea Măcrișului, însoțit de omul cel mai de încredere: Antonie. Drumul fiind lung, am plecat după amiază și am rămas peste noapte pe parcurs, La Răscruți, unde era o surplombă în care te puteai odihni, chiar și culca. În față se făcea focul și astfel puteai dormi liniștit. Am făcut focul, am mâncat și ne pregăteam de culcare. Pălălaia focului lumina viu interiorul surplombeii, pereții neregulați de calcar cu multe fisuri. La un moment dat, privind mai atent pereții, am văzut în fisurile din pereți numeroși scorpioni ieșiți să se încălzească la căldura focului. Eu trebuia să dorm sub ei. Până la urmă am adormit și nici unul nu a căzut peste mine în timpul nopții. Scorpionii noștri sunt mai mici decât cei dalmațieni și înțepătura lor e asemănătoare cu cea a unui tăun. Nu am avut nenorocul să fiu înțepat vreodată.

Undeva la obârșia Văii Paltinul, pe un grohotiș de calcar, am găsit un pâlci de pin silvestru și multă regenerare naturală de pin. Mi s-a părut curios, deoarece la facultate învățasem că pinul silvestru preferă soluri acide, nu calcarul. I-am povestit lui Nae Pătrășcoiu, care amenaja versantul vecin al Văii Sohodolului și locuia la Runcu. Am făcut împreună o vizită la acest pin neobișnuit și împreună am scris o mică notă științifică, ce a apărut în iarna următoare în Revista Pădurilor. A fost prima mea manifestare științifică.

În toată campania, paralel cu lucrările de amenajare, am avut și alte preocupări, într-un domeniu ce mă pasiona: analiza priveliștilor. În carnețelul meu de note, am trecut toate considerațiile legate de această problemă. Motivarea și necesitatea acestor analize a priveliștilor (nu le spuneam atunci peisaje, termenul de priveliște mi se părea mai propriu), statica și dinamica priveliștilor, mijloace de analiză, etc. A fost un început, continuat în toată profesia mea, în multele campanii în care am avut ocazia să văd, să analizez, mii și mii de peisaje.

Am înșirat toate cele bune, uneori pățanii hazlii, trăite în această vară. Viața ne-a oferit însă și necazuri. Din cauza eforturilor, atât a muncii specifice, urcat și coborât pe versanți, cât în special a marșului de 30 km de la Nedeuța la Bâlțișoara, Vali săraca a pierdut sarcina, din fericire fără probleme și complicații. Un boț de carne ce ar fi putut fi un băiețel. Așa a vrut Dumnezeu.

Viața merge înainte. Peste câteva zile vom părăsi Bâlțișoara.

10 octombrie 1958

Am părăsit Bâlțișoara. Cu lacrimi. În primăvară, la sosire, Vali a plâns, speriată de peisajul neobișnuit, cu un versant sterp, cu stânci, în marginea satului. Era o seară urâtă, cu cer închis și cu acea briză locală ce bătea în fiecare seară. Acum, la plecare, a plâns de părere de rău că ne despărțim de acești oameni minunați, care s-au purtat cu noi ca niște părinți.

Oare, îi vom mai vedea vreodată pe Luță și pe Domnica Zmeu?

15 octombrie 1958 – Timișoara

După un popas de câteva zile la Ocolul Silvic Lupeni, unde a trebuit să dăm o mână de ajutor la terminarea cubajelor la un alt șantier, am ajuns cu puținele noastre bagaje la Timișoara. O altă necunoscută în fața noastră.

Am fost cazați în marginea orașului, la o fostă mănăstire catolică de maici, Notre Dame. O clădire masivă, cu un etaj, amplasată într-un mic parc, cu arbori bătrâni. În jur se aflau încă două mici construcții anexe. Până cu câteva luni în urmă aici a fost cazată o unitate militară rusească. În vara anului 1958, Gheorghe Gheorghiu Dej, președintele țării, a reușit să-i convingă pe ruși de fidelitatea României față de lagărul comunist. Se făcuse colectivizarea agriculturii, un început promițător pentru ruși. Și rușii au plecat de la noi. O mare victorie.

Clădirea a fost curățată și s-au făcut primele amenajări. A fost apoi atribuită provizoriu Institutului de Cercetări, Proiectări și Drumuri Silvice (ICPDS), unde eram noi angajați. Se ajungea acolo cu un troleibus până la capătul B-dului Lipovei, apoi pe o străduță încă cca 500 metri. În jur erau doar câteva case particulare.

Unii dintre colegi veniseră de pe teren cu câteva zile înainte. Nouă ni s-a repartizat o cameră mică la etaj, lângă birouri. Mai mult decât modestă. Un pat din fier, cu saltea, câteva păături cazone, o masă veche și o noptieră. După câteva săptămâni am fost mutați în clădirea anexă din curte. Eram acolo trei familii. Aveam o cameră prea mare pentru averea noastră și o bucătărie comună improvizată.

Eram foarte săraci. Cu banii câștigați în Campania 1958 ne-am plătit întâi

datoriile pe care le aveam din ultimul an de facultate, în special lui Ghiță Dascălu, colegul de an și de grupă de pe lângă Bacău, bun la suflet, care ne simpatiza mult. În anul V nu am putut fi ajutați de acasă. La Golești socrii erau declarați chiaburi și erau obligați să plătească impozite exorbitante, pentru a-i distruge, iar la Gurahonț, mama mea singură nu avea nici o sursă de câștig. Tatăl meu murise cu câțiva ani înainte în lagărul Ghencea din București, arestat politic fără nici o condamnare. Am rezistat cu puținii bani câștigați pe proiectele pe care le făceam colegilor și apoi cu cei împrumutați de la Dascălu.

Ajunși la Timișoara, eram săraci lipiți pământului și fără nimic. Norocul nostru că ni s-a asigurat cazarea și ni s-a dat un pat metalic, o saltea și câteva pături cazone. Eram însă plini de speranță, de optimism și atmosfera din mica colonie a amenajărilor era plăcută, cu multă veselie. Am luat-o de la zero. În prima lună de salariu ne-am luat un reșou cu butelie de aragaz. Era o mare victorie, nu muream de foame. Apoi, de sărbători, ne-am cumpărat un covor de iută.

Iarna a fost destul de grea și nu aveam lemne. Am rezolvat problema cu uscături din parc și apoi tăind toate aparatele de lemn din bârne de brad de la “sportivnâi garadioc”, terenul de sport, rămas de la ruși. Viața a intrat repede în normal. Dimineața la birou, unde ne familiarizasem cu faza de redactare a amenajamentelor, după amiaza activitate gospodărească. Radioul nostru nu mai funcționa. Ne întâlneam seara cu colegii vecini, râdeam, glumeam. Ce minunată e tinerețea. Uneori mergeam la oraș să ne aprovizionăm.

AȘA S-A ÎNCHEIAT ANUL 1958.

CAMPANIA 1959 - VOEVODU

15 martie 1959

Prima iarnă de când suntem angajați a trecut ca o nălucă. Ne-am pomenit cu zilele călduroase ale lui martie, dătătoare de fiori ai plecării la munte. Deja boala o primisem.

30 martie 1959

Au început a înflori caișii, corcodușii, alintați de căldura zilelor prevestitoare a primăverii. După o organizare și o pregătire sumară, ne-am luat zborul în cea de-a doua campanie. Într-o duminică am plecat împreună cu Costică Rădulescu și cu Iloiu. Eram prima echipă de cocori timpurii. Vali a rămas la Timișoara. Este din nou însărcinată și trebuie să o menajeze.

Am fost primii soli în Petroșani, cu misiune specială: trebuiau făcute câteva cubaje restante în bazinul Braia, din ocolul silvic Lupeni. Cei de la Ocolul Silvic Petroșani, unde urma să ne desfășurăm Campania au fost foarte binevoitori. Ne-au oferit o cameră pentru sediul amenajărilor pe care am amenajat-o, cu mese și scaune.

Apoi au fost câteva zile agitate. Am dus bagajele la Voevodu, în unitatea pe care mi-o alesesem. Apoi am plecat la Lupeni pentru câteva zile. Ne-am cazat într-o cameră mică la un oarecare Purece, din cartierul Braia, la marginea Lupeniului. Povestea cu păduchii lui Grigore, un muncitor de-al nostru, cantina improvizată, deoarece nu aveam mâncare, sunt câteva aspecte deosebite ale acestui preludiv al campaniei. Muncitori am găsit ușor în localitate. Lucrările de cubaje le-am executat grăbit și forțat, chiar pe lapoviță, pe valea grea și prăpăstioasă Braia.

Cele câteva zile de efort s-au încheiat cu recepția făcută de șeful ocolului, inginerul Tatulici. Apoi ne-am întors la Timișoara.

12 aprilie 1959

Am început propriu zis Campania. Oameni și bagaje, înghesuți în mașina de teren a filialei, am plecat din Timișoara și după 6 ore am ajuns la Voevodu, unde vom sta întreaga campanie.

Punctul Voevodu este o poiană destul de mare la o confluență spre obârșia Jiului de Est. De ce are acest nume nu am reușit să aflăm. De fapt întreaga zonă are o mulțime de denumiri foarte interesante - poate vestigii ale unei istorii

uitate. În mijlocul poienii o cabană mare din lemn, cu trei nivele, cu un acoperiș jucat, cu balcoane, deosebit de cochetă, ca un mic castel. Cabana fusese construită în urmă cu câțiva ani de către IFET-ul Petroșani, unde inginer șef era inginerul Nalea Vucea, fratele fostului nostru șef de șantier. Se spune că după terminarea cabanei, au urmat reclamații, apoi un control de la București. Se spune că cei care au controlat afacerea, au văzut cabana splendidă, au chefuit și au zis: bine că s-a făcut așa ceva (Foto 6).

Foto 6 Cabana Voevodu

Parterul cabanei are o sală mare de ședințe sau recepții, o bucătărie și încă două camere oficiale. La primul etaj este un hol mare, din care se intră în cele câteva camere de locuit. Intr-una stă doamna Drăgulănescu, o femeie văduvă și în vârstă care este administratoarea cabanei. Destul de închisă, severă, dar respectuoasă cu noi, care veniserăm cu o recomandare din partea inginerului șef Vucea. Am primit o cameră lângă a ei. Spațioasă, cu acces la un balcon, bine mobilată, cu covor pe jos. Condiții excepționale la care nici nu ne-am așteptat. La etajul doi alte câteva camere, într-una din ele stau tehnicienii noștri: Rădulescu și Găvăgină Țăranu.

Accesul la Voevodu se face cu trenulețul mic forestier, care zilnic, pe la ora 9 sosește de la Petroșani.

14 aprilie 1959 - Voevodu

Am pornit pe teren. Poposesc într-o poiană în așteptarea muncitorilor. E senin, doar câțiva nori fugari pătează cu umbra lor rătăcitoare pădurile încă neînfrunzite. Astă noapte a plouat, iar sus pe creste a nins. Aerul e pur și călduț.

În vale se aude susurând pârâul Muncelului, ce izvorește de sub cetinile umbroase și tainice ale molizilor ce tivesc marginea pădurilor spre gol. Departe, undeva pe cele culmi, pe Măgura, se mai zăresc oițe răzlețe de zăpadă. Aici însă, mai aproape de vale, se simte cum începe să mustescă viața. Mugurii se umflă, florile au împânzit pădurea și colțul ierbii începe să răsară de-alungul pajiștilor. Ca un sol, venit să anunțe învierea pădurii, un glas ritmat: cucul. L-am urmărit

și în alți ani. La început cântă timid, răzleț, peste întinderea pădurilor încă amorțite, apoi tot mai insistent, insinuant chiar, până când în toiul căldurii, înainte de a-și face dispariția bizară din concertul pădurii își pervertește ritmica firească a motivului său sonor. Alături de cuc, concertul este întregit de multe alte păsărele.

Stând așa, în reverie, le auzi pe toate: susur de ape, foșnet de ramuri, ciripit de păsări, vezi tot ce se întâmplă și toate aceste elemente se plămădesc în miracolul unic: liniștea armonioasă și grăitoare a codrului. Înțeles, acest miracol te absoarbe și te confunzi treptat cu el.

22 aprilie 1959 – Voevodu

De trei zile timpul s-a posomorât aici în munte. Astăzi, am colindat un versant, am urcat pe o culme și apoi ne-am oprit. A început să ningă și ceața a strâns vâlul lăptos în jurul nostru. Am poposit în orizontul acesta miniaturizat, am făcut un foc sub cetina câtorva molizi și am stat în așteptare. Ninsoarea s-a întetit, a început să se albească pământul. Aici, la 1250 metri, frunza încă nu a dat și floricelele abia răsărite prin pădure s-au ofilit de frig și acum de zăpadă.

Se vede în jur doar cca. 50 metri, iar mai departe doar siluete ce se pierd în ceață. Vrând-nevrând, în acest decor de iarnă trebuie să-ți apleci atenția la mărunțul ce te înconjoară. În ușor obscurul cetinilor de molid se scurge o întreagă viață.

9 mai 1959 – Voevodu

Lucrăm pe Valea Cerbului. E o vale domoală, presărată de fânețe ce se întind în special pe culmi, zdrențuind pădurea. Toate fânețele de aici sunt înzestrate cu colibe. Sunt din lemn, destul de stabile și bine amenajate, cam întunecoase însă, cu geamuri mici, în care oamenii locuiesc o mare parte din an, stând cu vitele pentru a mânca fânul pe care nu-l pot coborâ în vale.

În zilele acestea, când pădurea are culoarea verdelui crud, e o adevărată încântare să te plimbi prin aceste fânețe. Colindând, am ajuns la coliba lui Negoii Dumitru Buhan. Priveliștea de aici este magistrală. Niciunde caracterul de dominant nu este mai pregnant decât aici. Frontal, golul alpin al Parângului cu vârfurile: Mândra, Slăvei, Câlcescu. În stânga, vârfurile domoale, împădurite, sumbre, ale Caprei, Buha, Sălanelle. În dreapta, depresiunea Petroșaniului, ce se zărește până în fund, estompată de alte vârfuri: Negrele, Ciglău, Piule. În prim plan se pierd într-o adorabilă dantelărie fânețele presărate printre pâlcuri de pădure. În spate, zidul întunecos al pădurii de pe Culmea Frunților.

Duhul acestei poziții este inegalabil, prin complexitatea și dominanța priveliștei și prin armonizarea sentimentelor inspirate.

14 mai 1959

Cu tot timpul urât ce s-a așternut de câteva zile, continuăm să bânuim coclaurii. Azi spre amiază s-a luminat puțin. Vârfurile mari au câte o căciulă pufoasă de nori.

Am terminat cu lucrările în Valea Iepii, o vale greu accesibilă, cu pante mari. Se deosebește de celelalte văi pe care le-am amenajat: Copăciosu, Cerbu, Molidu. Eu străbat toate coclaurile, parcelă cu parcelă. Vali, care s-a acomodat deja cu ambianța, cu numeroșii locatari ai cabanei, lucrează atât cât poate în jurul cabanei: descriere parcelară și cubaje. Are doi muncitori.

Muncitorii pe care îi avem la toate echipele, pe care i-am găsit în cea mai mare parte aici, rămași de la lucrările de împăduriri, stau la o cabană la câteva sute de metri în aval de cabana noastră (Foto 7).

Foto 7 Control din partea șefilor

18 mai 1959

Început de săptămână dar și început de vreme rea. Cer înnorat, mohorât. Cu toate acestea plecăm la lucru de dimineață. Am intrat în bazinul Pârâului lui Pătru, sau Bilele și anume pe Pârâul Cracului. Am urcat într-o plantație și a început o ploaie deasă, burnițată. Ne-am aciuat sub o cetină de unde privesc în vale printre siluetele zvelte ale câtorva molizi regenerați natural, zbenguiala ceții și traiectoriile picurilor de ploaie.

Așa cum e acum, muntele e mahmur și trist. Încep să înțeleg parcă, de ce “momârlanii” sunt în general oameni închiși, posaci, de ce peisajul montan cu capriciile lui se reflectă și în stilul construcțiilor lor: colibele cu geamuri mici, cu lumină puțină. E foarte interesant acest paradox: aici în țara zărilor, unde oamenii au mai ușor viziunea spațiilor largi de pe culmi, cu lumină multă, ei sunt totuși închiși, sobri. Poate faptul că ei trăiesc mai mult în văi, unde te simți mereu copleșit, învins.

31 mai 1959

Au trecut două luni de când am venit pe teren. Munca e aceeași, asiduă, tru-

dită. Urcuş şi coborâş zilnic, mers de-alungul versanţilor, pe timp frumos sau pe ploaie, cu atenţia tot timpul încordată. Aceasta este viaţa de amenajist.

Adeseori, pierd parcă simţul realităţii şi execut mecanic, zi de zi, o muncă ce devine uneori obsedantă. E adevărat că e o muncă de cunoaştere continuă, de conturare a unor concepţii, practice şi de cercetare. Aici am întâlnit molidul pe care nu-l cunoşteam decât parţial. Am colindat bazine cu aspecte interesante, cu peisaje mereu noi: Răscoala, Copăciosu, Cerbu, Iapa, Molidu, Bilele, Cânduţu, Bârloagele, Grivei, Picioruşul. În general terenul e greu, cu pante mari. Alaltăieri, într-un tur de forţă, am ieşit din limitele unităţii şi am colindat de la Gura Potecului, peste Seaca, Puru, la Iezărul Şurianu. Cât de splendidă e toată Obârşia Văii Sebeşului. Întins compact de molid, fără urmă de altă specie, doar cu petele parchetelor şi ale arsurilor. Pantele sunt în general domoale, încât parcurgerea terenului e o adevărată încântare. Poieni splendide cu denumiri interesante: Luncile Prigoanei, Oaşa, etc. Este doar prima incursiune aici, într-o lume aparte, a plaiurilor domoale împădurite cu molid. E parcă ceva din peisajul Nordului îndepărtat.

Profilat pe orizont, Vârful lui Pătru cu versantul nordic acoperit de jepi. Aştept alte zile de evadare, alte colinduri pe culmi.

Vali e mult acasă la cabană. Burta creşte, nu o mai las pe teren. Completează carnetele, citeşte, lucrează prin casă şi creşte în pânţecă bucuria viitorului nostru. Copil drag, îţi voi putea oare insufla toată sfinţenia pe care am găsit-o eu în culmile astea prelungi şi tainice?

Cu câteva zile în urmă am coborât la Petroşani, la şantier şi pentru aprovizionare. La întoarcere am adus o mulţime de puşori de găină pe care ziua îi ţinem într-un mic ţarc, peste vale, iar noaptea îi luăm într-o lădiţă în cameră. Mai zilele trecute, într-o rarişte, pe un versant am dat peste un cuib cu puşori de cocoş de mesteacăn. Micuţi dar foarte iuţi. Am reuşit să prindem vreo şase şi în geanta de teren i-am adus acasă. Seara i-am băgat în aceeaşi lădiţă cu puşorii de găină. S-au zbatut toată noaptea iar dimineaţa erau toţi morţi. E o specie atât de sălbatică în cât nu poate suporta captivitatea.

Tot în zilele trecute am avut şi un eveniment neplăcut. Un muncitor de-a lui Costică Rădulescu, oltean din Andreeşti Gilort, Solomon Ioan, a cules câteva ciuperci otrăvitoare, *Amanita muscaria*, care semănau cu crăiţele, *Amanita cezarea* de la el din Gilort şi cu toate avertismentele lui Rădulescu, le-a mâncat seara. Bineînţeles, s-a intoxicat grav, a trebuit să-l coborâm la Petroşani, unde a stat în spital vreo săptămână. Cred că s-a lecut de ciuperci.

9 iunie 1959 - Mănăstirea Lainici

E duminică. Am planificat împreună cu familia Pătrăşcoiu, şeful de şantier, o

excursie la mănăstirea Lainici, din defileul Jiului. Am luat de dimineață trenul din Petroșani și am coborât la halta Ilie Pintilie, în apropierea mănăstirii. Am vizitat în fugă Mănăstirea Lainici. Întemeiată în 1817 de către boieri gorjeni, într-un loc pustiu, îndepărtat, Poiana Lainici, până unde se circulă foarte greu pe vechiul drum roman. Mănăstirea a fost loc de adăpost pentru Tudor Vladimirescu în zilele de restriște, azi e un loc de reculegere. Prin fața mănăstirii trece drumul de pe Valea Jiului, construit încă înainte de primul război mondial, realizându-se astfel o nouă legătură între Ardeal și Țara Românească.

Pădurile ce acoperă versanții abrupti din jur sunt alcătuite din fag, cu pâlcuri de gorun și exemplare rare de tei, carpen, mesteacăn, înverzind frumos și armonios priveliștea din jur. Priveliște închisă, de vale. De aici în amonte începe defileul propriu zis al Jiului. Drumul, barat pe anumite porțiuni de aliniamente de duzi, fagi, frasini, se strecoară încet în defileu, în special după ce trece frumosul pod arcuit, cu arcadele-i elegante și în general cu o frumoasă arhitectură. Urmează apoi clădirea impozantă a fostei vămi de la Lainici.

De aici în amonte lunca dispare și drumul e săpat pe o mare parte în stâncă, chiar în surplombă, urmărind valea vijelioasă a Jiului. Pe tot restul drumului de cca 12 km până spre Surduc, valea se zvârcolește înspumată în ocoale largi printre picioare de stânci, de culmi secundare, pe care le-a dăltuit cu forța-i timp de milenii. Ai tot timpul sentimentul dezorientării în această vălurare dezordonată de versanți și de picioare de stâncă. Cotiturile mari pe care le face valea nu te lasă să întrezărești firul și direcția principală a văii. Priveliștea e impresionantă, emoționantă, creând sentimentul complet al neliniștei și zbuciumului.

Pe versanții abrupti, colțuroși, garnisiți de stâncării, se încăpățânează totuși să trăiască: fagul, pinul, mesteacănul, teiul și o mulțime de arbuști. Acum, în primăvară, e plin de flori, ce cățarate pe toate stâncile ornează minunat micropriveliștile. Atât ele, prin culorile vii, cât și smocurile de iarbă prinse pe cleanțuri, înveselesc monotonia zbuciumată și întunecată a granitului și andezitului. Ca originalități deosebit de interesante în peisaj sunt limbile de stânci ce pătrund în interiorul buclelor Jiului, care, prin dimensiunile mult reduse față de grandiosul versanților, apar prietenoase.

Peste tot în acest defileu sunt impresionante construcțiile curajoase ale liniei ferate: viaducte, tunele, ziduri de sprijin uriașe, care îți impun un sentiment major, tonic, în învâlmășeala aceasta naturală de forme sculpturale, care în totalitate te copleșesc.

Am parcurs pe jos tot acest defileu. Vali a rezistat eroic, deși gravidă în luna a patra. Pe parcurs am întâlnit câteva țigănci, care au ghicit “fetelor”. Spre seară am ajuns la Petroșani, apoi a doua zi la Voevodu, la treburile noastre.

12 iunie 1959 – Voevodu

Ploi interminabile. Un an foarte ploios. De două săptămâni curg șiroaie de apă din nori negricioși, păsloși, ce acoperă toate culmile din jur. Aici, în fund de vale, norii negri întunecă zarea, închid orice dorință de evadare. Ploile acestea interminabile sunt obositoare, obsedante, deprimante. Avem noroc de micul confort pe care ni-l oferă cabana, care ne concentrează în micul orizont al familiei (Foto 8).

Foto 8 Izvoarele Lolăii - parc natural la limita pădurii

17 iunie 1959 – Gura Potecului

Pe neașteptate, ieri s-a făcut timp frumos. E atâta bucurie în albastrul cerului mult așteptat, încât toți suntem plini de optimism. Pieptul respiră mai adânc, până în fund, ozonul pădurilor de molid, piciorul calcă mai sigur și te duce cu îndrazneală pe coaste.

Am început să dormim la stâni, la minunatele stâni din acești munți. Pe culmea ce înconjoară unitatea, stânilor se țin lanț, unele ale satelor din câmpie, altele ale Lomănărenilor, altele ale Sugăgenilor, ca: Muncelul Birăoanilor, Piscul Răscoalei, Fruinți, Bilele, Gura Potecului, Smida Mare, Smida Mică, Sălanelle, etc. Stânilor sunt adevărate așezăminte de cultură și serioase puncte sociale. Viața la stâni e trăită cu mult sens, totul decurge după un dichis tradițional: urcatul la stâni, aranjarea stânelor, măsuratul oilor, activitatea zilnică, nedeile, etc.

La stânilor din Valea Sebeșului și Valea Lotrului grija stânelor este în sarcina femeilor, a “băcițelor”, adeseori fete tinere. Datorită acestui fapt, toate stânele sunt curate și frumos aranjate.

Sunt minunate înserările și nopțile aici pe culmi, în clincănit de clopote și hămăit de câini. Pulsează aici o viață încărcată de tradiții, neschimbate de 1-2000 de ani. Cât farmec poți găsi aici, în această viață pastorală, bucolică.

Am colindat azi pe poteca ce duce de la Gura Potecului la Poiana Muierii. O porțiune dintre Gura Potecului și Smida are o perspectivă unică asupra depreziunii Petroșanilor. Privirea se întinde până la vârfurile semețe din Valea Lotrului, Straja, Negrele, Ciglăul, Arcanul, apoi din Valea Cernei - Oslea, apoi Piatra Iorgovanului și semeța cetate a Retezatului. O înserare splendidă la Gura Potecului. Albastrul adânc al cerului e pătat de fuioarele deslânate a norilor, înroșite de soarele în amurg. Peste siluetele zvelte ale molizilor grupați neregu-

lat, armonios, se văd crestele neliniștite ale Parângului, ale Mândrei, singura parte alpină a acestor munți. Spre răsărit, peste unduirea domoală a Văii Sebeșului, se înalță culmile prelungi ale Cindrelului și Ștefleștilor. În spate, de pază stă Vârful lui Pătru. Decor liniștit, cu armonie în linii și colorit splendid.

Înserează. Departe, undeva, se aude șușotind apa Șeselor. În jur mai clincăne tălângile de la vacile ce pasc pe plai. În stână pâlpâie focul și au început poveștile. La ora balmoșului au acces în stână și ciobanii. În rest e doar domeniul băcițelor. Ciobanii afară la oi. Luna aproape plină păzește admirabilele întinderi.

23 iunie 1959

Am început finisajul lucrărilor la U.P.III. Azi am pornit pe Copăciosul, să lichidăm cu pâlcurile răzlețe. Vremea e iarăși instabilă, după o săptămână admirabilă. Plouă, grăbit, pripit, ca vara. Între ploi, lucrăm, în timpul ploilor ne aciuăm pe la colibe ce sunt din abundență aici. E plăcut acum în “țara colibelor” de pe Jiu. Iarba a crescut mare pe toate poienile, împeștrită de flori. Cartofii au crescut în grădini și peste tot e liniște. Cântă greierii, se aud gaițele câteodată, țipând. În rest, totul e tainic, meditativ, splendid.

M-am obișnuit atât de mult cu aceste “tăceri grăitoare”, în care de câte ori cobor la oraș, chiar pentru o zi, mă întorc surmenat. E armonie multă și în sufletele noastre, înțelegerea e stăpână în cămin și rodul dragostei noastre crește, se zvârcolește nerăbdător în pânțele.

2 iulie 1959

A început farmecul plimbărilor pe culmi, în răgazul de lucru pe care ni-l lasă timpul urât. Aproape în fiecare zi ajung în țara zărilor întinse, pe culmi. Cunosc acum toate împrejurimile, toate zărilor și toate mi-s dragi. Din nou dormim pe la stâni. E foarte plăcut, oamenii se deschid ca florile, în bunăvoință, dacă știi cum să-i iei și am cu mine în permanență o cheie misterioasă: aparatul de fotografiat.

Indrăgesc mult stânele, viața aceasta primitivă, naturală, păstrată aproape intactă de sute și mii de ani, e leagănul sufletului românesc și mai ales aici, în acești munți, ciobănitul ia dimensiuni de epopee. E aici împărăția cornutelor și a băcițelor, care au adus cu ele aici, în munte, curățenia, ordinea și bineînțeles feminitatea. Fiecare stână își are individualitatea ei și figurile-i caracteristice. Chiote, veselie, uneori și puțin dezmăț, sunt trăsăturile caracteristice ale vieții pe aici. Jienii sunt ceva mai primitivi și la toate stânele de aici sunt fete (Foto 9).

Foto 9 Poiana Muierii - lumea băcițelor

Astă noapte am dormit cu Vali la Plaiul Frunții și de unde la început la o stână nu ne-au primit și eram puțin supărați, am fost primiți la o alta cu toată dragostea. Desigur și aici aparatul de fotografiat și-a făcut efectul. Mi-a plăcut felul în care Vali a gustat din originalitatea acestei vieți. Dimineața am asistat la parada boitului, când toți: flăcăi, fete, erau roșii, vopsiți cu vopsea noastră cu care marcăm limitele. Mi-s dragi oamenii ăștia simpli și naturali, aici

în munte nu e prefăcătorie. Vali a remarcat figuri foarte interesante și frumoase de fete. E multă sănătate în toți (Foto 10).

Stau în gol, îmi cântă vântul în cetinile molizilor, cânt straniu, șuerat. Privesc zările și stânile ce le mai am de colindat, știu că în fiecare voi găsi flori frumoase ale sufletului românesc. Mă despărțesc cu multă greutate de fiecare din ele și mi-e inima amară. Parcă tot ce văd, tot ce simt mișcând în întinderile astea, îmi e drag (Foto 11).

Foto 10 Băcițele la muls în strungă

Foto 11 Amenajiștilor le arde de znoave

22 septembrie 1959

Au trecut aproape trei luni de când nu mi-am mai notat impresiile. Au fost luni de muncă trudită, printre ploi, ca să ne putem îndeplini norma, să terminăm de amenajat unitatea. Luna august a fost excesiv de ploioasă. Au fost 18 zile lucrătoare cu ploi. Am avut o problema și cu muncitorii. Cei din zonă nu mai veneau la lucru și a trebuit să apelăm la muncitorii ce veneau la pădure, la exploatare.

Aflasem că peste munte, în Valea Lotrului, la Brezoiu, făceau amenajări colegi de-ai mei de an. Într-o sâmbătă, împreună cu Costică Rădulescu, am urcat pe Sălanelle, apoi prin Poiana Muierii, am ajuns la Obârșia Lotrului, apoi la cantonul silvic Vidra, iar seara, după un drum de 45-50 km, am ajuns la Brezoi. I-am găsit pe colegi, erau la un bal. A doua zi, am luat calea întoarsă. A fost o primă performanță în drumeție pe care o făceam. Aveam deja antrenament.

În urmă cu câteva zile am dus-o pe Vali la Gurahonț. Se apropie sorocul. Stătuse destul în munți.

18 octombrie 1959

Acum, când scriu, mă cuprinde un dor de voi care sânteți departe, la Gurahonț, unul încă în neființă, încât dorul mă arde ca un foc, mă copleșește singurătatea, nu mai am răbdare. Mi-e silă aproape de toate coastele pe care le-am îndrăgit atât, deoarece mi-am lăsat sudoare și viața presărate în ele.

A ruginit în mii de nuanțe pădurea. Arde. Arde Lolaia, arde Bârlogul, scapără Sterminosu și vâlvătăile astea ale sfârșitului unei veri, ale unei campanii, mă macină. Te vreau, micuțul meu, rod al dragostei de om, de natură, fiu al codrului, te vreau micuț, plâpând, să te cresc falnic și de folos lumii. Îți urez, ca o ursitoare, că mă voi îngriji în tot lungul vieții să-ți dăluiesc un destin luminos, îți urez să fii sănătos, tare, să te îndrăgostești de viață și de natură, așa ca cei ce și-au dat viața, să iubești mult oamenii și să dai rod vieții tale, muncind neobosit, creând, contribuind prin aceasta la viitorul luminos al omenirii.

Să trăiești! Codrinul sau Codruța tatii.

23 octombrie 1959

Și aici...începe viața unui om.

Telegramă. Sărut mâna! Am sosit. Codruța

O originalitate a mamei mele. Telegrama expediată din Gurahonț în 21.10 orele 18,30, sosită în Petrila în 22.10 și primită de la șeful trenului forestier ce

urca la Gârbovina, în 23.10 orele 10,35.

Altă telegramă. Bine ai venit, îngeraş scump. Vă sărută pe amândouă. Tăticu

8 noiembrie 1959

Mi-a fost dat să o văd pe Codruța mea scumpă abia după atâta timp de la naștere, aproape trei săptămâni. În noaptea de 19/20 octombrie am visat că se născuse un băiețuș frumos, necrezut de frumos și cuminte pentru un nou născut. Parcă la nașterea lui eram și eu acolo. A doua zi, marți, de dimineață le-am spus oamenilor visul, tocmai pentru a verifica veridicitatea visului. În ziua aceea am lucrat pe Sterminosu, la cubaje Bitterlich, pe un versant accidentat, până la Poiana Lolăii. Toată ziua gândul mi-a zburat numai la Gurahonț, la copilășul dulce pe care îl visasem. Seara, obosit, mergând spre cabană, urmăream pe toți pe care-i întâlneam, să văd, care îmi va anunța bucuria. Dar, bucuria nu mi-a fost hărăzită pentru acea zi.

Am lucrat și miercuri, tot greu, plin de nerăbdare și cu impresia că m-am înșelat cu un vis neadevărat. Joi, nu am mai putut răbda teroarea singurătății și a dorului și ca să mă destind am coborât la Petroșani. Nici aici nu am aflat nici o noutate. Vineri dimineața, tocmai ajunsesem la Cimpa, la cantonul C.F.F., hotărât să urc la lucru, când Prepeșiță, de la Serviciul de construcții a IFET-ului, mi-a spus că am o telegramă la gara Lonea, în care spune ceva, că...a...sosit...și nu mai știe ce. La câteva minute a sosit și trenuțul și șeful de tren mi-a întins telegrama. Am deschis-o – un singur rând, cu câteva cuvinte. Eram convins că este de la Găvăgină, tehnicianul care plecase de două zile la armată și care mă anunța că a sosit, probabil la unitate. Am început a citi în grabă: sărut mâna, am sosit...parcă de grăbit nu-mi dădeam seama de sensul cuvintelor... dar când am citit semnătura, Codruța, m-am încălzit de-odată, m-am dumirit și am rămas așa câteva minute, zâmbind departe unui îngeraş scump ce se scâldea abia de câteva zile în adorabila lumină a existenței. Bucuria că eram tată, că aveam o ființă mică plămădită din noi, o minunată îmbinare a cuvintelor ce-mi anunțaseră bucuria, toate, toate mă umpluseră de atâta senin, încât nici nu mă mai gândeam că aș fi dorit un băiețuș întâi. Să trăiești fericită și cuminte, Codruța tatii.

Am lăsat lucrul și am plecat la Petroșani să anunț Marietei și Mariei Vucea bucuria și să trimit telegrama de răspuns. Apoi seara am urcat la Voevodu. Vestea au aflat-o repede toți cei de la Voevodu, pentru că mă grăbeam să mă laud tuturor.

La câteva zile, duminica, am vorbit cu Doinița, sora lui Vali, la telefon și am aflat noutăți. Așa cum știam, Vali era la maternitate și până la nouă zile degeaba aș fi încercat să o vizitez. Speram să pot ajunge acasă peste o săptămână, sau cel

mai târziu prin 2-3 noiembrie, după ce aş fi terminat lucrările. Aveam înainte o săptămână în care trebuia să termin cu recepțiile și cu lucrările neterminate de tehnicieni. Am muncit răzbit dar ... nu am putut termina. M-a încurcat tehnicianul Șefan Vasile. Am strâns din dinți și am răbdat. Spre marele nenoroc, săptămâna ce a urmat a fost cu un timp mizerabil. Duminică am vorbit la telefon cu Vali și eram atât de nerăbdător de-a le vedea, încât toată săptămâna aceea a fost un adevărat calvar. Cu greu a trecut totuși, am încheiat Campania cu un mic banchet la restaurantul Carpați și apoi imediat, la două noaptea, sâmbăta, mi-am luat zborul.

Am ajuns la Gurahonț după o călătorie plină de nervi și nerăbdare, duminică, în 8 noiembrie, la 5 după amiaza. Am sosit pe neașteptate, am făcut o adevărată surpriză. După ce i-am sărutat pe toți, era și Bujor cu Norica, fratele și cumnata, am ajuns și la bobocelul scump și drag, de mult visat. Dormea, îmbujorată, cu o expresie a feței atât de senină și drăguță cum nu m-am așteptat pentru un copil de nici trei săptămâni. Două zile cât am stat acasă, nu m-am putut dezlipi de lângă ele. Vali era slabă, ofilită, pentru că abia cu patru ore înainte ieșise din spital, după o complicație, o infecție apărută la câteva zile după ce ieșise din maternitate.

22 noiembrie 1959

Ai venit iarăși să ne vezi tăticule drag? Suntem acuma bine, sănătoase și eu și mămica. Eu am crescut în greutate, am acum 4,58 kg. Mănânc mult, foarte mult și o supăr câte odată pe mămicuța, pentru că mi se strică stomăcuțul și am crampe și cârâi mult. O supăr pe mămicuța și cu masa în timpul nopții. Dar mie mi-e foame și strâmb gurița, caut, mănecuța, degetul, le sug și dacă nu iese nimic plâng.

Altceva nu fac nimic, decât mănânc și dorm. Uneori stau cu ochii deschiși și mă uit. Nu văd aproape nimic, totuși ceva mai luminos, mâna ce se mișcă uneori, și am învățat să întorc ochișorii după boțul acela luminos. Tăticu spune că acesta este capul dumnealui sau a lui Mica. Eu nu îi cunosc bine încă, sunt micuță și mintea mea e atât de mică, încât nu cunoaște nimic. Când dorm, mă supără o muscă, se așează pe față, pe nas, pe ochișori și mă gădilă. Atunci strâmb năsucul, gurița și cârâi. Astăzi tăticu a făcut la mine: țac, țac și eu am încercat să zâmbesc. Îmi place când îmi face măicuța mea baie. Strâng gurița, mică, mică și măicuța spune că o țin așa frumos și după asta mă cunoaște când îmi place ceva. Am păr negru mult și ochișorii albaștri închiși.

Tăticule, acum ți-am spus destule, am obosit. Te rog frumos roagă-te să primim căsuța noastră acolo la oraș, să fiu aproape de dumneata, să mă săruți în fiecare zi și să fie și măicuța mea fericită.

13 decembrie 1959

De la Gurahonț am plecat la Timișoara, unde am început perioada de redactare a proiectului de amenajare. O etapă de sedentarism bine venită. Peste două - trei luni, când ziua va începe să crească, ne va apuca iarăși dorul de munte.

Instituția noastră s-a mutat în oraș, în clădirea imensă a Dicasterialului, construită de Maria Tereza, unde funcționează și toate instituțiile judiciare ale orașului. Mutarea birourilor, provizorat, acomodare. Pentru moment locuiesc la fratele meu. Urmează să primim din partea instituției un apartament. Când? Vali și Codruța sunt tot la Gurahonț. Le vizitez din când în când.

CAMPANIA 1960 – HERCULANE

8 februarie 1960

ASTĂZI NE-AM MUTAT ÎN CASA NOASTRĂ. Am trăit un sentiment de împlinire cu totul deosebit. Totul ar fi minunat, dar încălzirea centrală funcționează defectuos în apartamentul nostru. Cu toate încercările de aerisire a coloanei, nu am putut înlătura defecțiunea. Am pus un reșou electric în camera Codruței și ne-am descurcat.

19 mai 1960 – Topleț

A trecut o iarnă destul de grea. Am avut mereu probleme cu căldura, pe care nu am reușit să o remediem. Codruța a fost mult timp bolnavă din cauza frigului. Și-a revenit în ultima lună. Acum e bine. Plecarea pe teren nu a cruțat-o nici pe ea. De aproape o săptămână suntem cu toții în comuna Topleț, unde vom sta vreo două luni, până vom termina U.P. II Iardașița.

Stăm într-o casă modestă, cu pământ pe jos, dar în sfârșit, stăm undeva. Codruței i-a priit schimbarea de aer. Mănâncă foarte mult, e durdulie, stă la soare și gângurește mult – pa-pa, ba-ba. Se joacă foarte frumos cu Anuș, fata pe care o avem să o îngrijească. Când Anuș îi zice: cucuți, și se ascunde, râde în hohot

Măine împlinește șapte luni. I-am făcut un cadou, de fapt nu eu ci codrul, codrul care îi e tată sufletesc. Trecând pe Culmea Pietrosului, pichetând, lângă o tulpină dormea un suflețel mic, un pușor de căprioară. Muncitorul l-a observat și până ca puiul să se trezească, l-a prins. L-am dus acasă. De căldură era aproape să moară. I-am dat lapte de capră și și-a revenit. A șuiuit, a plâns mult timp, apoi s-a culcat sub pat la întuneric și răcoare. E o ființă firavă, gingașă care îți inspiră numai milă. Niște picioare lungi, un corp siluet, slăbuț, o inimă ce bate repede, niște ochi umezi, rugători și un botișor umed și el, într-un cuvânt o făptură splendidă. Codruța nu s-a speriat de el. De la început a vrut să se joace cu el, puțin mirată de așa o jucărie. O lua de botișor, se juca cu ea și a fost foarte supărată când n-am mai lăsat-o să o chinue. Vrem s-o creștem câtva timp, să crească împreună. E un sentiment superb pe care îl simt, văzându-i cum cresc împreună, doi copii firavi ai codrului, unul, și al dragostei de codru, celălalt. Parcă ar fi doi frați. L-am botezat “mugurel”. Cine știe care îi va fi soarta.

Să-l iubești Codruța, e primul tău frățior!

25 mai 1960

Au trecut deja două săptămâni de la începerea noii campanii. Ne-am acomodat cu noua regiune, cu noii oameni. Băile Herculane - o stațiune balneară deosebit de pitorească, parc-ar fi undeva în Alpi sau în alți munți cu caracter alpin. Pentru moment am stat puțin, două zile, cu ocazia instructajului, apoi ne-am instalat la Topleț. Toplețul e o comună înghesuită la gura unui pârâiaș ce se varsă în Cerna, pe un con de dejecție al pârâiașului. Un stil de comună foarte interesant, cu casele înghesuite, înalte, cu porți mari închise.

Oamenii nu sunt prea primitivi până nu le intri la suflet. Mulți lucrează la uzina Magheru din localitate. Agricultură se face puțină în aval și în amonte de sat pe Lunca Cernei. Mici distracții, un cinematograf, din când în când câte un circ și jocul de cărți pe băncile din colțurile ulițelor.

Sarcaștița și Iardaștița, două văi, destul de lungi, ce vin din munții Almăjului și se varsă în Cerna în apropierea comunei. Munca și viața de aici nu ne oferă ceva deosebit.

1 iunie 1960

I-a ieșit primul dinte Codruței. E neliniștită, plânge, cârâie, vrea să muște tot mereu ceva. Primele chinuri deosebite din viața ei. Cine știe câte o mai așteaptă de-a lungul vieții.

Cu toții ne-am acomodat cu Toplețu, chiar și Mugurel. Muncim de zor, cu toții, dar atmosfera e plăcută. În vecini stau inginerii Țurcanu și Damian. Ne gândim cu tristețe la lunile viitoare, când va trebui să o trimitem pe Codruța la Gurahonț, pentru că noi vom urca pe Cerna.

19 iunie 1960

Am vizitat insula Ada Kaleh. Am plecat dimineața cu autobuzul și am trecut Dunărea cu o barcă. De la debarcader am trecut prin parc și am vizitat mormântul lui Mischin Baba, fiul unui rege din Buchara, mort aici printre turci în 1788. Am vizitat apoi cetatea, construită prin 1440 de către 4000 de prizonieri, timp de 35 de ani.

Cetate imensă, cu bolți, creneluri impresionante, care a fost parțial locuită până la marea inundație din 1940. În cetate stau acum înghesuite casele celor 500 de locuitori ai insulei. Servim o cafea bună la Hakhi Iaia Senchet. Continuăm vizitarea prin altă parte a cetății, vedem smochini cu 6 recolte pe an. Spre malul sârbesc vizităm cimitirul vechi cu doi chiparoși columnari, apoi moscheea cu covorul imens de 9/16 metri și cu o greutate de 400 kg. Vedem și

restul insulei și ne întoarcem mulțumiți la debarcader.

Codruța a suportat foarte bine această primă excursie din viața ei. La debarcader, pe iarba verde, a mâncat cu o poftă grozavă.

20 iunie 1960

Codruța împlinește azi 8 luni. A crescut mult și s-a făcut tare drăguță. Are 8,8 kg, stă bine în picioare, sprijinită, se ridică singură în cărucior și...cade dacă nu suntem atenți, se întoarce pe toate părțile și se târăște puțin. Este foarte atentă la orice se întâmplă în jurul ei, se joacă cu noi, spune și vorbește mult: ba-ba-ba, ap-a, ap-a, și face o mulțime de năstrujnicii. E foarte răbdătoare și bună. Trebuie să fie ceva cu totul deosebit ca să plângă. Mănâncă bine și doarme...mai puțin. Toata ziua s-ar juca și se joacă și singură. Culege toate scamele, duce la gură orice îi vine în mână. Cei doi dințișori i-au crescut binișor.

Primul ei prieten - Mugurel - a crescut și el și se joacă cu Codruța. I-am făcut fotografii reușite și cu Mugurel și cu două găsculițe într-un lighean. Prin tot ce face ne topește inimile de drag și cu durere mă gândesc de acum ce voi face peste câteva zile când va pleca la Gurahonț.

22 iunie 1960

Se apropie plecarea Codruței la Gurahonț. Tristețea ne apucă nu numai pe noi ci și pe "Uina Sofia", la care stăm în ultimul timp, și pe toate femeile din sat care trec toată ziua să o vadă și să o admire. E ceva cu totul surprinzător. O mulțime de femei din sat, chiar și bărbați, o strigă pe nume cu atâta drag de câte ori trec pe aici, o iau în brațe, o gugulesc. Nu mai vorbesc de un roi întreg de fetițe și băieți care toată ziua s-ar juca cu ea, îi aduc frăguțe. Se bucură de atâta dragoste și atenție din partea unor oameni străini, cum nu ne-am putut închipui. Poate, numele ei aparte, în concordanță cu ocupația părinților ei, poate drăgălășenia ei, nu pot ști care e explicația.

E într-adevăr foarte drăguță. Cu atâta gingășie spune ea și face cu mânuța: pa-pa-pa...spune din ce în ce mai bine și...mam...mam. Azi, când Anuș se juca și o stropea cu apă, Uina Sofia a învățat-o s-o scuipe și atât de drăguț strânge ea gurița și o scuipe pe Anuș.

11 iulie 1960

Ora 4.30 - Toată noaptea a bătut un vânt puternic, încât de câteva ori am crezut că ne ridică în aer cortul. Deși rece, după ziua de ieri în care a plouat aproape încontinuu, sperându-ne, totuși cea de-a doua noapte, dormită în cortul instalat în curtea șantierului, a fost plăcută. Salteaua moale, plapuma călduroasă și...purecii mulți.

M-am trezit odată cu zorii zilei și spre mirarea și bucuria mea am constatat că vântul de astă noapte a avut darul de a împrăștia toți norii. Perspectiva urcușului pe Valea Cernei, într-o lume necunoscută, într-o zi frumoasă, compensează tristețea despărțirii de scumpa noastră Codruța.

Am început să ne pregătim, să ne strângem bagajul, să mă bărbieresc, etc.

Ora 6.00 - Cu mașina au sosit toți oamenii în frunte cu Gogu, cam băuți, dar veseli. Febril, am continuat facerea bagajelor.

Ora 9.00 - Caii, pregătiți din timp de binevoitoarele organe silvice, au sosit și am început îmbarcarea. Cei trei cai erau cam puțini și o parte din bagaj l-am pus în căruța lui Petraș, un technician care lucra paralel cu noi la măsurători topografice. Spre marea bucurie, constatăm că la ocol sosiseră între timp încă 3 cai, așa că acum aveam suficienți. În fața ocolului, înainte de plecarea caravanei am făcut o fotografie (Foto 12).

Foto 12 Herculane - formația pregătită de plecare pe Cerna

Ora 9.30 - Caravana, compusă din 6 cai, cu câte un om la cal, încărcăți cu bagaje, a defilat prin stațiunea Herculane. Falnici, ca niște cavaleriști, am luat drumul Cernei, spre unitatea înfundată Iauna-Craiova, care ne aștepta.

La cantonul Porumbu am făcut un mic popas pentru a-i aștepta pe cei întârziți: Ovidiu Damian, inginer stagiar, Gogu Bârlan, tehnician, cu o parte din bagaje. I-am așteptat puțin, apoi am plecat lăsând doi cai pentru ei.

Am început a depăna peisajul superb al Văii Cerna: Crucea Ghizelei, 7 Izvoare reci, Piatra Coșuiului.

Ora 13.00 - Am ajuns la casa bine așezată a lui Nea Lazăr. O luncă frumoasă, mare, cu o cultură frumoasă de porumb sub țancurile Inelețului Mare. Sus pe aceste țancuri a fost odinioară granița dintre România și Austroungaria.

Facem un popas. Nenea Lazăr ne ospătează cu tradiționala mâncare de vară de aici: mămăliguță cu brânză și cu lapte. Ascultăm și comentăm știrile de la Solistor. Aparatul de radio cu tranzistori, o mare noutate în acest moment, pe care mi l-a cumpărat ing. Pătrășcoiu la București, dintr-un lot de 900 aparate ce apăruseră în iarnă în România. I-am făcut o cutie specială din placaj, ce se putea încuia.

Încet, încet, din povești, am început a-l cunoaște pe Nea Lazăr Feneșan, care era un bun gospodar.

Ora 15.00 - Am plecat de la Nea Lazăr și trecem peste mica vale a Țesnei, ce iese din niște chei spectaculoase. Aici cobora și granița până acum 41 de ani și continua pe Valea Cernei.

Ora 15.30 - Ajungem la gospodăria lui Vrăbete, pe malul celălalt al Cernei, după ce am trecut pe un pod din lemn și am urcat un drum pieptiș. Ne-am despărțit de coloana de cai ce continua drumul pe “patraula românească”, pe care puteau merge. Noi, pedestrașii, continuăm drumul pe patraula nemțească, care era mai scurtă, dar numai pentru picior.

Vrăbete, un oltean așezat aici, este “hangiul” neoficial de la Podul Țesnei, punct important în drumul pe Cerna. Vrăbete este o figură interesantă, un oltean vorbăreț, iute, isteț și ospitalier. Mărunțel, cu ochii ageri, cu un pic de chelie și cu o cămașă mereu scoasă din pantaloni. E o figură cunoscută pe Valea Cernei. Punct obligatoriu de trecere. Ospitalitatea lui este probabil explicată de avantajele pe care le are în urma ei.

Aici ne așteaptă pădurarul Stoican cu 4 cai și facem schimbul bagajelor pe caii odihniți. Nu avem speranță să ne ajungă cu grabă partea din convoi rămasă în urmă.

Plecăm mai departe. De aici ne despărțim. Caii se întorc în vale la pod, trec Cerna și continuă drumul pe patraula românească, grea prin continue urcușuri și coborâșuri, dar accesibilă pentru cai. Noi, conduși de Scherter, tehnicianul topo care lucrează deja de un an în zonă, luăm patraula nemțească, care este mai ușoară, mai scurtă, dar cu porțiuni inaccesibile pentru cai.

Toată Valea Cernei e accesibilă numai pe cele două patraule, fără ele ar fi imposibil de urcat pe ea. Patraula nemțească se menține la o oarecare înălțime față de Cerna, astfel că tot timpul ai perspectiva versanților abrupti și a rupturilor de calcar de pe versantul stâng și albia sălbatică a Cernei.

Trecem peste gura Văii Prisăcina, cu niște chei impresionante, asemănătoare ca măreție cu cele ale Cheilor Bicazului. Poteca coboară în firul apei, în apropierea unei mori miniaturale, țărănești, apoi urcă iarăși pe versantul pietros, încins de soarele fierbinte de iulie, pe care se chinuiesc câteva exemplare de arbori piperniciți și unde mișună viperele. Trecem apoi prin poienița de la Medved, unde sunt câteva case izolate. Trecem peste pârâul Iuta și apoi ajungem la Piatra Pușcată, o trecere dificilă, unde poteca trece printr-o surplombă, realizată cu secole în urmă de către nemți. Sub poteca îngustă, fierbe Cerna, limpede și albastră. Bem apă dintr-un izvor amenajat chiar pe malul apei, apoi continuăm drumul pe înserate (Foto 13).

Ne despărțim de Helmuth Scherter, care urcă în cătunul Scărișoara unde are gazda. După puțin mers ajungem la locul hotărât pentru regrupare și popas în

acea noapte, la popasul cunoscut a lui Vasile Tamburu. Nu găsim pe nimeni la casa plăcut amplasată într-o poiană și așteptăm. După vreo jumătate de oră apare Nea Vasile de la coasă, aproape în același timp cu coloana de cai, venită pe patraula românească. Cu caii a sosit și pădurarul Stoican, titularul cantonului de pe Iauna, unde vom lucra (Foto 14).

S-a încins o veselie, ațâțată de o muzică săltăreață prinsă la aparatul de radio. Facem planul de bătaie pentru a doua zi, apoi ne despărțim de oameni care se culcă în fânare, iar noi în casa ospitalierului Nea Vasile.

Foto 13 Patraula nemțească la "Piatra Pușcată"

Foto 14 Conace sub geanțuri

12 iulie 1960

Un somn bun și sănătos din care ne-am trezit în plină asistență. Pădurarii amândoi și cei ai casei stăteau și așteptau să ne sculăm, cu toate cele necesare pregătite. În scurt timp, caravana din nou întregită era gata de drum.

Nea Vasile este un om original. Oltean de origine, poreclit “Tamburu”, poreclă de care nu se supără, este un om sincer și foarte primitiv. Așezat și într-un loc până unde ajung doar vizitatorii îndrăzneți ai Văii Cernei, a avut mulți vizitatori din toate categoriile sociale și de toate națiile, cu care se mândrește. Vestigii ale acestor vizite îi împodobesc casa. Un turist ungur i-a trimis o reușită poză color făcută împreună cu ai casei. Echipa de alpiniști ai C.C.A., în traversarea Carpaților, a fost găzduită și ea de Nea Vasile și i-au trimis o scrisoare de mulțumire. Alții i-au lăsat fotografii obișnuite, alb negru. Se mai află pe geam cutii de conserve străine, în ambalaj elegant, cu staniol, atâtea și atâtea vestigii care dovedesc popasuri ale multor oameni aici. Omul acesta este într-adevăr ospitalier și casa lui are și un minim de confort care o ridică față de celelalte așezări mizere de pe această vale înfundată.

După o mâncare pe care nu am putut-o refuza, urcăm bagajele pe cai și plecăm, nu fără a ne lua rămas bun de la gazdă. Caravana urcă întâi un versant pieptiș și greu, până ajungem într-o poiană la înălțime, după care drumul devine mai ușor, în șerpuiți continue peste Valea Topeniei și pe culmea lui Stepăn, de unde se deschide perspectiva asupra Văii Iauna.

Facem un popas într-o poiană plină de margarete ce se înalță din fânul copt, după care o potecă scurtă ne coboară direct la confluența celor două Iaune. Caravana a ajuns cu bine până în acest punct și împreună cu pădurarul căutăm locul cel mai bun pentru a ne instala bivouacul. Poiana de pe vale e frumoasă, plană, cu apa aproape. Cu lemnăria unei mori vechi. Preferăm însă o poziție dominantă, livada lui Dumitru Stanciu în Poiana Făgețel, la cca 10 minute de mers din vale. Alegerea s-a dovedit după aceea mult mai inspirată. Am găsit aici un locșor plan pe o culme secundară, la un pas de coliba lui Nea Dumitru, între cireșii și merii lui, un loc cu o perspectivă admirabilă. Vedem de aici amândouă văile ce compun Iauna, până sus în zimțuirile Vlașcului, care separă Valea Cernei de Bela Reca. Spre sud-est se conturează Culmea Stanciului, profilată pe bazinul mărișor al Văii Arșasca, străjuită de geanțurile abrupte și golașe ale Vârfului lui Stan. În jur, poiana cu fânul copt, cu porumbul și cartofii bine crescuți și cu toată gospodăria lui Nea Dumitru.

Aici ne-am instalat tabăra, pentru prima etapă și cea mai lungă. Abia sosiți, până în seară am instalat toate cele trei corturi, în careu. Pentru oameni am rezolvat culcușul în podul unui grajd. Cu alimentația vom sta destul de bine, deoarece

găsim aici produse lactate, cartofi, chiar și țuică (Foto 15).

Vali, după un efort deosebit, e mulțumită de noul amplasament și plină de curaj pentru aventura ce începe. Prima noapte în cort, plăcută și plină de liniște.

Foto 15 Bivuacul de la Făgețel-Iauna

13-14 iulie 1960

Pentru aprovizionarea cu pâine și alte alimente de bază a trebuit să luăm legătura cu Oltenia – cu exploatarea forestieră Capra ce aparține de Baia de Aramă. Am plecat în dimineața lui 13, pe drum necunoscut spre Capra. Știam cu aproximație locul, dar nu aveam hărți. Am trecut Cerna pe puntea de la Bobot. O ploaie torențială din dimineața de 13 a crescut debitul Cernei încât am trecut puntea, din două bârne, cu groază. Ne-am încumetat apoi pe poteca ce se cațără pe geanțuri, abrupturi calcaroase pe care se chinue să crească mojdreni (frasini de calcar, pitici). Am ajuns pe un pâraiaș într-o lume a încântării. O vâlcea admirabilă, cu fânețe și pomi fructiferi care se pierd până în marginea prăpastiei, priveghiată de abrupturi calcaroase, sterpe –Geanțul Hermănuului. Trei colibe sunt aciuete în această priveliște admirabilă, prin fânețele înflorite spuză de margarete.

De aici, o potecă ne-a trecut peste bazinetul Râmnuței Vânăte, traversând pâraie și urcând culmi, cățărându-ne prin cireși. Am ajuns în culmea separatoare de Valea Caprei, de unde pe o potecă paralelă cu un funicular nou Wiessen, am coborât în vale. Magazinul forestier era închis, dar am luat legătura cu oamenii ce lucrau acolo și ne-am informat. Seara am coborât cu trenulețul la Apa Neagră, la centrala I.F-ului. Am rezolvat cu brutăria, cu centrala I.F-ului (Intreprinderea Forestieră) și am dormit acolo într-o cameră oficială.

A doua zi, (14), am plecat dis de dimineață la Baia de Aramă, orașel mic și mizer, de unde la ora 11 am plecat spre munții mei, pe jos. Am trecut prin Mărășești, Obârșia, Godeanu, culmea Cernei la Mazdroni, un punct cu o perspectivă extraordinară asupra Văii Cernei și a Munților Cernei, am coborât pe Valea Arșasca și seara, odată cu înserarea, am ajuns cu bine la bivouac, cu misiunea îndeplinită. Am stabilit astfel legătura cu Oltenia și am rupt-o cu baza de plecare de la Herculane. Trăim în continuare independent, fără legătura permanentă cu șantierul (Foto 16).

Foto 16 Pregătirea mâncării în bivouac

18 iulie 1960

Am început serios munca.

Am atacat întâi bazinetul Iauna Mare. Ambele bazinete ale Iaunei sunt total împădurite cu făgete virgine, impresionante. Încep să le descifrez tainele. O masă compactă, din vale și până la golul alpin de pe culmea Cernei. Discret, în subetaj, brad. Fagul urcă până la golul alpin, la 1400-1500 m. Lipsește etajul de molid.

Am format 5 echipe de lucru, cu un efectiv total de 14 oameni și dimineața pornim toți în toate părțile. Avem muncitori bănățeni și olteni, precum și doi oameni din Cornereva cu doi cai, pentru a ne aduce alimentele odată pe săptămână, inclusiv pâinea. Ne descurcăm bine și s-a realizat în scurt timp o atmosferă plăcută. "Solistorul" își are partea sa de contribuție.

Vali e destul de abătută, nu mai are fetița și tânjește mult după ea. E prinsă însă vrând-nevrând în iureșul taberei. În mijlocul careului de corturi avem o masă rudimentară din lemn cu bănci și un stâlp înalt pe care am pus un fanion. Funcționăm ca o adevărată tabără expediționară într-o zonă aproape nelocuită, departe de civilizație (Foto 17).

20 iulie 1960

Timpul urât ține de două zile. Toată ziua s-au vânturat norii pe deasupra munților, negri, păsloși, grei. A plouat ușor, mărunțel și continuu. Cum se încetinește puțin și vroiam să plecăm la lucru, începea iar mizgăiala. Totuși am lucrat ceva, am pichetat câteva culmi.

Foto 17 Echipa de pe Valea Iaunei

În cortul vecin, la Gogu, s-au încălzit iar cărțile de joc.

Cu tot timpul urât, prin năclăiala de nori de pe Vlașcu, oamenii de la Cornereva au venit totuși. Ne povestesc că acolo a fost un potop de ploaie noaptea trecută. Au sosit azi mulți oameni în Făgețel. A venit și soția lui Nea Dumitru și oamenii ce lucrează la cubaje.

În munte și în cort viața e posomorâtă când încep ploile astea lungi. Vremea se răcește, frigul te scutură din toate încheieturile. Noaptea zgribulim iar dimineața ne trezim cu salteaua pneumatică desumflată, direct pe vatră. Miraculosul Solistor ne ține legătura cu civilizația. Cu tot greul acestor zile, viața în tabără continuă cu moralul ridicat.

22 iulie 1960

A patra zi de ploaie, de ploaie continuă. Totuși azi avem ceva deosebit: temperatura s-a mai ridicat ceva, nu mai dărdăim. Soarele se întrezărește prin spăraturile norilor ce s-au subțiat, iar vântul bate ca niciodată, de sus dinspre munte. Bate atât de puternic încât ne e teamă să nu ne umfle corturile. Se pare însă că ele au fost bine ancorate și trec cu bine și acest test. Fagii de alături se încovoie și gem sub biciuiala rafalelor năpraznice.

Stăm în corturi, țintuiți la podea, scutiți de vânt și scriem, gândim, ascultăm muzică, unii joacă cărți – ocupații de bivouac în zile grele. Sperăm la zilele toride cu soare jucăuș și zări limpezi.

25 iulie 1960

Vali a visat-o astă noapte pe Codruța. S-a sculat foarte neliniștită. Mi-a spus: trebuie să mă duci imediat la fetița mea. Un ordin care trebuie respectat. Ne-am făcut un bagaj sumar și am pornit-o pe jos spre Herculane. Am urcat Culmea lui Stepăn, am coborât la Tamburu și la Piatra Pușcată ne-am împotmolit. Pe porțiunea de cca 10 metri de surplombă, era ruptă o porțiune de potecă și trebuia făcut un pas mare peste ruptură. Jos la câțiva metri, apa, întunecată. Vali s-a oprit și nu a vrut să treacă, spunea că o să cadă, o să moară și rămâne fetița fără mamă. Am încercat să o lămuresc, că o ajut eu, o țin de mână până trece și nu e nici un pericol. A început să plângă și nu vroia să facă pasul riscant. A durat aproape o jumătate de oră încercarea de a o convinge, fără succes. În final, amintindu-i că fetița o așteaptă, am reușit să o trec fără probleme peste păcătosul hop.

Am continuat drumul greu și lung de 40 km. Și spre seară am ajuns în Herculane. A doua zi dimineața am urcat-o în tren, iar eu am luat calea întoarsă spre Iauna.

1 august 1960

După câteva zile petrecute la Gurahonț cu odorul ei, Vali s-a întors la Herculane. O așteptam. Am plecat spre munte, de data aceasta cu autobuzul prin Cornereva. Fostă comună de graniță, pe unde era cea mai ușoară trecere în Valea Cernei, pe sub Vârful Vlașcu. În trecut pe aici era importanta trecere de contrabandă, peste vechea graniță.

Comuna, deși împrăștiată pe zeci de km, în partea superioară a râului Bela Rea, cu 32 de cătune și cca 1000 numere de casă, este așezată pe niște plaiuri frumoase, cu perspectiva munților, cu un climat plăcut, este o comună interesantă. Izolată, cu legături de drum destul de grele până acum de curând, cu o viață mai mult legată de ciobănit, curat românească, aici s-au păstrat o serie de obiceiuri interesante în grai.

Oameni sănătoși, voinici, isteți, iuți. Prenume rar întâlnite prin alte părți: Trinca, Căta, Stănica, Petria. Portul din țesături de casă cu cânepă, in, cu modele: flori, arnici, în culori vii: roșu, albastru. Adeseori șorțuri negre, mai mult în față. La fete iile cu neț, foarte aspectuoase.

Un element interesant este politețea pe care nu am mai întâlnit-o în alte zone. Soția îi spune soțului Dumneata, indiferent de diferența de vârstă dintre ei. Un respect față de bărbat impresionant. În grai, o reminiscență de asemenea rară. Folosirea unei particule "do". Am să "do" termin cositul.

Măine, 2 august, "cornerevinții" păstrează sărbătoarea ursului și nu lucrează. Este o interesantă reminiscență barbară, sau cine știe de ce origine. Ursul este

primejdia mare a stânelor. Stânele sunt numeroase dar mici, de la 300 la 500 de oi. Construcția stânelor este și ea interesantă. O încăpere mare cu zidărie uscată de piatră, cu acoperișul din șindrilă, alungit mult în față, formând un fel de ceardac. Colțul acoperișului la intrarea în cerdac este întotdeauna sprijinit pe o lespede mare, special găsită, înfiptă în pamânt pe vertical cu lungimea ei.

Am plecat pe la amiază spre tabără. Am trecut prin livezi cu cireși încărcăți de cireșe coapte, am ajuns în gol, am trecut prin șeaua de sub Vârful Vlașcu și spre seară, după 4 ore de mers, am ajuns în Făgețel. Înserează tainic. Spre apus, soarele, care a căzut după Vlașcu înainte de apus, ajurează cu auriu niște nori ce flutură pe lângă crenelurile culmei munților Cernei. După o zi călduroasă, răcoarea serii e binevenită.

Odată cu înserarea, de pe toate coclaurile încep a veni echipele, obosite, după o zi muncită din plin. Una a venit cu o viperă, care era cât pe ce să-l muște pe Nelu. Toți sunt dornici de veștile aduse de jos. Povestim puțin, apoi toți trec la treburile lor, spălat, făcutul mâncării. Radioul cântă o muzică populară, focul lucește în vâlvătăi, drapelul stă liniștit, nici un pic de vânt. Atmosfera taberei este admirabilă, armonie și bună dispoziție. Minunate clipe se pot trăi și aici la depărtare de așezări omenești.

5 august 1960

O zi frumoasă de august, senină, liniștită. Prevestire a toamnei. Ieri, timpul s-a răcit puțin, a bătut puternic vântul. Înserarea a venit cu răcoare mare, o boare ce se cobora din gol. Astăzi dimineață ziua a început cu o vizibilitate splendidă. Deșteptarea a fost pe la 5. O ștafetă a plecat la Herculane să vadă ce e cu Ovidiu. Spre ora 6, creasta Vlașcului a început să se împurpureze, semnul răsăritului soarelui. Imediat am plecat la lucru. Am lucrat pe versantul spre Cerna, prin stâncăriile cu arboret rar, pitic, de protecție, plin de vipere. La amiază am ajuns jos în Cerna. Ne-am respectat cu o oră de odihnă și plajă, apoi am pornit iar la lucru, urcând întregul versant, vreo 600-700 metri diferență de nivel. Este plăcut să-ți poți face itinerariul în așa fel încât în fiecare zi să atingi un obiectiv frumos. Parcă mi s-a format un reflex încât în ziua în care nu ajung la amiază în gol, sau în vreo poiană frumoasă, sau la o vale mare, nu mă simt bine. Interesante pasiuni îți dă viața aceasta de amenajist (Foto 18).

În Valea Cernei am întâlnit un om din Obârșia prin care am trimis o veste pădurarului Trăilescu. S-a oferit cu toată bunăvoința. Remarc cât de mult respectă oamenii aici comunicarea verbală, o necesitate vitală. În această regiune înfundată, sau chiar la stâne, de unde nu se poate comunica, singura posibilitate de a transmite un mesaj este graiul sau o scrisoare prin curier. Și oamenii de aici au un adevărat cult pentru aceasta, respectând o promisiune chiar cu prețul unui efort în plus.

Foto 18 Geanțurile Cernei și Culmea Bobotului

7 august 1960

Duminică, zi de repaos, recreere și veselie în tabără. Binemeritată, după 8 zile de muncă continuă pe care ni le-a prilejuit timpul frumos. Oamenii au dormit mult, au mâncat bine, au frecat serios cărțile de joc, au mai făcut și trânte și astfel a trecut plăcut ziua. Mi-am improvisat un laborator foto într-o cameră la Nea Dumitru și am făcut o mulțime de fotografii pentru toți oamenii, care le așteaptă cu nerăbdare.

Este ultima duminică pe care o petrecem cu toții aici la Făgețel. În curând vom muta tabăra la Opleșata. Ieri am și făcut pregătirile.

Atmosfera care s-a așternut aici în tabără e foarte plăcută, multă armonie și conlucrare între oameni. E minunat să reușești să creezi, undeva în singurătatea munților, atmosfera familială și viața normală. Mult contribuie la această atmosferă și Solistorul, care, în clipa în care scriu, cântă un minunat program de romanze.

Răsare luna. Gândurile zboară departe, în toate părțile, la alte locuri cutreerate, la alți oameni. Și aici, oamenii din Făgețel, buni, primitivi, dar primitori, micuța Stănică, Doda Nica, Nea Dumitru, Mama Stana, Aurica, toți își vor aduce aminte cu drag de zilele acestei tabere. Și noi, la rândul nostru, vom încălzi cu drag în amintiri, imaginea și întâmplările acestor zile. Mai ales năzdrăvăniile lui Ovidiu, inginerul stagiar, fiul directorului de liceu din Sibiu, procreat la 60 de

ani. Foarte inteligent dar puțin trăznit. Veșnic în decalaj față de un program normal. Dimineața când noi plecam la lucru el se trezea. Ieșea tacticos din cort, își dădea întâi cu Flit-ul în trening, pentru purici, apoi începea să se organizeze. Pleca la lucru înspre amiază și venea pe întunecate. Odată a pățit-o rău. L-a prins o furtună pe înserate în fundul Iaunei, pădure virgină, fără potecă. A băjbăit cu muncitorul lui și abia pe la miezul nopții, când noi eram foarte îngrijorați, au sosit, uzi learcă, în tabără. Dar obiceiul lui cel mai năstrujnic, care o teroriza pe Vali, era jupuitul viperelor și atârănarea lor prin toți pomii din jurul taberei.

Curioasă este viața noastră a amenajiştilor. Turiștii nu reușesc decât în trecut să culeagă frumosul și tainicul locurilor. Amenajişti se leagă de fiecare loc, căruia îi scurmă tainele, el își seamănă sufletul peste tot, prin toate poienile și fundurile de văi pe unde colindă. Nici când nu poți să pătrunzi sufletul unor locuri mai bine decât cu această viață de “hoinar al pădurilor” (Foto 19 a și b).

Foto 19 a Urcuş pe brânci pe “Fața Cernei”

Foto 19 b Pichetaj și descriere pe versanți abrupti

18 august 1960

Ultima înserare la Făgețel. Tainică și plină de sens, poate de data aceasta și de amărăciune. Regretele plecării din acest loc, vestita tabără de la Făgețel, sunt prezente. Peste ani de zile, amintirea acestor zile va fi un glob luminos în clipele de meditare ale oamenilor care au trăit aici aproape două luni. Și pentru noi, zilele acestea rupte din viața noastră și presărate în priveliștea și iarba fragedă de la Făgețel vor rămâne de neuitat. În ceața aducerilor aminte vor rămâne și figurile de aici: Aurică șmecherul, Nea Dumitru și Mama Stana și toți ceilalți ai lor, cu Stănica cea mică, cu noatenii, cu Căta și ceilalți din Cracul Stâncii.

Imagini vii, trăite, asimilate în filmul vieții noastre.

S-au scurs câteva zile în care s-au succedat evenimente într-un ritm alert, ce nu mi-au permis să le înșir aici la vremea lor. În 10 august a plouat toată ziua. Dimineața, pe la 11, ne-au venit în vizită geologii care stau în Cracul Stepănului și împart aceeași mizerie ca și noi. O familie foarte simpatică – familia Bercea – de care ne-am apropiat mult în cele câteva ore de discuții.

Seara a sosit casierul și șefii noștri în control, directoarea, inginerul șef-Smejkal și șeful de șantier – Fantaziu. Au dormit aici, în condițiile noastre, două nopți, au controlat și au găsit totul bine. Le-a plăcut mult tabăra. După plecarea lor am plecat și noi la Gurahonț să o vedem pe Codruța. Ieri am sosit la Herculane și după un marș forțat de 8 ore am ajuns din nou la tabără. Am găsit totul bine, cu excepția lui Damian, care nu a venit nici astăzi, deși promisese că se va întoarce luni (Foto 20).

Foto 20 Amenajistii sunt controlați în pustietatea munților

E trist să fii puțini în tabără. Noroc că aseară au găzduit la noi doi proiectanți de drumuri de la ICAS. O seară plăcută, la foc, cu radioul miraculos. Azi am fost pe teren în triumghiul frontal, pe Cracul Comănețelor. Versant foarte abrupt, stâncos, lung. Seara, la întoarcere, am întâlnit o geoloagă și am venit împreună până la tabără. O durea tare stomacul și li se terminase pâinea. Le-am dat pâinea ce o adusesem de acasă.

Acum, seara, oamenii au făcut un foc mare, un adevărat foc de tabără. De adio. Pălălaia mare se observa desigur și din golul alpin. Străpunge întunericul și predispune la visare.

20 august 1960

Ieri am trecut în etapa 2-a, Opleșata. Mutarea a fost plină de peripeții. Dintr-o informare greșită, Stana nu a venit cu caii din Cornereva și a trebuit să chemăm caii de la Opleșata, de la stâni. Au venit târziu, pe la 3 și jumătate. Bagajele pregătite au fost încărcate pâna la ora 4, când pe cerul perfect senin până atunci, a apărut peste culmea Burbii, un mic noraș. Caravana, cam prea încărcată, cu numai 4 cai, a pornit. Când s-a ajuns la Cracul Stâncii, jumătate din cer era acoperit, soarele s-a ascuns și tunetele îndepărtate se apropiau mereu. Cu

toate acestea am pornit mai departe, sperând că vom scăpa de porțiunea grea a potecii, pe stâncărie goală.

Urcușul greu, încărcătura mare, făceau ca pașii să fie rari. Furtuna se apropia. În punctul numit “la cerc” poteca trece peste o piatră mare, înclinată, alunecătoare. Pentru a o evita, s-a ocolit puțin sub ea, pe o porțiune mică pieptișă și tot stâncă. Al treilea cal care avea vopsea. Din opintiri, i s-a rupt chinga și șeaua cu bidoanele au căzut jos, rostogolindu-se de câteva ori. Norocul, că fiind bine închise, nu s-a vărsat nimic din vopsea. Am sărit imediat la bidoane și pentru moment le-am ascuns într-un tufiș. Nu mai vedeam posibil să le urcăm în acea seară. Am dat drumul la ultimul cal, care a alunecat cu ultimele picioare de pe piatră și a început să se rostogolească. A făcut 4-5 tumburi. La cea de-a treia tumbă i s-a rupt chinga, a scăpat de încărcătură și noroc în semintișul și buruienile din marginea potecii în care s-a oprit și s-a ridicat imediat. Nu a pățit nimic. La câteva minute s-a dezlănțuit ploaia, cu piatră mare cât oul, năpraznică, cu trăznete, ce a ținut vre-o oră și jumătate, în trei reprize.

Până în seară am putut aduna toate bagajele, ude learcă, le-am urcat pe cai și uzi până la piele am ajuns seara în Opleșata, la ușa stânii, unde am și rămas o noapte. Ne-am uscat, am mâncat și am adormit obosiți, care pe unde (Foto 21).

Foto 21 La stâna din Opleșata

21 august 1960 - Opleșata

Ne-am trezit cu un cer senin și limpede. Ne-am refăcut moralul, am întins corturile, ne-am organizat bine și încă în acea zi, după amiaza, am plecat la lucru, toate echipele. Nu mai era timp de pierdut. Se apropia toamna, în câteva zile turmele vor coborâ în sate și vom rămâne singuri în munți.

1 septembrie – Opleșata

Suntem de mai bine de 10 zile în Opleșata, în golul acesta alpin, izolat ca o insulă pe o culme secundară ce se desprinde din Culmea Munților Cernei, între Valea Iaunei și Valea Craiovei. Suntem la peste 1400 metri altitudine. Ducem o viață grea, aspră, de trudă. Frigul și vântul ce pătrund până la os sunt permanent prezente. Drumurile zilnice sunt lungi și urcușurile în prag de înserare, cu care se încheie activitatea zilnică, sunt amare. Alimentația e mai săracă, aici abia găsim lapte, oile au înțărcat. Cartofii și porumbul de fiert au rămas la Făgețel.

Stăm înghesuiți într-o stână veche, puțin amenajată și în cele trei corturi, care de data aceasta sunt răsfirate, ascunse prin pădure pentru a fi scutite de vânt. Aranjarea lor, priveliștea taberei, dovedesc zile de restriște. Într-o noapte a venit ursul în gol și a speriat caii. În goană au trecut la câțiva metri de sforile de ancorare a corturilor. Suntem totuși în vecinătatea stânei (Foto 22).

Foto 22 Un nou bivouac în Opleșata

Se muncește pe brânci, zi de zi, până la extenuare, pentru a scăpa de această etapă și a coborâ pentru ultima etapă la cantonul silvic “La Schit”, la vărsarea Văii Craiovei în Cerna. Atmosfera de încordare este generală și se menține cu încăpățănare. Timpul frumos care a ținut de când am urcat aici este o adevărată binecuvântare.

Cu cinci zile în urmă, într-o după amiază ne-a vizitat Doina, sora lui Vali. A venit de la Cornereva cu pădurarul Laitin. A rămas o noapte și a rămas impresionată de viața noastră. Aducea vești bune de la Gurahonț, toți erau bine. În seara sosirii, am stat mult de povești. Era și Ovidiu. La un moment dat Doinița întrebă dacă avem purici. În momentul următor, Ovidiu, pe care îl gădila un puric pe piept, bagă repede mâna în cămașă și scoate între degete demonstrativ, purecul. A fost un haz de zile mari.

A doua zi a plecat împreună cu Vali, care își terminase stagiul în munte. Era și timpul. Se comportase eroinic, cum nici nu aș fi crezut, în toată această etapă din Cerna.

În duminica următoare, ne-am deplasat cu o parte din efectiv la o stână de pe Cracul Gâștii, limita unității noastre, pentru două zile. Trebuia să lucrăm parcelele de la Izvorul Văii Craiovei. O zi frumoasă, veselie. Bagajele pe doi cai. Ovidiu își gătise de dimineață o fasole uscată cu cârnați. Mâncarea era într-un sulfertaș pe cal. Când am ajuns la stână, rupți de foame, Ovidiu nu a mai găsit

cârnașul în fasole. Pe drum, Gogu Bârlan a băgat degetele în sulfertaș și a scos cârnașul. Ovidiu a bănuit imediat cine a fost făptașul - ce a fost apoi la gura lui.

Ieri am avut din nou un control, inginerul Stănciuc de la București. A făcut și recepția parțială ce făcusem până atunci. Mulțumit de tot ce a găsit, aici în munți.

Aseară s-a așternut ceața și a început ploaia. Azi dimineață a bătut cu putere vântul, apoi spre amiază zăările s-au deschis și vântul s-a domolit. Azi am gonit mult. Întorcându-mă de la lucru am urcat în Vârful Opleșata, din mijlocul golului, să mă bucur de vizibilitatea frumoasă și să visez. Înserează. În timp ce scriu, soarele a căzut în spatele Boldovenilor. Când am venit, soarele era încă de-o șchioapă sus și profila umbra Opleșatei pe apa Motrului Sec, cu țuguiul ascuțit pe Piatra Cloșanilor. Ce minunată perspectivă de aici. În spate, spre apus este șirul continuu al Munților Cernei, ce urcă din Arjana Bogăltinului până departe în Godeanu, Paltina, iar mai departe se profilează Pleșa, Piule, Peleaga. Aproape, în aliniament cu Opleșata se văd confluențele văilor ce se varsă în Cerna: Prisăcina, Iuta, Topenia, Iauna, în jos, apoi Craiova, Olanul, Balmeșul, Cărbunele, în sus. Apoi, la capătul culmilor paralele ce coboară toate până la o linie, culoarul lung al Cernei, de 60 km, impresionant de linear. Pe versantul stâng se observă arida ruptură termală, cu abisuri, dinți fierăștruiți și pereți imenși verticali de calcar. Peste ruptura termală, câteva văi mai mici, aici în dreptul Opleșatei: Arșasca, Râmnuțele, a căror obârșie coboară culmea separatoare dintre bazinul Cernei și văile Olteniei, într-o șea joasă de unde se văd jucând dealurile Izvernei și de la Baia de Aramă.

Admirabili munți, modulare a lumii, înălțare și abis, întunericuri și luminișuri, funduri de văi și culmi. Cât de mult vă îndrăgesc, cât de mult trăiesc prin voi, nici nu pot uneori să mă înțeleg. Îndur zile de trudă și amar, fascinat de minunăția lor. Nici unde liniștea vieții mele nu e mai cristalină ca aici, în pustietatea țăncurilor. Tainici și minunați munți, vă las. A coborât înserarea și răcoarea. O ceață albastră, ceața înserării se așterne pe văi, pe orizonturi. Luna s-a ridicat stingheră și privește și ea adâncurile. Pe culmile ce încă mai sunt puțin rumenite ale Godeanului și Micușei, se preling niște zdrențe de noursăși, ceață albă, ca vata. În albastrul verzui, metalic al cerului la apus, joacă în amurg o stramă de nor.

Din Opleșata și din ceilalți munți au plecat oile. Căinii se aud lătrând la stânilor de jos, iar tăcerile genunii hăuesc peste altarele înălțimilor.

10 septembrie 1960

Vremea urâtă, care a venit pe neașteptate, ne-a alungat din Opleșata. Pe un vânt puternic și o ceață deasă, umedă și rece, ne-am făcut miercuri dimineața

bagajele, le-am încărcat pe cei doi cai barbați ai Dodei Stana, ne-am încărcat și spinările noastre și pe cai neumblate, pe poteci uitate de om, am coborât la Schit. Am rătăcit puțin, totuși după amiază am ajuns jos.

O luncă frumoasă pe valea Cernei, sub parapetul sever al rupturii termale. O clădire sănătoasă și încăpătoare a cantonului silvic, care ni se pare palat după nesfârșitele săptămâni în corturi. Câteva zile am lucrat mai lejer, recreindu-ne. Noaptea le dormim bine, liniștiți, cu căldura necesară. Parcă am coborât într-o altă lume, care deși pustie, pe aici rar vezi câte un trecător, e totuși primitoare.

A înserat. Azi e o zi de repaus, când majoritatea oamenilor au plecat acasă pentru câteva zile. Cântă plăcut radioul în cameră, soba scoate fum, dar și încălzește. Pe geam zăresc piramida din lemn din luncă, profilată pe verdele pădurii de dincolo de Cerna. Clipe tainice de visare, în care gândul îmi zboară la multe. Visez la Codruța mea dulce, al cărei zâmbet nu i l-am mai sorbit de atâtea săptămâni, visez la viitorul ei, la trecut, la atâtea lucruri frumoase.

Rezervele de optimism și de răbdare îmi sunt pe sfârșite.

25 septembrie 1960 – La Schit

Au trecut încă două săptămâni de muncă asiduă pe Valea Craiovei. O vale sălbatică, în totalitate împădurită cu fâgete virgine. O potecă abia conturată pe vale. În rest, albie virgină, cu trunchiuri căzute și putrezite, cu buruieni adeseori cât omul, cu mult bolovăniș, cu porțiuni dificile de trecut. Și...zilnic trebuie să urcăm 5-8 km pe această vale. Dar a dat Dumnezeu și am terminat cu bine toate lucrările.

Viața aici, deși în condiții mai bune, a fost totuși izolată de lume. În amonte, la cca 3 km, este cătunul Cerna-Sat, cu cca. 10-15 case, singura așezare permanentă de pe Valea Cernei. Aparține de comuna Cloșani și toate legăturile cu comuna lor este pe jos, peste Dealul Cernei. În josul văii, nu aveau motiv să circule. Așa că, cu adevărat am făcut pustnicie, ca la un schit.

Efectivul nostru este mai redus. Pentru alimente tot Doda Stana cu caii. Noroc în radioul care ne ține legătura cu lumea. Am aflat în acele zile de lansarea de către ruși a primului satelit. Într-o seară senină, privind cerul, am avut impresia că văd o lumină mică ce se mișca printre stele. Încep să-mi fac bilanțul campaniei ce se încheie.

Contactul direct cu muntele, trei luni de viață rudimentară, într-o regiune superbă, mi-a sugerat titlul unor poeme pe care vreau să le scriu. Poemul munților. Poemul golului alpin. Un cânt al înălțimilor azurii, al plaiurilor ondulate ce se pierd în siniliul zărilor, al liniștei ce domnește aici și al vieții ce se deapănă în aceste goluri.

Un cânt al bucuriei omenești în farmecul primitiv al culmilor pleșuve. O încântare pentru cei ce drumețesc pe aici. Poemul pădurilor. Poemul naturii.

M-a preocupat de asemenea problema pădurilor virgine pe care le-am întâlnit în această campanie, din plin. Întâi forma specială a trunchiurilor, elagate pe cca $\frac{3}{4}$ din înălțime, ceea ce face ca volumul exemplarelor să fie mai mare decât cel din tabele. Apoi structura generală a acestor arborete. Un alt aspect ce m-a șocat este prezența bradului în aceste arborete, care parțial a fost extras de oameni. Făcut șită pe loc și apoi transportată cu caii în sate. Singura intervenție umană în aceste arborete.

Peste o zi îmi iau rămas bun de la oamenii ce au trudit alături de mine și de toate aceste locuri superbe, de neuitat. Le voi mai vedea vreodată sau voi rămâne doar cu amintirile?

1 octombrie 1960 – Băile Herculane

După lunile trăite în Valea Cernei, mai avem o scurtă etapă de petrecut în Stațiunea Herculane. Printr-o fericită întâmplare, ne-am pomenit cu o cameră în fosta vilă a comunității, în spatele bisericii și a hotelului Cerna. Pentru luna pe care o mai avem de stat aici, condițiile în care stăm sunt o fericire.

A venit și Vali cu Codruța care a crescut foarte mult. Stă bine în fundic și chiar și în picioare, dacă e ținută, merge de-a bușilea, face multe trăznăi. Spune: tata, mama, papa și alte cuvinte mai puțin deslușite. Înțelege foarte multe, vine să ne sărute, să-l sărute pe Love, leul acela roșcat care chițăie, să arate că vrea măr, etc.

Am dat o mână de ajutor colegilor care au lucrat aici și nu și-au terminat lucrările.

7 noiembrie 1960

Ieri după amiază am plecat din Herculane cu trenul. Am găsit la Timișoara totul bine, mai puțin căldura, care nu a fost remediată.

26 noiembrie 1960

În sfârșit, azi ni s-au reparat caloriferele. S-a găsit un dop de lemn la un cot al unei țevi, uitat acolo de instalatori. Încălzirea centrală este o noutate în oraș și noi suntem un bloc experimental. Acum în casa noastră e plăcut, cald, o atmosferă minunată.

Am început lucrările de redactare la birou. Atmosferă foarte plăcută. Ne prinde foarte bine perioada de sedentarism.

CAMPANIA 1961 – CĂLUGĂRENI- CLOȘANI

28 aprilie 1961

Prima zi efectivă din cea de-a 4-a campanie. Am sosit în 14 aprilie la Baia de Aramă și pe plaiurile Cloșanilor, dar zilele au trecut în fugă cu alte îndeletniciri. Primele zile am stat la ocol unde am organizat șantierul, camera oficială, eu fiind primul venit. Am făcut apoi un raid prin Unitatea mea, Motrul Mare, spre a vedea ce mă așteaptă. Am găsit și o gazdă în comuna Călugăreni, la familia Ciuvăț. El este asistent medical și soția învățătoare în sat. Au două fete. O familie foarte cumsecade.

Ne-am întors la Timișoara și am revenit în urmă cu două zile. Pe Codruța am lăsat-o la Gurahonț cu Anuș. Vali a venit cu mine.

Astăzi am făcut descriere parcelară la primele parcele, deasupra caselor din Cloșani, pe culmea ce coboară din Piatra Cloșanilor, la confluența Motrului Mare cu Motrul Sec.

15 mai 1961 – Călugăreni

O zi bogată în impresii și în lucruri noi văzute. Am pornit de dimineață spre Cloșani pentru a urca pe Piatra Mare. Aflând că au sosit geologii la Stațiunea Speologică din localitate, am trecut întâi pe la ei. Foarte simpatici și amabili ca la o primă impresie, am stat de vorbă cu ei, apoi împreună cu Jan Tăbăcaru, un tip scund, brunet, cu mustăcioară și deosebit de fin, am vizitat peștera Cloșani, rezervație naturală, monument al naturii.

Am rămas uimit, uluit de ceea ce poate oferi o peșteră de valoare. O adevărată capodoperă a naturii. Este de necrezut cum se poate întruchipa materia moartă, în prelucrarea ei de către ape, în întunecimea peșterilor. Infinitatea de forme pe care le poate lua materia, depășește imaginația omului. Ochiul nu știe ce să privească: formele mari, arhitectura generală a peșterii, garnisajul pereților, bordurile gururilor, sticlirile de cristal ale calcitelor, tapițeria de cristale din acele bazine superbe, toate create din calcarul spălat din imensitatea muntelui. Am urmărit apoi împreună cu Tăbăcaru una din miriapodele existente aici: *Gervezia orghidanii*, una din cele trei specii noi descoperite de el în peșterile noastre.

Am părăsit peștera și imaginea biospeologului, împreună cu colegul lui, geologul Ghica, care datorită perseverenței sale a descoperit această lume de basm. M-au însoțit mult în urcușul prin cornetele din jurul peșterii. După un marș forțat prin bogăția de specii instalate pe aceste stâncării calcaroase, impresionat în spe-

cial de dimensiunile și abundența alunului turcesc, am ajuns la stâna din Șoimu, cocoțată chiar deasupra unui abis. Am asistat la măsuratul laptelui, apoi la ospățul caracteristic ce-l însoțește. Cu toată amabilitatea lor, mi s-a furat o cutie de vopsea.

De aici am urcat pe Piatra Mare. Vizibilitatea redusă și timpul rău ne-au făcut să stăm puțin. M-au impresionat narcisele găsite aici la 1420 m, împreună cu *Daphne blagayana*, *Gențiana kokiana* și alte numeroase specii. Am coborât apoi grăbiți, în lumea de jos.

20 mai 1961

Aseară am trecut în Cerna unde vom lucra U.P. IX Cernișoara (Foto 23). Înnoptă binișor când am trecut apa Cărbunelui și am început a urca Plaiul Gârdomanului. Am ajuns la conacul lui Nicu Sarcină, muncitorul meu de bază, în Scundari, unde am găsit pe sora lui mai mică, Angela. Ne-am aranjat bagajele, apoi am mâncat. Mâncarea clasică de conac: mămăligă cu ouă prăjite, mămăligă cu branză și apoi cu lapte. Am instalat apoi antena, pentru a avea o audiție bună la radio și ne-am culcat.

Foto 23 Păduri virgine la Izvoarele Cernei

Azi dimineată ne-am trezit cu o zi mohorâtă, cu ploaie mărunță, burnițată. În izolarea muntelui zilele acestea îți închid orice orizont. Abia se mai bănuiește șirul culmilor ce închid zarea spre nord, iar pe Valea Cernei în aval, o pată mai luminoasă te face să bănuiești legătura cu lumea.

Visez la zilele viitoare, când firul drumului se va împleti cu scurgerea Cernei. În cămăruța mică, întunecoasă și modestă a conacului, gândurile te năpădesc.

13 iunie 1961

Am dus-o pe Vali acasă la Gurahonț, deoarece a intrat în concediul prenatal. Eu m-am întors singur la șantier. Am urcat sus în Cerna pentru tot restul verii. Încep etapa cea mai lungă și poate cea mai frumoasă din cele 4 campanii de amenajări, în care voi sta numai în munte. Mă îmbie atât de plăcut perspectiva acestor zile și luni de pustnicie, în singurătatea codrilor și poienilor din Cerna.

Am tras aseară la conacul lui Nicu, unde voi avea cartierul general, mai de durată. Acolo am lăsat bagajele și astăzi, cu calul încărcat am urcat sus la stână. Am urcat pe frumosul și pașnicul plai al Bulzului. La stâna din Bulzu au urcat de câteva zile Vaideenii cu sterpele. E curios cum vin ei la așa depărtare de comuna lor. La stână am găsit doar un flăcău cu vre-o 10 măgari. Urcând în gol am trecut pe sub cele trei stânci minunate “Bisericile Bulzului” unde am găsit turma de sterpe atât de frumos adunate ciopor, parcă ar fi fost o pată de zăpadă.

Am trecut peste pâraiele pline de apă ale Rădotesei și am ajuns un pic după amiază la stâna din Rădoteasa. Ciobanii de aici îl cunoșteau bine pe Nicu. Le-am deschis imediat inimile cu radioul. Scoteau untul în putinei. Oameni cumsecade și simpatici. Li se spune ungureni și într-adevar ei sunt ardeleni transplantați prin transhumanță aici în Oltenia. Firea îi trădează totuși, sunt mai liniștiți, mai domoli. Ilie Frătuțiu, șeful stânei, a plecat azi de dimineață, nu l-am prins. Am găsit pe Dumitru Racoșan și alții. Ne-au primit să rămânem câteva zile la ei, cu amabilitate.

Pădurea din zonă este aceeași pădure virgină de fag, pe care o cunosc deja bine. La gol ajunge doar fagul. În Vlăsia Mare însă, apare și molidul, izolat, grupat pe țăncuri, pe “seninari”, cum se exprimă atât de splendid localnicii. De ce le-or fi zicând la stâncile acestea sub care este abisul, seninari? Poate pentru că atunci când te cațări pe ele și se înseninează bolta cerului, până aici întunecată de pădure, sau poate pentru că e necesar, atunci când ești cățarat pe ele să fii senin și echilibrat spre a nu te prăbuși în neînțelegere. Oricare ar fi explicația, cuvântul cu care sunt botezate este de-o muzicalitate și de-o expresivitate rară (Foto 24).

Foto 24 Un fag îmbrățișat de doi frasini și un amenajist (Nicu Sarcină)

14 iunie 1961 - Stâna Rădoteasa

Lungi și grele sunt căile amenajistului la munte. Zile întregi de echilibristică pe versanți, de cățărări pe culmi stâncoase, de plecaciuni prin desișul codrului, zile întregi de viață naturală, copleșitor de naturală. Azi am încheiat 12 ore efec-

tive de umblat. Am plecat la 7 dimineață de la stână, am coborât treptat versantul drept al Vlăsiei, am trecut peste cele două Vlășii, mare și mică, aproape de obârșia lor, apoi ne-am întors pe versantul stâng. Pante foarte mari, seninări multe, păduri mari, liniștite și pustii. Acesta a fost decorul celor 12 ore din zi.

Am pichetat toată banda de protecție la gol, apoi am coborât pe niște cleanțuri în apa Vlăsiei. Arareori mi s-a întâmplat să rămân agățat în stâncării ca astăzi. Deasupra cheilor sălbătice ale Vlăsiei, am coborât pe o culme și la un moment dat, coborând chinuit, alunecând prin hornulețe, era să nu mai putem nici urca nici coborâ. În sfârșit, după vreo jumătate de oră de tatonări am reușit să scăpăm din capcană și ne-am văzut trecuți dincolo de apă, după ce am întins peste ea un perpelece.

Pe înserate am început urcușul spre stână. Tot la ora 7 am ajuns la stână. În această seară s-au schimbat și bacia la stână. Nenea Racoțan coboară mâine la sat. Viața aceasta primitivă, patriarhală, pastorală, cu freamătul ei, ne face să uităm oboseala zilei. Desigur că și muzica nelipsitului Solistor contribuie la aceasta.

S-a scurs o altă zi din multele de acest fel din anii aceștia de hoinăreli prin munți. Viața în munți e sănătoasă dar plină de durițăți, de lipsuri. E o viață cu totul aparte. În golurile alpine, pășunile acestea întinse ca niște căciuli imense pe fețele prelungi ale munților, deasupra pădurilor, freamătă de o viață originală, dar plină de sens și de farmec. Aici e țara zărilor, țara înălțimilor. Cât de ușor și cu cât de puțin se poate mulțumi uneori omul. Viața aceasta pustie, ruptă de iureșul și binefacerea unei lumi în care ai crescut, cere multă voință și perseverență, multă abnegație. În ceea ce mă privește, știu că nici banul și nici țic-neala nu mă țin legate de această viață, ci farmecul și sensul acestei vieți.

17 iunie 1961

Vreau să cunosc și munții vecini. Ne-am programat o excursie în Retezatul Mic, până la cabana Buta. Am plecat dimineața la 6 din Gârdomanul și la 11 am fost pe vârful Paltina. Ne-a învăluit puțin ceața, apoi scăpând de înălțime și înaintând spre Stănuleți am avut iarași vizibilitate. Am mâncat în tovărășia unui ciobănaș simpatic de la Stâna din Soarbele, tismănean. Mergând în continuare, pe sub Vârful lui Iorgovan, am admirat splendidul Retezat Mic, cu pitorescul său unic.

Spre seară am rătăcit puțin poteca, luând o variantă prin marea de jepi de sub Drăgșanu. Scăpând de calvarul trecerii prin jepi, sub noi a apărut Valea Buții și Iezărul său mic. Înainte de a coborâ spre cabana Buta a început o ploaie care ne-a udat binișor. La cabană am întâlnit 11 timișoreni. Seara a fost plăcută, cu discuții și muzică.

A doua zi a fost plăcută și variată. Pe jos până la Câmpul lui Neag, de acolo la Lupeni, unde era un important meci de fotbal, între Știința Timișoara și Minerul Lupeni. După meci am coborât cu mașina echipei Știința la Petroșani, de unde am luat trenul la Târgu Jiu și apoi trenulețul până la Apa Neagră.

25 iunie 1961

Am fost la Gurahonț să văd ce fac dragele mele. M-am întors în munte peste Retezat. Am venit cu trenul până la Hațeg, unde am trecut pe la directorul IFET-ului, apoi seara am dormit la ocolul Retezat, din Râu de Mori. A doua zi am urcat pe Râul Mare, am revăzut locuri și oameni cunoscuți și am gustat din frumusețea Retezatului. Seara am tras la stâna din Branu, la Nea Iancu, cioban vestit, poienărean. Am discutat multe, m-am simțit bine și radioul a făcut și aici minuni. A doua zi am urcat pe Culmea Branului, pe la izvoarele Scurtelor, din Lăpușnicul Mic. Am trecut de stânila târnovenilor și spre culmea Munților Cernei am intrat în ceață. Noroc de poteca bine păstrată a vechii granițe, care m-a urcat până sus în cleanțurile Scăriței, unde se află ruinele unui pichet de graniță. Ajuns acolo, am auzit de partea cealaltă a culmei tălângile unui ciopor de oi. Prin ceață am vorbit cu ciobanul și am aflat că era de la stâna Scărița. Deci eram pe drum bun. Am început să cobor pe culmea Bulzului, dar fiind încă ceață am pierdut poteca bună. A dispărut însă ceața, am regăsit poteca și la ora amiezii am ajuns cu bine la stâna Rădoteasa.

Am aflat că Nicu a plecat la armată. În locul lui a venit Victoraș. În aceeași după amiază am plecat la lucru. Am trăit un sentiment deosebit. Am intrat într-o pădure de fag, bine elagată, bine închisă, cu arbori numeroși și variați ca grosime. Un adevărat templu, o adevărată mare de coloane cu culoarea lor gri închis, pătate ici-colo de lumina puternică a soarelui ce se strecoară prin frunziș. M-a impresionat mulțimea coloanelor, variația de grosimi și jocul de culori și lumină. În liniștea și rezonanța acestui templu cântau câteva păsărele, triluri simple, armonioase, pline de sens. Simt parcă un aer sărbătoresc ce mă înalță. De altfel azi e duminică.

5 iulie 1961

După câteva zile de muncă serioasă, am coborât la Scundari. Trebuia să merg la ședință la ocol. Pe drum îi întâlnesc pe Vasilică și pe Lozici care îmi spun că ședința s-a ținut în acea zi. Puțin contrariat de faptul că nu am fost anunțat, m-am hotărât să plec jos în acea seară. Mi-am făcut bagajele, bonurile de lucru și pe o noapte cu lună plină, de toată splendoarea, am plecat spre ocol. Drumul până la Valea Mare, pe sus din Culmea Cernei, pe Cracul Păltineiului, a fost o

adeverată splendoare.

Am ajuns noaptea la 1 la Valea Mare. Am avut un noroc formidabil, deoarece am găsit un tren cu lemne care tocmai se pregătea să coboare. La ora 3 am fost la ocol. Conducerea de la Timișoara plecase însă. Am aflat cele discutate la ședință, dispozițiile primite, am dat bonurile unui coleg care pleca la Timișoara. În aceea zi am vrut să merg le nedeia de la Brebina-Titirlești, care nu s-a ținut însă din cauza ploii.

Imaginea Retezatului mă obseda. În loc să urc la Călugăreni și apoi în Cerna, am luat autobuzul până la Târgu Jiu, apoi trenul la Hațeg și am urcat din nou în Retezat. Au urmat două zile de odihnă și creație la Gura Zlata și apoi la Gura Apei. M-am simțit foarte bine și mi s-au conturat frumos câteva idei. Am și scris articolul despre Estetica forestieră și am întocmit schița proiectului pentru rezervații.

De la Gura Apei am urcat pe Lăpușnicul Mare până la Lunca Berhinei, apoi pe lângă Pârâul Paltina am urcat în Șeaua Paltinei, am trecut în Șarba și am revenit în Cerna. A fost un splendid tur din Retezat în Cerna, ocazie cu care am și proiectat un marcaj de legătură între cele două văi.

13 iulie 1961 - Valea Scurtu

Natura este infinitate și prin aceasta este ea neînțeleasă și atotsuperioară gândirii și firii limitate a omului. Urmărește priveliștile pe care le întâlnești, urmărește un curs de apă sălbatic, ascultă la fiecare pas muzica mereu alta a zbaterei apelor, urmărește fiecare cădere a apei printre pietre și-ți va fi imposibil să găsești o identitate. Bogăția aceasta de imagini, mereu altele, mereu noi, este o culminare a varietății, a diversității, este amețitoare atunci când o pătrunzi în amănunt. Urmărește o peșteră frumoasă și caută a pătrunde opera oarbă a naturii - te va ameți bogăția, imaginația, beția de forme pe care o întâlnești. Prin toate acestea, natura este neînțeleasă, nesfârșită și odihnitoare, atunci când omul este obosit de monotonia și uniformitatea mediului pe care el și l-a creat, artificialul. Pentru a exista și pentru a putea stăpâni natura, omul caută să o simplifice, să o prindă în uniformitatea unor tipare fixe. După aceste tipare își ticluiește el stilul de viață. Încadrarea în natură este încadrarea în univers, în imensitate, în însăși nesfârșitul cosmic.

Omule, dacă vrei variație și liniște, urmărește un pârâu de munte, zbaterea lui, spuma, căderea și albia apei, de jos de unde lași citadinul și până sus la izvor, de unde doar gândurile mai pot s-o urmărească și te va uimi amețitoarea variație ce o găsești în curgerea unei ape. Ascultă-i cântecul, pas cu pas și vei auzi că este mereu altul, mereu armonios, mereu tânăr.

14 iulie 1961 - Gârdomanul

Zilele acestea stau la stâna din Fața Gârdomanului, de pe Cracul Groapele. Și aici sunt oameni cumsecade, dar foarte rezervați și tăcuți. Tac ei, tac și eu. Cântă în schimb radioul. Eu tac și pentru că sunt năpădit de stări sufletești foarte curioase.

De câteva zile nu mai am stare și mă gândesc mereu la cei dragi ai mei, la sufletelul acela mic, care deși viu, e încă neființă. Depărtarea, singurătatea de aici, mă fac melancolic. Și timpul mă predispozează la așa ceva. Azi noapte a trecut o furtună năpraznică, cu fulgere și trăznete. M-am trezit în răbufnelile trăznetelor și în sticlirile fulgerelor. Ploaia a început să răpăiască des pe șindrila stânei. Deodată o vacă a început să mugească înfundat, sfâșietor, cu totul aparte. Nea Gheorghe s-a trezit și s-a repezit afară crezând că e ursul. Se poate să fi fost prin apropiere, dar nu venise la stână. Vaca a continuat să zbiere încă mult timp.

Am adormit din nou. M-am trezit când soarele se strecura, în pânze fine, printre grinzile pereților stânei și când era deja forfotă în stână. Lucrează toți, dar tac. Le e rușine de mine? După o altă ploaie scurtă s-a făcut senin și am plecat la lucru. Ne-a înghițit iar pădurea, cu atmosfera ei aparte. În diminețile acestea pure, limpezi, după ploi, pădurea e plină de contraste. În umbra și întunericul boltei, pe colonadele trunchiurilor, pe covorul de frunze, petele de soare ce se strecoară prin frunziș sunt deosebit de vioaie, creatoare de contrast.

Zona s-a liniștit apoi. Undeva mai jos susura Pârâul Gârdomanului. Pe aici, pe aproape, bâzâie muștele și ceva mai departe se aude țiuind una, prinsă într-o pânză de păianjen. Peste vale se aude sunetul unui topor de la stână, ce a lovit odată în lemn. Apoi tace. Într-un târziu, se aude fluierul pe care-l pornește Nea Gheorghe.

Deși e a mea, deși mi-a pătruns în toată fibra sufletului meu, viața aceasta tainică a pădurii căreia îi trăiesc din plin sensul, coloritul și aromele, totuși de data aceasta sunt trist. E dorul de-o ființă mică, rod al trupului meu și-a lui Vali și a gândurilor dragi și calde în care vreau să-l cresc. Se zbate în pânțele mamei lui, vrea lumină, vrea realizare, vrea gustul lumii asteia tainice, a existenței pline de sens. Nu știu, parcă sunt altul, transfigurat de gândul acestor prunci pe care i-am plămădit. Parcă mă storc de vlagă și o simt trecând în sufletele lor mici și pure. În clipa aceasta nu mă mai simt pe mine.

Am oftat inconștient. M-am trezit din reverie, zăresc iar contrastele pădurii din jurul meu și simt iar arsura dorului. Mă scol din frunzișul umed în care m-am odihnit, îmi iau bățul de Bitterlich în mână și copleșit de gustul vieții acesteia, plec mai departe, la monotonia inventarierii și a descrierii arboretelor. Copii dragi, să-mi iubiți întotdeauna amintirea, așa cum vă iubesc eu pe voi.

16 iulie 1961 – Stâna Măneasa

Ne-am mutat astăzi la stâna aceasta, unică prin poziția ei. Pe la amiază a început să bată vântul “ăl mare”, care a înseninat zărilor ca lacrima. Am ajuns aici cu bagajul în spate, încă înainte de înserare. O perspectivă extraordinară. Urmărești munții în tot turul de orizont: Oslea, Boul, Valea Motrului, Piatra Mare a Cloșanilor, Râmnuțele, Vârful lui Stan, Inelețul și Valea Cernei, până hăt la Țesna, Opleșata, Vlașcu Mic, Oslea Română, Micuța, iar în spate Paltina și apoi Cracul ce ne desparte de Valea Soarbele. Tur de orizont splendid. Panorama în ansamblu, înțesată de decoruri mărunte. Totul e fascinant.

Înserează și ultimele raze de soare se preling pe culmea zimțată a Oslei, apoi dispar de tot. Oslea e mult mai frumoasă în partea aceasta spre Jiu, decât partea pe care o cunoșteam de la Nedeuța. Are picioare lungi și liniștite de plai, fiecare cu câte o stână. Piatra Cloșanilor pare ca o măsea mare, roasă de vreme, rămasă izolată în mijlocul culmilor ce-o înconjoară.

20 iulie 1961 – Stâna Soarbele

I-am lăsat de-adreptul triști pe bunii ciobani de la Măneasa – Nenea Dumitru Văcaru, țața Anuța-băcița, soția lui Nea Paul Novăceanu și pe Vasile, responsabilul stânei. Ne-am obișnuit atât de bine unii cu alții că am simțit și eu regrete, aceleași veșnice regrete pe care le trăiești la amenajari, când îți presari sufletul prin minunatele plaiuri ale țării și prin stânele sau așezările izolate ale românilor.

Ne-am luat bagajul, cam mult, și am trecut la stâna din Soarbele. Acolo ne așteptau deja de o zi-două, aflând că vom veni cu radioul și aparatul de fotografiat, monedele mele forte. Când am trecut după boldurile de piatră de deasupra stânei și ne-au observat câinii, imediat s-au repezit copiii și băcițele să-i oprească. Minunate zile petrecute în golurile munților, la primitorii ciobani români. De aici de la Șeaua Soarbelor, începe povestea Cernei, sau se sfârșește. Am colindat doi ani, din Herculanе și până aici deasupra izvoarelor. Am adunat oare suficiente imagini pentru a le putea reda în scris?

Răspunsul la această întrebare îl găsesc azi, când ordonez toate amintirile, februarie 2005, răsfoind ghidul turistic “Valea Cernei” pe care am reușit să-l tipăresc în 1964. Azi 24 februarie 2005, când m-am întors de la Herculanе, unde am fost cooptat în Consiliul Științific al Parcului Național Domogled-Valea Cernei, proiectat de mine în 1974-1975, trăiesc satisfacția deplină a unui vis împlinit. Și satisfacția că după o atât de lungă gestație, de aproape 30 de ani, acest parc național precum și toate celelalte 12 din sistemul conceput de mine în 1973, s-au născut în sfârșit, cu legi bune, cu administrații bine conturate, formate din tineri entuziaști, respectuoși și puși pe fapte mari.

Răsfoiesc ghidul. “Povestea Cernei începe din locul în care Plaiul domol al Pietrii Iorgovanului și Paltinei se îngemănează cu Plaiul Oslei, din liniștea Scocului de la Soarbele. Ea se deapănă apoi de-a lungul zecilor de kilometri de coborâș, când sălbatec, când liniștit, al Cernei, ca să ia sfârșit odată cu vărsarea ei în Dunăre, sau mai precis la confluența cu Bela-Reca.”

.....

“Gândul de a așterne aceste pagini s-a încheat acolo sus, pe înălțimile aspre ale Paltinei, printre crestele de șisturi și lespezile presărate în pajiști, acolo unde încântarea zilelor trăite pe această vale te va face și pe tine, iubite drumet, să-ți arunci nostalgic privirea de-a lungul Cernei, înainte de a o părăsi.”

“ Poate îmbietorul fir drept, ca de lumină, al Cernei, sau zărilor larg deschise, m-au îndemnat să aștern impresiile culese din farmecul văii și al codrilor seculari, al nopților în care adormeam târziu, la stâne, la colibe sau în cort, copleșit de splendidele armonii ale naturii, întruchipate aici în forme atât de originale. În aceste nopți, ca și în pelegrinările lungi pe vale, am simțit viața Cernei în umbra pădurilor de fag, în chiotele fetelor de pe Gârdomanul și în purpuriul scumpiei ce arde, târziu în toamnă, pe stâncile albe ale ciucevelor. Două veri am păstorit pe plaiurile ei, păzind “mioarele zărilor”, culmile ondulate mai mari sau mai mici, revărsate până în zarea Almăjului și Câmpia Olteniei”.

28 iulie 1961

Am terminat lucrările la obârșia Cernișoarei, dar nu complet. Am obosit. Am coborât la Izvoarele Cernei, unde mi-am stabilit reședința la conacul lui Alampie Țogoi, muncitor care lucrează cu mine de câteva luni. O construcție din lemn solidă, din care o cameră e tencuită, curată. Un gemuleț pe care văd Cerna curgând, la câteva zeci de metri. La câteva sute de metri în amonte, Izvoarele Cernei. În spate străjuiesc ciucevele, aceste creste și abrupturi de calcar miniaturale (Foto 25 a și b).

Foto 25 a Ciuceava Mare la Izvoarele Cernișoarei

Foto 25 b Ciuceava Neagră profilată pe golul alpin al Paltinei

Mă simt foarte bine aici. În mijlocul unei lumi limitate la crestele și stânele la care am stat, o lume a mea, dragă. Finisez lucrările de descriere parcelară. În timpul liber scriu, ascult muzică, clipocitul Cernei și visez. Ieri am făcut un tur de forță. Am venit de la Herculane pe jos, pe firul Cernei. Peste 50 km. Am deja un antrenament deosebit. Singur, cele 9 ore de mers am depănat întreaga poveste a Cernei. Am avut și o surpriză cu totul deosebită, de o duioșie impresionantă, până la lacrimi. Într-una din luncile dintre Râmnuțe, sub un bolovan imens, căzut în luncă din abrupt, se adăpostește o colibă mică din lemn. Pe aici nu trece nimeni săptămâni întregi. Spre surpriza mea, o femeie tânără de 20-25 ani îngrijea vreo 10-15 oi. Alături de ea un copilaș de 2-3 ani se juca prin iarbă. N-am să uit niciodată figura frumoasă și sănătoasă a copilașului și mai ales părul bogat, blond, cârlionțat, ce-l avea pe cap. Aur din soare căzut pe capul lui. Râdea tot timpul și se juca cu un cățeluș. Stăteau aici singuri de săptămâni bune și vor mai sta toată vara. Mi-am amintit de povestea Genovevei de Brabant, citită în copilărie. Toate poveștile lumii au un substrat real.

Am stat cu ei câteva minute, uimiți și ei de trecerea unui om pe acolo, apoi am plecat cu gândurile mele. Întreaga zi a fost senină, caldă, Dumnezeiască, în decorul inegalabil al Cernei.

Peste două zile voi pleca la Gurahonț. Se apropie sorocul nașterii celui de-al doilea copil al nostru. Ce va fi oare? Și ce soarta îi vor hărăzi ursitoarele? Aerul Cernei te îndeamnă doar la visare.

12 august 1961

Stau de aproape două săptămâni la Gurahonț. Am greșit noi socotelile sau .... E băiat? Băieții de obicei întârzie la naștere.

În sfârșit, azi s-a născut cel de-al doilea copil al nostru: Călin Aurel. S-a născut în faptul zilei, când abia mijeau zorile, la ora 3,20, după o noapte de zbuclum și suferință a mamei lui. S-a născut sâmbăta, într-o perioadă de călduri toride, cu temperaturi de până la 38 grade, care durau de 4-5 zile. O perioadă de secetă, cu ape scăzute și sol pârlit de focul verii.

Un băiețuș grasuș, roșu și voinic de 3,75 kg. Nașterea a decurs normal. L-am văzut dimineața și pe el, apoi în aceeași zi m-am întors la munții mei. Întârzi- asem cam mult. Codruța a rămas la Gurahonț cu Mama Ica, așteptând să-l vadă pe bebelușul nou născut. Am plecat cu mulțumirea unui vis împlinit.

Ca orice tată, am dorit și eu un băiețuș și ... iată-l. Cu mânuțe și piciorușe fi- ligrame, cu ochișorii ca două mărgelile, cu pufulețul părului în cap. E chiar el, visul atâtor nopți senine sau furtunoase din sălbăția Cernei.

Fii binevenit, bucuria și speranța noastră, senin, voinic și plin de rod sufletesc, ca augustul în care ochișorii tăi au cunoscut lumina firii.

17 august 1961

În drum spre Cerna am oprit la Tismana, era o mare nedeie de Sfântă Marie Mare. M-a decepționat aspectul de bălci care a dublat nedeia, omorând imaginea frumoasă pe care o aveam despre Tismana. Lume multă, șmecherie multă, zarvă.

Ieri am plecat pe splendidul drum strategic spre Soarbele. Perspectiva deosebit de frumoasă în câteva porțiuni, apoi pădurea virgină de o frumusețe rară din bazinul Răchițeaua. Am trecut prin punctele: Păltinei, Cărpinei, Gruitul Negru, Boul, Groapele, Suliți - sub Oslea, stâna Șarba, Scocul și apoi Valea Soarbele. Seara am găsit aici pe geologul Huică cu soția, o sperietoare de femeie, cu trei studenți ce-i însoțeau.

Azi e o zi închisă. Dimineața a tunat, a fulgerat, a plouat cu găleata și acum s-a liniștit, dar ceața s-a întins peste tot. Oamenii de jos nu mi-au sosit încă, așa că azi stau și-mi pun la punct carnetele.

18 august 1961 – Stâna Soarbele

Ieri după amiază când abia s-a liniștit puțin vremea, bătrânelul Clefner Marcu, pe care l-am cunoscut în tren când m-am întors de la Gurahonț, un împă- timit al munților, care s-a ținut după mine cinci zile, a plecat pe Sturu în jos spre Izvoarele Cernei, plin de regret. A vrut să cunoască viața amenajiștilor.

Eu am lucrat ceva după amiază. Am pichetat limita ocolului spre Jiu, pe urma

vechii granițe. Seara, în amurg, m-am întors la stână. Cu câteva clipe înaintea mea au sosit două turiste, venind de pe Cerna. Întâi mi-a părut curios curajul lor, apoi, discutând mai multe, m-am lămurit că sunt vechi turiste, încercate în multe excursii, cunoscătoare aproape a întregii țări și membre active ale U.C.F.S. Ca aproape toate întâlnirile acestea în munți, au fost clipe plăcute de povestiri, schimb de păreri și gânduri de viitor pentru turism. A fost o seară foarte plăcută și am înțeles ce înseamnă pasiunea drumeției, în care ele își găsesc mulțumirea și fericirea. Mi-am confirmat unele convingeri ale mele în legătură cu splendoarea Cernei și punctele cele mai interesante, precum și cu problemele de drumeție.

După o cină originală, ca la stână, cu mămliguță, cu fasole și apoi cu lapte, ne-am ghemuit cu toții prin toate cotloanele stânii, încercând a ne ascunde de vântul ce a început să bată năpraznic. Cojoacele au fost coborâte în sat, așa că ne-am învelit cu puținele pături și haine pe care le-am găsit. Vântul care trecea printre grinzile stânei ne-a pătruns totuși și noaptea a fost mai mult veghe decât somn. N-am mai petrecut nici o asemenea noapte în pelegrinările mele prin stâni.

Vântul ce coboară din Paltina și Stănuleți și se canalizează deasupra Văii Soarbele are o intensitate maximă. Nu a stat o clipă toată noaptea și dintr-o clipă în alta așteptam să ia stâna cu totul. Numai somn nu a fost acea noapte, în plus frigul grozav. Fioros e muntele uneori, pe atât pe cât de prietenos e în timpul frumos. Vântul nu a conținut decât a doua zi spre amiază.

Turistele s-au încumetat să plece spre Retezat. Eu trebuie să mai stau vreo două zile pentru a termina lucrările. Peste o săptămână coboară și stânele.

22 august 1961

Mi-a ajutat Dumnezeu să termin lucrările sus în fundul Cernișoarei și am coborât ieri la conacul lui Alampie. Aici e adevărată boierie. Adăpost, confort, atât cât e, căldură. Alampie și Nicu prind păstrăvi cu năpasta și avem ce mânca.

Mi-a rămas de lucrat întreg versantul stâng al Cernei, Ciucevele și resturi pe ici pe colo. Vine toamna, trebuie să mă grăbesc. Mi-e dor de cei dragi de acasă.

30 august 1961

Rătăcită nu știu pe unde, am primit prima scrisoare de la Vali.

Gurahonț, 16 august 1961.

Dragă Puiule,

Îți scriu cu câteva ore înainte de a ieși din spital. Suntem bine, sănătoși, mari

și tari. Călinuț e un băiat bun tare, tare cuminte. Plânge puțin și domol, papă bine, se dezvoltă frumos. Deschide ochișorii, privește în jur ca și când ar vedea totul. A început să capete trăsături drăguțe și să se curețe pe față. Deși au trecut numai 5 zile, doctorul ne face ieșirea cu condiția să mai păstrăm încă regimul de spital. Codruța a fost grozavă când l-a văzut prima oară. Spunea că vrea să-l pube și să-l iubească și râdea în hohote de bucurie. Au venit toți pe la mine.

Te sărută Vali, Călinuț și Codruța.

15 septembrie 1961

Suntem de câteva zile în Timișoara. Am venit pentru a face câteva corecturi la proiectul din iarna trecută. A venit și Vali cu copiii. Am aranjat puțin apartamentul.

După 5 săptămâni, Călinuț arată minunat. Are 60 cm lungime, e grăsuț, rotofei. Fața îi e din ce în ce mai drăguță și senină, doar uneori când se încrunță e parcă altul. Mănâncă bine, doar uneori are crampe la stomăcel. Are ochișorii frumoși și deja observă și întoarce capul isteț după noi, dacă ne mișcăm în fața lui. Noaptea e cuminte și doarme bine.

Peste o zi îi las iarăși. Plec pentru încheierea lucrărilor și recepții.

20 septembrie 1961

Am revenit în Cerna. Aici e toamnă. Fagii încep discret să ruginească. Uneori dimineața e brumă pe lunca Cernei. Ziua e scurtă, trebuie să folosesc chibzuit timpul. Mai am încă destul de lucru.

Într-o zi am stat mult de povești cu un bătrânel simpatic din Orzești, Molete Constantin. Avea 66 de ani. De la el am aflat multe lucruri din istoria Cernei. Din cele relatate de el, ciucevele Cernei erau împădurite cu brad și tisă. Ele au ars prin 1820.

Când a venit el în Cerna, prin 1905, avea cam 10 ani, erau 3 conace în Scundari, 2 în Urzicari, pe lunca Cernei și în Gărână încă un conac. Moara de la Izvoarele Cernei s-a făcut în 1909. Conacele și curăturile din Bulzu sunt făcute prin 1915. Circulația din sat se făcea tot pe actuala potecă de pe culmea Păltineului.

La Fârlău, o peșteră mare unde se adăposteau 400 de capre, era un loc foarte bun de scuteală. În 1917 a stat aici toată iarna cu 140 de capre. În apropiere de Crăciun, într-o noapte, șezând în colibă unde avea și un câine, după ce a cinat s-a pomenit auzind un cor de glasuri de femei, venind dinspre peșteră. Căteua asculta și ea atentă, apoi a început să latre și cântecul femeilor a încetat. Era con-

vins că erau zmeoaice, adică satane. Întâmplarea s-a repetat în multe alte nopți. El a stat mulți ani cu caprele în Cerna, fără să se întoarcă deloc în sat (Foto 26).

Interesante și stranii amintiri ale moșului Molete.

Foto 26 Pârâul Sturu - fagul la limita spre gol alpin

15 octombrie 1961

Toamna s-a instalat din plin. Pădurea a îngălbenit bine, a început să cadă frunza. Noroc cu coliba în care stau, unde fac focul. A început bătaia la păstrav, așa că avem ce mânca.

Am prins niște nopți senine, cu lună plină, care poleiește ciucevele și picură sticliri de briliante în apele Cernei. Nopți superbe, de reverie, de vise de viitor. N-am să le uit niciodată. Mă inspiră, mă îndeamnă să scriu povestea Cernei. Adorm târziu în noapte, alintat de muzica radioului ce mă leagă de lumea reală.

24 octombrie 1961

Am trecut peste o recepție reușită, fără probleme. Am încheiat astfel o nouă campanie. Splendidă, ca peisaje, ca realizări pe toate fronturile, ca trăiri sufletești. Plec mult mai bogat de cum am venit în primăvară. Am presărat suflet peste tot: în păduri, în stâni, în ciuceve, în Izvoarele Cernei, în oamenii de aici.

Adio Cerna. Când te voi mai vedea?

CAMPANIA 1962 – ȘUGAG - OAȘA

23 aprilie 1962

Am sosit azi pe Valea Sebeșului, respectiv în Șugag, și sunt în perioada de acomodare. E primăvară plină și regiunea, cu toate pantele abrupte, nu îmi pare neprietenoasă. E cald, cireșii au înflorit, mieii behăie prin toate grădinile, iar pe coaste a început să înfrunzească mesteacănul. Ieri au fost Floriile, azi e Sfântul Gheorghe și oamenii s-au odihnit.

Șugagu e împrăștiat, cu nenumăratele cătune și colibe așezate “pe cei munți”. Duminica se adună la centru, la primărie, la “porunci”. Uneori se face horă. Azi e post. Oamenii sunt în general domoli, liniștiți, cu excepția celor străini, veniți pentru diverse lucrări, care se cunosc imediat. Portul, împeștrițat la cei tineri, se menține totuși autentic la bătrâni. Pălăriile acelea cu borul mic, sibieniști, sunt caracteristice.

Așezare de munte, împrăștiată, cu viață tihnită. Așezare de ciobani, reminescentă a așezărilor vechi dacice. Aici vom avea sediul șantierului, la aproape 20 km de Sebeș, reședința ocolului silvic pentru Campania 1962, și aici vor veni și Vali cu copilașii noștri. Mi-a fost repartizată pentru început U.P.II Dobra, un afluent al Văii Sebeșului, care confluează chiar aici în Șugag. E o unitate lungă, de aproape 15 km.

20 mai 1962

Avem ca și gazdă doi bătrâni din Dobra, o extindere a Șugagului pe Valea Dobrei, Moș Panfilie și Lelea Mărie. Avem o cameră curată și condiții bune. Peste drum, la o văduvă cu trei fete mici stau tehnicienii: Rădulescu și Găvăgină Țăranu. Muncitori avem din sat.

Unitatea e destul de grea, cu pante mari, cel puțin în partea inferioară a văii. Fagul este dominant. Puțin în amonte de Dobra, un drum în serpentine, foarte accidentat, urcă la Jina, comună vestită de ciobani de lângă Poiana Sibiului, situată la aproape 1000 m, pe un platou. Pe Valea Dobrei se lucrează la un drum forestier. Am văzut pentru prima oară un buldozer Caterpillar, care înlocuiește truda oamenilor.

Pentru câteva zile am urcat cu Vali și tehnicienii la cantonul Duși. Un canton din lemn, nou, aproape de obârșășia văii Dobra, pe o culme domoală și doar la câteva zeci de metri deasupra văii. O șea între valea Dobrei și cea a Orlatului. Un peisaj frumos, mozaicat, păduri, pășuni, fag, molid. Nu departe e o mică stațiune turistică: Crinți.

Au fost zile frumoase. Un pădurar foarte cumsecade. Într-o zi, o vulpe turbată a intrat într-un șopron din curte și nu mai putea ieși din cauza câinelui legat în lanț chiar la intrarea în șopron. Pădurarul a omorât-o cu furca. Costică Rădulescu a fotografiat-o, a pus mâna pe ea să o aranjeze. I-am băgat în cap că s-ar fi putut infecta cu microbul turbării. Poate de sugestie, la câteva zile a avut niște ameteți și a plecat la Sebeș, unde i-a făcut tot tratamentul antirabic. Toți râdeam apoi de el.

30 iunie 1962 – Dobra

Cu trei săptămâni în urmă am adus și copiii aici la Dobra. După o călătorie relativ grea, cu multe schimbări de vehicule, cu o întrerupere la Deva, la sora lui Vali, de mai bine de o zi, deoarece sus la munte ninsese, ne-am văzut sosiți cu toții la Dobra. În aproape o săptămână copiii s-au acomodat. Călin la început a fost foarte rău, plângea mereu, ziua și noaptea, nu-i plăcea cu fetițele din vecini nici cu noi. N-o mai avem pe Anuș. Ne-a părăsit. În scurt timp însă s-a obișnuit cu noua situație. Stă în cărucior, în ham, legat, singur toată dimineața, se uită la pisici, la păsările, la tot ce vede și acceptă prietenia fetelor lui Măriuța din vecini. Sunt o mulțime de fetițe aici, care zilnic vin și se joacă cu el. Poftă de mâncare are bună. A avut o infecție la stomăcel, o răceală zdravănă, dar toate au trecut. Merge bine de-a bușilea, se ridică singur cu sprijin și chiar stă singur în picioare câteva secunde. I-au dat deja doi dințișori jos. În general e tare drăguț, dar și răuț. Codruța în schimb e foarte drăguță și cuminte. S-a împrietenit deja cu fetițele de aici și a început să se integreze vieții frumoase și sănătoase de sat. Umblă desculță, se joacă pe poiană cu fetițele, a mai lăsat din mofturile. A început să se ajute singură, se încălță, chiar se îmbracă în parte, se spală singură. E ascultătoare și foarte sentimentală (Foto 27).

Foto 27 Amenajisții au și copii

29 iulie 1962 – Oașa

De o săptămână suntem la Oașa, împreună cu copiii. Stăm la cabana de vânătoare nr. 2. Cu puțină greutate, copiii s-au acomodat și aici, deși e mult mai greu și mai incomod decât jos la Șugag. Codruța nu are aici fetițe, e mai mult singură,

iar Călin simte și el lipsa fetițelor care să-l joace și nu are nici alimentele variate de jos. Cu toate acestea se dezvoltă bine și cresc amândoi. Călin a progresat mult. Aleargă bine de-a bușilea, se ridică singur, se ține în picioare singur câteva secunde, nesprijinit de nimic. În curând va începe să meargă. Mănâncă foarte bine și uneori de foame, după fiecare linguriță zice: dă, dă. Știe să sărute și e tare afectuos, o sărută pe Vali des de tot când îl ia în brațe sau când îi dă de mâncare (Foto 28).

Foto 28 Luncile de la Oașa - azi sub apele lacului

Codruța e foarte dulce și inteligentă. Uneori însă e rea. La Șugag încă, într-o zi s-a luat după mine pe stradă până spre Podul Dobrei. Acolo a început să întrebe pe femei: "N-ați văzut pe tăticul meu încotro a apucat-o?". Apoi văzând că Vali vine alarmată după ea, spunea la femei: "Spuneți să nu mă bată". Când sunt plecat pe teren o amenință mereu pe Vali: "Lasă că te spun eu la Tata Puiu".

Într-o zi, când Vali îi dădea o bătăiță îi spunea: "Dă, dă, lasă că vine Tata Puiu, te spun și apoi iar zici că mori." Aici la Oașa, într-o zi când am plecat pe teren plângea cu foc: "Mi-e milă de Tata Puiu". Când se apropie seara iese în spatele cabanei, spre pădure și strigă: "Tata Puiu, hai, hai, că te papă lupu". Apoi când sosesc își ia repede și ea prosopul și mergem amândoi la izvor să ne spălăm.

Într-o zi, inginerul Munteanu de la București, venit în control, a întrebat-o de mine și i-a răspuns: "A plecat pe teren să câștige păpicuță".

Munca aici la Oașa e foarte plăcută. E un peisaj splendid. Suntem în împărăția molidului. Rar câte un scoruș păsăresc sau un mestecăn. Terenul e domol, cu pante dulci. Totul e diferit de celelalte campanii. Peisajul în ansamblu e mozaicat: păduri, pășuni, goluri alpine.

Aici e o adevărată colonie. Cabana lui Sadoveanu, cu "bradul strâmb", cabana lui Brătescu Voinești, în care stăm noi, Cabana de vânătoare nr. 1, rezervată numai pentru oficialități, cabana turistică și mica bisericuță maramureșeană, cu turla țuguiață. Toate acestea pe malul stâng al Văii Sebeșului, dominând lunca destul de largă unde confluează Valea Sălanelor cu Valea Frumoasei, practic începutul Văii Sebeșului. La cca 500 m de cabana în care stăm, pe Valea Frumoasei, sunt câteva cabane pentru muncitorii de la

exploatarea lemnului și magazinul forestier. Până acolo vine și autobuzul de la Sebeș, odată pe zi.

În rest, cât vezi cu ochii doar păduri de molid și câteva creste mai înalte cu gol alpin, spre Vârful Cindrel.

Cabana lui Brătescu Voinești, acum naționalizată, e din lemn, cu etaj. E plină de amenajați, ingineri, tehnicieni, muncitori. Seara când ne întorcem de la lucru e multă veselie. Alături de cabană e și un mic teren de baschet, unde se încing jocuri turbate, în special duminicile. E o atmosferă colegială foarte plăcută. Nu simțim izolarea.

15 august 1962

De câteva zile, în 12, copiii au plecat la Golești. Vali are ceva complicații cu sănătatea și nu-i mai puteam ține cu noi. A venit aici mama lui Vali și i-am dus eu împreună cu dânsa. Vor rămâne acolo până în toamnă.

30 august 1962

E trist fără copii. E un ușor pustiu în noi. Vali a fost câteva zile jos la Sebeș, a stat la familia Albu, niște oameni foarte drăguți pe care i-am cunoscut aici la Oașa. Și-a rezolvat problema de sănătate și acum e bine.

Muncim cu zor cu toții. Se apropie toamna. Seara și în special duminica, am timp să visez și să scriu.

O a ș a . Spre izvoarele sale, Valea Sebeșului îmbie ochilor și zărilor unul din cele mai încântătoare locuri din Carpații noștrii (Foto 28 a).

Oașa. O altă lume, domoală, atârnată în munți, în împărăția înălțimilor, după 40 de km de zbatere a văii printre stânci și versanți abrupti.

Foto 28 a Vechea bisericuță de la Oașa

Oaşa e o luncă, e un cântec susurat de ape, un miros neisprăvit de răşină, o lumină ce te copleşeşte, cernută prin cetinile verzi ale săgetătorilor spre cer, e o nuntă crăiască unde îşi dau mâna pentru totdeauna “Frumoasa” şi “Sălanul”, miri ai codrilor tăcuţi, strop de cristal poleiţi de aurul soarelui.

Oaşa e refrenul liniştei depline, refren de praznic al naturii.

Oaşa e, poate, izvorul tinereţii veşnice şi al fericirii din poveşti.

Voi spune o poveste: *Aţi urcat cu trudă aici*

La nunta pe plai

La fata de crai.

Voi încerca să povestesc pe-ndelete taina locurilor, să vă bucuraţi de praznicul acesta luminat, în lumea codrilor.

Vestitorii v-au poftit aici, v-au îmbiat cu plosca de tisă în care băldăcăie viers din izvoarele vieţii, aiasma codrilor bătuţi de vânturi. Vestitorii aceştia ai marilor bucurii ale firii cântă de la începutul veacurilor, neobosiţi, în toate locurile. Au cântat de milenii în coliba ciobanilor, în casa de lut şi nuietele a omului sărac, în palatul crailor. Cântă şi azi tot mai aproape de urechea orăşanului, doar i-o prinde răsunet printre ţigănele stridente ale veacului. Cântul lor e duios, cald, plin de vibraţie şi taine, adeseori e cânt lăuntric ce se desprinde din toate firele vieţii. Şi alaiul nuntaşilor e mare, e nesfârşit, el se adapă de mii de ani la izvoarele liniştei ce umple cupa de zmarald a Oaşei.

Îngăduiţi-mi să vă prezint mirii. Uitaţi-vă puţin colo sus, după marghila aceea întinsă, cu săgetători pitici, dincoace de ridicătura Slimoiului, acolo sub cetinile plecate până jos ale molizilor, uitaţi-vă şi vedeţi cosiţele despletite, sticlind de nestemate ale Frumoasei. Frumoasa au botezat-o oamenii pe fiica aceasta atât de dragă codrilor întunecaţi. E numai joc, numai lumină, numai scânteieri şi tinereţe. O cunosc de la începuturile ei, de când ursitoarele i-au hărăzit soarta.

Abia ieşite de sub cojocul pajiştei cu muşchi, la umbra bătrânilor molizi, şuviţele limpezi ale Frumoasei, abia susurând viers, le-a fost ursit să se îndrepte spre soare apune, să-şi caute norocul, dar drumul să nu le fie drept ci întortochiat, chinuit. Se spune că ursitoarelor le-a fost mare necaz pe fecioara asta zglobie, neasemuit de frumoasă, născută din plaiul domol al Albelor şi Ştefleştilor şi i-au ursit multe necazuri. Turmele de mioare, ciobanii sfioşi au venit să-i sărute obrazul gingaş. Se zice că însăşi soarele s-a îndrăgostit de ea şi a dăruit-o cu sticliri aurii. În nopţi de cleştar, luna o caută cu braţe firave, pâlpaitoare.

A pornit la vale, zglobie, jucăuşă, peste pragurile de piatră, cu tinereţea cântând în sticlirile ei. Alai de feciorelnici molizi o însoţesc în jocul ei. Săgeţi de lumini verzi ce împung cerul. Cerul albastru picură lumina până în fundul ochilor ei limpezi, cristal jucăuş, învineţind nălucile ce se ascund sub pietre. Toate copilăriile sunt fericire şi joc. Joc sprintar e şi copilăria Frumoasei. Acum

o strâng la mijloc bare de molizi, acum o lasă stingheră prin covorul luncilor cu pajiști, acum o sperie mărghilele, adunarea piticilor bătrâni de molid, cu bărbi de licheni, împinși în covorul gros de mușchi.

La Tărtărau, la locul rău, copila crescută mereu cu prinosul altor izvoare, e deja o codană oacheșă, cu înțelesuri în surâsul nepieritor de pe obrazul - luciu. Zmeul rău, Tărtărau, din tainița lui, pălește de necaz la vederea copilei, frumusețea ei îi biciuie urâtenia și hidoșenia. O apucă de mijloc, o frânge și o îndreaptă spre miazănoapte, ca fața ei să nu mai suradă soarelui. Înghesuită în stânci, Frumoasa se zbate, se zvârcolește în strânsoare, plânge, glas de tunete și vuiet de vânt dezlănțuit în codru. Molizii prieteni o însoțesc de aproape, îi mângăie luciul cu degetele resfirate ale cetinilor, aplecate peste ea ca s-o liniștească.

Undeva mai jos, Curpățul îi dă tărie, prinos bogat de ape, limpezi, reci. Frumoasa s-a înfăptuit, e o apă de munte vioaie, puternică, frumoasă între frumoase, fecioară plină de farmec. Lunci înguste, praguri scurte, mărghile, jocuri de molizi, îi presară drumul în mersul spre împlinire. Cu cununa zărilor deschise, cu refrenul susurat al tinereții copleșitoare, Frumoasa intră în Oașa, spre a-și împlini destinul său geografic în împreunarea cu Sălanul.

Sălanul e feciorul îndrăzneț al codrilor de molid. Undeva sus, atârnată pe culmi, e o poiană de lumină – Poiana Muierii. Neliniștea genezei o surprinzi undeva sub pajiște la marginea poienii, unde soarta îi frânge brutal liniștea. Ghemotoc de ape zbuciumate, veșnic neliniștite, pruncul Sălan e înfășat de scutecul verde al codrului, e legănat de unduirea versanților și adormit de cântul duios al zărilor închise. Botezul de lumină îl primește în luncile de jos. Jocul copilăriei îi e scurt și neliniștit. Gingășia, luată din culmile ce se scaldă în zări, în clipa genezei, îi e strânsă în chinga grijilor. Asprimea o învață din lupta cu stânca. Curajul îi vine din întunecatele Smide, picurat tăios de izvoare și torente. Înțelepciunea o primește din gândurile patriarhului între vârfuri, Pătru, curgând la vale în filosofice întortochieturi și căutări. În clipa în care feciorul, în lunga-i cale, și-a întâlnit mireasa, Pârăul Șerpilor îi varsă veninul neliniștei.

Lumina verde a Bradului Strâmb și a altora drepti le încununează împerecherea. Munții s-au așezat cu mare rânduială, aidoma milenarelor obiceiuri în asemenea ocazii. În față, ținând poalele miresei sunt pruncii peisajului –țâncul Slimoi, mărunțel de numai câteva zeci de metri, Dealul Diudiului, Dealul Șerpilor, Dealul de la Bolovan și apoi măruntele prelungiri ale muntelui Oașa ce închid cercul. În spatele lor, maturii, investmântați în grele cojoace de păduri, neclintiți în pioșenie, se înșiră: Fetia, Costeasa, Smida, Tărtăraul, Oașa, pentru ca în ultimul plan, în depărtările sinilii, cărunții patriarhi să-și plece frunțile cu întinse pleșuvii, spre rugă, prinos tinereții: Pătru, Simionu, Cindrelul.

Grăbiți-vă. Veți mai găsi încă Bradul Strâmb ... și ceasul cu cuc ... și mesele cioplite de meșterul Sicoe. Grăbiți-vă, veacurile sunt lacome, înghit imagini, înghit locuri, înghit amintiri. Nunta mirilor din codru va fi înghițită de marea de smarald și luciri scânteietoare ce va umple cupa Oașei. Comoara de simțiri, inspirate de generoasele peisaje de aici, vor rămâne însă nemodificate.

Stâni, ciobani și graiul locurilor. Oașa mai e înălțătoare prin împrejurimile sale, prin graiul și expresivitatea denumirilor, prin viața pastorală intensă și de o rânduială aproape unică. Munții aceștia domoli, întinși, bogați în ierburi, i-au fost îmbiere omului de la începuturile sale în creșterea animalelor. În spatele unui ciopor de oi domesticite, omul a găsit aici frăgezimea nutrețului în toiul verii, când în luncile de jos căldurile au ars pajiștile. Obişnuit cu înălțimile, ritmicitatea chemărilor estivale i-a modelat sufletul, i-a sculptat profilul libertății și nostalgia zărilor, a soroacelor, a veșnicelor plecări și reîntoarceri. Vitele i-au dat certitudinea și siguranța existenței. Produse multe, variate și de primă necesitate – hrană, îmbrăcăminte.

Undeva prin apropierea Sarmisegetuzei, tot în munții Sebeșului, în poienile vechi din Dealul Rudilor sau din Meleia, săpăturile arheologice au descoperit vestigiile unor așezări civile sezoniere, adică vechile stâni. Păstoritul în acești munți era o ocupație de căpătâi a vechilor daci. Și, cu siguranță că în activitatea stânelor erau implicate și femeile. Tradiția bunelor rânduielei s-a păstrat aici, mai mult decât în alte regiuni ale țării. Stânile din acești munți sunt întreținute și gospodărite de femei, “băcițele”, adunate mai multe în câte o stână, au toată răspunderea și autoritatea în stână. Ele sunt permanente pentru acel interval de 3-4 luni cât se ciobănește în munți. Ele mulg, ele încheagă laptele, ele frământă brânza, umplu burdufele și bat bādăile să scoată untul. Și ... treaba lor nu este ușoară. Bărbații urcă oile sus în munte primăvara, la “măsurat”, le coboară toamna și le păzesc – rânduindu-se în tot acest interval. Permanența băcițelor la stâni face ca rânduiala și curățenia în stâni să se deosebească mult de cele în care sunt numai bărbați. Meseria aceasta de “băciță” e o cinste și frecventă în câteva comune de munte tipice ciobănești: Jina, Poiana, Șugag, Loman, Tilișca, etc. Rânduiala aceasta e frecventă și în partea sudică a complexului muntos: Sebeș - Cindrel - Lotru, în zona comunelor de “ungureni” – Novaci, Vaideeni, etc.

Că această rânduială este veche o atestă și mulțimea de toponime din regiune: Fata, Fetița, Poiana Muierii, Costeasa.

O legendă interesantă este legată de Poiana Muierii. Se spune, că în timpul năvălirii tătarilor, o ceată de tătari a rătăcit prin acești munți, puși pe prăduială. S-a dat alarma pe la toate stânele din acești munți. Băcițe de pe la toate stânile, călărind pe iepe de curând fătate, deci pline de nervi, s-au adunat în număr mare.

Întâlnirea cu tătarii a avut loc în Poiana Muierii. Amazoanele, cu toporașe, cu bustul gol și părul despletit au năvălit în iureș nebun asupra cetei de tătari. Aceștia, înnebuniți de ce vedeau, s-au risipit sperați în toate părțile, pierind apoi prin munți. De atunci a rămas denumirea poienii.

Oașa înaintașilor noștri. Luncile Prigoanei. Prigoniții zbate-rilor neamului din trecute vremuri și-au găsit alinare în luncile domoale, ascunse în inima munților, în uitarea întinderilor vălurate. Și-au durat viața de restriște aici, în tovărășia sălbăticiunilor și tăcerilor. Poate aici, la alinarea undelor Frumoasei, au sângerat zile în șir vitejii scăpați din strânsoarea amară a dușmanului, din zguduitorul prăbușire a sanctoarelor, din cutremurătorul sfârșit de veac, eroi ai Sarmisegetuzei. Și poate ... rănilor acestea de fiere amară le-a vindecat numai eterna liniște a lui Zamolxe și ... plângerea Frumoasei. Pacea binecuvântată a acestor locuri, tainice ascunzișuri, putea fi singura mângâiere, în dramaticele expieri ale muribunzilor ce nu și-au sărutat cu ochii trupului visul căruia li s-au dăruit cu totul: libertatea. Minunata sămânță, picăturile de sânge de eroi. Ascunse adânc sub glie, răsar ca explozii peste veacuri.

Poate aici, pe pajiștile întinse ale muntelui, sângele vărsat al eroilor a rodit în vinele unui cioban, în ochii ce mângâie zările, sticlirea de stăpân al vulturului și dârzenia de neclintit a jepului, din care a purces descălecarea de voievod, undeva spre revărsările de plaiuri de miazăzi. Poate vârful ce păzește întinderile, Pătru, îi păstrează numele.

S a d o v e a n u . Între erupțiile istoriei, viața tihnită pastoral, cu rânduielile ei, a așternut ciopor de "flori" albe, pe revărsările de lavă alei unui neam. Tălângile turmelor au cadentat veacurile. Pacea locurilor a fost aceeași, a începuturilor.

Apoi, în vremurile mai noi, bicisnice, ale lăcomiei omenirii, omul s-a năpustit asupra codrilor și liniștilor, tocându-le necruțător. Au vuit întinderile de căderea secularilor, în goluri a năpădit bisacanalul (*Epilobium* – sălcica) și zmeura, aduse de lumina și sălbăticiunile ce și-au căutat alte cotloane. Totodată însă, pe firul văii s-a ticluit drum lung, pe care a pătruns civilizația și tot mai mult omul străin, dornic de pustietăți și vânat.

Din domoale plaiuri moldovene, găsindu-și parcă și aici corespondența sufletească, în plaiurile blajine ale Oașei, a poposit într-o zi maestrul descrierilor din natură, Mihai Sadoveanu. A fost aceasta în anii mănoși dinaintea celui de-al doilea război mondial. Dând de liniștea Oașei, s-a așternut într-o rariște, pe prispa de pământ de deasupra apelor îngeminate, lângă un brad strâmb și a început a privi. Neisprăvite iscodiri în inima locurilor, în glasul lor. Au început astfel "Poveștile de la Bradul Strâmb".

În acest loc, lângă Bradul Strâmb, conu Mihai își durează o casă. Din bârne

de brad, simplă, cu miros de rășină și autenticitate. Cu meșterul tâmplar Sicoe, moț din Apuseni, are de luptat până să-l convingă să-i facă mobilierul, așa cum ochii noștri l-au mai prins, din despicături de brad, necioplit.

Printre pușinii oameni ce trăiau vara la Oașa, scriitorul pătrunde adeseori până în străfunduri subconștiente, ticluind din măruntele evenimente de aici povești minunate și din modeștii oameni ai acestor plaiuri, eroi de cărți. Are însoțitori buni și dibaci în ale vânatului: Nea Toma Orășan și Pavel Baci, sunt apropiați de inima lui.

Apoi războiul, comoara anilor, l-au adus din ce în ce mai rar pe Conu Mihai pe aceste plaiuri. După moartea lui, cabana a rămas statului. În goana de imagini a sfârșitului, fără îndoială că Oașa și Frumoasa i-au tălăzuit nepieritoare liniști.

Ionel Pop. În spatele cabanei lui Sadoveanu sunt altele două. Crescute și ele din dragostea unor inimi adânc iubitoare de codri și sălbăticiuni. Toate la un loc precum și cei ce le însuflețeau au alcătuit cenaclul creațiilor spirituale pe care le-a inspirat Oașa. Vie mărturie ne sunt gândurile și imaginile ce umplu cele mai multe pagini ale superbelor “Întâlniri cu animale” și “Instantanee din viața animalelor”, scrise de Ionel Pop.

Sugestiv, descrie “braniștea” de la Oașa. *“Înainte cu câteva zeci de ani, s-a pus o lege asupra unui teren de vânătoare de la munte: pe o rază de vreo doi kilometri în jurul casei de la Oașa nu va răsună nici un foc de armă, câine nu va goni. Statornicit acolo, pace desăvârșită cu toate viețuitoarele, oricare ar fi fost ele. După doi, trei ani, pâlcuri de căprioare și cerbi se adunau în acea braniște, sufereau apropierea oamenilor, care ieșeau anume ca să se bucure privind scenele de pace. În afara aceluși ocol al prieteniei, aceleași sălbăticiuni reveneau la firea lor temătoare.”*

“În nopțile înghețate ale iernii, când ursul își stăpânește bârlogul său, prezente în luncile Oașei sunt haitele de lupi.”

“Auzi-i.”

“Parcă așteptam urlatul și totuși am tresărit.”

“Uuu-ooo-uu-oooh veni de undeva dinspre Oașa Mare. Auuu –iii---oooh se împleți îndată alt glas. Și apoi al treilea și apoi al patrulea și apoi s-au încâlcit multe”

“A doua noapte deja hămesiți, au trecut șeaua dintre Vârful lui Pătru și Șurianu, au coborât apoi în Luncile Prigoanei și după ce au încercat în zadar prada pe la Muntele Fetița și prin tăieturile întinse din Pârâul Șerpilor au pășit peste podul de gheață al Frumoasei și s-au înfundat în pădurea veche de pe Hurdubeu. În altă seară, cu pânțele supte, au luat-o spre Piatra Albă. În golul Oașei Mari,

urlătoare din străvechi, au îndeplinit ritualul fioros al neamului. S-au așezat roată, cu boturile spre luna din cerul înghețat și au îngrozit vietățile muntelui. Atunci i-am auzit.”

Lucian Blaga. Născut pe malurile Văii Sebeșului, după ce aceasta a ieșit din munți, la Lancrăm, marele filosof și scriitor Lucian Blaga este profund pătruns și influențat de minunea peisajului din Munții Sebeșului. Lancrămul, așezat pe lunca Văii Sebeșului, aproape de vărsarea acesteia în Mureș, are în apropiere acel decor neobișnuit erozional, “Râpele Roșii”, iar undeva departe contururile estompate ale munților.

Ochii copilului vor fi adânc tulburați de prima lui călătorie în munți, la Bistra și apoi la Șurianul.

“Muntele era adâncul și adaosul de oboseală proaspătă ce-o simțeam în sânge. Muntele era această priveliște în care intram tot mai adânc și care la rândul ei intra și ea în mine. Zăream pentru o clipă Șurianul prin neguri, sfâșiata de-o ochire a soarelui în depărtare. Vârful se ascunde apoi iarași după alte coame de munți”.

“Răsărea aici, din vânt, ținutul tuns al coniferelor mărunte. Iată-l în sfârșit, de-a dreapta noastră. Șurianul, cu obrazul dârz, numai de piatră. În stânga, ierbos și fără găteli, tovarășul său de veșnicie, Vârful lui Pătru. Acolo departe, pe șeaua dintre vârfuri, unde-i trecătoarea, se găsesc urmele unui castru roman, ne lămuri tata. Informația mă zgudui și-n fața priveliștei mă pătrundea sentimentul unei măreții istorice, pe care simplele fapte de șes ale legiunilor romane nu mi-l dăduseră niciodată.”

O adâncă influență asupra creației întregi a filosofului și poetului vor avea și satele de munte.

“Așezările omenești ale Șugagului erau rare, răsfirate pe mari întinderi.”

Aceste întinderi vălurate, umanizate de un popor de ciobani, de urmașii vechilor daci ce le plăcea să trăiască “atârnați în munți”, autenticul și milenarul suflet al acestor plaiuri, îi conturează idea “spațiului mioritic”, fundalul de bogate simțiri, spiritualitate și acțiuni ale neamului românesc.

Retrospectiva bogatei emanații spirituale cu care aceste plaiuri l-au dăruit pe om o încheiem aici.

20 septembrie 1962

Am coborât din nou în Șugag, la Dobra. Mai avem de lucrat o parte din versantul stâng al Văii Dobra, zona Muncelului. Bătrânii din Dobra s-au bucurat de revenirea noastră.

Pentru câteva zile am urcat la cantonul silvic de la Muncelu. Un canton nou,

din lemn, bine aranjat. Altitudine cca 900 m. Un aer curat, ozonat. Am tras niște somnuri acolo, pe care le țin minte ca pe ceva deosebit. Am avut totuși un eveniment neplăcut. Toamna, în această zonă apar niște ciuperci minunate la gust, cu căciula maronie. Localnicii le spun ciuperci ciobănești. Într-o seară, Vali a gătit într-o tigaie ciuperci culese de mine, proaspete. Posibil că printre ele să se fi strecurat una otrăvitoare, care semăna mult cu celelalte. Neavând farfurii, am mâncat împreună din tigaie. Probabil că Vali a mâncat-o pe cea otrăvitoare. În toiul nopții a făcut temperatură mare, ardea tot, se simțea foarte rău. A băut lapte, dar fără efect. Cum s-a făcut ziuă, am coborât în Șugag, ea călare, cale de aproape trei ore. La dispensar i-a dat medicamente, și-a revenit, dar a rămas cu sensibilitate la ficat.

10 noiembrie 1962

Am încheiat încă o campanie. Recepție, un mic chef, apoi acasă la Timișoara. Am făcut și un drum la Golești și am luat copiii. Acum suntem cu toții din nou la Timișoara.

CAMPANIA 1963 –VALEA STREIULUI- BOȘOROD

25 aprilie 1963

De câteva zile am început o nouă campanie. Avem de lucru în ocoalele silvice Pui și Hațeg. Începem cu ocolul Pui, unde am primit U.P.I și II. Primul atacat este U.P.II Dreapta Strei.

După câteva zile, state la o cameră oficială a ocolului în Baru Mare, ne-am găsit o gazdă primitoare în satul Pietroasa, la familia Neamțu. Copiii i-am dus la Gurahonț și acum doar Vali e cu mine.

Valea Streiului e lungă, de peste 30 km. Accesul pe vale se face doar cu trenulețul forestier. Partea de jos am lucrat-o mergând pe jos din sat, dar depărtându-ne, a trebuit să apelăm la trenuleț. Muncitori am o parte olteni de la Baia de Aramă: frații Pârvulescu, Drând Victor, Nicolescu Romulus, o altă parte localnici. Tehnicienii îi am pe Costică Rădulescu și Marin (Foto 29).

La gazdă ne simțim foarte bine. Oamenii foarte cumsecade. Vali s-a acomodat repede, își astâmpără dorul de copii cu fetița gazdei.

Foto 29 Obârșia Streiului - Stâna de la Scârna

12 mai 1963

Înainte de începerea campaniei am dus copiii la Gurahonț, împreună cu Magduș, noua fată ce-i îngrijește. Din când în când i-am vizitat, urmărind cum se dezvoltă și bucurându-ne de năzdrăveniile lor.

De Sf. Paști am fost cu toții la Gurahonț. Călin se juca mult cu Bujor și îl pune să se culce, îl bătea cu palma tare și îi spunea: nanu. Cea mai dragă jucărie a Codruței era ursulețul acela galben. La Timișoara îi era nedespărțit, dormea cu el, se juca numai cu el, se bătea chiar cu Călin pentru el. La Gurahonț, Mica a dezvoltat-o de el, spre mila lui Vali ...”auzi săraca și de ursuleț a despărțit-o”.

Codruța discuta mereu cu mătușa bătrână, care o sfătuia să nu vie la noi la munte, că noi nu o îngrijim și o lăsăm să o mănânce vulpile. Foarte gravă, urcată în patul lui mătușa, Codruța îi răspundea: nu mătușă, că am să le spun că dacă câștigă (îngrijesc) de mine mă duc, dacă nu câștigă nu mă duc.

16 iunie 1963 - Ponor

De două zile ne-am mutat la Ponor, un sat la 3 km de Pui. Ne-am instalat la Ianăș – baci. E singur și are o casă mare. E foarte amabil.

Am început lucrul la U.P.I Fizești. U.P.II a fost greu, atât ca pante cât și din cauza transportului cu trenulețul, distanțele fiind foarte mari. Un caz ce nu se uită. Am urcat cu Vali pentru două zile la Gura Golâmbului. Am dormit noaptea într-o cabană nelocuită și nemobilată, pe pături, direct pe dușumea. Noaptea șoarecii treceau peste noi. Uh! Au trecut toate și splendidele peisaje din golurile de la obârșia Streiului – stânile de la Bătrâna și Scârna, situate în goluri în molidișuri, au compensat greutatea. Zonă calmă, mirifică, aproape de vechea Sarmisegetusa Regia (Foto 30).

Foto 30 Mlaștini și păduri arse la obârșia Streiului

Aici, la Ponor, e altfel. Putem veni acasă în fiecare seară, aprovizionarea o facem la Pui, la doi pași. Pantele sunt ușoare, pădurea sfârtecătă, sate împrăștiate pe culmi. Fenomene carstice foarte interesante, ca de exemplu polderul Lunca Ponorului, peștera Șura Mare, etc.

25 iunie 1963 – Ponor

Am aflat că se află în zonă, pentru a vizita peștera Șura Mare, Valeriu Pușcariu, președintele Comisiei Monumentelor Naturii, împreună cu Traian Orghidan, directorul Institutului de Speologie. I-am găsit la gura peșterii, am vizitat împreună peștera, mergând îmbrăcați prin apa până la genunchi, apoi i-am invitat la noi, la gazdă, la Ponor. Deși nepregătită, Vali s-a descurcat foarte bine. Am discutat multe despre problema ocrotirii naturii.

19 iulie 1963 - Ponor

De două săptămâni am adus copiii la Ponor. La început au fost foarte cuminți, apoi au început să se înrăiască, după contactul cu copiii de aici. Totuși sunt foarte drăguți și ne distrează mult.

Călin a început să vorbească multe, stâlcit, dar dulce de tot. În loc de “f” el folosește frecvent “s”. Câteva cuvinte din vocabularul lui: cum te cheamă? – Alaș Călin; sosolică – furculiță; sosolie – farfurie; setița – fetița; asală – afară.

Foarte dulce face el pe supăratul, spunând: palată, cu o voce gravă. Cu Codruța se joacă, dar uneori se și ciocănesc reciproc. Într-o zi o fetiță l-a luat de fund pe Călin. Codruța s-a întors, i-a tras câțiva pumni fetiței și apoi i-a făcut morală: de ce nu-i dai pace că el e micuț.

Într-o zi Codruța se juca în stradă cu fetițele, iar Călin se juca singur în curte. La un moment dat s-a oprit din joc, atent și a spus: Uzi? Duți pânge. Vali a ieșit repede în stradă și într-adevăr Codruța plângea, se certase cu fetițele. Drăguți sunt când Vali e plecată la Pui după cumpărături. Ies în fața casei, de unde se vede poteca pe unde venea de la Pui, pe o lungime mare. Când o vedeau venind, o recunoșteau de departe și fugeau în calea ei.

25 iulie – Ponor

Am avut musafiri.

Într-o zi au trecut pe la noi Silica, matusa lui Vali, cu soțul ei. Erau într-o croazieră cu motocicletă prin țară și au vrut să vadă cum stăm. Au stat câteva ore și ne-am simțit foarte bine. O altă surpriză ne-a făcut Mica, cu Meri și Flavia Șerb, care au stat la noi câteva zile. S-au mirat mult de condițiile în care trăim.

Câteva gânduri despre Valea Ponorului. În marginea satului Ponor se varsă în Strei Valea Ponorului. O vale mică, liniștită, ce se târăște prin numeroase întortochieturi de-alungul luncii ei. Ape limpezi, cristaline, speriate parcă de revărsarea de lumină din jur. Ape ce s-au furișat tănuite, ceasuri și zile, prin bezna grea a peșterilor. La numai 3 km de la vărsarea ei în Strei, în marginea satului Ohaba Ponor, ea iese zglobie din monumentală gură uriașă a peșterii Șura Mare. La poalele unui deal, greoi, calcaros, inform, acoperit mai mult de tufărișuri, un defileu de câteva sute de metri pătrunde în pieptul dealului, cotește și se termină brusc într-un perete, în care se cascadează ogiva neregulată de mai bine de 40 metri a peșterii. De pe unul din malurile defileului, perspectiva ei se deschide în toată splendoarea. De jos, de pe fundul defileului, în apropiere de intrarea în peșteră, dacă ai reușit să te strecuri prin repezișurile înguste ale apei ce nu lasă decât pe alocuri posibilitate de trecere, te simți copleșit de bolta aceasta imensă, de pereții defileului ce te strâng în ghiarele lui de piatră colțoasă

și tufărișuri chinuite, de vuietul apelor ce fug gălăgioase la vale, sfâșiat de țipetele ereților ce zboară frenetic în înălțimea peșterii. Totul are aici în această deschizătură pietroasă a pământului, o rezonanță stranie, până și jocul dantelat al imaginației e straniu. Construcția imensă, desfrâul dimensiunilor în care imaginația poate să crească nesfârșite forme împietrite sau vii, se gătuie totuși în tavanul bolții ce pare supărător așezat acolo, dar continuă adânc în întunericul peșterii, estompat de vâlul negru al beznei de plumb (Foto 31).

Foto 31 Lunca Ponorului

Calea subterană a apei e lungă. La mai bine de 3 km în linie aeriană, dincolo de coama dealurilor, aceeași vale a Ponorului, denumită acolo Lunca Ponorului sau Lunca Federului, dispare la marginea unui perete frământat, în adâncuri, după ce a alergat agale un drum de 6-7 km pe strate impermeabile de șisturi. Locul se numește “La Fundătură” și este o luncă frumoasă, bine înverzită, împrejmuțată de pereți de calcar. Apa se strecoară prin această luncă în sinuozități pline de grație. Primăvara, când apele sunt mari, adeseori sorbul prin care dispar apele se înfundă cu frunze, crăci, și atunci întreaga luncă este inundată de ape. Ea este o “polie” tipică. Apele și-au găsit loc de trecere prin munte, o despicătură lungă, formată din mișcările de strate. Pe această despicătură întortochiată, denumită diaclază, apele s-au antrenat la început, apoi cu puterea lor au început să erodeze și să adâncească drumul. În această despicătură inițial s-a creat astfel un adevărat tunel, de înălțimi variabile, cu urme ale numeroaselor paturi de scurgere a apei, la nivele vechi. Uneori acest curs este părăsit, în calea apei apărând altă diaclază, care a luat locul celeilalte. Astfel, mersul apei prin inima muntelui e plină de peripeții. Uneori fuge grăbită în repezișuri, peste blocurile imense căzute din tavan, alteori se liniștește în dorne adânci, pe fundul cărora s-au depus covoare de nisip. Și totul, în bezna de nepătruns, în care clipa se înfrățește cu veșnicia. S-ar părea că viața încetează aici. Irezistibila forță a ei, însă, o face să fie prezentă și aici. Pe tavan, colonii de lilieci trăiesc în liniște, ieșind doar în toiul nopții afară, pentru a-și lua hrana. Pe gunoiul acestor mii de lilieci se dezvoltă o interesantă varietate de insecte.

Dar cunoașterea tuturor acestor taine ale adâncurilor subpământene este o muncă asiduă și plină de îndrăzneală a speologilor. Explorarea peșterii Șura Mare cunoaște pagini de îndrăzneală și eforturi deosebite, cu toate acestea cunoscută fiind doar o lungime de 1.400 m, dintr-un total de 6 - 7.000 m cât se crede că are. Dorne adânci, lacuri ce se pierd în guri foarte înguste, adeseori sifoane, fac pătrunderea foarte grea, răceala, apa ce suge, sunt atâtea și atâtea greutate în calea cercetătorilor.

Deși practic această impresionantă peșteră este de nevizitat pentru majoritatea turiștilor, decât la intrare, cca 50 m, atât ea cât și împrejurimile, cu zona până la Fundătura Ponorului și chiar Lunca Ponorului, sunt un punct interesant și atractiv pentru turiști. Ceea ce impresionează în mod deosebit, în această regiune, este mulțimea dolinelor numite aici “cățâne”, presărate cu regularitate aproape în toată această bandă calcaroasă dintre Fundătură și Șura Mare.

La jumătatea distanței dintre Ponor și Ohaba, din dreapta, apare un afluent, din deschizătura mare a unei văi. Valea pare foarte scurtă, curmată de o creastă calcaroasă ce se ridică puțin din pajiștile înverzite din jur. Creasta se numește Bordul Mare. Puțin mai la o parte de terminarea acestei creste se deschide o altă gură de peșteră, mai puțin înaltă decât cea de la Șura Mare, având aici abia 10-15 m. De departe ea seamănă cu o gură deschisă a unui animal preistoric. Apa ce iese de aici, cu debit destul de mare, formează în adâncimea peșterii la numai 10 m de intrare, un lac ce se pierde într-un sifon, care o face neexplorabilă mai departe. Apa acestei peșteri este de asemenea colectată dintr-o zonă întinsă de doline, de ape subterane, de ponoare, cuprinsă între Valea Ponorului și Valea Lola, în spate. Această regiune este mai mult împădurită.

Un alt punct turistic interesant este peștera uscată de la Bordul Mare, ce se află la numai câteva sute de metri depărtare de peștera Șipotului. La jumătatea versantului sudic al crestei stâncoase a Bordului Mare, la baza unor trepte neregulate calcaroase și deasupra unui grohotiș, se află această peșteră, interesantă, în care s-au găsit, în urma săpăturilor arheologice, urme ale omului preistoric.

30 iulie 1963

Ca să terminăm de lucrat U.P.I Fizești, am plecat din Ohaba Ponor, regretând amabilitatea lui Ianăș-baci și ne-am instalat pentru câteva zile la Galați, un sat la 2 km aval de Pui. Am stat mai puțin de o săptămână, fără copii, în condiții bune la o familie amabilă, timp în care am terminat primele parcele ale unității, situate pe stâncării și pante abrupte, pe mici afluenți ai Streiului. Gorunete, amestecuri cu gorun, pinete, slab productive, dar păduri, care acoperă solul și-l protejează.

6 august 1963

Hoinari prin țară, ne-am mutat din nou pentru câteva zile în satul Balomir, situat la câțiva km de Hațeg, pe malul drept al Streiului, la vărsarea unui pârâu nu prea lung, pe care s-a constituit U.P. II Balomir, 1300 ha. Am stat la un pădurar, care ne-a tratat cu amabilitate ca aproape toți alții.

Păduri obișnuite, multe tinere și degradate, fără probleme deosebite.

15 august 1963

Ne-am mutat din nou, pentru ultima etapă a campaniei, de data aceasta mai lungă, la Boșorod. Comună mare, la care se ajunge de la Călan.

Ne-am instalat la pădurarul Mazăre Trăilă, bine apreciat de colegul nostru Mărgineanu, șeful ocolului Hațeg. O casă mare, arătoasă, de oameni gospodari, în care ne-am instalat boierește. Trăilă, un om viguros, un pic cam gras, energic și deosebit de amabil și respectuos. Soția lui, deosebit de amabilă, bună gospodină, s-a împrietenit foarte repede cu Vali. Doi bătrâni cumsecade și doi copii, o fată și un băiat, cumiți, completau familia. Cele peste două luni petrecute la ei rămân în amintiri ca una din cele mai plăcute perioade din filmul peleginărilor noastre cu ocazia amenajărilor. Practic am fost integrați în familie, mâncând tot timpul cu ei.

U.P. I Luncani, o unitate mare de 3.500 ha, cuprinzând bazinetul Văii Boșorodului sau Luncanilor, variată și interesantă ca relief și arborete, include o zonă interesantă, platoul și satul Luncani, o așezare dacică cu multe vestigii milenare în construcții, port și comportamentul oamenilor.

Originalitatea zonei m-a făcut să mă aplec serios în descrierea ei.

Munții Sebeșului se termină spre vest cu dealuri nu prea înalte, care în trecut au constituit un întins platou. În acest platou și-a săpat albia, de-alungul mileniilor, Valea Luncanilor. Ea izvorăște de sub Poiana Omului, în apropiere de satul Grădiște. Curge liniștit spre N-V și se varsă în Strei în apropiere de Călan. În partea inferioară ea are lunci întinse, în care se află localitățile: Boșorod, Chitid, Strei-Sângeorz. În partea superioară ea este înghesuită între dealuri. Pe rămășițele vechiului platou se află împrăștiat satul Luncani, de la care valea își primește numele. De ce i-o fi zicând satului Luncani e greu de explicat, deoarece așezarea satului nu e pe lunci ci pe un platou.

Luncaniul e imaginea tipică a unei așezări dacice, unde oamenii trăiesc “atârnați în munți” fapt ce l-a impresionat pe Strabon, înainte cu mii de ani. Deși este cea mai apropiată așezare de Sarmisegetusa Regia, ea a dăinuit timpurilor, cu toate că a fost aproape desființată imediat după dărâmarea capitalei dacice. S-a refăcut și a dăinuit poate pentru că vechii ciobani găsesc aici tot ce le trebuie

pentru specificul vieții lor și pentru că moștenesc în adâncul firii lor înclinațiile strămoșilor daci, libertatea înălțimilor și cântul zărilor deschise. Dacă intransigența ocupanților romani, plini de venin pentru rezistența acestui cuib de vulturi din munții Orăștiei nu i-a putut urni decât temporar, nici veacurile noi civilizate, cu îmbierea vieții comode de oraș nu i-a putut scoate din munții lor. Scrutând cu emoție secolele ce vor urma, putem oare întrezări aceste plaiuri pustii? O pâclă deasă, amestec de reacții nucleare, de imagini cosmice, de fumul acru al palisadelor arzând peste timpurile însângerate, de beția suavă a înălțimilor, îmi gâtuie orice răspuns la această întrebare.

Omul trăiește aici o viață plină de sens, legată de realități unice. Aici s-a născut el și strămoșii lui. Ochii limpezi ai copilășului s-au deprins cu liniile ondulate ale dealurilor, privite de sus. Sub ei, văile stau undeva jos, ascunse în umbre. În jurul lui: lumină, întinderi nesfârșite, aer. A crescut aici păzind întâi mieii, apoi sterpele, apoi mânăzările. Aici a cunoscut și înțeles viața. Fânețele întinse de pe dealuri îi asigură hrana vitelor. Pe locurile mai așezate, cu pământ gras, fac puțină agricultură. Brazdele reavăne, mai întorc și azi la lumină vârfuri de lance, fibule, monede sau alte semne ale veacurilor trecute. Sângele strămoșilor ce au murit aici, rodește azi glia neagră. Pădurile de pe creste, spre văi, îi oferă în vremuri grele scut și hrană vitelor.

Zidurile cetăților dacice, de acum 2000 de ani, sunt foarte firești în decorul așezării. În toiul verii, coasa taie până la o palmă iarba ce a crescut lângă blocurile dăltuite cu multă sudoare de strămoși.

Luncaniul e alcătuit din mai multe cătune, împrăștiate pe culmile ce înconjoară valea cu același nume, pe o întindere de peste 10 km. Jos, pe vale, există azi un mic cătun din câteva case, o moară, biserica, școala și 2-3 locuințe. E singura biserică din sat, așezată în acest punct central, unde de fapt se desparte valea principală, aproape palmat și unde converg toate drumurile de coborâre din cătune. Până aici se poate ajunge cu mașina sau căruța, iar mai departe, spre așezările de pe culmi, doar spinarea cailor pe poteci face legătura cu casele răsfirate.

Târșa este cătunul cel mai mare. El se află pe adevăratul platou, destul de întins, situat între Valea Luncanilor și Valea Grădiștei. Platou întins, domol, dar franjurat la toate marginile de izvoarele a numeroase pâraie. Cătunul e împrăștiat, cu case izolate ici și colo printre livezi și fânețe. Arareori 2-3 sunt apropiate și fac un grup, înconjurate de verdeța pomilor și de petecele de pământ lucrate. Mai mari, mai mici, mai modeste, mai arătoase, acoperite cu șindrilă, vopsite în alb, apar ca aruncate pe vălureala culmilor.

Viața aici se duce foarte tihnită, în liniște, în reculegeri, secular parcă. Urcat odată sus, în înălțimea platoului de la Târșa, cu văile împădurite dedesubt,

împrăștierea lor cochetă te îmbie la colind. Uite colo o casă mai mare, înconjurată de un grup de molizi. Silueta și culoarea lor te cheamă, ea contrastând cu coloritul din jur. E parcă acolo mijlocul platoului, în care se adună numeroase poteci și case, cu școala. Pe potecile acestea, întroienite iarna, întrevezi parcă căciulițele mițoase ale copiilor, agitându-se spre lumină. Azi vin la școală. Cu 2.000 de ani în urmă, treceau pe aceleași poteci spre un meșter, care să-i învețe măestria armelor, sau a făcutului de oale sau poate a săpatului. Copiii învață aici pe despicătura crudă a veacurilor. În curtea școlii, pe sub garduri, e plin de cioburi, resturi din vasele strămoșilor, în care își păstrau grâul sau în care își fierbeau mâncarea. Opaite cu care își luminau beznele.

La o fugă bună spre N, pe marginea platoului, pe un vârf ce cade pieptiș în Valea Grădiștei, e cetatea Blidarului, cu zidurile refăcute azi, cu porțile deschise și cu umbrele dârjilor daci ce parcă te învăluie. Am înserat odată aici, în mirosul fânului proaspăt. În paloarea amurgului, au prins parcă a luci văpăi de foc – Blidaru, Cetățuia, Piatra Roșie și undeva spre soare răsare, Sarmisegetusa Regia.

Târșa. Răsună ca un scrâșnet dur, tăios, pietros, ca un ecou ce străbate milenii. Ce-o fi însemnând? Ce aspră poruncă sau dramă va fi ascunzând stridența consoanelor, păstrate aici peste milenii, în glia aburindă, ca un ciob din “amfora” sau “chiupul” unei lumi ce s-a păstrat aici în ochii limpezi a copiilor și în rânduiala vieții oamenilor. Oamenii aceia pietroși, învățați a muri zâmbind, au murit aici prin poieni, străpunși de sulițele romanilor. E de crezut oare că puii aceia de viteji, cu năluca libertății jucând în ochi, care au păzit un cârd de mioare la marginea pădurii când tatăl lor sângera pe vatră, au părăsit culmile acestea vreodată?

- *Nene, ați venit la noi la școală învățător?*

- *Nu, puiule de om. Am venit să învăț și eu, să cunosc alături de tine luminile târzii, ascunse în ruine, a țării acesteia, a dramei ei.*

Urcând în sus pe Valea Luncanilor, în locul unde cele câteva case, biserica și moara se ascund în fundul ei, ea se desparte în două. Valea Stângului o ia în stânga, mărginind platoul Târsei și își adună apele din mai multe izvoare foarte apropiate de Valea Grădiștei, de care abia o mică culme o desparte. Alte izvoare clipocesc dintr-o poiană întinsă, botezată “Poiana Omului”. Prin această poiană trece un milenar drum pastoral, care urcă de jos, din Țara Hațegului, până sus în golul alpin: Bătrâna-Șurianu-Vârful lui Pătru. E unul din principalele drumuri pe care oile din Valea Sebeșului urcă sau coboară toamna spre întinsele câmpii din Banat.

Între cele două văi principale se avântă pieptiș o culme lungă, neregulată. La început împădurită, cu versanți puternic înclinați, pietroși. Culmea, cu o muchie tăioasă, joacă neregulat între câteva vârfulețe și curmături, pentru a sfârși

într-un vârf proeminent, ce domină întregul bazin. Apoi coboară pieptiș într-o curmătură îngustă, după care devine din ce în ce mai lată, cu flancurile mult ondulate, despădurite și presărate cu case și apoi se termină domol în Poiana Omului. Cătunul alcătuit din câteva case se numește Roșia. Vârful predominant amintit este Piatra Roșie. O îngrămădire de calcar, ultima prelungire spre N a zonei calcaroase din bazinul Ponor. Spre Valea Roșiei, spre soare-apune, spre Roma dușmană, vârful se apără cu adevărate prăpăstii de calcar. Dar nu mai puțin apărat e și din celelalte părți, spre Valea Stângului, cu pereți de calcar. Vârful acesta dominant peste zări, cu o mică platformă pe creastă, a fost ales pentru construirea unei cetăți de apărare.

Legată vizual de Sarmisegetuza Regia și de cetatea Blidaru, ea este înfiptă aici în apropierea drumului de pătrundere în munții Orăștiei prin Cioclovina sau Valea Luncanilor. Cu abrupturile de calcar spre direcțiile de pătrundere, adevărat cuib de vulturi, menit a sugera teamă dușmanului de la prima vadere. Pete roșcate se întind și împeștră albul pereților, de unde și-a primit numele. Sunt argilele fieroase presărate printre calcare sau sângele vitejilor daci ce s-a prelinș peste zidurile de piatră?

Singura parte accesibilă azi pe înălțime este din spate, din curmătura de unde încep poienile. O potecă se strecoară întâi pe un gât îngust de piatră, săpată pe o mică porțiune de piatră, se încovoie în câteva serpentine și ajunge în vechea cetate. Acum, e pădure închisă peste tot. Când panta se domolește puțin spre vârf, un val de pământ, neregulat, cu bolovani mari, indică primul zid de palisade al cetății. Bolovani îngrămădiți într-un șir neregulat peste care a crescut pădurea. A crescut parcă pentru a șterge tragedia acestui prim asalt al cetății – incinta de palisade. Această primă incintă are câteva hectare, în platoul domol, cu câteva porțiuni terasate, cu îngrămădire haotică de bolovani, când neregulați, când cu forme regulate, cioplite cu migală. E foarte greu de imaginat cum va fi arătat în anii marii rezistențe a poporului dac, interiorul acestei incinte. Clădiri din lemn, magazii, adăpost al fețelor aspre, atmosferă generală de dârzenie și eroism, ridicată la nivel de țel de viață. Siguranță în rezistența la asediere era această incintă, care lăsa mereu o speranță a refugiului în cetatea principală.

Puțin mai jos, urmărind poteca, în apropiere de mica poiană pe care ochiul o întrezărește prin desișul pădurii, pasul își bate cadența pe un pavaj destul de bine păstrat-este ceea ce a rămas din vechiul drum pavat ce ducea la intrarea principală a cetății. În dreapta o groapă mare, în care stau îngrămădite sute de bolovani. Mare va fi fost furia asediatorilor romani în fața zidurilor reci din care îi împroșca moartea. Cu câtă satisfacție vor fi demantelat ei apoi aceste ziduri, piatră cu piatră, poate chiar fără a se mai odihni din iureșul asediilor, printre cadavrele dacilor însetați de apă și de libertate și cu mirosul acru al fumului din palisadele

arzânde. Poarta de piatră și zidul le ai chiar în față, ce-a mai rămas din ele – câteva rânduri de blocuri bine încheiate, făcându-te să tresari la imaginea preciziei de execuție, apoi altele clintite din loc și cele mai de deasupra cu totul în dezordine. Rădăcinile arborilor și a tufelor de alun le-au mișcat, s-au furișat printre ele, au cernut țărână, au îngrămădit crenguțe și frunze și vâlul timpului s-a așternut cu viața tihnită a naturii peste idealul de viață a unui popor învins.

Două mii de ani aproape. În fiecare vară, vânturile au adus firicele de praf pe care le-au așternut aici sus pe înălțime printre ruine. De necrezut, dar peste toate s-a așternut pământ, suficient ca el să trebuiască înlăturat de arheologi spre a găsi urmele zidurilor. Buruienile cresc de mult pe vatra unei cetăți învinse și distruse. În mirosul fânului copt, pe pajiște, pe căpătâiul palisadei, unde acum două milenii luptau vitejii daci, te așezi și meditezi.

Ai să cobori apoi din lumina pală a veacurilor pe aceeași potecă, pe care urcau odinioară ei. Jos, în marginea poienii, la poala vârfului pietros vei bănuii cisterna de apă și capătul apeductului. Ochiul îți va căuta săpătura în pământ unde apeductul a fost curmat de romani, spre a-i înseta pe luptători și departe, pe coastă, firul liniei sale până la izvorul rece de unde venea. N-ai să-i poți dezlega ușor taina, mersul său întortochiat de câțiva kilometri până la un izvor din Valea Roșiei, și trezit la realitate vei alerga la prima casă de pe culme, să întrebi. Grecu Filon, proprietarul casei, îți va arăta mersul nevăzut al apeductului și-ți va povesti cum în pivnița casei lui, când a săpat-o, în urmă cu câțiva ani, a dat de apeduct.

Ce-o fi căutând numele acesta atât de străin ca origine de locurile astea? Nu e numai el, sunt mai multe familii de Grecu aici în Roșia. S-o fi păstrat două mii de ani de la soldații de ocupație, lăsați aici de romani pentru pacificarea țării, probabil originari greci? Au devenit apoi băștinași printr-o sinteză etnică? Aici nu vin oameni din alte părți, din câmpie, să se așeze. Rezistă doar cei ce au rădăcini aici.

14 septembrie 1963

În cele două luni cât am stat la Boșorod am colindat și celelalte cătune ale Luncanilor. La fel de originale, instalate doar pe culmile domoale. Am rămas câteva zile la o altă familie cu reminiscențe în nume și obiceiuri: Hârban.

Am vizitat peștera Cioclovina, singura din țară din care s-a exploatat în trecut guano, acel îngrășământ grozav, rezultat din dejecțiile liliecilor. Pentru a-mi întregi imaginea asupra trecutului nostru glorios, statul dac, înainte și după lichidarea lui de către romani, la începutul lui septembrie am vizitat și ruinele capitalei dacice, Sarmisegetuza Regia și cetatea Blidaru. Impresiile culese m-au zguduit, m-au marcat pentru toată viața.

10 noiembrie 1963

La sfârșitul lui octombrie am terminat toate lucrările, inclusiv recepțiile. Aveam acoperire cu normă să mai rămânem cel puțin o săptămână. Vremea s-a înrăutățit, însă și șeful de șantier, ing. Fantaziu, a decis să încheiem Campania în ultima sâmbătă din octombrie la Boșorod. O decizie care s-a dovedit providențială, în special pentru noi.

Petrecerea de încheiere am organizat-o la gazda noastră la Boșorod. Organizare excepțională: oi tăiate din care s-au făcut “virșle”, vin de Alba, un butoiăș, țuică locală și dulciuri făcute de Vali cu gazda și câteva vecine. Casa lui Trăilă, deși mare, a fost aproape neîncăpătoare. Au participat toți inginerii și tehnicienii din șantier, șeful ocolului ing. Mărgineanu cu soția, ing. Mihnea Stănescu de la ICAS București, ing. Ungureanu de la proiectarea de drumuri, care se nimerise în zonă. A fost o petrecere pe cinste ce a durat până a doua zi dimineața. După miezul nopții unii au obosit și s-au culcat pe unde au apucat, în camerele goale ale casei. Ing. Ungureanu, cherchelit bine, trecea prin toate camerele și număra pe cei “răpoșați”, 5 bucăți aici, 3 bucăți dincolo.

Luni ne-am făcut bagajele, ne-am luat rămas bun de la amabilele gazde, cu lacrimi, nici nu i-am mai văzut vreodată și am luat autobuzul la Călan, apoi cu trenul am ajuns seara la Timișoara. Ne aștepta apartamentul gol, dar cu căldura cuibușorului nostru.

A doua zi ne-am prezentat la birou, în Dicasterial. Peste jumătate de oră, pe Vali au apucat-o niște dureri groaznice de mijloc, în câteva minute se tăvălea pe birou în ochii îngroziți ai mei și ai colegilor. Am chemat salvarea în jumătate de oră a fost pe masa de operație, cu tensiune zero. O sarcină extrauterină pe care nici nu am bănuțit-o. Dacă criza o apuca la Boșorod, până ar fi venit salvarea, până o hurduca pe drumul prost până la spital la Deva, ar fi murit în brațele mele. Doamne Dumnezeule, îți mulțumim că nu a fost așa. Mulțumim și inspirației lui Fantaziu.

Operația i-a oprit hemoragia internă și a salvat-o. Deși am fost asigurat de către medici că totul e bine acum, am avut o noapte de coșmar. Pe noptieră aveam câteva jucării de-ale copiilor. Dimineața m-am trezit cu ele în alt loc, fără să-mi amintesc cum au ajuns acolo.

După câteva zile, Vali a ieșit din spital, slăbită, dar vie. Era tânără și s-a refăcut repede. Spre sfârșitul lui noiembrie am adus copiii de la Gurahonț.

Am încheiat astfel anul 1963, cu realizări, cu bucurii și necazuri. Am trecut cu ajutorul lui Dumnezeu peste un mare hop, care putea fi o adevărată tragedie. Aveam eu 33 ani și Vali 28, doi copii, un adăpost și un viitor înainte.

CAMPANIA 1964 –JULIȚA –RETEZAT

Iarna 1963/1964 a fost o iarnă grea, cu multă zăpadă. Sub geamul blocului nostru zăpada avea 70 cm.

Anul 1964 a debutat sub semnul modernizării și mecanizării pentru noi. Un prim semn de învioreare și dezgheț în lumea comunistă în care trăiam de 16 ani. Au început să se vândă autoturisme pentru populație. Primele mărci apărute: Wartburg, Trabant, Moskvici.

Speriați de cele întâmplate în toamna trecută cu Vali, de perspectiva campaniilor viitoare, în izolare, ne-a venit idea să ne luăm un Trabant, care era totuși mașină, la dimensiunea puterilor noastre. Aveam o economie de 13.000 lei, Costică Rădulescu avea și el 17.000 lei, pe care ni i-a împrumutat cu tot dragul și în 9.01, Trăbăntelul a poposit sub geamul apartamentului nostru. A fost o adevărată senzație, generală. Nimeni de la ICAS nu avea așa ceva. Nici în blocul în care stăteam. Numărul de circulație: 5470 TM. Numerele autoturismelor începeau de la 5.000. Deci în toată regiunea Banat (actualele județe Timiș, Arad, Caraș) existau 470 autoturisme, dintre care cca $\frac{3}{4}$ erau autoturisme ale întreprinderilor. Particularii din trei județe aveau cca 120 autoturisme, dintre care unul era al nostru.

Bucurie nespusă. Copiii de 5 și 3 ani, dar nu numai ei, stăteam minute în șir în “minunea” noastră, în mirosul specific de mașină nouă. Pentru mine a devenit o adevărată pasiune. Patru ani am ținut o evidență strictă, pe zile, a evenimentelor legate de Trăbăntel, cum l-am botezat.

9.01.1964 – Cooperativa Dinamo, de unde ne-a fost livrat, singura unitate de acest gen din Timișoara, situată pe Splaiul T. Vladimirescu, care avea o hală mică și un birou. Șeful ei, un neamț, Graier, și 3-4 angajați. După degresare și alimentare cu 7 litri de benzină, ne-a fost adusă la bloc, B-dul Eroilor 7/B. Stare kilometrică - 28 km.

10 - 13.01.1964 - Stat sub geam. Încercat pornire-descărcat acumulator.

13.01.1964 – Pornit prin împrejurimile orașului și pe Calea Aradului, care era asfaltată împreună cu Calea Lugoșului. Șofer era Ioșka, șoferul ICAS-ului. Stare kilometrică - 54 km.

14.01.1964 - Pornire grea cu sprîț. Plimbare oraș. Stare kilometrică - 80

15.01.1964 - Pornire foarte grea, acumulator descărcat. Dus Dinamo. Stare kilometrică - 88.

16.01.1964 - Reparată defecțiune la carburator și aprindere. Sepi, care a reparat-o învață acum meserie. Noroc de priceperea lui Greier și Marx, șefii atelierului. După reparații a pornit bine. Plimbată de cooperativă, pentru verificare, 29 km. Apoi la stadion, pentru a începe școala de conducere. Nu exista așa ceva în oraș și școala am făcut-o cu Ioșka. Stare kilometrică - 147

17.01.1964 - Școală-stadion. Stare kilometrică - 170

19.01.1964 - Început rodaj: Stație Peco Pădurea Verde (una din cele 4 stații din oraș)-Lugoj-Caransebeș-Reșița-Timișoara. Consum 8,5 l/km. Stare kilometrică - 440. Apoi au urmat zile asidue de școală. Toată viața mea era acum legată de noul membru al familiei.

29.01.1964 - Am căzut la examen. Singurul examen din viață la care am căzut. Consternare și ambiție

15-17.02.1964 - Timișoara-Gurahonț-Țebea-Retur. De la Arad încolo nu era asfalt.

29.02.1964 - În sfârșit am luat examenul. Bucurie mare. Șofer la 34 de ani.

4.03.1964 - Am primit carnetul de șofer. Roz. De acum sunt și eu cineva.

14-15/03-1964 - Primul drum ca șofer, singur. Drum cu mult noroi. Timișoara-Gurahonț-Retur. Pe tot drumul cred că am întâlnit 20-30 mașini. Temerar, de la Gurahonț am vrut să văd cum e drumul spre Căpruța. După Mădrigești, zăpadă mare, drum necălcat. Novice, forțez motorul, fără nici un rezultat, mă întorc dezolat. După câteva zile a apărut bătaia la ambielaj.

24.04.1964 - Timișoara-Arad-Săvârșin. Recunoaștere la primul șantier al anului: Ocolul Săvârșin. Acolo avem ca șef un coleg: Milivoi Stanoev - sârb, simpatic. Ni s-a repartizat U.P. I Julița, o unitate mare de 5.400 ha și două păduri comunale. Șef de șantier Fantaziu. Suntem cazați la camera oficială.

25 aprilie 1964 - Julița

Facem o recunoaștere a unității. În Julița, un sat lung înșirat pe vale, luăm legătura cu pădurarul și ne căutăm gazdă. E un timp frumos cu soare. Ultima zăpadă s-a topit pe dealuri.

5 mai 1964

Am profitat de libertatea de acțiune a campaniei, în care nu suntem controlați zilnic, ci doar lunar și am făcut un adevărat periplu prin țară. Julița București și retur. Suntem acum mecanizați, suntem cineva. Vali suferă însă, deoarece în staționările din orașe se adună copiii și râd de Trabant. Dar merge? Merge. Și încă bine. După un asemenea drum m-am experimentat ca șofer. Drumurile țării

sunt însă proaste, cele mai multe neasfaltate. Traficul este însă foarte mic. Arareori întâlnim câte o mașină.

21 mai 1964

Plină campanie. Am stat câteva zile la Julița pentru partea de jos a unității. Ne-am mutat apoi la Baia, la o familie cumsecade, fără copii, unde vom sta mai mult. Am găsit și prins din nou un pui de căprioară. Îl hrănim cu lapte de vacă cu biberon. Noaptea când scâncește de foame, ne trezim, încălzim laptele ținând o căniță de metal deasupra sticlei de la lampa cu petrol. Aici nu e curent electric. După câteva zile l-am dus pe Mugurel la Gurahonț, la copii. A fost o mare bucurie, jucăria lor vie. S-a obișnuit bine la Gurahonț. Trage câte o fugă în jurul casei spre deliciul copiilor. Copiii se simt bine la Gurahonț, o au acum pe Genuca ce îi îngrijește. O fată dintr-o familie săracă, adusă de Mătușa Minerva de la Salva, unde a trăit ea mult timp.

O lună și jumătate de muncă intensă pe teren. În acest interval am făcut o mică escapadă de recunoaștere la Râu de Mori-Retezat, unde urmează partea a doua a campaniei. La întoarcere, am călătorit noaptea. Într-un sat înainte de Hațeg am lovit un câine care ne-a sărit în față din șanț. Ne-a spart toba de echipament. Noaptea la 12 intrăm în Deva cu un zgomot ce a speriat milițienii de la marginea orașului. Parcă eram un reactor. Umblând mult, pe drumuri proaste, neasfaltate, avem și alte surprize la Trabant. S-a rupt o foaie la arc, s-a rupt cablul de la tahometru, s-a stricat un telescop și altele. Dar mergem înainte. Avem deja peste 8.000 km rulați.

9 iunie 1964 - Gura Zlata

Ne mutăm în Retezat pentru restul campaniei, partea cea mai interesantă. Ne instalăm la Gura Zlata într-una din cabanele silvice. Avem o cameră mare la etaj și o terasă acoperită. Jos locuiește familia Toniuti, pe care îi cunoscusem ca studenți, în 1956, în vara cu practică. Gielmo este păstrăvar, iar soția lui, Nina, îngrijitoarea cabanelor. Foarte cumsecade amândoi. Pe terasa de aluviuni de la gura Văii Zlătuia, unde erau amplasate cele două cabane, aveau și un grajd pentru vaci și o mică grădină pentru zarzavat. Lapte și legume din belșug. Ne-am acomodat foarte repede.

Munca este dură. Zilnic trebuie să urc peste 1.000 m diferență de nivel, de la 700 m la 1.800 m și chiar mai mult, în golul alpin. Aici am întâlnit cu adevărat muntele. Superlativul munților noștri. După antrenamentul de la Julița fac față bine efortului. Am 34 de ani și deja 6 campanii. Oltenii mei cu care lucrez fac și ei față bine. Seara cădem totuși frânți de oboseală (Foto 32).

Foto 32 Parcul Național Retezat - Păduri de limită și culoare de avalanșe

Ideea de a demara constituirea Parcului Național Retezat, domeniu în care am rămas mult în urma țărilor europene, m-a obsedat toate cele cinci luni petrecute în Retezat, rămânând apoi o obsesie permanentă. Încă din prima zi de teren, paralel cu obligațiile amenajistice, am început a analiza și cu un alt ochi peisajul și a inventaria ideile ce-mi vin în minte.

20 iunie 1964

După mai bine de 10 zile de muncă istovitoare, ne permitem o escapadă. Coborâm la Deva, apoi facem o vizită la socri la Golești.

22 iunie 1964

Ne întoarcem și trecem la Gurahonț.

24 iunie 1964

Luăm copiii și pe Genuca și îi ducem în munți. În drum oprim la Țebea. Unchiul Sabin și Mătușa Hortensia se bucură mult că văd copiii și le fac cadou un iepuraș. Bucuria copiilor, care l-au dus în brațe pe “Țuculică” până în Retezat.

La Gura Zlata s-au acomodat repede și ei și Genuca. Aerul de munte le-a făcut o poftă de mâncare teribilă. Țuculică le umple o mare parte din timp.

Gura Zlata e un mic centru silvic și nu numai. Pe malul drept, la vărsarea Zlătuii în Râul Mare, cele trei cabane silvice. Cea în care stăm noi, alături spre Zlătui, o alta în care stă un pădurar, iar pe versantul abrupt spre Râul Mare cea de-a treia, unde locuiește un alt pădurar și unde sunt mai multe camere oficiale, cu un balcon spre râu. Freamătul apelor ce curg vijelios în Zlătui și în Râul Mare se aude de peste tot.

Fund de vale, cu versanți înalți ce te copleșesc, cu zgomotul apei permanent, imprimă un sentiment permanent de neliniște. Totuși, ne-am obișnuit. Pe malul celălalt cabana turistică și casa veche a lui Brătescu Voinești. Un pod de beton face legătura dintre cele două maluri. Un drum greu practicabil a fost realizat cu câțiva ani în urmă până la Gura Apei, un alt centru silvic, la cca 13 km. Cu greu putem urca cu Trabantul până acolo.

Am prins încă plutitul sălbatic pe Râul Mare. După amiază, la oră fixă, coborâm de obicei în vale să vedem cum vine “viitura”. Puhoiul de ape ce coboară din opustul (barajul) de la Rotunda, ridică nivelul apei în câteva secunde cu peste ½ m și aduce bușteni, într-o învălmășeală spectaculoasă. Totul ține cam 20 de minute, după care valea își revine la debitul inițial.

3 iulie 1964

O vreme rea, rece, cu spic de zăpadă, a ținut trei zile. A nins până la cca 1400 m. Crestele din jur sunt toate albe. Zăpada a prins toate vitele sus în munte. Au murit cca 80 de vite mari. După topirea zăpezii urșii s-au dat la hoituri, apoi s-au înrăit la turme și atacau în plină zi. Oamenii au coborât vitele la începutul lui august. Un cioban a fost prins de viscol în Aradeș. L-au găsit mort când s-au topit zăpezile. Era cu sticluța la el. Ajutorul lui, un tânăr, de sperietură a coborât pe râpele Pârâului Negru până la malul Râului Mare. Din cauza apei mari nu a putut trece râul ca să iasă la drum. Au venit părinții, l-au căutat două zile peste tot și nu l-au găsit. L-au găsit a treia zi, scăzuse apa și au trecut cu caii râul. Era viu, dar mort de foame și aproape înghețat. Miracol.

13 iulie 1964 - Gura Apei

Am terminat lucrările în partea de jos a unității și ne-am mutat la Gura Apei. În aceeași cabană a fostei prințese Hohenlo, în care am stat ca studenți cu 8 ani în urmă.

25 iulie 1964

Plecăm la mare, cu mic cu mare. Mai puțin Țuculică ce a fost sacrificat și făcut friptură pentru drum. Ce țipete și scandal au fost când au aflat copiii. Cu popas în Sebeș și București, am ajuns la Constanța după două zile. Ne-am instalat la niște particulari lângă mare, spre Mamaia. În cele 11 zile state pe litoral am colindat toate stațiunile, până la Mangalia, inclusiv urmele coloniilor de pe canal, de tristă amintire pentru mine. Eram cu toții pentru prima oară la mare și experiența a fost admirabilă. Pe atunci, litoralul nu era aglomerat. Nici drumurile țării. Mașinile mici erau foarte puține.

8 august 1964

Am plecat spre casă. Un popas în București, apoi la Golești și în data de 11 seara am ajuns din nou în Retezat. După o săptămână am dus copiii la Gurahonț, unde au rămas cu Genuca tot restul verii.

Au urmat peste două luni de muncă asiduă: Gura Apei, Rotunda, Lunca Berhinei, Judele, Gura Bucurei. Am cunoscut în amănunt Retezatul, în toată splendoarea lui. Am notat impresiile culese.

Tăul Șesele. În căldarea Judelui, sub Vf. Șesele, se află tăul, înconjurat pe mai puțin de jumătate cu un versant stâncos, cu grohotiș și jepi. În mai mult de jumătate, peste un mic prag de 6 - 7 m se deschide perspectiva spre Retezatul Mic: Paltina, Branu și Culmea Slăveului.

Pe jumătate colmatat, cu turbărie în formare, poate forma bine obiectul de studiu în acest sens. Maluri liniștite, înconjurat parțial de pajiști, cu jepi, este foarte odihnitor. Oferă multă varietate în peisaj prin îmbinarea apei cu jepi, stânci, grohotiș și cu o perspectivă bogată. Este indicat un adăpost lângă el.

Râul Mare între Gura Zlata și Gura Apei. Toată porțiunea de cca 10 km a tronsonului este în general sălbatică, cu mici porțiuni mai liniștite. Drumul se menține pe toată lungimea pe versantul stâng. Versantul drept, cu zona științifică, este mereu în fața vizitatorilor, peste apa limpede, foarte repede, sălbatică și zgomotoasă. Poalele versanților și adeseori întreg versantul sunt de o sălbăticie impresionantă. Cu pante foarte repezi, cu mici abrupturi, cu multă stâncărie pe care vegetează bine molid, brad, pin. Adeseori partea de jos a versantului ajunge direct în malul apei, cu stâncărie spălată de ape, pe care se urcă vegetația. Polițe domoale înierbate și cu covoare de mușchi și arbori ce-și înfig rădăcinile în stâncărie, impresionează.

Peste tot zgomotul puternic al apei, care asociază peisajului neliniștea zbaterii apei. Există o mare varietate de puncte de atracție în lungul acestei zone, cu minunate îmbinări de forme, toate însă se înscriu în gama priveliștilor de fund de vale.

În acest an au început lucrările de lărgire a drumului, în vederea începerii lucrărilor la barajul Tomeasa. Tot drumul e un șantier.

Lăpușnicul Mare. Între punctul de confluență cu Râul Șes și cabana Gura Apei există o luncă destul de largă, în parte împădurită și abia în jurul cabanei perspectiva este puțin deschisă. Fund de vale, cu o luncă îngustă, legată și cu arsurile de pe versant ce supără ochiul. Dar toate acestea vor fi înghițite de ape.

Între Gura Apei și poiana de la Rotunda valea este îngustă, bine împădurită, iar drumul nou va estetiza această porțiune prin situarea lui la o oarecare

înălțime, deci cu perspectivă. Cele două poieni de la Rotunda deschid perspectiva celor doi versanți, cu arborete întrerupte de stâncării și grohotișuri, dar cu un farmec aparte. Opustul este un obiectiv deosebit, mai ales prin spectacolul pe care îl oferă la deschiderea lui și la căderea buștenilor într-o învălmășeală de nedescris (Foto 33).

Foto 33 Parcul Național Retezat - Opustul de la Rotunda

Între Rotunda și Lunca Berhinei, zona este o continuă alternanță de pădure închisă și mici lunci, peste tot cu molidul ce coboară până la râu. Lunca Judelui este mai deschisă, deosebită ca expresivitate. Din Lunca Berhinei Lăpușnicul Mare începe să aibă o valoare estetică deosebită. Întâi apare ca o luncă largă, complet împădurită, cu o divagare a râului pe mai multe alpii, cu insule ce au ceva misterios. Brusc,

se deschide apoi poiana nu prea mare a Berhinei, cu o splendidă perspectivă. E o perspectivă bogată în toate direcțiile, ceva mai puțin spre Secări și deosebit de frumoasă spre Stănuleți, unde intervine un element nou-calcarul și pereții albi, abrupti.

În continuare, peste apa Galbenei, a Paltinei, picioarele Stănuleșilor până la Scocul Albelor, unde lunca largă se termină. Această luncă întinsă, cu curs de apă, complet împădurită, dar împoienită, cu zgomotul apei ce se depărtează uneori, are un farmec deosebit.

Începând cu Scocul Albelor și până la cheile de sub Slăvei, valea are, de asemenea, un farmec deosebit. Perspectiva stâncăriilor albe ale Stănuleșilor în aval și golul alpin al Custurii Păpușii în amonte. Lateral versanții când împăduriți, când goi, cu jepi sau cu plantații – deci o priveliște apropiată foarte mozaicată. Valea destul de largă, cu malurile pline de bolovani, albicioase-verzui, cu apa parcă verzuie, cu molizii până în firul apei. Micile lunci sunt împădurite, pe depozite de bolovăniș foarte puțin solificat (Foto 34).

Foto 34 Valea Lăpușnicului Mare

De la Cheile de sub Slăvei, impropriu denumite așa deoarece sunt în șisturi, până la Gura Bucurei, zona este sălbatică, bine împădurită, adeseori cu doborâturi, lipsită de perspectivă. Ca puncte deosebite: vechiul opust de la Drăgșanu, acum spart, apoi cascada Slăveiului și cea a Lăpușnicului.

În final, Gura Bucurei, confluent dintre Bucura și Peleaga, se dechide cu farmecul unor poieni și rariști, chiar a golului alpin de pe Piciorul Pelegii, cu un farmec aparte. Este locul cel mai indicat pentru un hotel alpin, central masivului Retezat.

Obârșia Râului Șes. Toată zona până la Bulzu, Borăscu, Țarcu, spre Oltenia, impresionează prin golurile alpine curate, cu pajiști continue, fără jepi, cu mici accidente și cu circuri glaciare liniștite. Un sentiment ușor de dezolare, în care se încurcă văi și culmi ce nu le poți ghici aproape fără o hartă, cu întortochețuri, urme ale vechilor captări de ape. Chiar și vârfurile Țarcu, Căleanu, Godeanu sunt domoale, greoaie. Un peisaj aparte, curios, monoton și totuși variat prin bizarul peisajului (Foto 35, 36).

Tăul Știrbului și Poarta Bucurei. O dimineață senină de iunie.

Ne-am trezit în camera Casei Laborator de la Gemenii cu lumină multă intrând pe geam. Priveliștea de pe geam te îmbie la ducă. Rariștea de molizi și zâmbri de pe Piciorul Bârlii, din față primesc un reflex curios, brumăriu. Soarele puternic de dimineață bătea lateral în țesătura deasă de barba ursului, lichen ce acoperă toți molizii aici la limită. Buchete roșii de smirdar strălucesc printre stâncile și jepii de pe versant.

Foto 35 Sălbăticie a Lăpușnicului Mic

Foto 36 Zâmbri, jepi și oi la Obârșia Lăpușului Mic

După obișnuita igienă matinală, o mică gustare și am pornit la drum. Tăul Gemenii l-am găsit liniștit, tăcut, scăldat până în adâncuri de lumina puternică a dimineții. Strecurându-ne pe poteca îngustă ce urmărește parcă prea de aproape malul, câțiva păștrăvi speriați au săgetat de sub bolovani, în larg. S-au ascuns în adâncul întunecat, sub luciul vălurat al lacului.

Ne-am strecurat apoi în șir pe poteca întortochiată dintre jepii numeroși ce înconjoară lacul. Prin poienițe iarba cu rouă ne-a umezit imediat încălțămintele. Pe grohotișul plin de licheni galbeni, piciorul calcă acum nesigur, căutând fața sau colțul care să-i dea siguranță. Iată-ne ajunși pe marginea căldarei în care stă agățat Tăul Știrbului, după ce am urcat îngrămădirea uriașă de grohotiș de pe malul său. Poarta Bucurei, puternic și adânc crestată, precum și vârful semeț, ca o îngrămădire de stâncă năpraznică, Judele, ce se reflectă în luciul tăului, ne îmbie la ședere. Lângă limba de grohotiș uriaș prin care apa lacului se scurge bolborosind puternic, nevăzută, un petec de verdeață liniștit. E un covor des de *Loisleuria*, pe câțiva metri pătrați între colții de grohotiș. Frunzulițele pieloase,

înțesate ca o masă de grăuncioare, ce ascund suportul lor, crenguțele. Printre ele buchețele de boboci sau floricele deja deschise, de un roz diluat, discret, completează decorul admirabil al acestui covor, care și prin elasticitatea lui egalează pe cel mai minunat covor de Buhara.

Apa lacului e aici aproape la câțiva pași – clipocește liniștit cu văturele ce bat în bolovanii de pe mal. Pe trei părți perspectiva e închisă de pereții pietroși ai circului glaciar. Piciorul Judelui și Vârful Judele, cu pereții întunecați de stâncărie, Poarta Bucurei și apoi Vârful Bucurei. Peste tot scurgeri imense de grohotiș, cu poteca și limba de zăpadă. Izolate, câteva buchete de jepi.

Spre apus ochiul scapă departe. Alunecă întâi aici la marginea covorului peste buchețele de foc ale smirdarului, ce s-a strecurat printre grohotiș, ocolește puțin culmea împetrișată de jepi a Bârliei și se odihnește în fund pe culmea închisă și mai domoală a Petreanului și Galbenei, sub care fierb în căldări negurile.

Întâi a fost liniște, liniștea aceea superbă a înălțimilor, cu murmurul și bolborosul apei ce curge din lac, cu cântecul discret al păsărelelor și cu cântecul luminii. Apoi, sub Judele s-a auzit un zgomot de căderi de bolovani. Ochiul a scrutat versantul, la început în zadar, apoi oprindu-se la o limbă de zăpadă alungită de sub pereții Judelui a zărit o îngrămădire de mărgele negre. Opt capre mari și șase iezi. Ne-au simțit aici în marginea tăului și s-au refugiat acolo pe limba lăptoasă de zăpadă. Acolo s-au oprit. Au scrutat depărtarea spre noi, apoi simțind liniște și-au văzut de treburile lor. Se răsăteau la soare, ciuguleau iarbă, iar iezii se dădeau precum copiii pe derdelușul improvizat în limba de zăpadă. Superbă imagine.

Inegalabilele frumuseți ale Retezatului mi-au sugerat conturarea unei metode de cartare peisagistică. A fost începutul.

În cursul campaniei din Retezat, o altă problemă care m-a frământat a fost aceea a viitorului Parc Național. Așa cum exista el la acea dată, era total anacronic. Nu avea o concepție de constituire și organizare, nu includea decât o mică parte din originalitatea Retezatului, nu avea o administrație. Toate aceste aspecte ale problemei și-au găsit o primă soluționare în timidul proiect la care am muncit în cele două luni. Se propunea extinderea lui spre sud, incluzând și Retezatul Mic calcaros, ceea ce s-a și realizat în amenajament prin zonarea corespunzătoare. Suprafața parcului s-a extins astfel de la 13.000 ha la 20.000 ha. Extinderea s-a acceptat la Conferința de amenajare și a fost un succes.

O altă propunere s-a referit la constituirea unei administrații proprii. În acest sens am organizat o consfătuire la Gura Zlata, la care au participat: Valeriu Pușcariu, CMN, reprezentant al O.N.T-București, ing. Iacob, CMN, reprezentant al Direcției Silvice Deva, delegați ICAS București, proiectanți. Consfătuirea a acceptat în principiu conceptul de organizare propus precum și constituirea unei

administrației, urmând ca la Conferința de amenajare de la Timișoara din februarie să se consfințească acest lucru.

Atunci însă a intervenit obstrucția. Șeful de proiect, ing. Cristodor, ofuscat de refuzul la avansurile pe care i le făcea lui Vali în timpul șederii la Gura Zlata, a torpilat toate aceste propuneri printr-o prezentare răutăcioasă, în care se referea la “Babilon Parc”, pe care eu îl susțineam. A avut acceptul reprezentantului ministerului, ing. Ene, o mediocritate cu care Cristodor se cunoștea bine. Și astfel, totul a murit. S-a acceptat doar zonarea ce extindea parcul. A fost începutul dramei de câteva decenii a parcurilor naționale românești. Valeriu Pușcariu, reprezentantul CMN, forul cel mai avizat în această problemă, s-a retras strategic.

Tehnicienii cu care am lucrat au fost: Costică Rădulescu, Victor Drând și Tringl Ștefan. Muncitori i-am adus pe oltenii cu care mai lucrasem, care erau acum aproape de casă. Din Lunca Berhinei urcau pe Pârâul Galbena în culmea munților Cernei apoi coborau pe Plaiul Gârdomanului în Cerna, apoi treceau la Cloșani și Călugăreni.

O pățanie ieșită din comun ce s-a întâmplat. Intr-o zi îi trimit la pichetajul culmilor sub Borăscu pe Ion Pârvulescu și pe Romică, fiecare pe câte o culme. Pe la mijlocul culmei pietroase, Romică a întâlnit doi pui de urs. Conform instrucțiunilor neputând pleca în altă parte, culmea fiind foarte stâncoasă, s-a urcat într-un molid cu toporul la el. Puii de urs în loc să plece s-au urcat și ei într-un molid apropiat. A venit ursoaica ce a început să ragă cumplit. Romică, speriat, striga degeaba pe Ion, care era departe pe o altă culme. Se gândea că dacă ursoaica va urca după el în molid, îi va tăia laba cu toporul. Ursoaica nu a urcat, l-a lăsat pe Romică să tremure de frică, până când el a aruncat cu cetină după pui și aceștia au coborât și au plecat cu ursoaica. Bineînțeles că nu a mai continuat pichetarea culmei, dar nici nu l-am mai putut trimite singur la pichetaj de atunci.

Am încheiat lucrările în Retezat la sfârșitul lui octombrie. O încheiere de campanie fără obișnuita petrecere, datorită tensiunii care se crease în șantier.

Începutul lui noiembrie l-am petrecut la Julița și Săvârșin, pentru a încheia și aici lucrările și a face recepția. În 7 noiembrie am încheiat definitiv campania și ne-am retras la Timișoara.

În Documentarea Curentă în Silvicultură, publicație lunară a Ministerului Silviculturii, nr. 6/1964, îmi apare articolul: “Principiul estetic în gospodărirea pădurilor”.

CAMPANIA 1965 – ORȘOVA

Anul 1965 a început destul de agitat. Șeful de șantier la Retezat a fost inginerul Cristodor Ovidiu.

Amenajist vechi, din prima generație de amenajiști din 1949, coleg cu toți șefii actuali din Minister și ICAS, venit în Timișoara în primăvara 1962 de la o altă filială din motive pe care nu le cunosc. Mai mare ca mine cu 5 ani, un tip foarte inteligent, caustic, mereu ironic, care-și irosea inteligența mai mult în cancanuri.

Deloc creator. Uneori îl simțeam chiar diabolic.

S-a încadrat relativ bine în atmosfera Timișoarei. În Campania 1962 am stat în aceeași cabană la Oașa, el lucra unitatea Curpăt. Avea tehnician pe Sandu Țăranu și împreună făceau multe trăznăi spre hazul nostru al celorlalți. Eram cu Vali și copiii și relațiile dintre noi au fost normale, de respect reciproc. Cu șeful de șantier, ing. Bujdei, coleg de-al lui din Bucovina, relațiile erau bune.

În Campania 1963 el a lucrat la ocolul Orăștie, iar noi la Hațeg, Boșorod. Apoi a venit Campania 1964. Directoarea filialei, inginera Vișan Victoria, fostă colegă de liceu cu mătușa lui Vali, ne simpatiza mult și avea intenția de a mă pune șef de șantier la Retezat. S-a opus însă categoric inginerul șef, Smejkal Geza, care începuse să nu ne mai sufere. A invocat trecutul meu politic, închisoarea, și astfel l-a numit șef pe Cristodor.

Începutul campaniei a decurs în relații normale. El se instalase în aceeași cabană cu noi, o cameră vecină. Pe la sfârșitul lui iunie am adus-o pentru câteva zile la noi în munte pe Voichița, fata lui Măguran Alexandru, finul părinților mei, care tocmai își luase bacalaureatul. Într-o zi am făcut o excursie la Tăul Gemenii, cu Voichița, Cristodor și câțiva colegi, tehnicieni. A fost o zi superbă. La întoarcere, Cristodor era mereu cu Voichița, povesteau. Pe la jumătatea drumului, fără să observ eu, care eram în capul coloanei, a luat-o pe altă potecă, ce ducea tot jos. După un timp am observat lipsa lor din convoi și m-am neliniștit. Nu aveam ce face. Am coborât la Gura Zlata și am așteptat. După cca o jumătate de oră au venit și ei. Știindu-l mare gagicar și având răspundere pentru Voichița era firesc să fiu neliniștit. Nu i-am reproșat nimic, dar relațiile dintre noi s-au răcit.

În restul campaniei relațiile au continuat să fie ușor tensionate, din două motive. Întâi, el vedea preocupările mele deosebite pentru extinderea și realizarea parcului național, concretizate în special în consfătuirea pe care am avut-o în vară cu CMN și alți factori și devenise invidios. Apoi, datorită firii

sale, a început să-i facă discret curte lui Vali, având și un ascendent asupra ei, faptul că el era șef, iar ea stătea mult acasă cu copiii.

Campania s-a încheiat într-o atmosferă încordată. Între timp, la filială au intervenit schimbări importante. Din motive politice, directoarea Vișan a fost schimbată cu fostul director al Direcției Silvice Oradea, ing. Ionuț. Un tip mai în vârstă, cu merite politice, fost securist care a luptat în munți în unitățile ce au lichidat partizanii din Munții Banatului, apoi făcut inginer pe “puncte”, și a ajuns director. Needucat, mitocan, dar nepătimaș. Știind trecutul meu politic și fitilit permanent de Smejkal, ce rămăsese tot inginer șef, aflând însă competența mea profesională și realizările mele, a avut tot timpul cât a fost director o comportare normală față de noi. Informat probabil și de cadrista noastră, care ne simpatiza, a temperat mereu pornirile lui Smejkal.

La începutul lui februarie a avut loc conferința a II-a de amenajare. Prezentarea soluțiilor la amenajarea pe care o redactam, în prezența factorilor de decizie: de la minister, ing. Ene, coleg și prieten de-al lui Cristodor, șeful de proiecte de la Centrala ICAS, directorul Direcției Silvice Deva, șeful de ocol Retezat și apoi conducerea filialei. Mi-am prezentat pe larg soluțiile propuse, printre care și proiectul de constituire a parcului național. A urmat apoi șeful de proiect, Cristodor, care a făcut o critică mai mult decât severă și rău intenționată a întregii lucrări, definind-o “Babilon Parc”. A intervenit și ing. Ene, care i-a ținut parte și au scos din amenajament toate considerațiile privind organizarea parcului național. A rămas însă zonarea funcțională prin care am inclus Retezatul Mic calcaros în categoria parc național. A fost totuși un mic succes.

A fost o primă confruntare și un prim eșec, din lunga istorie a parcurilor naționale românești. Păcat.

Campania 1965 a început târziu, abia la sfârșitul lui aprilie. Redactarea proiectului din Retezat a durat mult.

Am fost repartizați la ocolul Orșova, departe de Cristodor. Șef de șantier ing. Fantaziu. O campanie grea, în care ni s-au repartizat: UP II Baia Nouă - 3.910 ha; UP VI Mraconia Corbu - 3.730 ha; UP VII Ogradena - 3.190 ha; UP III Dubova - 1.400 ha; Total = 12.230 ha.

O suprafață imensă. Ne aștepta muncă, nu glumă. Aveam însă Trabant, o șoferiță tânără, Vali și tinerețea (35 și 30 ani)

Am debarcat la ocol în 28 aprilie. Era primăvară dezlănțuită. Șef de ocol era un coleg de al nostru - Ciobotea, ajutor soția lui Sanda. Ocolul era coordonat atunci de către IFET, unde inginer șef era ing. Șchiopu, pe care îl cunoscusem în 1960, când amenajasem ocolul Herculane. Un om simpatic dar aspru, din vechea generație de silvici, cu preocupări științifice legate de vegetația Clisurii Dunării.

Am găsit Orșova veche cu pitorescul ei, dar începuse febril construcția hidrocentralei. În câțiva ani orașul urma să dispară sub oglinda lacului.

Ni s-a recomandat să ne instalăm la Ogradena, în apropierea unităților ce le aveam de lucru. Ogradena, un sat la cca 10 km de Orșova, în amonte pe Dunăre, avea o poziție interesantă. Un mare con de dejecție la gura Văii Ogradena, lung de aproape 1 km, cu o înclinare ușoară. Drumul pietruit care venea de la Orșova, trecând prin Ieșelnița intra în sat la baza conului de dejecție, lângă Dunăre, unde locuiau turcii, specializați în pescuitul cegăi. De acolo făcea un cot drept și începea urcușul pe linia de cea mai mare pantă până în partea superioară, de unde o lua la stânga, spre Cazane și Dubova. Case în stânga și în dreapta, destul de înghesuite. Așa arăta Ogradena, așezată imediat la ieșirea din Cazanele Mici, azi o amintire (Foto 37).

Foto 37 Cazanele Dunării

Ne-am instalat la familia Moacă. Nea Ghițu, gazda, Doda Chiva, găzdoaia și Vasilică, copilul de 3 ani. O familie foarte simpatică, amabili, ne-am simțit minunat în acea vară. O casă din cărămidă la stradă, o poartă și un gang acoperit pe unde se intra în mica curte, unde poposea Trabantul. Tehnicienii aveam pe Costică Rădulescu la ridicări în plan. Costică se căsătorise.

Am început lucrările concomitent pe Mraconia și în UP Ogradena, care era lângă sat. Când a dat căldura, mai, iunie, am lucrat la Baia Nouă și spre toamnă am revenit la Ogradena și Dubova. Campania a durat până în noiembrie și a fost foarte grea.

Mraconia Corbu, o unitate înfundată, cu făgete, parțial arse în 1946. O singură cabană veche de exploatare unde rămâneam uneori noaptea. În rest, am chinat Trabantul pe un drum forestier foarte rău. Fag, fag și iarăși fag. Arborete frumoase, unele bătrâne, altele arse, rărite și regenerate perie. Pustiu împădurit. Interesantă este Mraconia la vărsarea ei în Dunăre, unde fagul coboară viguros la 80 m altitudine. Foarte interesantă este, de asemenea, vegetația pe calcarele din Cazane, apoi golful Dubova.

Baia Nouă, mult mai departe, între Plavișevița, care azi nu mai este, și Svinița. Un drum în serpentine urcă de la malul Dunării până sus pe culmea dealurilor, unde se află satul, care exista datorită minei de ulei. Foarte interesante sunt versanții arizi și cu pante mari, despăduriți de incendii, ce mărginesc Dunărea. Asemănător acestor versanți sunt cei din Ogradena, cu multă cărpiniță, mojdrean, scumpie. Peste tot broaște țestoase și vipere.

În primăvară și vară am avut copii cu noi. S-au acomodat bine, îl aveau și pe Vasilică prieten de joacă. Un episod drăguț. Într-o zi le-am adus câțiva pui mici de broască țestoasă (*Testudo graeca*), cu carapacea moale, pe care îi țineam ziua într-o cutie în curte și era marea lor bucurie. Într-o zi, rațele lui Doda Chiva i-au mâncat. A fost jale mare.

Într-un weekend am făcut o excursie în grup la Svinița, unde lucrau soții Tulea. Am petrecut o duminică, noaptea am dormit cu copiii în cort. Inedit, veselie, atmosferă plăcută (Foto 38).

Foto 38 Convoi de barje trecând prin "Cazane"

În câteva după amieze, spre seară, am fost cu Nea Ghițu la pescuit. Era și el asociat la o plută, instalată la ieșirea din Cazanele Mici și îi venea rândul la câteva zile. O plasă mare, pătrată, de 2/2 m, pe care o ridicau cu o prăjină lungă, ca o pârghie. Era o nebunie când prindea câte un banc de pești, multe kilograme la o singură ridicătură. Clean, știucă, somn. Am mâncat la pește pe săturate în vara aceea.

O altă pățanie cu consecințe. Pentru aprovizionare mergeam cu Trabantul la câteva zile la Orșova. Într-o zi, plecam cu autobuzul spre Baia Nouă. Dimineața am plecat la stația de autobuz care era la cca 200 m. În vale, pe strada principală autobuzul a întârziat mult, peste o jumătate de oră. La un moment dat am văzut ieșind Trabantul pe poarta lui Nea Ghițu. Vali, proaspătă șoferiță dar care nu făcuse drumuri singură, a vrut să meargă la Orșova. Neexperimentată, era în mare pericol să facă acest drum. Am fugit în calea ei și am oprit-o. Am descurajat-o și de atunci nu a mai condus. Poate am greșit. Oricum, îmi fac mereu reproșuri.

Cu toată munca răzbită din acea vară, am mai găsit timp să întocmesc un memoriu, înaintat Comitetului Central: “Considerații privind dezvoltarea activității turistice în R.P.R.”. Nu am primit nici un răspuns. Tot în vara lui 1965 am avut o mare satisfacție: a ieșit de sub tipar prima mea carte: “Valea Cernei - ghid turistic”. Am terminat-o de scris în 1963 și a dospit până în 1965 la editură. Am primit 30 exemplare drepturi de autor. A făcut oricum senzație printre colegi.

Obosiți, am încheiat campania la sfârșitul lui noiembrie. Am adus copiii de la Gurahonț, împreună cu Genuca, și am întregit familia, în apartamentul nostru drag. Copiii erau acum mărișori, au început grădinița. Au venit sărbătorile și am încheiat încă un an.

CAMPANIA 1966 – VISCA - ȚEBEA - BLĂJENI

Perioada de redactare de iarnă este foarte bine venită după 7-8 luni de teren, de efort dublu: fizic și psihic. Gustăm și noi din binefacerea civilizației: oraș, confort, spectacole. Dar interesant, după 8 campanii ne-am deformat și cum dau primele zile senine și ceva mai călduroase din februarie și început de martie, începe să tresalte în noi febra plecării, nostalgia coclaurilor, curiozitatea noului.

Trabantul e o fericire pentru viața noastră, dar prea stă zgribulit sub geam, lângă bloc. Apartamentul e confortabil, dar copiii cresc și parcă e prea mic. Căutăm parcă altceva. Și într-o zi a apărut ideea. Am găsit în ziarul local o notă: casă de vânzare prin schimb, la capătul asfaltului – Str. Plăvăț -105. Am percutat imediat. Am fost să văd casa și am discutat cu proprietarul. Un șofer, Peticin pe nume, primise un teren de la Stat și și-a construit o căsuță. Retrasă de la stradă cu 17 m, două camere, o bucătărie improvizată într-un hol, alte două camere în spate neterminate. Expoziție sudică. Grădina mare, 850 mp, cu câteva rânduri de vie, câțiva pomi. Un gard de scândură la stradă. Strada, nu era de fapt stradă, era o fâșie largă de teren deloc amenajat, mult prelungit în dreapta și în stânga, pe care nu se circula. În jur câteva case izolate. Dar asfaltul era la 50 m, în strada Salcânilor. Curent electric, apă în stradă ... și cam atât. Mi-a plăcut, gândindu-mă la perspectivă, la posibilități. Am luat câteva relații și de la vecini. Proprietarul cerea un apartament în schimb și 40.000 lei. Nu era exagerat de mult. Era totuși o mică aventură, o îndrăzneală, cu sacrificii dar cu perspectivă. Nimeni dintre colegi nu se aventurase într-o asemenea afacere.

Acasă am avut o discuție vehementă. Era și Mica la noi, care m-a încurajat. Am reușit să o conving pe Vali. Se cam săturase de bloc și libertatea, spațiul, independența îi surâdeau. Și apoi, 8 luni pe an noi eram plecați. Deși cu o îndoială în suflet, a acceptat. Era o vitează. Bani aveam economiți și 17.000 lei, dar Costică Rădulescu ne împrumuta economiile lui.

La începutul lui februarie am semnat contractul. Martori: ing. Foale Petru, coleg, și tehnicianul Petraș Gheorghe, tot coleg. La sfârșitul lui februarie ne-am mutat în casa nouă. Am prins câteva zile frumoase. Acomodarea nu a fost chiar ușoară. Ne încălzeam la sobe, nu aveam apă caldă, baie, WC-ul era în curte. Dar aveam spațiu, proprietate și nu ne deranja nimeni.

Aveam câțiva vecini. Lângă noi florarul Juckel, lângă el două văduve pensionare, pe colțul cu asfalt. În partea cealaltă, după un teren gol, pe colț fam. Sonia, apoi fam. Csamango, apoi încă două case. Peste drum de ei, pe colț. fam. Jebeleanu. Dincolo, în față, peste așa numitul bulevard, căsuțele retrase ale fami-

liei Miloș și chiar în fața noastră un bătrân măcelar. Apoi gol spre cimitir și mai departe, case izolate în cealaltă parte. Spre Lidia, spre Giroc, unde se înalță azi blocuri, gol, gol, grădini. Pe bulevard treceau seara turme de oi, capre.

Eram cât de cât acomodați cu noua casă, când la mijlocul lui martie am plecat pe teren. Copiii cu Genuca i-am dus la Gurahonț. Noi am plecat la Ocolul Silvic Ilia, pe o vale înfundată, în satul Visca. Ne-am instalat la un pădurar cumsecade: Ivan Viorel. Peste munte era Tăul Căraciului și Țebea, unde urma să mergem în etapa a doua. Am lucrat la Visca, 3.350 ha. În martie, aprilie și mare parte din mai. Apoi, ne-am luat rămas bun de la familia Ivan, unde ne acomodasem atât de bine și am plecat la Țebea. Nu i-am mai văzut niciodată.

La Țebea ne-am instalat la mătușa Hortensia, sora mamei mele. Ni s-a reparatizat UP III Baia de Criș, care ținea de la Valea Țebei și până la Birtin, 4.040 ha. Eram practic ca și acasă.

Deși nu am terminat lucrările la Țebea, din iulie am început lucrările la Ocolul Brad, UP II Izvoarele Crișului - 5.700 ha. O unitate mare și foarte interesantă, până sub muntele Vulcan și până la pasul dintre Criș și Arieș, în zona molidului. Partea de jos am lucrat-o mergând zilnic cu Trabantul, iar apoi am stat la Blăjeni, la fostul meu coleg de liceu: hazliul Micu Candin, iar ultima etapă în cătunul Grosuri, la un cetățean amabil, Draia.

Campania a fost destul de grea. Am amenajat în total 13.000 ha, împărțite în trei ocoale silvice. Norocul nostru a fost Trabantul.

Cu tot efortul, am reușit în acea vară să notez și câteva impresii.

Visca – Dealul Poienii - Ploile lungi de la sfârșitul lunii mai au îmbibat pământul. Norii se adună încă nehotărâți, amenințători uneori, prelingându-și marginile pe întinsul alb ce l-au lăsat pe Biharia și Găina.

O după amiază liniștită în Munții Zarandului, cu culmi și văi frământate, nu prea înalte. Visca, întinsă pe vreo patru văi, trăiește parcă mai intens în după amiezele acestea, sus pe culmile puternic împoienite. Verdele pajiștilor e pătat de verdele deschis al lanurilor de grâu de pe coaste. Pe întreaga panoramă, grupe, grupe de vite. Tălângi, sunând cadențat, apoi neregulat, străpung întinderile. Cucul se aude undeva departe, puțin, apoi tace. Graurii și mierlele se foiesc în crâmpeliul de pădure de lângă culme. În grâne gânguresc turturelele. Cosașii le acompaniază.

De pe un deal, chiuie o fată. Îi răspunde un alt glas, care apoi începe să cânte, să lălăie. O rază lungă de soare a scăpat printr-o frântură de nori, ca o rază de reflector și se plimbă pe culmi. Caută ceva? Își caută alinare? Se apropie înserarea.

Revenit în natură după o iarnă lungă, sorb fiecare amănunt al peisajului.

Săliște – Lacul Căraci - Săliștea este mai mult ca probabil locul unor vechi așezări civile dacice, fie permanente, fie doar de vară, legate de păstorit. O spune relieful, zona aceasta domoală, liniștită, în interiorul munților Zarandului, protejată de văi înguste, vârfuri mari (Căraciu, Măgura). O atestă până și urmele unor construcții noi, zidurile de piatră ce le înconjoară, acele “*murus dacicus*” transmise prin tradiție. O spun apoi și grămezile de bolovani uriașe ce nu-și pot găsi nici o justificare geologică sau geografică, decât una umană: curățirea terenurilor. O atestă apoi însăși denumirea de “săliște” de la sălaș.

Poienile se țin lanț, până jos în jurul lacului Căraci, ingenios așezat aici. Zona se pretează la frumoase așezări turistice, de vară sau chiar de iarnă. Tabere de copiii, cabane turistice, aici unde pot fi valorificate produsele lactate direct din cășerii originale. Legată de Valea Lungă, zona poate oferi orașului Brad un punct de recreere.

Ipoteza inițială este pe deplin susținută și de bogatele exploatări aurifere din imediata apropiere. Mine vechi, extinse haotic, lucrute rudimentar. Munții aceștia de sub Vârful Căraci, sub Măgură, sunt toți sfredeliți. Și de aici s-a scos o bună parte din aurul tezaurului dacic.

Femeile și bărbații blonzi, cu ochi albaștri, numeroși în Țebea, este un alt argument. Tradiția unei zone de frecventă locuire în trecut, a continuat. Țebea este un sat cu femei aparte, harnice, istețe, emancipate și ... bârfitoare, deci pricepute în “politică”. O regiune în care a fost multă evlavie, probabil continuarea unei credințe consecvente și trainice, inițial dacice apoi creștine. Foarte multe cruci de piatră, pe toate proeminențele, cum nu se întâlnește în alte locuri. Vechi, cu scriere chirilică pe ele. Ceva din această semnificație istorică a regiunii o confirmă și faptul că Avram Iancu și-a trăit perioada nostalgică în special aici, că aici a fost înmormântat, că Horia și-a ales ca început de răzmeriță gorunul de pe colina Țebei.

Blăjeni – Sub Strâmba și Vulcan - Nenea Leaha, pădurarul, ne însoțește în cantonul lui. El stă sus în Reți. Cunoaște bine locurile aici pe Valea Strâmbii. Graiul îi e blajin, pasul domol, gândul sănătos și adânc.

Undeva sus în Godorești, case izolate sub Strâmba. Întâlnim un copil cu un cal, coboară grâu la moară la măcinat.

- *Noa ce-i băiete, tce duci ?*

La Nenea Toader ne-am omenit cu moacre, mari, uriașe, negre, dulci. E bătrân și nu le mai poate culege, decât cele de pe jos. Sus pe crăci cireșele stau ciorchine în bătaia vântului.

Pe-o potecuță ocolită am ajuns la altă casă în Moculești, pe-o ridicătură cu vedere întinsă, bogată. Gazda e undeva pe coastă în dosul casei, cosește. Nea

Leaha îi face semn cu mâna și-i strigă: - *Numa hai*. Expresii de-o plastică și de-o gândire metaforică rară – rupte de convenționalismul limbii vorbite literar, limbaj al plaiurilor montane. Sub pereții hurducați ai Strâmbei sunt numai lanuri de grâu, verzi, frumoase, o lumină verde ca un ajur stâncilor albe de calcar.

Blăjeniul e întins pe toate culmile frământate, ca toate satele tipice de munte din jur: Tomnatec, Bulzești, Vidra, Sohodol, Bucium, etc. Izolări umane în liniștea întinsurilor montane. Diferă mult de toate celelalte, prin împrăștiere. E aici și relieful aparte – vălurări accentuate, cu accidente de decor, presărate ici-colo: Vulcan, Strâmba, Bulzurile, Detunatele. E patria țuguirilor, a moțurilor. Asemănătoare acoperișurilor de paie ale caselor, greoaie, masive, clădite pe viața zilnică a oamenilor, strivindu-le imaginația și gândurile haine. Ca niște moțuri generic deformate se alungesc și tulnicele, ce dau glas atât de întregitor acestor plaiuri specifice.

Ciufuri de pădure au scăpat pe ici pe colo pe coastele goale, printre case. Aici în partea de sud a “Țării Moților” lipsesc rășinoasele din decor. E numai fag și specii de foioase de amestec.

5 septembrie 1966 - Grosuri

Nu cunosc încă “Plaiul” dar dintre celelalte cătune ale Blăjeniului, “Grosuri” are așezarea cea mai frumoasă. E împrăștiat în întreg bazinul superior al acestei văi ca un amfiteatru. Înfundat în munți, izolat, liniștit. Plin de farmec. Oamenii sunt parcă aici mai ospitalieri. Pe culmea spre Abrud sunt case ce țin de Poioană, de Sohodol.

Crângurile acestea ale Sohodolului, Poiana, Luminești, au un farmec extraordinar. Relieful domol, liniștit, pe culmi, se îmbină cu pâlcurile de pădure, de fag și rășinoase. Casele frumoase, arătoase, lucrute cu mult gust, umplu întreaga zonă.

Oamenii trăiesc aici nemijlocit în natură, cu toate intemperiile și variațiile climatice. Aici se plămădesc suflete și simțiri. Peste această viețuire a vechilor daci, pe culmi, în înălțimi, e lumină multă și orizont întins. Aici s-a plămădit sufletul românesc. Din vremuri îndepărtate, așezarea aerată a caselor a compensat tenebrele locuințelor primitive, teama și superstiția altor popoare, cu îndrăzneala, curajul, demnitatea și armonia sufletului românesc. Aici trebuie căutată autenticitatea sufletului nostru. Ar fi păcat ca aceste lăcașe sacre să dispară în iureșul transformărilor veacurilor. Zilele noastre “videază” pe alocuri munții, datorită greutății vieții de aici. Construcția de drumuri și minimul de confort introdus aici ar putea menține omul în înălțimile muntelui. Omul are aici întinsurile, zările ce îmbie, ce obligă sufletul să se reverse, să-și iasă din el, să se dăruiască. E o dăruire firească, spontană, făcută cu o adevărată religiozitate.

Oamenii se dăruiesc vieții. Nu numai aici, am întâlnit acest fenomen peste tot în munți: în Țara Hațegului, pe Valea Sebeșului, în Bucovina și Maramureș.

Un proces milenar de formare a unor caractere sufletești în munții neprielnici. Apa i-a licărit aici de sub cojocul pajiștei. Și-a găsit aici tot ce i-a trebuit. A viețuit aici și sufletul i s-a plămădit în belșugul luminii.

Gânduri de final de campanie

În timpul verii am fost de mai multe ori la Timișoara. Am introdus apa în casă și am făcut planuri de viitor. Am hotărât ca în anul ce urma să extindem casa. Am solicitat prin mătușa lui Vali, arhitectului Ciupală să ne facă un proiect. Spre toamnă am luat aprobarea de la colegul nostru Timaru, șeful ocolului Baia de Criș pentru a cumpăra 20 mc de rășinoase. Am tăiat lemnul la Valea Lungă, l-am dus întâi la Țebea, apoi în noiembrie, cu un vagon pe CFR la Timișoara. Aveam deja lemnul pentru acoperiș.

Tot în timpul verii am organizat împreună cu Timaru o excursie la Târgul de fete de la Găina. Invitați au fost și câțiva colegi: Lambrino cu Ica, hazliul Greavu, precum și Ciupală cu soția. Amintiri de neuitat: dormitul în fân la un cătun din Bulzești, ineditul târgului sus pe Găina, apoi episodul cu moacrele la coborârea de la târg, când Greavu, sătul de cireșe, găsite prin poieni a dat de un alt cireș cu moacre mari și spunea că nu știe cum să le dezmânce pe celelalte. Eram încă tineri, cu vise multe.

Întorși la Timișoara după încheierea campaniei, am comandat cărămida pentru casă. De la gară, de la vagon, ne-a adus-o cu căruța un țigan ce stătea în apropiere de noi. În acea zi tăiasem un porc și Călin, impresionat de cârnați, i-a propus țiganului să-i dea doi cârnați pentru un cal.

Revelionul ne-a găsit bine acomodați la noua casă și plini de elan.

CAMPANIA 1967 – TIMIȘOARA - ALBA IULIA - TEIUȘ

O coincidență favorabilă în acest an. Se amenajează Ocolul Silvic Timișoara, iar noi avem planificat să extindem casa în această primăvară. Tocmai bine. Am luat trei unități: Pădurea Verde, Bistra și Giroc și stăm astfel în Timișoara până în iunie. În mai ne-am luat și concediul.

Proiectul casei l-a terminat Ciupală încă în iarnă. Cărămidă și lemn avem. Meșter l-am găsit pe Hanzi baci, un bătrânel nemț, calm dar foarte bun meșter, care locuia a doua casă de la noua clădire a ICAS-ului, în care tocmai ne-am mutat, aproape de Piața Badea Cârțan.

Cu o bună organizare, șantierul, o raritate în acea vreme, a mers strună. Am început lucrările încă în martie. Ne-am mutat cu toții în camera din spate, bucătăria am improvizat-o în holișorul de la baie. Când mergeam la culcare treceam peste mese. Acoperișul de pe partea din față a casei l-am dat jos. Fazele construcției au fost următoarele:

- săpătura fundației la extinderea casei. Am prins o vreme ploioasă și se surpau șanțurile. Am reușit totuși să turnăm fundația.

- Hanzi-baci a început zidăria la extindere.

- cofrarea pentru planșeu în față.

- așezarea armăturii, calculul de rezistență ni l-a făcut colegul Grozescu de la colectivul de trasee.

- turnarea planșeului. Betonul s-a făcut prin amestecare cu mâna, jos, era greu de găsit o betonieră. Cărat cu găleata sus, apoi nivelarea am făcut-o eu, fără mânuși. L-am terminat în trei zile, în vinerea dinainte de Sf. Paști, dar mie mi se umflaseră degetele din cauza betonului, încât abia am putut mânca la Paști.

- continuarea zidăriei în față și la extindere.

- realizarea acoperișului de către echipa lui Knecht, dulgher specialist cunoscut de Bujor.

- montarea țiglei pe care am făcut-o eu cu Vali și cu Genuca.

- montarea geamurilor jos la sufragerie, bucătărie, living. La etaj a rămas fără gemuri pentru moment. Sufla vântul. Geamurile de jos făcute de Steinhardt, un neamț meticulos, care admira îndrăzneala noastră de a face casă.

La sfârșitul lunii mai, când am terminat concediul, casa era zidită și acoperită. În tot acest interval am lucrat și la amenajări unitățile din Timișoara. Îndrăzneala noastră a fost și din punct de vedere financiar. Din registrul "Casa noastră" pe care l-am ținut la zi aproape un an, scot următoarele:

- bani existenți la 14.02.1966, la încheierea contractului de cumpărare a casei;

- bani proprii - 13.900 lei
- bani împrumutați: - Pigli(șofer ICAS) = 10.000 lei
  - Ilie Țighertu = 10.000 lei
  - Ilisie (dentist) = 5.000 lei
  - Mătușa Minerva = 5.000 lei

TOTAL = 43.900 lei

Costul casei = 40.000 lei

Taxe contract = 3.425 lei.

Cu puținul rest și cu economiile pe care le făceam lunar, câte 3.500 lei, în medie, urma să restituim parte din datorii. Salariile noastre erau: Zeno = 2.300 lei, iar din 1.04.1967, când am fost încadrat ca inginer proiectant șef = 2.350 lei; Vali = 1.975 lei. Deci din 4.275 lei făceam economii de 3.500 lei lunar.

Au urmat apoi doi ani de adevărate acrobații financiare: împrumutam de la unii ca să restituim datoria la alții. Era o perioadă în care oamenii nu investeau și ne împrumutau cu plăcere. Mă impresionează lista cu adevăratele jonglerii pe care le-am făcut până în 1970 și cu numele celor ce ne-au ajutat. Dar, Dumnezeu ne-a ajutat și am izbutit.

În iunie am încheiat un contract cu Coop. Prestarea, pentru restul lucrărilor de finisare, cu plata în rate.

Tot în iunie am plecat pe teren la Alba Iulia. Prima unitate pe care am atacat-o a fost UP VII Feneș. Am stat o parte din timp la brigada silvică din Feneș, în condiții bune, iar apoi la o cabană forestieră sus în unitate. Fag mult, frumos, niște chei miniaturale pe vale.

Pe întinsa pășune din jurul comunei era plin de cireși altoiți, care în acea perioadă aveau cireșele coapte. Cu câteva zeci de ani în urmă, un bătrân din sat în zilele de sărbătoare primăvara își lua cuțitul de altoit și ramuri de cireș bun și altoia toți cireșii sălbatici de pe pășune. Azi, oamenii se bucură de cadoul lui, pomenindu-l.

Spre obârșie, Valea Feneșului se domolește și este vecină cu hotarul comunei Mogoș, deja în zona molidului. Unitatea avea 3.250 ha. Spre sfârșitul lui iulie ne-am mutat la ocolul Teiuș, la unitatea III Întregalde - 4.100 ha. Înainte de Teiuș, din drumul național se ramifică un alt drum secundar pe Valea Gălzii. El trece prin localitățile: Galda de Jos, Mesentea, Benic, Galda de Sus, Poiana Gălzii și în sfârșit satul Intregalde. Drumul lung și prost. Pe parcurs sunt Cheile Intregălzii, originale.

De la Galda de Sus valea se îngustează. Înainte de Poiana Gălzii drumul trece prin niște chei scurte. Abrupturi de calcar. Se spune că ar fi fost un punct în sistemul de apărare a lui Avram Iancu, unde se bara valea și apoi se dădea drumul puhoiului de apă. Piatra Ceții, o mare clipă calcară rămâne sus în dreapta.

Pârâul Raica e în apropierea cheilor. La vărsarea lui în Valea Gălzii e o cabană de exploatare forestieră. Versanți foarte repezi, din roci eruptive, cu eroziuni, dar împăduriți. Cheile Întregălzii apar dintr-o dată și nu sunt prea lungi, cca 500 m. Pe ambele părți apele au săpat și au dăltuit cu o fantezie ce depășește orice imaginație omenească. Colți, hornuri, grote, pereți verticali, limbi de pietriș și grohotiș. Haotică îmbinare de forme și tocmai prin aceasta, încântătoare, spectaculoasă, excepțională. Pe versantul drept, unde expoziția este nordică și soarele nu bate direct pe stâncă, s-a putut înfiripa solul. Un sol negru, gras, denumit humus de calcar. Beteala de rădăcini l-a împânzit, covorul de iarbă îl ține cu dinții, cu sila, ancorat de crăpăturile pietrii. Sămânța vieții a încolțit, au apărut tufe, au apărut pinii, cutezătorii înălțimilor stâncoase. Unde și unde câte un fag. Jos, la poale, omul a plantat zadă (larice). S-a aclimatizat și a început să se regenereze natural. Semințis natural numeros.

Prin toate pajiștile de aici, pe toate stâncile, a invadat floarea reginei, albumița, cu o putere de instalare uimitoare, abundentă, beție de stelute, albe, pufoase, în buchete sau izolate. Îți stau în cale să le calci cu piciorul, s-au cocoțat pe stânca goală în crăpături, pe un pumn de sol, peste tot, explozie de lumină. Miraculos cum din atâtea sute de stațiuni asemănătoare, la înălțimi mici ca și aici, doar aici a rămas sămânța aceasta blagoslovită.

Imaginea stâncilor cu pini ce plutesc peste hăuri e una din cele mai înălțătoare, o victorie asupra orizontului, asupra platitudinii, o elevare grandioasă în viață, un simbol de zguduitoare pildă omului. Să te salți în înălțimile aspre, în severitatea și rigoarea vieții de aici, ca să fii mai aproape de senin, de absolut, deasupra freamătului și vacarmului obsedant al mediocrului, al văilor tenebroase. Chemarea înălțimilor, chemarea transcendentului, a ceea ce este mai mult decât uman.

La Întregalde ne-am instalat la o familie foarte cumsecade, mai în vârstă decât noi, fără copiii, Popa. Casa era așezată pe o culme secundară cu o splendidă perspectivă spre cele două văi în care se bifurcă Valea Gălzii. Ne-au pus la dispoziție două camere și acces la bucătărie. Copiii erau cu noi. Vali s-a înțeles de minune cu găzdoaia. Centrul comunei era la peste 1 km în aval.

Două luni de muncă intensă, ca să terminăm cele 4.100 ha. De două ori am fost și la Timișoara în acest interval. Am avut și un control cu delegați de la minister: ing. Enășescu.

La începutul lui septembrie am plecat din Întregalde, cu regrete și cu un cadou din partea tatălui unui pădurar: patru scăunele mici din lemn, din care câteva mai avem și azi. N-am mai fost de atunci la Întregalde niciodată. Asta-i viața hoinară de amenajist.

Pentru ultima etapă ne-am instalat în “ țara vinului” la Ighiu. Comună mare, strânsă, înstărită, în mijlocul acelei zone vestite de vii: Ighiu, Șard, Țălna, Bucerdea Vinoasă. Am stat la o gazdă primitoare, într-o cameră mobilată elegant, în centrul comunei. Muncă intensă, zi de zi, se apropia toamna.

Un episod drăguț în amintire. În satul alăturat, la Țălna, lucra un coleg de an. M-a invitat să-i fac o vizită într-o seară. Mi-a făcut o surpriză. Aranjase cu brigadierul silvic o vizită în celebra pivniță din sat, care era a Comitetului Central. O galerie lungă de peste 100 m. În dealul ce străjuia satul, veche de câteva sute de ani. Un gard solid din piatră, o poartă solidă, o mică curticică, apoi o poartă solidă de intrare în pivniță. La intrare o cameră destul de mare, boltită, cu mese, era camera de degustare: “laboratorul”. O altă poartă solidă după care urma pivnița propriu zisă. Pe niște paturi de lemn, butoaie imense de cca 2,5 m diametru pe stânga, apoi altele mai mici la dreapta. Bolta din blocuri de piatră zidită, cu mușchi, negricioși, cu o patină de vechime. După vizitarea pivniței ne-am întors în laborator, unde a început degustarea. În niște fiole mari de 2 l, tip Berzelius, pivnicerul ne aducea pe rând licori aurii ca razele soarelui sau rubinii ca amurgurile. De la o vreme, ne-am încins. Nu mâncasem nimic. Pivnicerul a scos o bucată de slănină, a tăiat-o bucățele, apoi pe câte o bucățică de pâine ne-o băga în gură. Degustarea continua.

La un moment dat brigadierul a auzit ceva și a zbughit-o afară. După câteva minute s-a întors cu un tânăr, îmbrăcat în strae țărănești, cu un clarinet. O figură blajină, tip de moț care îndura orice și oricât, îmi amintea de fostul meu coleg de liceu Jurj Aurel. Tânărul era ciobanul satului. Fără părinți, trăia pe unde apuca, găsisse un clarinet și în liniștea pășunilor a învățat singur să cânte, melodii auzite la difuzoarele de pe străzile satului. Pivnicerul l-a omenit cu un pahar de vin, apoi cu toții ne-am mutat în pivniță, unde l-a urcat pe un butoi mare. De acolo, ne-a cântat tot repertoriul lui, vreme de 1-2 ore. Noi, încinși bine, am început a dansa printre butoaie. Adevărat ospăț bachic. La un moment dat, apropiindu-se miezul nopții, pivnicerul a întrerupt elegant petrecerea. De la acea oră era grav dacă cineva, de sus, ne găsea acolo.

Bălângănindu-ne, am ieșit în stradă, mi-am luat rămas bun de la toți, cu mulțumiri pentru spectacol și m-am îndreptat spre Trabant. I-am făcut toaleta obișnuită ca să pornească, adică am curățat bujiile de calamină și am pornit spre casă. Ajuns în Ighiu, am parcat în fața casei. Era o manevră grea, dat înainte, înapoi, pentru a o pune între doi arbori, ferită de circulația străzii. Am intrat în casă, Vali dormea. Dormea sau se făcea că doarme, deoarece seara ne-am despărțit supărați, după o mică ceartă. Pe masă era pregătită mâncarea. Am mâncat doar niște smântână, ce-i drept cam mult. M-am culcat. După cca o jumătate

---

de oră m-am trezit, îmi era rău și am vomat. Vali trezită și ea, convinsă că am venit matolit, s-a repezit la geam să vadă cum e parcat Trabantul. Perfect. Muțenie.

Dimineața, botoasă, până să înceapă scandalul, a avut un pic de răbdare să-i povestesc cele întâmplate. Când am ajuns la episodul cu dansatul printre butoaie la muzica moșului cățărat pe butoi, a pufnit-o un râs de nu se mai oprea. Ne-am împăcat, m-a iertat.

În noiembrie ne-am întors la Timișoara, cu încă o campanie la răboj. Aici ne aștepta lucru mult. Minimele amenajări ca să putem locui cât de cât omenește.

Iarna a trecut destul de greu cu casa, tot într-un provizorat. Aveam totuși casa nouă zidită și acoperită. Aveam și geamuri și uși. În timpul iernii am reușit să tencuim câteva camere, să zidim sobele de teracotă, să amenajăm baia.

În cursul anului mi-au apărut și câteva articole în Revista Pădurilor: “Contribuții la cunoașterea răspândirii și vegetării pinului cembra în Retezat” și “Obiective forestiere de interes turistic din România”.

CAMPANIA 1968 – RUSCHIȚA - SIMERIA - OȚELUL ROȘU

Am împlinit 10 ani de amenajări. Eram, așadar, printre cei mai experimentați și de bază ingineri ai Filialei. Fusesem promovată în funcția de “inginer proiectant șef” cu un salariu de 2.350 lei. Vali devenise și ea “inginer proiectant I” cu un salariu de 1.975 lei.

A urmat o campanie grea, dispersați în 3 ocoale: O.S. Rusca Montană - UP IV Stânga Ruschița, 2.800 ha; O.S. Simeria - UP IV Batiz, 2.258 ha; UP V Deva, 2.997 ha; păduri comunale: Turdaș, Simeria, Băcia, Călan, Boșorod, Peștiș, Cârjiți, Cristur - 1.353 ha; O.S. Oțelul Roșu - UP V Peceneaga, 2.000 ha

Total = 11.408 ha.

Mult, enorm de mult.

Muncitori de bază mi-am adus pe oltenii mei de la Călugăreni: Pârvulescu Ion și Molete Victor. Apoi doi frați de-a lui Genuca: Pop Nicolae și Pop Iuliu. Restul localnici. În timpul verii am avut repartizați și câțiva absolvenți de facultate pentru instructaj: Cahniță Gheorghe, care după ani de zile a ajuns directorul Regiei Naționale a Pădurilor, Hebel Otto, care a ajuns șef de ocol la Retezat, apoi Pui, Oprean Ovidiu, devenit în anul următor finul nostru, plecat apoi în Suedia.

Am început campania la sfârșitul lui aprilie la Ruschița. M-am instalat la familia Ștronski, de origine cehă. Foarte cumsecade. Vali a rămas la birou pentru definitivarea redactării și lucrării de codificare. A venit pe teren abia după ce copiii au luat vacanță, în a doua jumătate a lunii iunie, la Ocolul Simeria. Am stat o perioadă la Batiz, apoi pentru UP V Deva am stat la Deva, la sora lui Vali. În UP V Batiz, săpând un profil magistral de sol, Pârvulescu a găsit un toporaș de bronz, nefolosit, abia turnat.

În luna august s-au oprit lucrările la ocolul Simeria, fiind urgentă terminarea lucrărilor la ocolul Oțelul Roșu. Eu am plecat la Oțelul, iar Vali s-a întors la Timișoara la lucrări de codificare. M-am instalat la Poiana Mărului, într-o cameră oficială a brigăzii. Eram împreună cu ing. Cristodor, cu care refăcusem parțial relațiile, cu ing. Țurcanu, ing. Marin Aurel și câțiva tehnicieni. Atmosfera foarte plăcută de colectiv. Am lucrat tot septembrie, începutul lui octombrie, apoi toamna timpurie ne-a alungat la Timișoara.

UP V Peceneaga a fost foarte grea, cu pante mari, cu multe arsuri. A trecut și asta.

În 1968 am început să am preocupări științifice, am făcut memorii și am scris articole.

1. Baze de amenajare la amenajamentul pădurii de agrement “Pădurea Verde” - Timișoara
2. Rezervația naturală Cheile Întregalde – capitol special în amenajament
3. Amenajamente speciale - propunere pentru instrucțiunile de amenajarea pădurilor în urma preocupărilor de organizare științifică - memoriu prezentat la ședința de bilanț a filialei.
4. Turism și cultură – articol prezentat la Radio Timișoara la emisiunea Itinerare turistice
5. Organizarea lucrărilor de amenajare turistică – articol nepublicat
6. Zone montane de mare valoare turistică din România – referat prezentat la Colocviul de geografia turismului, București, sept. 1968
7. Memoriu privind organizarea și administrarea parcurilor naționale și a rezervațiilor cu caracter forestier. Memoriu înaintat Ministerul Economiei Forestiere

Ca urmare a acestor preocupări, mi s-a conturat ideea înscrierii la doctorat. Nu se dădea nici un examen. Am depus actele necesare și am fost acceptat. Îndrumător prof. Nicolae Rucăreanu. Tema: “Cercetări privind stabilirea principiilor organizatorice pentru amenajarea turistică a pădurilor și a zonelor adiacente”.

Rucăreanu a fost încântat de idee și de temă. Se conturau tot mai bine preocupările mele legate de pădurile de agrement și de parcuri naționale. Eram doctorand. Singurul din ICAS. Evenimentul a făcut senzație și a generat invidie.

Paralel, lucrările de amenajare a casei continuau. Devenea din ce în ce mai confortabilă. Era o altă senzație pentru colegi.

În Revista Pădurilor nr. 10/1968 îmi apare articolul: “Aspecte privind amenajarea pădurilor de agrement”.

CAMPANIA 1969 - O.S. DEVA - O.S. FĂGET

În aprilie am plecat din nou pe teren. Numai eu. Vali a rămas la codificări până în iunie. M-am instalat la Deva, la sora lui Vali. Foarte drăguți și amabili. Am terminat UP IV Batiz, apoi UP V Deva.

Obiective interesante: Parcul Dendrologic Simeria, Rezervația Bejan, Cetatea Devei, Cabana Căprioara.

La Timișoara casa era aproape terminată și la etaj, mai rămăseseră finisajele: scări la etaj, parchet, mobilă. În 1968, câteva luni a stat la noi Doinița, sora lui Vali, pe care o transferasem de la Deva și lucra la spital la doctorul Munteanu. Apoi și-a găsit o gazdă. În vara lui 1969 am luat în gazdă pentru două luni pe Buți cu Iudit, doi tineri, apoi din luna august pe familia Surgeanu, Nelu și Rodica, ce au stat la noi mult timp.

Din iunie a venit și Vali pe teren. Am trecut cu lucrările la UP II Certej. O unitate mare. Am stat întâi la un pădurar la Certej, apoi la cabana ocolului de la lacul Făerag, în satul Hondol și la Săcărâmb la un canton sivic. Locuri interesante și frumoase, mai ales lacul Făerag și Săcărâmbu, cu superbă perspectivă asupra văii Mureșului.

Spre sfârșitul campaniei am plecat la ocolul Făget la UP Fârdea. Încă nu era lacul de acumulare.

Toamna târziu, spre sfârșitul lui noiembrie m-am întors la Timișoara. Casa era plină. Copiii școlari amândoi, apoi familia Surgeanu cu care ne înțelegeam foarte bine. Am început să amenajez parculețul din fața casei. Strada era tot neamenajată, cu noroi. A început să se construiască în zonă, pe partea cealaltă a străzii: fam. Cărbunaru, fam. Șandru. Cu vecinii, fam. Juchel ne înțelegeam relativ bine. Nu aveau copii și erau foarte zgârciți. Puși mereu pe harță. Genuca e încă la noi.

Pentru doctorat am dat câteva examene și un referat.

Alte activități științifice:

1 – Necesitatea diversificării bazelor de adăpost turistice - articol pentru emisiunea de turism la radio Timișoara

2 – Amenajarea Parcului Național Retezat – referat în colaborare cu profesorul Rucăreanu, prezentat la Simpozionul asupra metodelor de amenajare-București

3 – Actualitatea parcurilor naționale – articol în Revista Pădurilor nr. 12 /1969

CAMPANIA 1970 – TEREGOVA – BREZOI

Filiala Timișoara era în criză de lucrări în arealul său. A fost nevoită să ia lucrări în alte zone, ca de exemplu ocolul Brezoi. Dornic de a cunoaște cât mai mult, am acceptat să merg la un ocol îndepărtat. Astfel, planificarea pentru campania 1970 a fost: - O.S. Teregova - UP IV Higeș Bărânel, 2.962 ha; UP V Higeș, 4.133 ha; O.S. Brezoi - UP IV Priboiasa, UP V Păscoaia, 6.505 ha

Total = 13.600 ha

Enorm de mult, mai ales că practic eu voi face toate aceste amenajări, pe Vali nu pot să pun la lucrări de teren. Ea îmi prelucrează datele și îmi crează condiții umane de trai.

Am început lucrările abia în luna mai. Trabantul l-am lăsat la Teregova, iar noi am urcat cu trenulețul forestier până la Poiana Ruscăi, unde era o cabană multifuncțională și turistică, unde am primit o cameră. Cabanierul, din Cornereva, o figură foarte interesantă, nici decum prea amabil. Soția lui la fel. Păreau nemulțumiți de faptul că eram cazați oficial acolo.

Tehnician Birgianu Dionisie, muncitori de bază oltenii mei, Pârvulescu și Molete. Trăiam izolați, ruși de lume. Trenulețul urca o dată pe zi. Periodic coboram la Teregova pentru aprovizionare.

La puțin timp după instalare, vremea s-a făcut rea, nori și ploi zile în șir. În țară au început inundațiile celebre din 1970. Ploi în cantități imense în special în bazinul Mureșului și al Someșului. Au fost inundate pe rând Târnavele, Sighișoara, Copșa Mică, apoi Alba Iulia și viitura a coborât după câteva zile la Arad, unde a fost o bătălie extraordinară, de înălțare a digurilor pentru a salva orașul. La radio ascultam încontinuu relatări despre această tragedie. Printre știri, radioul transmitea obsedant melodii triste interpretate de maramureșanca Titiana Mihali.

După zilele de potop care ne-au ținut în cabană, a ieșit în sfârșit soarele. Muncă forțată pentru a recupera întârzierea. Valea Higeșului, înfundată, cu întunecoase păduri virgine de fag. Pe jos ore lungi până la Poiana Tâlharilor, aproape sub Țarcu. Dormit sub fagi. Țipenie de om în toată valea. A trecut și asta. Odată pe lună oltenii mei mergeau acasă. Peste munți. Din Poiana Ruscăi treceau la obârșia Râului Șes, ce curge în Retezat, apoi treceau munții Cernei și coborau pe Olanu în Cerna, apoi la Călugăreni.

La începutul lui august am terminat lucrările și ne-am mutat la ocolul Brezoi. Ce fericire că aveam Trabantul. Am încărcat toate bagajele la Timișoara, apoi 370 km. Pe drum până la Brezoi, apoi încă câțiva kilometri până la sătucul

Păscoaia, la vărsarea Văii Păscoaia în Lotru. Ne-am instalat la familia Frunțeanu, o familie foarte cumsecade. Femeia făcea croitorie în sat. O perioadă am luat și copiii cu noi. Într-o zi, cu doi cai, i-am dus ore lungi până la o stână în golul alpin, sub muntele Negru. Au dormit o noapte la stână în cojoace, a doua zi am coborât. Le-a plăcut mult.

Tot cu Trabantul am adus de la Timișoara cei patru stupi de albine pe care îi aveam. Pasiunea pentru albine a început în 1966, când un tâmplar din Țebea, vecin cu unchiul Sabin, mi-a făcut patru lăzi. Albinele le-am luat în campania următoare, la Alba Iulia. M-am obișnuit cu albinăritul, devenise o adevărată pasiune. În Timișoara însă, după florile de primăvară nu mai aveau ce aduna. Și astfel, am încercat în acest an “pastoralul”.

I-am instalat la obârșia unui pârâiaș ce se vărsa în Priboiasa. Jur împrejur tăieturi, cu mult zmeuriș și Epilobium. Îi vizitam tot la câteva zile. Ursul nu a dat peste ei. În toiul culesului i-am stors de vreo două ori, într-un șopron improvizat din pături, cu o centrifugă împrumutată. Am stors peste 30 kg de miere de zmeură, cu o culoare gălbui deschis, cu o aromă deosebită.

Deși trudită, a fost o vară plăcută. Vali s-a simțit foarte bine la familia Frunțeanu, a lăcrimat la despărțire. La începutul lui octombrie am coborât din munți. Un eveniment ce nu se uită. Am plecat spre Timișoara într-o zi pe înserate, după ce se adunaseră albinele și le-am închis urdinișul. O performanță deosebită pentru Trabant. Pe locul scaunului din față doi stupi. Pe jumătate din scaunul din spate, alți doi. În cealaltă jumătate a scaunului din spate, Vali și bagajele. Foarte afectată, deoarece nu era singura regină, mai erau patru. Am plecat din Păscoaia când se înnopta. Vali a dormit bine, cam înghesuită. După 12 noaptea am ajuns la Arad. Am tras la o stație de benzină, în apropierea gării. Lumină multă, ca ziua. Am observat câteva albine ce zburau în interiorul mașinii. Controlând stupii, am observat că la unul, lațul ce închidea urdinișul, uscat peste vară, a început să iasă din urdiniș, lăsând o mică deschidere, prin care ieșiseră albinele. Am luat o sârmă, încercând să-l trag la loc. Am greșit și am făcut gaura mai mare. Atunci au început să iasă albine mai multe. M-am alarmat, Vali era la fel, înțepată de câteva albine. Mi-am imaginat cum vor ieși multe și va trebui să aștept până seara următoare când vor reveni. O prostie, după o zi de muncă și oboseala a 5 ore de conducere noaptea. Vali a țipat să acopăr stupii cu pătura. Am replicat că vor muri, dar am executat comanda. Era regina șefă.

Am ajuns cu bine la Timișoara, mult după miezul nopții.

Hazliu sfârșit de campanie.

Cu toată greutatea campaniei, am avut timp și pentru alte activități. Am predat cele trei referate pentru doctorat:

- Pădurea și turismul, Peisajul natural și Gospodăria silvică și rolul ei în ocrotirea și amenajarea peisajului.

Alte lucrări științifice:

- Despre arhitectura peisajelor forestiere – articol apărut în Buletinul de Informare în Silvicultură nr. 4/1970

- Propuneri privind îmbunătățirea activității de proiectare din ICAS - înaintat conducerii

- Proiect de amenajare a subunității de agrement a municipiului Deva - capitol în amenajament

- Pădurea, recreație, turism - articol nepublicat

Evenimentul cel mai deosebit este apariția celei de a doua cărți a mele, micul ghid turistic “Munții Semenicului și Aninei” - Editura Stadion.

Între 16 - 19 octombrie 1970 am participat la Seminarul național de Geografie, la București. Am cunoscut mai multe somități din domeniul geografiei. Am avut și o intervenție amplă la discuții.

CAMPANIA 1971 – O.S. JIBLEA (CĂLIMĂNEȘTI) - O.S. ZĂRNEȘTI

Altă campanie pe meleaguri îndepărtate. Am acceptat și din dorința de a cunoaște cât mai mult din țara noastră frumoasă cât și pentru a fi o bună parte din timp lângă Brașov, unde îl aveam pe prof. Rucăreanu și puteam avansa cu lucrarea de doctorat. Mi s-au repartizat astfel unitățile: O.S. Jiblea (Călimănești) - UP V Cozia, 4.800 ha; O.S. Zărnești - UP I, 150 ha; UP V, 2.050 ha; UP VI, 3.500 ha. TOTAL = 11.500 ha

Am început campania în aprilie, în ocolul Jiblea. Jiblea este o comună lipită de stațiunea Călimănești, pe malul stâng al Oltului. Ne-am cazat la o rudă îndepărtată de-a lui Vali, Geta, fam. Gogoșoia. Ne-am simțit ca acasă. În Jiblea am găsit și alte rude de-ale lui Vali. La început am stat câteva săptămâni și în cătunul Drăgănești, în amonte de vărsarea Lotrului în Olt, la fam. Neamțu. Accesul era pe o pasarelă pe cabluri, peste Olt. O primăvară foarte frumoasă. Terenul foarte greu, frecvent pante peste 35-40 grade. Veneam seara istovit. Dar aveam doar 41 ani.

În luna mai ne-am mutat în Jiblea, la Geta. Aici am stat ca acasă. Din nou muncă asiduă. Cozia e un munte greu, cu pante mari, stâncos. Cu rarități floristice, cu mănăstiri, cu capre negre, cu un gol alpin de cca 200 ha, cu stație meteo și un canton forestier. Câteva poteci marcate, în rest sălbăticie. Pe versantul sudic gorunul urcă mult, la peste 900 m, pe stânci și se întâlnește cu molidul ce apare pe vârful Coziei. În rest fag. Mănăstirea Turnu, Schitul Păușa, Mănăstirea Stânișoara, locuri de reculegere (Foto 39).

Foto 39 Parcul Național Cozia - Înălțimi stâncoase și pleșuve

26.05.1971 - Stânișoara

“... pentru cei ce caută liniștea mănăstirii sau sălbăticia munților din jur”. O inscripție în apropierea mănăstirii.

E într-adevăr superbă liniștea acestei mănăstiri, sălbăticia munților pe care o poți gusta de aici. Ctitorii vechi, ziduri noi. Zidirea nouă, după 1903, pictură și mai nouă - 1948, tot interiorul e superb (Foto 40).

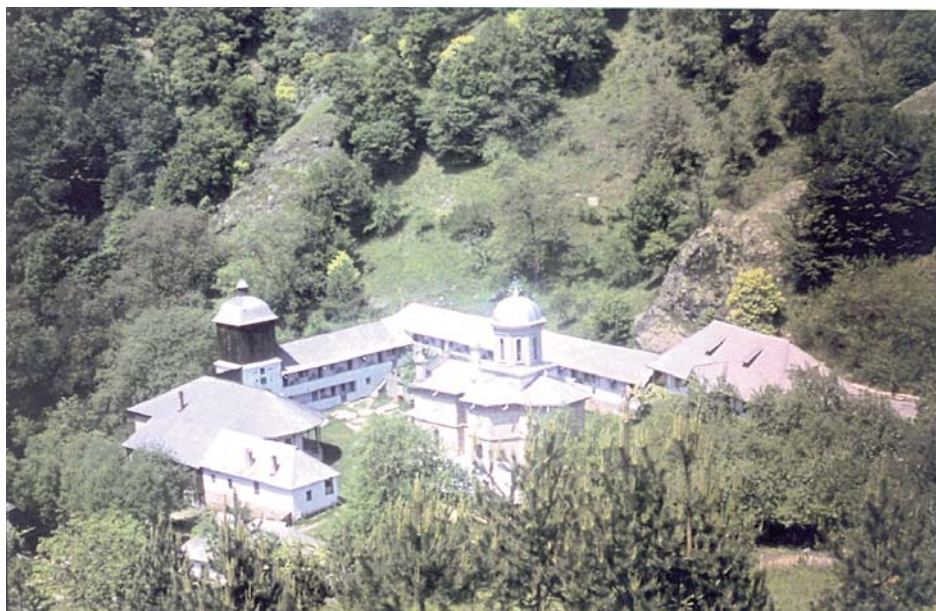

Foto 40 Parcul Național Cozia - Mănăstirea Stânișoara

Am stat singur și am simțit tăria sufletească a acestei liniști, într-o după amiază de sfârșit de mai, în care ploua. Cerul era tot acoperit. În biserică spre orele înserării un semiîntuneric. Candele aprinse la câteva icoane. Lumina de afară aprinde culorile vii ale vitraliilor de la geamuri. Evanghelistul Ioan, în dreapta în naos, cu Biblia în mâini, cu albul părului și al filelor, amândouă vorbind de înțelepciunea anilor, dau o lumină discretă ce pătrunde adânc în interior, concertată cu lumina caldă a restului vitraliilor.

Liniște. Doar un orologiu cadentează timpul, veșnicia. Picăturile de apă ale ploii ce cad pe acoperișul de tablă, cântă straniu. Prin ușa deschisă se aud streșinile cum curg și trilurile unei privighetori. Simți munții din jur ce închid aici ca într-un găvan, ochiul acesta de liniște, ascuns de lumea nebună.

Încântătoare, reconfortantă total, e Stânișoara. Un nestemat istorico-cultural, care împreună cu mănăstirea Turnu, cu stațiunile balneare de pe Olt, Călimănești și Căciulata, cu viitoarele acumulări de pe Olt, cu muntele acesta înălțător, unde

gorunul urcă până sus la înălțimea molidului, ajutat de curenții calzi ce vin din sud, sunt motivele tari ale naturii de aici, un veritabil parc național al țării noastre.

În cele 2-3 luni cât am stat aici, am cunoscut un medic din Vâlcea, îndrăgostit de Cozia și în special de Stânișoara, care a înregistrat, cu tehnica ce exista la acea dată, adevărate concerte ale păsărilor, ce puteau fi auzite doar aici. În ultimele două decenii toate pădurile de pe Valea Păușei, până aici la Stânișoara, au fost tăiate. Păsările s-au refugiat în pădurea bătrână care mai rămăsese aici, la Stânișoara. Venea de cu seară la mănăstire și dimineața, înainte de primii zori, ieșea în pădure și înregistra. De neimaginat aceste concerte ale naturii, cu toți soliștii naturii, ce-și cântau rugăciunea de slavă a vieții, a lui Dumnezeu, până la răsăritul soarelui. Am amuțit de-adreptul la ascultarea înregistrărilor.

Duminicile mă odihneam, vizitând stațiunile și împrejurimile. Pe Lotru în sus, localitățile Mălaia și Voineasa, lângă Jiblea comuna Berislăvești, unde locuiau niște rude de-a lui Vali.

În iunie a avut loc un mare schimb de experiență al amenajărilor din toată țara, aici la Călimănești. Cunoștințe noi, schimburi de idei.

La începutul lui august am părăsit pe fam. Gogoșoia, pe Geta și mama ei, unde 3 luni ne-am simțit ca acasă. Nu i-am mai văzut. Am poposit la ocolul Zărnești. Ne așteptau trei unități de producție, 6.700 ha. Enorm. Am început cu UP I Măgura, care cuprindea și Prăpăstiile, cheile de pe partea sudică a Pietrii Craiului. Ne-am instalat în comuna Măgura la niște cetățeni cumsecade. Întreaga zonă piemontană dintre Bucegi și Piatra Craiului e superbă, cu comunele: Măgura, Șirnea, Fundata, cu case împrăștiate ca în Apuseni, dar pe culmi domoale, cu o arhitectură aparte, din lemn, placate cu șindrilă. Este celebrul culoar turistic Bran-Rucăr. Casele curate, cu camere amenajate pentru vizitatori. Fiecare casă își are vizitatorii care vin an de an .

Copiii au fost cu noi. Zburdau în soare, în libertate. Într-o zi, din joacă de-a ascunselea, Călin a intrat într-un coteț de păsări și s-a umplut de “mișcoi”. Jale mare până a scăpat, haz pentru noi. Păduri de molid și fag, cu multe poieni și stâni. Am întâlnit o treabă unică. La o stână, puneau zilnic cașul la stors și dospit în niște butoaie mari de 200 l. Când butoiul era plin și bine stors, luau cercurile de pe butoi și doagele și rămânea “muntele” de caș, pe care apoi îl măcinau și îl băgau în burdufe. În zonă e și obiceiul de a pune brânza în burdufuri din coajă de molid.

După câteva săptămâni am terminat unitatea și ne-am mutat la Plaiul Foi, singura cabană turistică de pe Valea Bârsei Groșetului, sub Westwand, celebrul perete vestic al Pietrii Craiului. Noi stăteam la o cabană forestieră, lângă cea turistică (Foto 41).

Foto 41 Parcul Național Piatra Craiului - Tâmbalul Mare

Am terminat repede cu fâșia de păduri de sub versantul nord-vestic al Pietrii Craiului și ne-am mutat la obârșia văii, la cabana silvică Rudărița, legătura spre Munții Făgăraș. Cabană nouă, neterminată complet, am stat într-o cameră în pod. Incomod, greu, dar eram obișnuiți cu greul. Păduri frumoase de molid, brad și fag. Multe parchete cu zmeuriș. Am cules multă zmeură. Bucuria copiilor.

Într-o zi un eveniment deosebit. Nedespărțitul nostru oltean, Pârvulescu, făcea singur pichetaj de parcele și subparcele. Spre seară, când se întorcea la cabană, printr-un parchet cu zmeuriș mic și multe poteci înierbate, a observat o căprioară ce cobora agale pe o potecă pe lângă el. S-a ascuns după o tufă și la trecerea căprioarei a aruncat puternic cu toporelul spre căprioară. Minune. A lovit căprioara care a căzut jos. A venit cu ea la canton pe furiș, să nu îl vadă pădurarul. O asemenea vânătoare trebuia onorată cu un festin. Cu toții am plecat de la canton într-o poiană pe vale în sus, la cca 1 km de canton. Am făcut un foc mare, Ion a jupuit căprioara, a tranșat-o și pe săturate am mâncat cu toții o friptură “pe cinste”. Bravo Ioane! Se poate supraviețui.

În timpul operațiunii, Călin era de-o exuberanță ieșită din comun, probabil datorită ineditului. Fugea, sărea, se cățara pe o claie de fân, chipurile în observator, să observe dacă nu vine pădurarul. Într-o clipă de neatenție, a căzut de pe claie cu capul în jos. Căderea fiind lină, nu a pățit nimic.

Ne-a prins toamna la Rudărița. Ne-am luat rămas bun și de la aceste plaiuri minunate și Trăbânțelul ne-a readus la Timișoara. Aveam încă o campanie la răboj, trudită dar originală.

Anul 1971 a fost și un an de intensă activitate științifică. Ca doctorand, cu examenele luate și referatele predate, simțeam nevoia de a acționa și în acest domeniu. Eram deja cunoscut în mai multe cercuri științifice. Tot în cursul acestui an s-a înființat Ministerul Turismului. Eveniment care deschidea calea preocupărilor mele legate de doctorat.

Manifestări științifice la care am participat.

1 iulie 1971: La București are loc o ședință comună a Academiei RSR și Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, cu tema: "Noi direcții în cercetarea ecologică a pădurilor". Au participat toate somitățile din acea perioadă: I. Popescu-Zeletin, C. Chiriță, At. Haralamb, I. Lupe, etc. Trimis de ICAS, am avut ocazia să cunosc marile valori ale sectorului silvic.

28 august - 1 sept. 1971: Are loc la Timișoara a III-a Conferință națională de ocrotire a naturii. Particip doar în ziua de 29 august la referatele ce se țin în Timișoara și nu la deplasările în teren. Cunosc toate personalitățile zilei în acest domeniu. Iau cuvântul și propun o colaborare mai strânsă între CMN și sectorul silvic. Amintesc de situația Parcului Național Retezat și posibile alte parcuri naționale: Apuseni, Cheile Nerei, Domogled-Valea Cernei.

21 - 26 sept. 1971: Al doilea Colocviu național de geografia turismului-București. Particip și susțin un referat: Propuneri de organizare în perspectivă a marilor rezervații naturale din vestul țării: Retezat, Apuseni, Valea Cernei-Domogled, Valea Nerei-Beușnița. Cunosc pe principalii cercetători ce se ocupă de turism din țară.

18 - 19 decembrie 1971: Brașov. Sesiune științifică: "120 ani de la înființarea învățământului forestier ingineresc din România". Sunt invitat oficial de organizatori. Țin un referat cu titlul: "Contribuții metodologice privind descrierea și caracterizarea pădurilor ca peisaj și a peisajului în general" - capitol din teza de doctorat. Mă reîntâlnesc după 13 ani, într-o altă postură, cu toți profesorii mei și îi cunosc pe cei noi.

Decembrie 1971: Ca urmare a campaniei din 1971, întocmesc două referate, nevalorificate pentru moment:

- Propuneri privind înființarea și organizarea parcului național Cozia
- Propuneri privind înființarea și organizarea parcului național Piatra Craiului.

16 Decembrie 1971: Într-o audiență la ministrul Silviculturii - Tomulescu, îi prezint un memoriu: "Măsuri organizatorice în legătură cu gospodărirea rezer-

vațiilor naturale”.

Închei astfel un an plin de trudă, de preocupări științifice, de deschidere și de stabilirea unor relații cu specialiști.

CAMPANIA 1972 – GURAHONȚ

În sfârșit, acasă. O vară întreagă în satul copilăriei, alături de mama și mătușa. Campania am început-o în luna mai. Mi s-au repartizat: O.S. Gurahonț - UP II Zimbru, 5.216 ha; UP III Honțișor, 3.877ha; Păduri comunale, 433 ha; Total = 9.543 ha

În UP IV lucra ing. Silviu Țurcanu, iar în UP V ing. Blagoescu, tânăr absolut.

Am atacat întâi UP II. Am început să colind toate plaiurile din jurul Gurahonțului pe care nu le călcasem ca și copil. Valea Mare, Valea Raiului, Valea Luștilor, Valea Răului, Ponoraș, Moma. Câteva zile am stat în Zimbru la pădurarul Bisorca, cu Vali. Apoi ne-am mutat cu copiii pe care îi luam deja la lucrări de amenajări, la cantonul Șmelt, lângă vechiul cuptor de topit fier. Poziția frumoasă, condiții relativ bune, dar apa, o luam de la un izvorăș, unde o găleată se umplea într-o oră. Instantaneu ne-a vizitat ing. Nicoară, șeful de proiect, care a rămas mirat că ne-a găsit pe toți pe teren. Codruța lucra la cubaje cu Vali, iar Călin cu mine la pichetaj. Neobișnuit cu mersul pe versant, a căzut de câteva ori răsturnând vopseaua roșie pe el. De atunci nu i-au mai plăcut amenajările. Pentru o zi i-am dus la Ponoraș. În restul verii am stat numai la Gurahonț. Condiții excelente.

Copiii erau obișnuiți, în fiecare vară ei au stat aici. Aveau prieteni. Codruța era deja o codană de 13 ani. Călin un golănaș de 11 ani.

La ocol, șef era ing. Huhm, coleg cu Blagoescu, care în primul an de stagiatură au stat în chirie la Timișoara, la Bujor.

Vara a trecut ca un vis. Toamna am plantat în curte câteva exemplare de Pin strob, Larice, Duglas. Mica și Mătușa Minerva au fost de-adreptul fericite în vara asta. În timpul verii am făcut o plimbare cu Trabantul la Salva, cu Mătușa, comuna unde ea trăise înainte de moartea soțului.

În Gurahonț era în plină dezvoltare Parcul Dendrologic. L-am cunoscut pe Ștefan Eusebiu, creatorul parcului și pe tehnicianul Mogoș, sufletul parcului.

Toamna, Vali a plecat mai degrabă la Timișoara, la începutul școlilor. Genuca nu a mai rămas la noi. Trebuia să ne descurcăm de acum singuri cu copiii.

S-a schimbat directorul, a venit ing. Morcov, care ne aprecia mult. Din toamnă au început lucrările ample de codificare, care au perturbat pentru un anumit timp lucrările de amenajări. Coordonarea lor o făcea ing. Nicoară. La Timișoara fam. Surgeanu s-a mutat de la noi și am luat alți chiriași: fam. Borcan.

Activitatea științifică am continuat-o din plin.

- aprilie 1972: Am întocmit un memoriu privind necesitatea desființării poligonului de tragere de la Dumbrăvița, pentru a favoriza agrementul în Pădurea Verde, adresat Consiliului Municipal.

- aprilie 1972: Îmi apare în Revista Pădurilor nr. 4/1972 articolul: “În legătură cu gospodărirea funcțională a pădurilor”.

- 5 - 6 iunie 1972: Particip la dezbateră științifică “Problemele majore ale floriculturii și spațiilor verzi din România”. Cunosc pe toți specialiștii în domeniu din țară. Țin referatul “Despre sistemul recreativ al centrelor urbane”.

- 25 august 1972: Înaintez la minister o propunere de inovație “Sistem de caracterizare funcțională a peisajelor silvestre și de optimizare a raporturilor dintre funcțiuni și structură”.

- Buletinul de informare nr. 7/1972: Îmi apare articolul: “Despre funcțiunile peisajelor”.

- Știință și Tehnică nr. 8/1972: Îmi apare articolul “Parcurile naționale ale României”. Mi-am conturat deja concepția despre Sistemul de parcuri naționale din România.

- august 1972: Revista Pădurilor nr. 8/1972 - Îmi apare articolul “Contribuții metodologice privind descrierea și caracterizarea pădurii ca peisaj și a peisajului în general”.

CAMPANIA 1973 – CODIFICARE – STUDII

Campanie fără amenajări. Imediat la întoarcerea din campania 1972, am fost preluați de ing. Nicoară, la lucrările de codificare, ce erau o urgență națională. Toate amenajamentele din țară trebuiau codificate și introduse în calculator, pentru o centralizare pe țară. Începuse era calculatoarelor.

S-a sistat redactarea amenajamentelor de la Gurahonț și ne-am apucat de treabă. Muncă de birou, plictisitoare, dar n-aveam ce face. Norocul meu a fost situația mea de doctorand. Au început solicitări pentru diferite studii. Meritul mare al directorului Morcov, că neținând seama de strâmbetele lui Smejkal, care nu mă suferea și mă invidia, poate chiar ura, mi-a repartizat mie toate aceste studii.

Prima solicitare a apărut încă la începutul anului 1973. Inginerul silvic Neagu, directorul Institutului Proiect Brașov, avea de rezolvat o problemă dificilă. Un mare proiect de sistematizare turistică a Platoului Bucegi, cu amplasarea a cca 12.000 locuri de cazare. O mare responsabilitate. Citind în Revista Pădurilor articolele mele privind analiza peisajelor și concepția unei metode de cartare peisagistică, a discutat cu directorul Morcov, colegul lui de facultate și m-a solicitat pentru aplicarea metodei de cartare peisagistică pe Platoul Bucegi. Un contract de asistență tehnică de 200 ore. Am plecat la Brașov, am stabilit detaliile, mi-a dat un om și am plecat în luna mai în Bucegi. Am stat mai bine de două săptămâni, colindând toate cabanele de pe platou: Cota 2000, Vârful cu Dor, Piatra Arsă, Babele, Peștera (Foto 42).

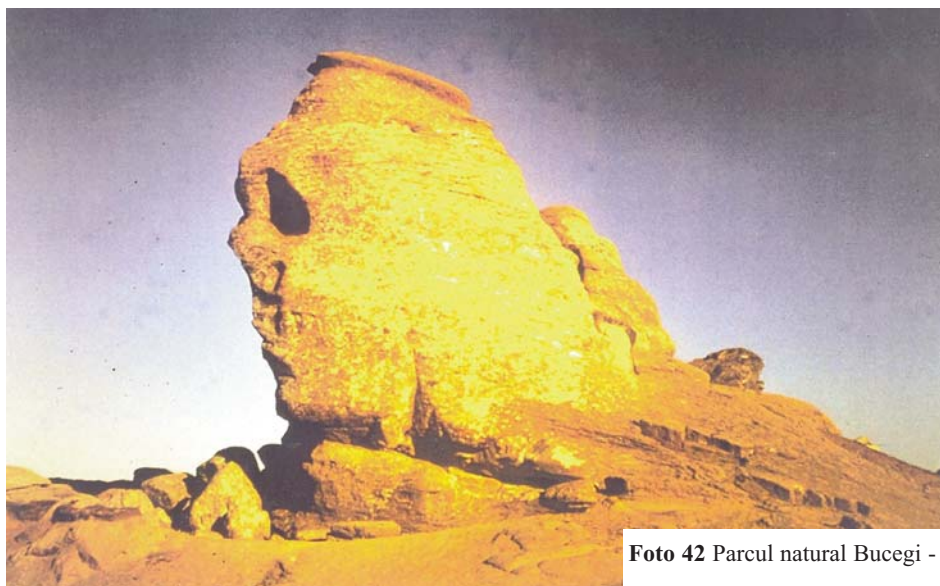

Foto 42 Parcul natural Bucegi - Sfinxul

Am prins o viforniță cu zăpadă ce s-a instalat pentru câteva zile, la sfârșit de mai. Am umplut vreo 5 carnete cu relevee, pe care le-am prelucrat apoi la Timișoara și am predat lucrarea, mulțumit că am avut ocazia să testez o metodă concepută de mine.

În aprilie apare o altă comandă pentru “Amenajarea peisajului în zona turistică ACUMULARE SURDUC”. Beneficiar Consiliul Județean Timiș. Începuseră lucrările la baraj. Bujor lucra acolo ca atașamentist. Am stat la el în baracă câteva zile și am cules datele. Era o noutate pentru mine redactarea unui studiu de acest gen. Am pus tot sufletul și a ieșit o lucrare stufoasă pe care am predat-o în septembrie, la București. Am început să cunosc și CTI-știi de la centrală: ing. Pampor, ing. Marian, ing. Neagu.

În iunie apare o altă solicitare “Dezvoltarea silviculturii în Județul Caraș-Severin”. Bineînțeles, mi-o repartizează tot mie. O lucrare de sinteză, care a solicitat o documentare serioasă, la Reșița. Partea cea mai interesantă și antrenantă a constituit-o “Dezvoltarea în perspectivă a fondului forestier administrat de Stat”. Am inclus și perspectiva constituirii parcurilor naționale. Lucrarea am predat-o în noiembrie.

Toate aceste lucrări le-am elaborat printre lucrările de codificare la care Vali a lucrat tot anul.

Activitatea științifică a fost și ea bogată:

- februarie 1973: În Revista Pădurilor nr. 2/1973 îmi apare articolul “Sistem de caracterizare funcțională a peisajelor silvestre și de optimizare dintre structură și funcțiunile acestora”.

- 5 aprilie 1973: Azuga - Cu ocazia unui instructaj ținut la Azuga cu toți inginerii amenajiști din țară, directorul Carcea mă numește să țin două lecții. Era o senzație, dar eram singurul doctorand dintre amenajiști. Tema lecțiilor: (1) Folosirea maximală a spațiului forestier pentru conservarea diferitelor forme de energie și (2) Pădurea, factor important în protecția mediului. Ambele lecții cuprindeau în mare parte ideile din teza de doctorat ce se contura deja.

- 29 iunie 1973: Are loc la Timișoara o sesiune jubiliară “Aniversarea a 40 de ani de cercetare și 25 de ani de proiectare forestieră în România”. Prezint referatul “Contribuții la stabilirea principiilor de amenajare a parcurilor naționale”.

- august 1973: apare în Revista Pădurilor nr. 8/1973 un răspuns la o întrebare pusă de ministru: “Din punctul de vedere al preocupărilor D-stră ce elemente apreciați că ar trebui să nu lipsească din conținutul amenajamentului silvic?”

- 20 octombrie 1973: Filiala ICPDS Timișoara organizează un schimb de experiență la O.S. Radna pe linia amenajării pădurilor. Prezintă referatul “Cartarea funcțională în amenajament”. Participare largă: Popescu Zeletin, Rucăreanu, Carcea, Sabău, Ene, Stanciu, Enășescu, Gătej și localnici.

- noiembrie 1973: Înaintez la minister următorul memoriu “Memoriu privind constituirea și organizarea parcurilor naționale în R.S.R”. Problema era deja coaptă, bine gândită și sistemul bine conturat.

În aceste condiții apare un moment foarte important în istoria parcurilor naționale: apare Legea nr. 9/1973, a Ocrotirii naturii, care definește noțiunile de parc național și parc natural.

- 18 decembrie 1973: Sesiunea Academiei Române la București, cu tema: “Ocrotirea naturii în Carpații Românești”. Am prezentat un referat, un rezumat al memoriului înaintat cu puțin timp înainte ministrului, care a fost foarte bine primit și a avut consecințe notabile în anii următori.

Am încheiat astfel și anul 1973.

CAMPANIA 1974 - STUDII - AMENAJĂRI RETEZAT - PARIS - ALPI - ITALIA

Altă campanie practic fără amenajări. S-au terminat codificările și deja din ianuarie începem redactarea amânată la ocolul Gurahonț. Termen 15.04.1974. Cu burta pe redactare.

Între timp, apare efectul Sesiunii Academiei din decembrie, cu referatul meu despre parcurile naționale. Încă de la sfârșitul lui decembrie primim o comandă pentru întocmirea Studiului de Constituire a Parcului Național Bucegi. Apoi, la începutul anului 1974 mă vizitează ing. Szeghedin de la Suceava, silvic și el, de la Inspectoratul Silvic Suceava și îmi comandă un studiu: “Cartarea funcțională a Parcului Național Rodna” - termen iulie 1974. În aprilie primim o altă comandă de la Ministerul Silviculturii: “Studiu de Constituire Parc Național Apuseni” - termen iulie 1974. Imediat după aceasta o altă comandă de la C.M.N.:”Studiul ecosistemelor din masivul Piatra Craiului” - termen decembrie 1974.

Urma să fac astfel studii de constituire la următoarele parcuri naționale: Bucegi, Rodna, Apuseni, Piatra Craiului.

O vară de colind prin țară pentru documentare. Du-te în Bucegi, du-te în Rodna, du-te în Apuseni și Piatra Craiului. Un adevărat turist plătit. Asta mi-a trebuit.

Înainte de toate astea, în februarie o comandă de la IPROTIM: “Studiu de amenajare silvică a Parcului Stațiunii Buziaș”. Prima lucrare de acest gen. Fiind aici aproape, am rezolvat-o rapid, am predat lucrarea în aprilie 1974. Tot în aprilie am încheiat și redactarea pentru ocolul Gurahonț și apoi am început hoinăreala. A fost parcă un preludiu la marea hoinăreală ce mi-a fost hărăzită, neașteptată, în septembrie. Câteva luni am colindat Apusenii, Rodna, Bucegii și Piatra Craiului.

Prima lucrare de acest gen pe care am predat-o, bine întocmită, cu o bogată documentare, a fost cea a Parcului Național Bucegi. La avizare, la ICAS București, am organizat o paticipare largă: ICAS, MINISTER, CMN, TURISM, GEOGRAFI, cu personalități din domeniu. A fost o reușită și mult curaj pentru lucrările asemănătoare ce au urmat.

În iunie am predat documentația pentru Piatra Craiului și Apuseni, iar în iulie cea pentru Rodna. Începuse astfel bătălia pentru înființarea parcurilor naționale, un vis pentru care mă zbăteam. Munca nu a fost deloc ușoară, dar atunci când o faci cu pasiune trece ușor.

Apoi, în 22 iunie a venit bomba. Invitația la Colocviul Internațional în Problema Pădurilor de Agreement de la Paris. Nu cunoșteam pe nimeni la Paris sau printre organizatori. Am fost selectat și invitat pe baza articolelor pe care le publicasem în revistele noastre de specialitate, în domeniul recreerii și amenajărilor peisagistice.

Bucuria, la gândul că voi putea vizita Parisul și Vestul, era enormă, dar în aceeași măsură era și îndoiala că acest lucru se va putea realiza. Cunoșteam opreliștile și greutățile obținerii unei asemenea vize.

Directorul Morcov a fost bucuros de ideie, de perspectivă și mi-a dat tot sprijinul. Soluția ideală era să primesc un pașaport de serviciu. Sfătuit de Morcov, am plecat la București, am cerut audiență la directorul Departamentului de Silvicultură, care era ing. Anca, cunoscut cu Morcov, dar refuzul a fost categoric.

Am încercat atunci o altă soluție. Automobil Clubul României, al cărui membru eram, ca proprietar de Trabant, oferea membrilor săi suma de 45 dolari, pretextul unei plecări în străinătate ca turist. Am obținut confirmarea sumei, am depus-o la Miliție la biroul pașapoarte și am început așteptarea.

În lunile iulie, august și jumătatea lui septembrie mi s-au repartizat 3.000 ha de amenajări în Retezat, în Parcul Național, pentru care urma să întocmesc un studiu. Șef de proiect era Fantaziu.

În cele două luni am stat la cabana CMN-ului de la Rotunda. Poziție frumoasă, în mijlocul zonei pe care trebuia să o amenajez. Alături era un canton silvic și casa de protocol a partidului, rezervată pentru Ceaușescu.

Într-o cămăruță am stat cu toții, Vali și copiii, până le începerea școlilor. Greu, dar plăcut, cu tot inconfortul dat în special de acea invazie de musculițe ce ne exasperau seara. Paznicul cabanei, angajat al CMN, era simpaticul Babău, din Clopotiva, cunoștință veche din 1964. Ca muncitori îi aveam pe copii. Au făcut o vacanță grea, cu multă trudă pe coastele grele ale Retezatului.

Prin august, la o audiență la Miliție, am aflat că mi se aprobase deplasarea la Simpozionul de la Paris. Bucurie mare. Am început pregătirile.

Se apropia termenul de desfășurare a simpozionului și miliția nu mă chema deloc să îmi elibereze pașaportul. M-am prezentat la șeful pașapoartelor, maiorul Vrăbeț, celebru pentru șicanele pe care le făcea celor ce solicitau deplasările în străinătate. Discuta despre el și Europa Liberă. M-a primit respectuos și m-a întrebat de ce vreau să merg la Paris. I-am răspuns că am o invitație ca specialist în problema pădurilor de agreement. M-a întrebat atunci, de ce nu merg la Moscova? I-am răspuns că acolo nu am fost invitat. O altă întrebare. Cum ai să te descurci acolo? I-am răspuns că am primit de la ACR 45 de dolari, că la Paris am o cunoștință la care voi sta, că profesia mea este cea de silvicultor

și că lucrez mult în munți și sunt obișnuit cu lipsurile. O să iau la mine ceva conserve și am să mă descurc. Ei vezi - mi-a răspuns - noi afirmăm că vom face în curând socialismul și D-ta mergi acolo să mănânci conserve în parc? Nu i-am răspuns, deși răspunsul îl aveam în gură. Mi-a dat totuși pașaportul.

20 septembrie 1974

Ora 5.40 - Curtici - Vameși grăbiți, grăniceri și unguri și români agitați, mecanici ce verifică totul. Se aleargă, se vorbește cu tonul mai ridicat.

O doamnă e coborâtă din tren în ultimul minut.

Ora 6.10 - Un Diesel vopsit în roșu ne urnește din înțepenirea în care parcă încremenisem. O dimineață de toamnă cu ceață, o zi ce apare cu câteva gene roșii de "ciruși".

Trecem fâșia și după 10 minute suntem la Lokoshaza. Grănicerii parcă s-au topit. Abia acum am certitudinea acestei călătorii visate de mult dar puțin sperată. E începutul unei aventuri prin Europa, singur, cu ochii mari, care desigur îmi va întări sau schimba convingeri și îmi vor întregi orizontul.

Totul începe frumos, promițător, cu toată oboseala unei nopți nedormite, doar ceața asta ... pe care o găsesc și în suflet și care ne împiedică sufletele, celor doi care înaintăm împreună în viață. Am lăsat o față tristă, niște ochi plânși și o neînțelegere a vieții pe care nu o pot bine înțelege. Odată cu ceața ce se ridică de pe pustă, împrăștiată de globul roșu ce a răsărit acolo, înapoi în țară, mă forțez să cred că se va ridica și ceața dintre noi, prin vibrarea dorului.

Ora 6.50 - Bekescsaba - Se adaogă câteva vagoane. Un sistem informațional sonor foarte bine pus la punct. Aproape din minut în minut se anunță diverse, începând mereu cu *figielem - figielem*. Îmi amintesc de sonoritatea acestei atenționări din timpul războiului, când se anunțau atacurile aeriene. Vocea e ageră și vioae a unui bărbat, în contrast izbitor cu vocea răgușită, adormită și plictisită a șpicheriței din Arad.

Ora 8.30 – (ora central europeană) Budapesta. Un iureș. Trenul a întârziat cca o jumătate de oră. Am tot atâta pentru a schimba ceva bani și a mă imbarca pe alt tren. Iau un cărucior, mă plimb prin imensa gară, găsesc IBUSZ-ul, stau la coadă, românii se înghesuie, se căciulesc. Am totuși timp să urc în tren, peste câteva minute pleacă. Trecem Dunărea. Peisajul se menține de pustă, cu mici vălurări.

Ora 11.40 - Ajungem la Hegyeshalom, granița cu Austria. Pază cu totul aparte.

Ora 12.30 - Trecem granița. Se simte spiritul germanic, ordine multă. Pe câmpuri, porumb. Se înnoarează.

Ora 13.40 - Viena. Primul contact brusc cu fața capitalismului. Oarecari amintiri evocate din orașele noastre dinainte de război. Austriecii sunt destul de deschiși și comunicativi, dar în general aroganți. Atmosfera de reședință a imperiului se păstrează încă pe ici pe colo. L-am găsit deosebit de scump. Schonbrunul, un parc celebru al Europei, cu castelul respectiv, nu m-a impresionat în mod deosebit. Poate doar reușita de a crea o atmosferă majestuoasă-rezultată prin regularitate - spațiu perspectivat orientat spre anumite direcții și obiective cu caracter constructiv. Glorietta, care domină întregul parc, este o reușită aparte. La fel oglinzile de apă. Mult mai puțin spectaculos însă și mai puțin îngrijit decât Sant - Souci de la Postdam. În jurul acestei axe spațiale bine structurată și reușit proporționată, pădurea este menținută la structura ei naturală, doar cu intervenții de igienă. Un șleau de deal, mai mult un șleao-ceret, cu ceva fag și carpen, tei. Subarboretul nu e curățat. Aleile sinuoase, cu bănci. Nimic neobișnuit. E un contrast izbitor între naturalul de aici, în special în spatele Gloriettei și între artificialitatea compoziției din rest.

Se face seară, mă prididește somnul, se apropie plecarea Wiener-Walzelului cu care continui diseară drumul spre Paris. Un oraș mare, cu anumite implicații sentimentale, istorice, în sensibilitatea mea. Și Horia și Iancu au fost aici și s-au izbit de aceeași primire din înălțimea Gloriettei.

21 septembrie 1974

Am reușit o performanță - să dorm în tren și să mă simt odihnit. De la 20.30 din Wiena și până la 6 dimineața, m-am trezit doar la marile opriri: Linz, Salzburg, Innsbruck, unde au mai coborât sau urcat oameni din tren.

S-a făcut ziuă și m-am trezit bine la trecerea din Austria în Elveția: Feldkirch. O regiune de munte cu așezări de o frumusețe aparte. Dominant, case cu un etaj, cu acoperiș în două ape, ieșit în exterior la capete, tipic cabanelor de munte și vopsite în alb. Te uimesc curățenia și ordinea în peisaj, florile și părculețele.

Poporul acesta germanic are aceste calități extraordinare: disciplina, ordinea, curățenia și poate lipsa unui exces de personalitate: impresia generală de uniformitate.

De la Feldkirch trecem peste Lichtenstein până la Buchs, apoi prima oprire în Elveția. Un grănicer ia grăbit câte un pașaport, din întâmplare. Nu simțim trecerea graniței. La Buchs, Elveția ne întâmpină cu alte uniforme: conductorii în negru, cu caschete drăguțe, parcă de ofițeri francezi. Gările sunt ordonate, curate, liniștite, fără înghesuiala papornițelor, cu oameni care își cunosc bine locul, m-au înnebunit pur și simplu.

Între Buchs și Sorgans, toți din compartiment luăm micul dejun. O familie de elvețieni ce se întorc la Zurich mănâncă un mic sandwich. Un austriac, probabil urcat la Viena ca și mine, tânăr, mănâncă o piersică enormă și sugă mereu dintr-o sticlă cu paiul, un lichid alb, probabil o apă minerală. Ceremonie ce a continuat-o peste o jumătate de oră. Eu mi-am scos țămpul de pui, cu un gogoșar gras, apoi plăcinta cu mere. Parcă nici când nu am simțit-o pe Vali atât de aproape de mine, în mine, prin minuțiozitatea și căldura cu care mi-a pregătit și cel mai mic amănunt, cu toate că ea nu venea. A venit totuși în sufletul meu și cu ordinea ei, aici unde mă zăpăcește tocmai ordinea posibilă a acestei specii: omul.

Wallensee - un lac la poalele unui abrupt calcaros e splendid, are în spate o luncă largă. Este unul din peisajele magistrale pe care îl întâlnesc.

Ora 8.10 – Zurich. Zurich-ul cu imensul său lac pe care îl îmbrățișează, cu miile de ambarcațiuni și de vile ce brodează malul lacului, cu dinamismul peisajului liniștit în general, delușoare, pe care se află construcțiile, este greu de imaginat. Gara este imensă și aici se simte forfota afacerilor.

Ora 9.40 - Basel. Toată distanța dintre Zurich și Basel este aproape un oraș continuu, cu mici porțiuni în care sunt doar izolat vile. Înainte de Basel o frumoasă fabrică de bere, cu un castel alături.

Plecăm din Basel. Munții rămân în urmă. Peisajul devine monoton. Câmpuri lucrate, localități. Nu mai am verticalul care să mă incite. Se simte totuși oboseala celor două nopți dormite pe apucate. Mă fură somnul.

Ora 17.20 – Paris. În sfârșit, am ajuns. Acum începe zăpăceala. Cobor liniștit din tren, îmi târșii geamantanul în lungul peronului, ajung în sala de așteptare și găsesc un telefon automat. Nu știu să-l folosesc, diferă de ale noastre. Mă ajută un cetățean amabil. O sun pe Doamna Barbu, nașa nașei mele, care mă aștepta. Îmi dă toate explicațiile cum să ajung la locuința ei. Acum încep greutățile. Caut stația de metrou. Nu mai umblasem cu metroul. Găsesc linia care mă interesa, scot bilet, urc. Urmăresc pe o hartă numele stațiilor și reușesc să cobor în stația pe care mi-o indicase d-na Barbu. Caut strada, găsesc numărul, urc la etaj și o găsesc pe amabila doamnă care mă va găzdui câteva zile.

Doamna Barbu, o femeie în vârstă, de peste 70 de ani, văduvă, era în Paris de ani buni. Fostul soț, originar din Hălmagiu, făcuse politică țărănistă și plecase din țară după război. Avea doi copii, bine aranjați. Cel din Paris avea o fabrică și îngrijea de mama lui.

Nașa mea, Adi, fata doctorului Babuția din Gurahonț, era nașa mea de căsătorie și fina doamnei Barbu. Mi-a intermediat legătura. M-a întâmpinat cu multă căldură, am discutat mult, am pus-o la curent cu tot ce se întâmplă în țară. A aflat tot programul meu și mi-a dat toate indicațiile legate de circulația prin Paris, de felul în care pot ajunge la Versailles, unde avea loc colocviul. M-a invitat la

masă, apoi m-a însoțit în apropiere unde avea un apartament gol, unde urma să rămân cele câteva nopți cât voi sta în Paris. M-am instalat, confortul era modest, o saltea pe jos, dar totul era perfect. Eram deja amețit de toate evenimentele zilei, dar reușisem să mă descurc bine în această nouă lume pe care o găsisem. Am dormit neîntors.

22 septembrie 1974 - Versailles

M-am trezit când se făcuse bine ziuă, odihnit. Cu toate că, în timpul somnului auzeam hurducatul metroului care trecea pe sub casa în care stăteam.

O perioadă destul de lungă, de aproape 10 zile, de noutăți absolute stătea în față. Aveam o stare de spirit deosebită, o bucurie ca aceea a copilului în fața popoului de Crăciun, în așteptarea surprizelor.

Mi-am făcut toaleta, mi-am aranjat bagajele, inclusiv geanta pe care o luam la mine și grăbit am plecat spre stația de unde plecau trenurile suburbane. Aveam în geantă și rația de mâncare pentru acea zi. Din țară luasem 4 bucăți de salam de Sibiu, care se găsea atunci în România, care era consistent și din care aveam repartizat câte 6 - 8 cm pe zi. De asemenea, meniul se completa cu 2 triunghiuri de brânză topită pe zi. În rest, trebuia să mă descurc cu cei 10 franci pe zi cât îmi reveneau din banii primiți la plecare.

Am coborât la Versailles, după cca 10 minute de călătorie cu trenul suburban, care mă costa 5 franci pe zi. Palatul Congreselor este în vecinătatea Palatului și celebrului parc de la Versailles. O clădire uriașă, impunătoare, cu o sală în care încăpeau peste 1000 de participanți. Pe frontonul clădirii erau arborate drapelele tuturor țărilor participante, peste cincizeci. Printre ele, după o lungă căutare, am găsit și drapelul României, care era arborat doar pentru mine, care eram singurul participant din România. M-am înfumurat. (Foto 43)

Foto 43 Paris - Versaille - Palatul congreselor cu steagul României

În imensa sală, participanții erau grupați pe țări. Mi-am luat locul și așteptam începerea lucrărilor colocviului, cu destulă emoție. O surpriză neașteptată. Sunt căutat de un domn, care se prezintă, era un inginer silvic din Ministerul Pădurilor din Franța. M-a întrebat dacă nu cumva a venit și inginerul Popescu Zeletin, o personalitate în silvicultura românească, pe care îl cunoștea. Îi părea rău că nu era și el. Am discutat multe. I-am prezentat preocupările mele, legate de pădurile de agrement, de ariile protejate, de intenția de a face un tur prin Alpi și, profitând de poziția lui în minister, i-am cerut o recomandare către un ocol silvic din apropiere de Mont Blanc, spunându-i de condițiile în care am venit și explicându-i că mi-ar cădea bine să pot rezolva problema cazării, care este cea mai costisitoare. Foarte amabil, mi-a scris imediat un bilețel către șeful ocolului de la Albertville.

A urmat deschiderea festivă a Colocviului și apoi suita de referate care a durat până la ora 14. Destul de obositor. Mă descurcam destul de bine cu franceza și am sorbit de-a dreptul toate referatele, deosebit de interesante.

Pauza de prânz între 14 și 16. Înainte de a-mi lua frugala masă pe o bancă din parc, am dat o tură prin Versailles, pentru o recunoaștere. Mi-au luat ochii magazinele luxoase, bogăția de produse, în general fața capitalismului pe care nu o cunoșteam. La un magazin mai mic, m-am oprit, erau niște conserve în borcane destul de mari, se vedea că sunt cu carne, la un preț ridicol de mic, 2-3 franci. Când m-am uitat mai bine, erau conserve cu mâncare pentru câini. Aproape că mi-au dat lacrimile, amintindu-mi de spusele lui Vrăbeț. Pentru mine era arborat drapelul României pe frontonul Palatului Congreselor, iar eu jinduam după conserve pentru câini.

Sesiunea de referate s-a încheiat la ora 19. Am fost invitați cu toții la masa festivă, în cinstea Colocviului, pentru ora 20, în sala mare a Primăriei din Versailles. Sala mare a Primăriei din Versailles este încărcată de istorie. Aici a fost semnat actul final al Revoluției franceze din 1789. Acum e încărcată de mese, aranjate în șir pe toată lungimea sălii. Mesele sunt pline de sandviciuri, de fursecuri, iar în spatele lor, franțuzoaice tinere, cochete, servesc vin participanților. E o adevărată hărmăială, sala deși mare, este neîncăpătoare pentru cei peste 1000 de participanți. Mâncăm pe apucate, gustăm din licorile pe care ni le pun în pahare tinerele franțuzoaice.

Toastăm la întâmplare cu cei cu care ne ciocnim. La un moment dat ciocnesc cu o pereche, soț, soție, cam de vârsta mea, care vorbesc franceza cam stâlcit, ca și mine. Motiv ca să nu ne jenăm reciproc. Se încinge o discuție mai lungă, încălziți fiind de focul vinului bun. Sunt americani. El e șeful unei asociații de ocrotirea naturii, ea e bioloagă, dar casnică. Locuiesc lângă San Francisco. Mă prezint și eu, le povestesc de România, încep să le povestesc despre origina-

litățile noastre, peisajul variat, tradițiile care se păstrează bine, portul original, cazanele de țuică și câte și mai câte îți vin în minte când ai luat sămânță de vorbă. Îi invit să viziteze România, aflând că sunt mari amatori de călătorii.

Seara a trecut astfel foarte plăcut. Ne-am apropiat mult și ne propunem să ne întâlnim și a doua zi. M-am întors la Paris, în “voie bună”. Prima zi a trecut astfel plină de evenimente .

23 septembrie 1974 – Versailles

Începe ziua a doua. Drumul la Versailles îmi era deja cunoscut. Dimineața plină de referate. Printre ele, este și al meu: “Metodă de caracterizare a valorii recreative a peisajelor”. Am emoții, deoarece trebuie să-l citesc în franceză. Cu chin cu vai, a trecut. Ce-or fi înțeleș participanții din franceza mea ?

La amiază mă întâlnesc conform înțelegerii de ieri cu Martin și Joan Rosen. Mă invită să luăm masa la un mic restaurant din Versailles. Mă așteptam la această invitație și luasem cu mine de la Paris sticla cu țuică de Honț, să le fac o demonstrație. Le-am spus de surpriza mea și am cerut voie proprietarului restaurantului să servim băutura noastră. Foarte amabil, a fost de acord.

În timpul mesei, povestim, după degustarea țuicii, care le-a plăcut grozav. Printre altele le spun pățania mea cu pașaportul și faptul că am venit doar cu 45 de dolari. Îi văd că se opresc și încep să discute ceva în engleză. Nu înțelegeam nimic. Apoi Martin mă abordează grav: știi, ne-ai invitat să vizităm România. Suntem de acord și vrem să-ți oferim un avans pentru vizita noastră. Am rămas foarte mirat. Apoi scoate 200 de franci și mi-i înmânează. Am rămas tablou. Mă reculeg, le mulțumesc și îmi amintesc că în geanta mea aveam o iie, din cele trei pe care le luasem din țară, singurele obiecte cu care crezusem că voi putea face un ciubuc. Am scos iia și i-am înmânat-o lui Joan. A desfăcut-o și a rămas impresionată de frumusețea ei. Era din borangic, cu modele cusute cu mătasă.

M-a sărutat și mi-a mulțumit mult. Peste un an mi-a scris că a făcut furori cu iia de la mine, la o petrecere. După amiaza a trecut din nou cu referate. Am convenit ca ziua următoare să nu mai participăm la referate și să facem o plimbare prin Paris. Așa s-a încheiat ziua a doua.

24 septembrie 1974 - Paris

Ne-am întâlnit dimineața pe la orele 10, tot la Versailles. Primul obiectiv de vizitare a fost Parcul celebru Versailles. Pentru mine a fost o ocazie extraordinară de a vedea unul din cele mai celebre parcuri ale Europei. Am văzut pe viu îmbinarea între o zonă tratată în stil clasic și o alta în stil peisager. Mi-am întregit concepția despre compoziția posibilă a parcurilor.

La amiază am fost din nou invitatul lor la restaurant. Apoi toată după amiaza am colindat împreună prin Paris. Seara ne-am despărțit cu regrete, știind că a doua zi voi pleca în Alpi. În două zile s-a legat între noi o prietenie adevărată. Mi-au promis că în anii următori vor veni în România.

25 septembrie 1974 - Paris

Mai aveam o singură zi de vizitat Parisul. L-am vizitat cu pas de amenajist, să văd măcar principalele obiective culturale: Place de Concorde, Arcul de Triumf, Turnul Eiffel, Mănăstirea Notre Dame, Parcul Luxemburg și alte obiective pe parcurs. Mi-am rezervat și două ore pentru Luvru, voiam să văd neapărat pe Mona Lisa și sculpturile lui Fidias. Cu toate acestea, am rămas un snob.

Am făcut și câteva cumpărături pentru ai mei, eram acum în bani. Spre seară am vizitat-o pe doamna Barbu, i-am mulțumit din suflet și mi-am luat rămas bun. Seara am urcat în tren, direcția Grenoble.

26 septembrie 1974 – Grenoble – Gap - Embrun

După patru zile de nebunie, de noutăți înghesuite în mintea mea, peste care am trecut totuși cu calm și succes, mă regăsesc azi din nou în munți. În celebra stațiune-oraș de munte, care este Grenoble.

Stau în gara aceasta deosebit de frumoasă și aștept vremea bună. Plouă, plouă, cu găleata. Nici nu încerc să-mi ordonez șirul imaginilor din Paris pentru că am impresia că nu le voi putea niciodată înlănțui logic. Un Babilon plin de contraste, în care și starea de spirit îți e o continuă zbuciumare de incertitudini, schimbări de opinii, revoltă, admirație, până la urmă epuizare. Desigur, această stare este pentru cel venit pentru câteva zile și în condițiile în care am venit eu.

Acum, am un calm desăvârșit, cum nu aș fi crezut că pot să am. Aștept să stea ploaia, să crească crestele în conturul încețoșat. Trebuie să-mi las bagajul mare, geamantanul și să mă echipiez de munte. Dar unde? Încerc o variantă: în apropiere era un hotel. Mă adresez recepționarului, îi explic cine sunt, un român care vrea să viziteze zona, și îi solicit să las bagajul pentru câteva zile. Foarte amabil a acceptat. M-am schimbat, am pus în raniță tot ce aveam nevoie pentru plimbarea prin munți, i-am lăsat geamantanul și i-am mulțumit.

După un timp am coborât totuși în oraș, deși continua să plouă. N-am apucat bine să-mi fac o impresie și ploaia a început din nou cu intensitate, cum a continuat aproape întreaga zi. Am trecut prin centrul orașului, am văzut admirabila casă de cultură, câteva biserici și calmul orașului în acele momente. Am oprit în fața unui butik cu vestimentație deosebită. Am vrut să-mi încerc din nou norocul, mai aveam două ii. Am intrat, am încercat să le ofer vânzătoarelor iile mele, pen-

tru a le cumpăra. Probabil neobișnuite cu acest stil de comerț ambulant și văzându-mă și mai ponosit îmbrăcat, s-au uitat la mine cu un aer care m-a făcut să ies repede, și să mă simt un jeg. Așa mi-a trebuit, Paris, Alpi, aventură. Tovarășe Vrăbeț, ai avut mare dreptate.

Continua să plouă. Demoralizat, m-am retras într-un parc, la adăpostul unui mic pavilion, am tras un “șluc” de țuică tare, norocul meu că o aveam, apoi mi-am mâncat rația de salam și brânză. Între timp s-a oprit ploaia. Traversez orașul și merg pe bulevardul mare spre sud, până aproape la ieșire din oraș. Fac autostop. După cca o jumătate de oră, doi studenți din Gap, prieteni sau soți, care făceau facultatea în Grenoble, mă iau în mașină, o vechitură de Citroen. Ploaia a început din nou. Nu văd deloc munții, norii sunt foarte jos. Trecem pe lângă lacuri de acumulare, prin sate, drumul urcă și coboară. Bărbosul student, originar din Chamonix, face geologia și conduce foarte îndrăzneț.

Le povestesc cine sunt, ce vânturi m-au adus pe acolo, tinerii au rămas impresionati de imaginea comunismului pe care încerc să le-o prezint. M-au dus până în Gap, la ramificația spre Briançon. Înainte de despărțire, încerc din nou micul meu *bussines*, îi ofer studentei o iie. Îi place și primesc 100 de franci. Sunt din nou un norocos, mi-am asigurat necesarul pentru continuarea aventurii.

Fac din nou autostopul. Mă iau în scurt timp doi portughezi, mutați aici, până la Embrun. Aici voiam să ajung în această etapă. Iată-mă ajuns la Centrul de gestiune forestieră, echivalentul unui ocol silvic de-al nostru. Îl găsesc pe inginerul “*de travaux*” Choquet, singur, soția l-a părăsit. Mirat de situația mea, mă instalează totuși în biroul lui pe o saltea pneumatică, îmi dă o pătură și un sac de dormit. Perfect.

Alături, în apartamentul lui, la un șemineu în care arde lemn veritabil și face fum, stăm la o țuică și povestim. Facem și politică. Toți francezii vor socialism. Vine apoi și inginerul șef, Dubordieux, de cca 40 de ani. Mai înțepat, mai oficial.

Înainte de a mă culca, analizez atent cum arată un centru de gestiune la ei.

Mare diferență față de dotarea ocoalelor silvice de la noi. Nu lipsește calculatorul.

27 septembrie 1974 - Briançon

Am dormit bine. Mă bărbieresc, mânânc ceva, mai sunt atent la ce au prin birouri francezii, apoi plec, fără a-l mai trezi pe amabilul inginer. Cobor până la podul cu care începe orașelul pentru a face poze. Vizitez apoi catedrala din secolul al XII-lea. Stil gotic clasic, cu vitralii, aer de secole, de rugă, de interiorizare.

Merg la marginea orășelului cu intenția de a lua o ocazie până la Briançon. Privesc încă odată vechiul orășel, construit pe un versant domol, pe malul râului Durance. Peisajul e admirabil. Valea râului Durance destul de largă, cu o cunună de munți înzăpeziți de jur împrejur. Spre vest, creasta ce se termină brusc se cheamă Morgan, are 2324 m. Sate urcate pe versanți, păduri de pin și larice, care urcă până la golul alpin, o raritate pentru mine, se includ în Parcul Național "Les Ecrins". Nu am timp să-l vizitez în detaliu, mă mulțumesc să cunosc ambianța.

Un cetățean oprește și mă ia în mașină. Îi povestesc cine sunt și unde vreau să ajung. Îmi spune că mă va duce cam până la jumătatea drumului. E foarte bine. Îi povestesc de preocupările mele pentru agrement și turism. Foarte atent, vrea să îmi arate o mică stațiune turistică. Intră pe un drum secundar, după câțiva kilometri ajungem în mica stațiune, cu câteva cabane și câteva amenajări pentru ski. La întoarcere, oprește la un moment dat, un loc pe care îl cunoștea, intră în pădure și culege o plasă de ciuperci, care parcă îl așteptaseră. Nu cunosc specia. Coborâm în drumul spre Briançon și continuăm până în mica localitate Guillestre, pe o ramificație de cca 2 km din drumul spre Briançon. Aici ne despărțim, nu înainte de a mă invita într-un bar, unde servim o băutură amăruie, ca aperitiv. Îi mulțumesc mult pentru amabilitate și ne despărțim. Iau drumul înapoi spre a ajunge în drumul principal. Băutura mi-a făcut poftă de mâncare, era și ora amiezii. Mă gândeam că numai de un asemenea aperitiv nu aveam nevoie, îmi chiorăiau mațele. În marginea comunei, o livadă cu pomi, un păr chiar în marginea drumului, fără nici o casă aproape, câteva pere căzute pe jos și un afiș: "*Ne pas chuter des poires*" - adică, nu furați pere. Am trecut peste preceptele de moralitate, am luat două pere, am mai făcut câteva sute de metri și m-am așezat pe iarbă, în marginea drumului, unde mi-am luat rația mea de mâncare.

Cât de cât mulțumit, am făcut restul drumului până la drumul principal, admirând o cetate veche, instalată pe un platou, ce domina valea. Se înnorase și parcă burnița încet. După câteva minute, o mașină elegantă oprește și mă ia. Îi povestesc șoferului cine sunt și ce mă aduce pe aceste coclauri. Era un cetățean din Gap, funcționar, care trebuia să-și facă un scurt stagiul militar în Briançon. În mașină cald, o muzică bună, aș fi vrut să tot țină drumul până la Briançon. Dar într-o jumătate de oră am ajuns în vechiul orășel, unde mă lasă.

Am colindat vreo oră - două prin oraș, vizitând și o cetate veche, după care am coborât în centru, urmând să găsesc o ocazie spre Grenoble. Dau cu ochii de același cetățean ce mă adusese, care se plimba, mai având câteva ore până să-l încalzimeze. M-a luat din nou, m-a dus întâi până la o mică stațiune turistică, Montgenevre, chiar la granița spre Italia, apoi ne-am întors și m-a dus până în

pasul Col du Galibier, pe drumul spre Grenoble. Neașteptat de amabil. Posibil că era impresionat de povestea aventurii mele, sau de statutul meu de cetățean al unei țări socialiste. M-a invitat la un bar, am servit împreună o cafea și a cumpărat un colier din coarne de cerb, pe care mi l-a oferit pentru soție. Extraordinar.

La puțin timp, doi bătrâni, într-o mașină mică, mă iau cu ei spre Grenoble.

Am avut parte numai de oameni amabili, norocul meu. Eu le-am depănat și lor povestea mea. Ei îmi prezentau peisajul, mi-au dat detalii despre Parcul Național Les Ecrins, pe lângă care treceam și pe care astfel l-am ocolit. Din cătunul Le Monetier mi-au arătat vârful cel mai înalt al parcului, Barre des Ecrins - 4102 m. Am rămas impresionat în special de extinderea etajului de larice, care aici realizează limita pădurii spre golul alpin. Așa ceva nu învățasem, eu știam că molidul e cel care face trecerea spre gol. Asta la noi, aici e un alt climat. Mi-au mai povestit că pe acea vale pe care noi coboram, Hanibal a trecut cu elefanții lui spre a cuceri Roma. Ehee ... cu câte secole în urmă.

Am ajuns pe înserate în Grenoble. Le-am mulțumit mult.

Am trecut pe la hotel, mi-am luat gemantanul, intact, după care am mers la gară, să iau trenul spre Albertville. Trebuia să aștept până după miezul nopții. Am moșăit în sala de așteptare, am depănat imaginile culese în acea zi.

28 septembrie 1974 – Albertville

Am ajuns în gara Albertville dimineața, în jurul orei 6. Abia se făcuse ziuă. Am trecut prin oraș căutând sediul “ocolului silvic”. L-am găsit cu greu. Era acolo doar femeia de serviciu, curăța. I-am spus cine sunt și că îl aștept pe inginerul șef. După orele 7 au început a veni funcționarii. Într-un târziu a venit și șeful. M-am prezentat, i-am dat bilețelul de la inginerul din minister. L-a citit, m-a rugat să aștept puțin. A dat o serie de dispoziții subalternilor, după care m-a luat acasă la el. M-a prezentat soției, spunând că sunt din România și că acum sunt invitatul lor. Am servit împreună un mic dejun, apoi am povestit multe. Le-am povestit de România, de mine. Apoi spre amiază am făcut un plan de acțiune. Știind că mă interesează în special amenajările turistice, mi-a planificat o vizită cu un tehnician de-al lui la stațiunea turistică mamut “Courchevel”, care era în raza districtului său.

Am vizitat stațiunea împreună cu tehnicianul său, nu înainte de a lua masa la o mică pensiune din apropierea stațiunii. Stațiunea, cu o capacitate de peste 30.000 de locuri în hotele, cabane, pensiuni, este situată în trei locații apropiate, una la cca 1620 m, alta la 1750 m și ultima la cca 1830 m, distanțate între ele la câțiva kilometri. Toate cu o poziție și cu un peisaj excepțional. La limita pădurii

spre gol. Eram în apropierea zăpezii permanente, a ghețarilor. Stațiunea dispune de cca 100 instalații cu cablu, într-o rețea conectată astfel ca să poți schia o zi întreagă colindând prin mai mulți munți învecinați. Are, de asemenea, două aeroporturi pe ghețari, pentru snobii care vor să schieze în iulie, august. Totul teribil de bine organizat, dar pentru mine supărător: atmosferă urbanizată. Vin din oraș și găsesc în munte tot oraș. Dar, în sfârșit, un mod de a concepe turismul de munte la ei.

La întoarcere, tehnicianul m-a dus într-o altă zonă, ca să-mi arate un cătun din 7 case, pentru care primăria făcuse un drum asfaltat de cca 8 km, pentru a-l accesa, dar cu toate acestea, era în întregime părăsit. L-am comparat cu așezările noastre din Apuseni, unde oamenii fac mulți kilometri pe jos ca să ajungă la "lume".

Seara ne-am întors la familia lui Michel Piercy, amabilul șef de unitate. A fost o seară minunată, cu o masă festivă, cu băuturi deosebite, cu muzică și povești multe. Avea doi copii, fată și băiat, destul de mici, dar cuminiți.

29 septembrie 1974 – Chamonix

Pentru ziua următoare, Michel mi-a pregătit un program complex. Am plecat cu un alt tehnician, foarte credincios, care mi-a făcut cadou o biblie, spre Chamonix. Am trecut prin frumoasele stațiuni de munte: Ugine, Flumet, Megeve, Saint Gervais, am ajuns apoi la Chamonix, unde m-a dat în primire la un alt tehnician, din districtul respectiv, cu care se luase legătura. M-a plimbat întreaga zi prin Chamonix, un orașel cu cca 8.000 locuitori permanenți, dar care în sezonul turistic ajunge la 15.000, la un muzeu, cu trenulețul electric la Mer de Glace, unul din cei mai mari ghețari ai Alpilor, în apropiere de Mont Blanc, apoi seara m-a dus la un canton silvic aproape de Argentiere. Un canton din lemn, foarte aspectuos, în plină pădure. Peste tot am fost tratat și cu mâncare și cu foarte multă amabilitate.

30 septembrie 1974 – Italia – Aosta - Gran Paradiso

Același tehnician m-a luat dimineața de la canton, m-a dus la gura tunelului Mont Blanc și m-a dat în primire unui șofer de tir, care urma să mă ducă în Italia, până la orașelul Aosta. Programul era stabilit de mine, vroiam să văd și Parcul Național Gran Paradiso. Am trecut prin tunelul de aproape 10 km pe sub Alpi, ceva cu totul inedit pentru mine. La intrarea în tunel, la Chamonix, vremea era urâtă, burnița, la ieșirea din tunel, în sudul Alpilor, în apropiere de Courmayeur, era un soare de toată splendoarea. Grănicerul nici nu m-a băgat în seamă. Am continuat drumul pe Valea Dora Baltea, prin mici localități cu castele vechi, spre

amiază am ajuns în Aosta, unde i-am mulțumit mult amabilului șofer.

Am dat un tur prin orașel, am trecut printr-o piață unde am cumpărat niște struguri cu boabe imense și la un preț de nimic și mi-am astâmpărat foamea. În piață, erau multe femei la cumpărături. Am stat minute în șir ascultându-le, un dialect de o muzicalitate cu totul deosebită, parcă cântau.

Am căutat apoi administrația Parcului Național, mi-au prezentat toate problemele cu care se confruntă, mi-au dat o mulțime de pliante și alte materiale informative. Am plecat foarte satisfăcut. Regretam că nu pot sta mai mult, să vizitez și în detaliu unul din cele mai vechi parcuri naționale din Europa. Aveam însă un traseu foarte complicat, într-un total necunoscut, Elveția.

Am luat-o pe jos din Aosta, pe drumul spre Martigny, Elveția, obiectiv ales de pe hartă. Trebuia să trec din nou un tunel pe sub Alpi, în sens invers, prin pasul Saint Bernard. Un elev cu o mașină mică, ce venea de la Aosta, mă ia cu el până într-un sătuc în apropierea tunelului. Mai aveam doar câțiva kilometri. Am plecat din nou pe jos, admirând căsuțele acoperite cu plăci de ardezie și cu un stil aparte.

În apropiere de tunel fac semn unei mașini elegante, care oprește și mă ia. Soț și soție, elvețieni, care se întorceau acasă. Le explic cine și de unde sunt. Când au auzit că sunt din România au făcut ochii mari și mi-au spus că o fată de-a lor a fost în România. La intrarea în tunel, control de grăniceri. Le ia pașapoartele și îi întreabă cine sunt eu. I-au răspuns că sunt un vizitator din România. A rămas mirat și mi-a spus: "Vive Ceaușescu". Viva l-ai tu am gândit, dar am fost mulțumit că nu am avut complicații, neavând viză pentru Elveția. După trecerea prin tunel mi-au arătat unde este mănăstirea Saint Bernard, cu celebrii câini imenși care descoperă oamenii de sub avalanșe, cu acel butoiăș legat la gât, în care se află o băutură alcoolică pentru cei ce sunt salvați, ca să-și revină. Mi-au explicat că pasul Saint Bernard era pasul principal prin care se făcea trecerea din nord în sud, spre Italia, de secole bune, și că adeseori cei ce treceau erau prinși de avalanșe, iar mănăstirea avea scopul de a-i salva și au selectat rasa respectivă de câini.

Au oprit într-un cătun, să cumpere carne de vițel. Deși era mai scumpă cu mult decât carnea din oraș, ei preferau această carne crescută pe pășuni de munte. Începuse opțiunea ecologistă. Ne-am despărțit în centrul orașului Martigny, mulțumindu-le mult pentru amabilitate.

Acum e acum. Nu cunosc nimic, pe nimeni, vecinii silvici de la Chamonix nu cunoșteau pe nimeni, deși practic erau vecini, la câțiva kilometri distanță și fără probleme de a trece unii la alții. Îmi vine în gând să mă duc la primărie. Găsesc un funcționar, căruia îi explic cine sunt și că mă interesează adresa vreunui organ silvic. Foarte amabil îmi dă o mică schiță a orașului pe care figurează

locuința unui pădurar. Aproape se însera când îl găsesc pe pădurarul respectiv. Îi spun cine sunt, ce vânturi mă aduc pe acolo și îl întreb dacă au vreo cameră oficială unde să pot dormi o noapte. Îmi răspunde că nu au așa ceva, că locuința lui e mică și are familie, dar îmi indică pe schiță locuința inginerului silvic din oraș. Foarte bine. În fapt de seară găsesc locuința inginerului, o vilă drăguță cu un parc în jur, sun, iese o fetiță și îmi spune că tatăl ei nu e acasă, dar că trebuie să vină imediat. Cuminte, aștept în curte și nu după mult timp apare o mașină din care coboară un bărbat cam de vârsta mea. Îl întreb dacă e inginerul Marc May, îi aflasem numele de la pădurar, foarte mirat îmi răspunde că da, și ca de obicei încep să mă prezint, să-i spun care e statutul meu și mai ales care e oful meu: să pot dormi o noapte. Foarte, foarte drăguț, mă invită în casă, unde erau toți copiii, un băiat și două fete, cam între 10 și 15 ani, mă invită în sufragerie, unde începem să povestim. Practic eu povesteam despre România, despre pădurile noastre, despre vânatul de la noi, urși, lupi, la care copiii făceau ochi mari. În timp ce povesteam intră în casă soția lui cu o prietenă, care fuseseră undeva în oraș. Domnul May mă prezintă, le spune cine sunt și că voi rămâne la ei, într-o cameră la subsol, unde copiii aveau jucăriile lor, dar era și un pat. Doamna, foarte amabilă și ea pare bucuroasă de musafir și îmi spune că nu voi sta la subsol ci într-o cameră de sus. Continuăm să povestim acum și în prezența doamnelor, care fac și ele ochii mari la tot ce le spuneam eu despre România. Nu le povesteam desigur despre fericirea vieții noastre, ci mai mult despre peisajul românesc, obiceiuri. S-a făcut destul de târziu, am fost invitat la masă și apoi mi-am luat camera în primire, o cameră drăguț aranjată la etaj, lângă camerele copiilor. A mai trecut o zi din aventură.

1 octombrie 1974 – Martigny – Sion

Vroiam să cunosc puțin și Elveția, ca peisaj, ca organizare silvică. Le-am spus gazdelor planul meu, care mi-au dat toate indicațiile necesare. Sion era capitala cantonului Wallis, în care ne aflam, unde era așa zisul minister al cantonului respectiv. El ca inginer al unui district, care avea mai mult păduri particulare, avea biroul acasă la el și o zi pe săptămână trebuia să fie acasă pentru a răspunde la eventualele apeluri telefonice. În rest, avea un program liber, putea să facă ce vroia. Sarcini deosebite nu avea, fiind în cea mai mare parte păduri private.

Am luat trenul până la Sion, cca 30 km. Un orașel mic. “Ministerul” era într-un apartament al unui bloc, 3-4 camere. Ministrul era un inginer silvic mai în vârstă, avea în subordine un tehnician și o secretară. Am povestit mult cu “ministrul” probleme legate de administrarea pădurilor, mă interesa în special aplicarea tratamentului grădinarit.

M-am mai plimbat puțin prin oraș, am admirat peisajul înconjurător, m-a impresionat în special vârful Zermatt, ce domina regiunea, apoi am luat din nou trenul spre Martigny. Am fost primit cu aceeași căldură și am continuat poveștile.

I-am făcut doamnei cadou ultima iie pe care o mai aveam, care a insistat să primesc 100 franci elvețieni, cunoscând situația în care eram. Bineînțeles că nu i-am refuzat. Am dormit și acea noapte tot la ei.

2 octombrie 1974 – Albertville

Dimineața, după o mică gustărică, mi-am luat rămas bun de la gazde, cu care am rămas prieteni și am corespondat mult, le-am mulțumit din suflet pentru ospitalitatea la care nici nu visasem și am luat trenul spre Chamonix. Până în spre Argentière, prima localitate din Franța, a fost un tren cu cremalieră, trebuind să treacă peste Col de la Forclaz, la peste 1.500 m. M-au impresionat micile așezări de munte, la altitudini de peste 1000 m, situate pe pante foarte mari.

Am schimbat trenul la Chamonix și după amiază am ajuns din nou la familia Piercy, în Albertville. Eram deja obosit, aventura mă epuizase. Primirea a fost la fel de călduroasă. Spre seară am luat trenul până la Montmelian, iar apoi un alt tren spre Italia.

3 octombrie – Milano - Veneția

Dimineața, pe la ora 6, nu se făcuse încă bine de ziuă, am coborât în stația Veneția Mestrol. Aveam cca 2 km până la Veneția Giulia, pe care vroiam neapărat să o văd. Am luat-o pe jos, lumea încă nu se sculase, țipenie de om pe drumul de legătură. Când tocmai se sculau italiencele și își scuturau cearceafurile pe geam, am ajuns în vestita Veneție.

Am colindat-o în lung și în lat, cu pas de amenajist: canalele cu gondolele ce încă nu ieșiseră la plimbare, Domul, Piața centrală, Palatul Dogilor și alte obiective. Mi-am făcut astfel o imagine despre minunata așezare de pe lagună.

După amiază m-am întors tot pe jos la Veneția Mestrol, am mai cumpărat ceva cadouri pentru ai mei, cu ultimii bănuți, apoi am urcat în internaționalul ce urma să mă ducă acasă. În compartiment eram doar eu cu un călugăr, care știa ceva franceză, a coborât la Belgrad. Am ajuns la Timișoara aproape de miezul nopții. Am luat un taxi, aveam bagajul greu și am ajuns acasă, ai mei se culcaseră, le-am făcut o surpriză.

Am desfăcut geamantanul și, tacticos, le-am scos câte un cadou în ordinea valorii, pentru a cadența surpriza, ultimul fiind scurta de blană pentru Vali. Am

povestit puțin, eram prea obosit. Aventura s-a încheiat cu bine. 10 octombrie

10 octombrie 1974

Campania pe teren se încheiase, am început perioada de redactare la birou. Zile în șir a trebuit să povestesc colegilor toată aventura mea.

Alte evenimente, pe lângă cele relatate, din cursul anului 1974.

- Revista Pădurilor, nr. 1/1974 - Îmi apare articolul "Funcțiunea științifică în fondul forestier și parcurile naționale" în colaborare cu Ștefan Enășescu, directorul fondului forestier din minister. La acea dată era încă un susținător al parcurilor naționale și nu cenzurase cifrele din tabelul cu parcurile.

- Revista Pădurilor nr. 2/1974 – apare articolul "Cartarea funcțională în amenajament".

- Buletin de informare în silvicultură nr. 4/1974 îmi apare articolul "Problema generală a parcurilor naționale - partea I".

- 4 - 5 aprilie 1974 – Cluj- Particip la simpozionul "Populația, resursele naturale și mediul înconjurător" Prezint referatul "Despre sistemul recreativ al centrelor urbane".

- 9 - 16 aprilie – Azuga – Tot la propunerea lui Dr. Carcea Filimon, care m-a ajutat în toată cariera mea, prezint referatul "Aspecte noi în amenajarea pădurilor de interes social-turistic în munții: Bucegi, Piatra Craiului, Retezat".

- 26 - 30 iunie – București - Particip la Colocviul de Geografia Turismului. Participă multe personalități. Prezint referatul "Sistematizarea turistică în parcurile naționale".

- 4 - 11 august 1974 - Deva, Retezat- A doua sesiune de comunicări științifice "Conservarea Naturii pe baze ecologice" organizată de Academie, CMN. Participă personalități și specialiști deosebiți. Prezint referatul "Principii de extindere și organizare a Parcului Național Retezat".

CAMPANIA 1975 – INEU

Studii multe și ceva amenajări. Studiile vin davalma, ca la moară. Smejkal se sufocă deoarece sunt independent, nu mai sunt sub mâna lui.

În primele luni încep redactarea la P. N. Retezat, comandat de Inspectoratul General al Silviculturii pe baza datelor culese în 1974, dar lucrarea o voi preda abia în februarie 1976. Tot IGSS comandă la începutul anului și lucrarea: “Studiu privind Gospodărirea Funcțională a Pădurilor din Bazinul Hidrografic Râul Mare (Retezat)”. Comanda este inițiată de Enășescu, care pe acea vreme agreea ideea parcurilor naționale. O redactez în 1975 dar o predau tot în februarie 1976.

13.03.1975 – Vine comanda de la C.M.N. pentru Parcul Național Cozia.

28.03.1975 – Consiliul Popular Județean Arad comandă: “Studiul zonelor verzi ale municipiului Arad”.

Pentru Cozia nu mai am nevoie de teren. La Arad colaborez bine cu cei de la Sistematizare, în special cu arhitectul UI. Calc cu pasul toate parcurile orașului și toate împrejurimile. Este primul studiu de amploare de acest gen. Predau lucrarea în iulie.

Iulie și august fac amenajări în ocolul Ineu. Două UP-uri și câteva păduri comunale. Stăm la Cuied, la primar, apoi cu copiii și Vali la Șilindia, într-o cameră oficială, cu miros de mucegai și șoareci. Apoi stau singur la cantonul Rovina, lângă Bocsig. Aici, la pădurarul Răpsigan, beau cea mai grozavă țuică pe care am băut-o în viața mea, făcută din pere pădurețe. Pe pășunea din jurul cantonului era plin de peri pădureți. În pădure era și o pescărie. Pește am mâncat aproape zilnic.

Păduri de șleau pe coline și dealuri ușoare, crânguri de gorun. Plaiurile pe unde a hălăduit Lică Sămădău și alți eroi de-ai lui Slavici. Îmi regăsesc colegul de școală primară în Ineu, pe Nesckleba Ioanci. Acum este fotograf și florar. Isteț, ingenios, harnic. Învăț multe de la el. Mă duce și la conacul lui de la Viile Ineului.

Două luni au trecut ca fulgerul.

Întors la Timișoara primesc o altă comandă: Consiliul Popular Județean Timiș solicită un “Studiu privind Problemele Economiei Forestiere din Județul Timiș”. Am de lucru berechet. În iulie predau și Studiul Zonelor Verzi ale Municipiului Arad. În octombrie predau studiul Parcului Național Cozia. Apoi în decembrie închei Studiul privind problemele economiei forestiere din județul Timiș. Pentru

fiecare studiu, atât la lansare cât și la predare, fac un drum la București. Cu trenul, cu avionul, cu ce apuc. La centrala ICAS mă cunosc toți, mă ajută la multiplicarea hărților și la alte probleme de finisaj: legarea proiectelor, etc. Mă bucur de multă stimă.

Trabantul are 10 ani. E obosit și ruginit pe șasiu, singura lui porțiune metalică. Mă obișnuisem cu el că îl desfăceam integral și îl montam la loc. Cu toate acestea în vara asta am făcut un drum cu el până la Berlin. Eu și Vali. Ruta obișnuită, pe care o mai făcusem: Ungaria, Cehoslovacia, Zvolen, unde este înmormântat unchiul lui Vali, Pompiliu, mort în 1945 în luptele din Tatra, apoi în Parcul Național Tatra, Zakopane, Kracovia, Berlin, Praga, Budapesta, acasă. Râdeam că vom păși precum Fred și Vilma din serialul de TV de atunci, când mergeau într-o mașină în epoca de piatră cu picioarele pe jos, împingând mașina. Nu am pășit așa. “Banți” cum îl poreclisem, ne-a adus eroic acasă, fără nici o pană. Am făcut cu el în 10 ani 240.000 km, drumul până la lună, mai mult de $\frac{3}{4}$ drumuri pietruite, asfaltul atunci era o raritate.

În vară l-am vândut. Am luat pe el 17.000 lei. Tot în anul acesta ne-am luat o Dacie, roșie, nou-nouță, o minune. Cine era acum ca noi, nimeni nu mai râdea de noi, of-ul lui Vali.

Așa am încheiat încă o campanie.

Pe lângă cele relatate, activități oficiale, am făcut și multe “prostii” după Vali.

- Revista Pădurilor nr.2/1975 - public o cronică “Colocviul Internațional asupra mediului forestier din jurul marilor aglomerații” (Versailles, 22-25 septembrie 1975.

- Revista Pădurilor nr.3/1975 - Recenzii “Pădurea grădinărită” - autor Trepp, W.

- 14-17 octombrie 1975, Sesiune organizată de CMN - “Conservarea naturii pe baze ecologice”. Prezintă referatul „Proiectul de constituire a Parcului Național Bucegi.

- 19-20 decembrie 1975 – Cluj - Simpozionul “Pădurea și Spațiile Verzi în actualitate și perspectivă”. Prezintă referatul “Funcționalitatea și valoarea pădurilor în condițiile create de mutațiile social - economice contemporane”.

CAMPANIA 1976 – STUDII - AMENAJĂRI ORȘOVA

Încă un an cu studii și puține amenajări. Comenzile curg.

31.03.1976 - Consiliul Popular Județean Arad - “Problemele Economiei Forestiere din Județul Arad”.

13.04.1976 - I.S.J. Arad - “Asistență tehnică pentru aplicarea tratamentelor în pădurile de agrement”.

3.05.1976 - Comisia Monumentelor Naturii - “Studiu preliminar privind înființarea Parcului Național al Văii Cernei” - predat în noiembrie 1976

“Elemente organizatorice privind constituirea Parcului Național Cheile Nerei” - predat noiembrie 1976

1.11.1976 - Consiliul Popular al Județului Arad solicită - “Studiu privind amenajarea Spațiilor Verzi din zona Podgoria Arad - predat în decembrie 1976

Alergătură multă. Coordonez și propun lucrări în Pădurea Ceala, Arad. Culeg date pentru studiul economiei forestiere – Arad.

Colind Valea Cernei și zona Cheilor Nerei, podgoria Aradului.

Din iulie începem amenajări la O.S. Orșova - UP VII - Corbu - 3.570 ha; UP VIII - Ogradena - 2.660 ha; - UP %- Ieșelnița - 1.670 ha; Total = 7.900 ha.

Revenim după 11 ani la Orșova. Totul schimbat. Orșova veche a dispărut. Lacul de acumulare, impresionant, este gata. A dispărut și Ogradena. A rămas sub lac. Familia Moacă, vechea gazdă, are casă nouă în Ieșelnița. Ne instalăm tot la ei. Vasilică a crescut, s-a căsătorit, are și el copii.

Pentru unitatea de pe Valea Corbului stau singur într-o cabană izolată. Lucrez pe brânci să scap de această unitate. Pentru restul unităților mă deplasez cu noua Dacie. S-a tăiat puțin în 11 ani. Pădurile cresc. Plantațiile cu rășinoase sunt în parte copleșite de fag care este în patria lui, viguros. Inginerul Șchiopu a murit de cancer. Familia lui locuiește într-o vilă frumoasă în Orșova nouă.

Copiii sunt cu noi o perioadă de timp. Codruța are 17 ani, e codană, își găsește prieteni. Un geolog îi face curte. Călin, de 15 ani, mă mai ajută din când în când.

În iulie sosesc la noi americanii. Martin, Joan, Dirk, de vârsta Codruței, Marika, de vârsta lui Călin. Îi aștept la Arad, apoi mergem la Timișoara unde Vali îi așteaptă cu o masă excepțională. Închiriază o mașină și a doua zi plecăm

să cunoască România. Retezat, Gura Zlata, apoi în trecere prin Deva, Neti ne așteaptă cu un prânz bogat. Seara suntem la Gurahonț, Mica e impresionată și americanii și ei. Noaptea dorm la Dezna. Nu era voie să găzduiești străini. Ziua următoare plecăm mai departe: Apuseni, Cheile Ordâncușii, Ghețarul de la Scărișoara. Luăm dejunul improvizat, alungați de o ploaie, lângă moara de pe Valea Ordâncușii. Îi impresionează niște copii mici, nepoții bătrânei care avea moara. În Ocoale, lângă Ghețar, intră într-o casă de moși. Doi bătrâni, moșul și baba, ca un patriarh, lucrează la doage. Baba fierbe o varză cu șorici. Americanii sunt impresionați de seninătatea și mulțumirea de viață, dusă în asemenea condiții modeste, a bătrânilor.

Revenim la Gârda, coborâm pe Valea Arieșului, Albac, Câmpeni, ne oprim la muzeul din Lupșa, Turda și seara suntem la Cluj, unde ne cazăm. Ziua următoare plecăm spre Bucovina. Oprim în drum la Salva, apoi trecem munții și seara suntem la Suceava, unde rămânem peste noapte. Seara îi facem o vizită colegului nostru Teleagă, unde cunoaștem un francez îndrăgostit de România, care în fiecare an în concediu stătea câte o lună cu caravana lui în câte o zonă din România. De zeci de ani așa își petrecea concediile. Era fizician, la un Institut de Cercetări. Ne-a uluit pur și simplu cu câte știa despre folclorul poporului român. După ce s-a căsătorit, cu câțiva ani în urmă, venea împreună cu soția. Ea era proprietara unui mic butic de modă vestimentară. Veneau la ea artiste celebre. La prima ei venire în România a dus-o la o expoziție de costume naționale românești. S-a îndrăgostit de costumele noastre și s-a inspirat în toate creațiile ei ulterioare. Vorbea cu atâta admirație de iia românească, de croiul atât de ingenios, care scoate în evidență bustul femeii cu atâta delicatețe și decență.

El ne-a mai povestit o întâmplare ce merită a fi relatată. Într-o seară venea agale cu mașina prin “Țara Dornelor” în Bucovina, unde casele sunt împrăștiate ca în Apuseni. În fața lui, trecea drumul o femeie îmbrăcată național cu câteva vaci, se întorcea de la pășunat. A oprit, a coborât din mașină și a întrebat-o în româneasca lui stâlcită:

- Au mâncat bine vacile?

Femeia s-a oprit, a văzut mașina lui străină, franceză, a auzit cum vorbea cu accent străin și i-a răspuns într-o franceză perfectă: Da, au mâncat bine, s-au săturat. Dialogul a continuat, femeia l-a invitat acasă la ea, care era foarte aproape și a fost invitat la masă. O masă îmbelșugată, era înaintea unui praznic. Francezul a continuat: Femeia era originară de aici, era profesoară universitară în București și în vacanțe se întorcea acasă, se îmbrăca național și se încadra în viața de țară. Așa ceva - spune francezul pleznindu-se cu palma peste frunte - numai în România se poate întâmpla.

De la Suceava am plecat cu americanii spre sud, mănăstirile Agapia, Văratec,

Lacul Biczaz, Cheile Biczazului, Braşov şi am poposit pe Valea Prahovei la Buşteni. Am trecut apoi prin Bucureşti, unde Floriana, fata naşei Adi ne-a condus la Muzeul Satului. Am plecat apoi pe litoral unde am stat câteva zile. La întoarcere am luat-o prin subcarpaţii sudici: Curtea de Argeş, Vâlcea, Horezu, Tismana. Am terecut prin defileul Dunării, Severin, Orşova, Herculane şi înapoi la Timişoara. Un traseu lung, obositor de făcut în două săptămâni. Dar au văzut splendorile României. Au plecat de-adreptul încântaţi de România şi de ospitalitatea noastră şi în general a românilor.

După acest plăcut “intermezzo” ne-am întors la treburile noastre, la realitatea noastră: amenajări la Orşova. La începerea şcolilor, Vali şi copiii s-au întors la Timişoara. Eu am rămas pe coclauri şi la familia Moacă până la începutul lui noiembrie.

Dar nu e totul. Pe parcurs au fost şi alte evenimente.

- 28-29 aprilie 1976 - Bucureşti - Sesiunea ştiinţifică: “Zonarea Turistică a României în vederea stabilirii priorităţilor de valorificare prin turism a diverselor zone ale ţării” organizată de Centrul de Cercetări Economice pentru Promovarea Turismului internaţional şi Facultatea de Geografie - Geologie Bucureşti. Participă mari personalităţi din geografie şi turism: Al. Borza, V. Cucu, Ş. Dragomirescu, Gl. Dincă, M. Posea, I. Pişotă şi alţii. Prezintă referatul “O variantă de zonare turistică a României”. Îmi fac multe relaţii.

- 7 - 8 mai 1976 - Braşov - Sesiunea de Comunicări „Silvicultura, Exploatarea Pădurilor şi Industrializarea Lemnului”. Prezintă referatul “Sistem de caracterizare a funcţiilor pădurii”.

- 15 iunie 1976 - Caransebeş - Sesiune de Comunicări tehnico-ştiinţifice, la care prezintă acelaşi referat ca şi la Braşov.

De câţiva ani se înfiinţase Filiala Caransebeş a ICAS. Un ministru aiurit, Patilineţ, văzuse harta ţării cu amplasarea filialelor ICAS şi văzând că Timişoara este departe de verdele pădurilor, dă ordin să se mute filiala la Caransebeş. Era cât pe aici să ne mute pe toţi la Caransebeş. A dat Dumnezeu şi impulsul său dictatorial s-a estompat şi s-a creat acolo o altă filială. Au plecat câţiva tineri, coordonaţi de Moş Foale, care s-a dus voluntar. S-a construit apoi un sediu nou, blocuri de locuinţe, s-a înfiripat un nucleu, care nu a rezistat mult timp. Meritul rămânerii noastre la Timişoara a fost al lui Morcov.

- 17 iunie 1976 - Simpozionul “Pădurea în cadrul Programului om-biosferă”.

- 16 - 23 septembrie - 1976 - Constanţa-Tulcea -A IV-a Sesiune de comunicări “Conservarea Naturii pe Baze Ecologice”. Un simpozion de prestigiu cu o serie de deplasări pe teren, încheiate cu câteva zile în Deltă, cu un bac-dormi-

tor. A fost splendid. Am prezentat referatul “Concepția unui sistem național de protecția mediului înconjurător”.

- 21-22 decembrie 1976 - Timișoara - Muzeul Banatului a organizat sesiunea de comunicări “Cercetări Biologice în partea de vest a țării”. Prezint referatul Problema parcurilor naționale din Banat.

- Revista Economică 3 octombrie 1976 - Îmi apare articolul “Dezvoltarea prioritară a turismului montan!”

- Revista Economică - 31 decembrie 1976 - Îmi apare articolul “Pădurea în condițiile mutațiilor social-economice contemporane”.

CAMPANIA 1977 - TIMIȘOARA - BLAJ - CLUJ

Din nou un an dispersat în țară, cu studii și amenajări.

Ianuarie, februarie, martie, redactare la O.S. Orșova. Ne odihnim acasă la Timișoara.

6 - 8 martie, susțin doctoratul la Brașov. Am luat și copiii și pe Mătușa și pe Mica. Lume multă în amfiteatrul de la Meșotă. Susțin cu bine lucrarea, vorbesc favorabil referenții: Prof. Rucăreanu, Prof. Tufescu și conf. Negruțiu. Decanul Marcu intervine cu observații, critici, cum era și firesc: eram un caz de indezirabil politic. Susținerea se încheie cu un gust amar. Ne mai revenim la banchet, la care participă doar Rucăreanu și Tufescu, familia și câțiva colegi. Anii au trecut apoi și abia după doi ani primesc atestarea, la intervenția prof. Negulescu, care era membru al Academiei Agro-Silvice. Îi sunt recunoscător.

A plouat cu studii și lucrări de amenajări în această vară: (i) Studiu transformare pășune împădurită Hălmagiu; (ii) Asistență tehnică Arad-Ceala; (iii) Asistență tehnică Buziaș; (iv) Studiu constituire Parc Național Valea Cernei (completare); (v) Studiu constituire Parc Național Cheile Carașului; (vi) Studiu constituire Parc Național Ceahlău; (vii) Studiu amenajare Faleză - Mal Mureș - Arad; (viii) Studiu amenajare pentru recreere păduri Felix și 1 Mai-Oradea. Intercalate amenajări: O.S. Lunca Timișului - UP I - Pădurea Verde - 571 ha; UP II - Bistra - 246 ha; UP VI - Giroc - 396 ha; O.S. Timișoara - UP VI - Herneacova - 1.318 ha; Păduri comunale: Blajova, Șag, Peciu Nou = 138 ha; O.S. Blaj - UP III - Jidvei - 1.488 ha; O.S. Cluj - UP III Feleac - 791 ha; UP IV Făget - 2.839 ha; TOTAL = 7.945 ha

Sarcină enormă. Dar toate frumoase. Nu le puteam refuza.

Pădurile de agrement din jurul Timișoarei, apoi Jidveiul cu Feteasca Regală, apoi Clujul cu împrejurimile.

La cei 47 de ani, cu experiență de 20 de ani, cu energia și elanul de atunci, le-am rezolvat pe toate cu bine. Lucram când la una când la alta, norocul meu Dacia.

Vali mă urma și accepta, resemnată. Codruța termina liceul. Călin era și el la vârsta independenței.

Un an cu puține manifestări științifice:

- 25-26 noiembrie - Iași - Sesiunea de comunicări "Conservarea Naturii în Moldova". Prezint referatul "Proiectul de constituire a Parcului Național Ceahlău".

S-a încheiat cu bine încă o campanie.

CAMPANIA 1978 – STUDII - AMENAJĂRI CLUJ

Ca de obicei, primele trei luni ale anului sunt ocupate cu redactarea amenajamentelor din anul anterior. Dar comenzile de studii vin permanent. Mă copleșesc.

- Sistemul recreativ al Municipiului Sibiu, cu detalierea pădurii Dumbrava.
- Studiu de sistematizare și amenajare a zonelor verzi ale orașului Caransebeș
- Colaborare-cercetare la Tema nr. 2/1978 “Zonarea social economică a pădurilor din RSR”. Șef de proiect Dr. V. Giurgiu.
- Studiu curățire sanitară acumulare Săvârșin-Bătuța.
- Amenajare faleză Mal Mureș, Arad.
- Studiu de fundamentare științifică a Parcului Național Cheile Bicazului-Hășmaș.
- Studiu de transformare a pășunii împădurite Rășinari.
- Asistență tehnică ISJ Arad.
- Asistență tehnică păduri agrement Cluj.

Pe lângă acestea, amenajări: - OS Cluj- UP II - 720 ha; - UP VIII - 2.100 ha; Păduri comunale - 440 ha. Total = 3.300 ha.

Mai poți omule? Mai.

Dar nu e totul. Manifestările științifice nu lipsesc.

- 24-25 martie Cluj - Simpozion “Omul și Ambianța” - doar particip
- 14-15 aprilie – București - Sesiune științifică “Probleme ale turismului de sfârșit de săptămână în perspectiva dezvoltării socio-economice a RSR”. Particip și prezint referatul “Sistem de amenajare recreativă a zonelor pre-orășenești”.
- 25-27 mai - Cluj - “A IV-a Conferință de Ocrotirea Naturii”. Prezint referatul “Funcțiile protective ale ecosistemelor forestiere în zonele tampon ale Parcurilor Naționale”. Realizez și două colaborări pentru Revista Pădurilor cu: Bănărescu, Schrott și Nalbant.
- 9 mai, Primesc o adresă de la Academie, că sunt numit membru al Subcomisiei CMN din Timișoara
- 27 mai - Brașov - Întrunire colegială, 20 de ani de la absolvire. Țin un discurs din partea absolvenților.

- 24 iunie - Brad - Aniversare a 30 de ani de la terminarea liceului. Țin un mic discurs. Întâlnire emoționantă, cu câțiva profesori care au mai rămas și colegi.

- iunie - Întocmesc referate pentru tezele de doctorat ale lui Papavă și Smejkal.

- august 1978 - Întocmesc voluntar un Proiect de amenajare a pădurii Buziaș.

- martie 1978 - Drapelul Roșu publică articolul meu: "Unde ne căutăm odihna în duminicile noastre".

- Revista Pădurilor nr. 7/1978 îmi apare articolul "Principii de amenajare a pădurilor cu funcție recreativă".

- România Pitorească - nr. 9/1978 - Interviu cu Nicolae Docsănescu "Pot deveni cabanele forestiere unități rentabile?"

- august 1978 - Împreună cu regizoarea Gheorghiu de la Studioul de filme documentare Al. Sahia, realizăm două scurtmetraje: (i) Pădurea și mediul, (ii) Pădurea oamenilor.

Colindăm țara și filmăm. Realizare remarcabilă.

Evenimente deosebite:

- iulie 1978 - Lucrez la amenajări la Cluj împreună cu Călin. Aflăm prin telefon vestea mare că a reușit la medicină Codruța. Ura.

- 15 - 28 august 1978 - O excursie excepțională în: Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Republica Democrată Germană, împreună cu familia Blagoescu și familia Cristodor, cu care ne-am împăcat. Multe pățanii.

-7 noiembrie Filiala ICAS Timișoara trimite recomandare favorabilă pentru obținerea titlului de doctor.

Încheiem un an cu multe victorii.

CAMPANIA 1979 - STUDII

Încă din decembrie 1978 primim o comandă de la Consiliul Județean al Pionierilor Arad pentru “Amenajarea peisagistică Căsoaia”.

Încep culegerea datelor de teren în timpul frumos din februarie, paralel cu lucrările de redactare pentru unitățile din Cluj. Lucrez apoi în martie, aprilie, dar lucrarea o predau abia în decembrie.

În 22 februarie vin alte două lucrări: (i) Studiul zonei de agrement a orașului Petroșani; (ii) Studiul zonei de agrement a orașului Petrila. Lucrare destul de amplă, ocup lunile mai, iunie, iulie și parțial august. Predau lucrările abia în octombrie.

În august primesc lucrarea “Studiu transformare pășune împădurită Poiana Sibiului”, pe care o lucrez în august și începutul lui septembrie. Am cu mine pe Vali, copiii și pe Cristi, prietenul Codruței. Zonă splendidă: Poiana Sibiului, Jina.

Din septembrie ne retragem la Timișoara, antrenați la o lucrare de birou, Inventarul Fondului Forestier Național din Județul Arad. Și așa încheiem anul 1979, fără lucrări de amenajări propriu zise.

Dar activități științifice paralele, cât ține.

- 30 martie - București - Simpozionul “Pădurea și Protecția Mediului Înconjurător”. Prezint referatul “Gospodărirea funcțională a pădurilor, condiție indispensabilă a echilibrului și calității mediului înconjurător”.

- 12-13 mai - Pitești - Sesiune Anuală de Comunicări științifice a Muzeului Județean Argeș cu tema “Ecosisteme și etnosisteme carpatine. Prezint referatul “Contribuții la istoria pădurii românești”.

- 30-31 mai – Cluj - Simpozion “Făgetele carpatine în semnificația lor bioistorică și ecoprotectivă”. Prezint referatul “Funcțiile protective ale făgetelor carpatine”.

- 2-3 iunie - Căsoaia Arad - Acțiune pionierească: Natura - Prietena noastră. Vorbesc copiilor despre ocrotirea naturii. Este preludiul taberelor de sculptură de la Căsoaia.

- 22-28 iunie-Piatra Neamț - A VI-a Sesiune de Comunicări: “Conservarea Naturii pe Baze Ecologice”. Prezint referatul: “Principii de constituire și de zonare a Parcului Național Ceahlău”. După referate, 6 zile de vizitare a

diferitelor obiective din zonă. Organizare splendidă, ocazie de cunoaștere a iubitorilor naturii.

- 13-15 decembrie - Cluj-Simpozion “Prognoză și Reconstrucție Ecologică”. Prezintă referatul “Concepția unui sistem de Parcuri naționale și naturale în România”.

Diverse alte lucrări:

- Colaborare la Tema 15/1/1977 - “Cercetări Privind Evaluarea Funcțiilor de Protecție ale Pădurilor”. Autori: Bumbu, Ivan, Purcăreanu. Expun metoda mea, cea a efectului ergonomic minim.

- Observații la Proiectul de Normativ pentru Amenajarea Pădurilor de Interes Recreativ, Sanitar și Estetic. Autori: Pătrășcoiu, Giurgiu, Catrina.

- Elaborez norme de timp unificate pentru întocmirea studiilor de cartare peisagistică și sistematizarea turistică a zonelor forestiere.

Publicații:

- Almanah Turistic 1979 - interviu luat de N. Docsănescu: Pădurile de Agreement.

- Ocrotirea Naturii – nr. 2/1979 “Viitorul Parc Național Cheile Nerei-Beușnița” colaborare cu Bănărescu și Nalbant.

- Revista Pădurilor nr. 2/1979 - Îmi apare articolul: “Silvicultura și Parcurile Naționale”. Deși apărut anterior în alte publicații, datele concrete privind suprafața parcurilor naționale este supusă cenzurii din partea lui Enășescu. Apare un tablou fără cifre. Din protagonist al parcurilor naționale, devine un dușman declarat.

- Revista Pădurilor nr. 4/1979 - Îmi apare articolul: “Gospodărirea funcțională a pădurilor, condiție indispensabilă a echilibrului mediului înconjurător”.

- Revista Pădurilor nr. 6/1979 - Îmi apare articolul: “Cu privire la sistemul de amenajare a pădurilor cu funcție recreativă”.

- România Liberă (cotidian) - 6 aprilie 1979 - Articol: “Pădurile și protecția mediului” semnat: Valentin Hossu Longin. Un interviu cu mine.

- Radio Timișoara - 25.05.1979 - Prezintă documentarul: “Parcurile Naționale din Sud-Vestul țării”.

CAMPANIA 1980

Inventar Fond Forestier - ISJ - Jud. Arad - Lucrare începută în 1979, continuă și în lunile ianuarie, februarie, martie, aprilie.

În sfârșit, în luna mai plecăm pe teren. Avem amenajări la O.S. Șoimuș - UP III Certej - 2.640 ha; O.S. Simeria - UP VI Vețel - Leșnic - 3.377 ha. Total = 6.017 ha

Lucrăm întâi unitatea Vețel. Stau la Deva, Vețel și sus la colonia minieră în Țara Pădurenilor lângă Boia Bârzii. În august ne mutăm în Certej. Am copiii cu mine - Codruța, Călin, Cristian și Alin. Cea mai mare parte din timp stăm la cabana Făerag, unde le place grozav copiilor, confortul cabanei, lacul din vecinătate. Apoi ne mutăm în Certej.

În septembrie mai am o mică lucrare - Pășune împădurită Jina. Pășunea e și în Valea Lotrului unde merg doar cu Călin, Codruța și Cristi s-au întors la Timișoara. Un gol alpin splendid. Stăm 3 zile la o stână. Continui lucrările la Certej până în noiembrie.

În toamnă primesc comanda unui studiu - Studiu Privind Plantațiile de Protecție la Amplasamentul C.E.T. Arad. Lucrarea o predau în martie 1981.

Simpozioanele au fost numeroase în acest an:

- 11-12 mai 1980 - Arad - Primăvara arădeană. Prezint referatul "Proiectul Parcului Național al Munților Zarand". Apoi o ieșire frumoasă în județ, care se încheie cu un banchet la Moneasa. Participă și Vali.

- 24-25 mai 1980 - Pitești - Sesiune anuală de referate științifice. Prezint referatul "Necesitatea Conservării Tezaurului de Ecosinteze și Etnosinteze Carpatine".

- 6-7 iunie 1980 - Cluj - masă rotundă Academia Cluj - O deplasare la acumulările de pe Someș. La acumularea Mărișelu țin un referat "Lacuri de baraj, ambianță naturală și construită".

- 11-12 iunie - Cluj-Sesiune de referate ale CMN, "Rezervațiile și Parcurile Naționale în Actualitate și Perspectivă". Țin referatul "Sistemul de parcuri Naționale din România și reprezentativitatea peisajului".

- 30 septembrie - 5 octombrie 1980 - Drobeta Turnu Severin -a VII-a sesiune de comunicări a CMN. Cu tema "Conservarea Naturii pe Baze Ecologice". Prezint referatul "Proiectul de constituire a Parcului Național Valea Cernei". Deplasare la Herculane, Valea Cernei, Cloșani.

- 3 - 5 octombrie 1980 - Băile Herculane - Simpozion “Turismul și Protecția mediului înconjurător în Județul Caraș-Severin”. Prezintă Proiectul de Constituție a Parcului Național Valea Cernei.

Publicații - Ocrotirea Naturii - nr. 2/1980 - “Viitorul Parc Național Semenic-Cheile Carașului”, colaborare cu Bănărescu și Schrott.

CAMPANIA 1981 - STUDII - AMENAJĂRI O. S. GÂRDA, O. S. PECICA

Un an oarecum normal, combinând amenajările cu studiile. Firesc, primele luni lucrăm la redactarea amenajamentelor din anul anterior Simeria și Șoimuș.

Comenzile pentru studii vin deja din ianuarie: (i) Studiu sistemului recreativ din zona înconjurătoare a municipiului Deva; (ii) Spații verzi agrement Gioroc.

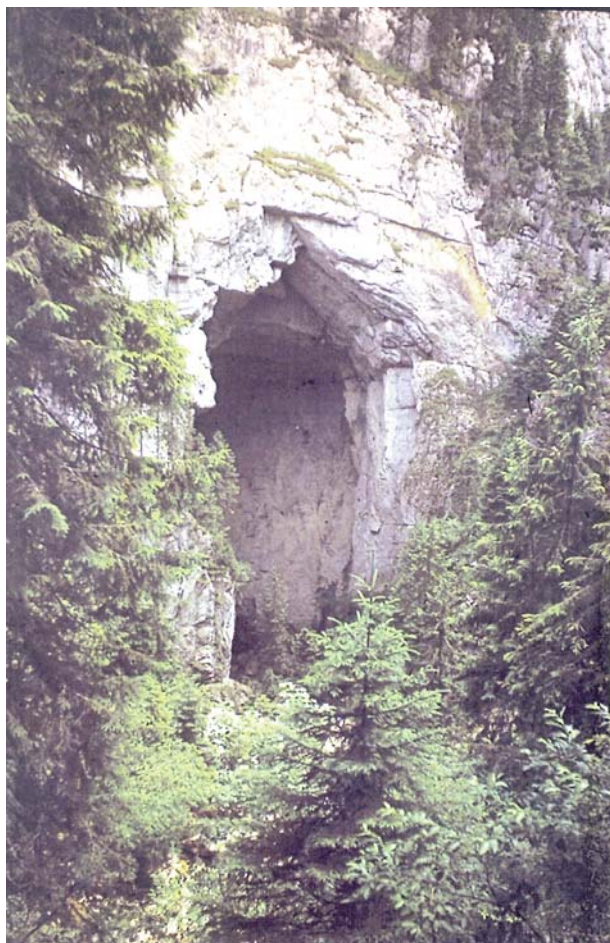
În aprilie începem amenajările – - O.S. Pecica - UP V – Ceala - 1575 ha; UP VI – Vladimirescu - 1125 ha; O.S. Gârda - UP VI - Gârda Seacă - 4.300 ha; - UP VII - Scărișoara - 2.200 ha. Total = 9.200 ha

Îmbinăm lucrările - amenajări cu studii. În aprilie începem cu Pecica, dar o vom termina abia în toamnă. În iulie începem Gârda. Copiii îi iau în august și stăm la pădurarul Pașca, în zona Ocoale. Zona e splendidă. Cristi și Călin nu uită pășunea de la Călineasa. Sunt cu mine și la Pecica. Aici e povestea cu tăunul ce mă înțeapă și era cât p- aici să leșin. Fac și ei o cură de amenajări, ca să câștige ceva bani pentru excursii (Foto 44, Foto 45).

Încheiem campania în noiembrie, jos la Pecica, unde frigul vine mai târziu.

Foto 44 Parcul natural Apuseni - Minunile peșterilor

Foto 45 Parcul natural Apuseni -
Cetatea Ponorului

Alte activități

- 18 - 19 aprilie - Pitești – Sesiune științifică. Prezintă referatul “Proiect de constituire a P. N. Piatra Craiului”

- 26 - 29 mai - Constanța - Conferință de Ecologie “Valorificarea optimă a resurselor naturale”. Prezintă referatul “Sistemul românesc de parcuri naționale și conservarea ecofondului țării noastre”.

- 30 - 31 mai - Arad - Moneasa - “Primăvara arădeană”. Prezintă referatul “Civilizația umană și natura”.

- 4 - 7 iulie – Cluj - Colocviu “Mediul înconjurător și calitatea vieții în zona Munților Apuseni”. Prezintă referatul “Proiectul de constituire a P. N. Munții Apuseni”.

- 11 - 12 decembrie – București – Sesiune științifică “Cercetare științifică în Turismul românesc”. Prezintă referatul “Potențialul turistic al munților României”.

CAMPANIA 1982 STUDII – AMENAJĂRI O.S. GURAHONȚ

Un an mai stabil. Câteva studii, cu probleme noi, în rest amenajări la Gurahonț. Din nou acasă, spre bucuria tuturor, în special a lui Mica.

Ianuarie, februarie, martie – redactare Gârda și Pecica. Din 9 aprilie plecăm la Gurahonț. Ni s-au repartizat unitățile: UP I – Crocna - 1764 ha; UP II - Zimbru - 5.223 ha; UP III - Honțișor - 3.877 ha. Total = 10.864 ha.

Mult, dacă iau în considerare și studiile, dar face. Sunt acasă, sunt păduri pe care le-am amenajat tot eu în urmă cu 10 ani. În iulie, august și septembrie lucrez și cu Călin, Cristi, Dan Ioan, Dașcău, câteva zile și Borlea Ghiță. O vară foarte frumoasă.

În primăvară am primit un mic studiu - „Economia forestieră a județului Arad în etapa 1981-1986”.

În martie un alt studiu “Amenajarea peisagistică a taberei de sculptură Căsoaia”. Truță are grijă de mine. S-a inițiat prima tabără de sculptură.

În mai o altă comandă “Studiu privind refacerea vegetației din zona carierei de șisturi bituminoase de la Anina”. O lucrare nouă, interesantă, intru și în problema reconstrucției ecologice.

În noiembrie am recepțiile la Gurahonț, mai dau o tură la Anina pentru culegere de date și pregătirea stației pilot și apoi mă liniștesc acasă la Timișoara.

Simpozioane.

- 16 - 17 mai - Arad - Simpozion ”Ocrotirea și conservarea patrimoniului natural al Jud. Arad”. Prezintă referatul “Potențialul peisagistic și turistic al zonei Gurahonț”.

- 22 mai - Timișoara - simpozion “Cunoașterea și ocrotirea naturii în SV-ul României”. Prezintă referatul “Propuneri pentru un viitor parc forestier la Gurahonț”.

- 29 - 30 mai - Gurahonț - Ziua pădurii - Prezintă referatul “Peisajul natural al depresiunii Gurahonț - Almaș”.

- 7 noiembrie - Arad - Simpozion “Patrimoniul natural al Jud. Arad”. Prezintă referatul “Căsoaia, o nouă zonă dendrologică a Munților Zărand”.

- 27 noiembrie - Reșița - Simpozion “Protecția mediului și Ocrotirea naturii în Jud. Caraș-Severin”. Prezintă referatul “Probleme legate de împădurirea haldelor și a teraselor, la cariera de șisturi bituminoase Anina”.

CAMPANIA 1983 - STUDII

Din nou un an fără amenajări, doar studii.

În martie primesc primul studiu, continuare a celui început anul anterior - "Refacerea vegetației în zona carierei de șisturi bituminoase de la Anina". Începe să mă pasioneze. Încep lucrările în martie, când trebuie să organizez împăduriri în carieră, cotele 900, 880 și pe haldă. Stau la o familie în Steierdorf. Aduc semințe de pin de la Herculane și puietși pentru speciile de șibliac de la Orșova și cătină albă de pe Valea Prahovei, Comarnic.

Pentru documentare privind biologia cătinei albe, fac o deplasare în vară în Deltă, la Sfântu Gheorghe.

În mai primesc alte două studii: (i) Studiu de sistematizare a zonei verzi din municipiul Reșița; (ii) Studiu de sistematizare a zonei verzi Oraș Herculane.

În iulie am o escapadă în Apuseni, unde am primit un studiu de transformare pășune împădurită a comunei Gârda. Iau cu mine pe Călin și Cristi. Stăm la pădurarul Pașca din Ocoale. Avem activitate din plin pentru toată vara.

Studiul cu etapa II-a Anina îl predau în noiembrie, când am și rezultatele plantației din carieră. Studiile pentru Reșița și Herculane le predau abia în primăvara 1984.

Simpozioane

- 31.03.1983 - București - Simpozion Academia secția Silvicultură - "Conservarea Genofondului și Ecofondului Forestier din Banat prin Rețeaua de Parcuri Naționale și Alte rezervații".

- 22 - 23 mai - Timișoara - Sesiune referate "Propuneri pentru un viitor parc forestier la Gurahonț - Arad".

- 28 mai - Brașov - Întrunire colegială - 25 de ani de la absolvire

- 18 - 19 iunie - Gurahonț - Simpozion "Ocrotirea și conservarea patrimoniului natural". Prezintă referatul "Parcul forestier din Gurahonț".

- 12 decembrie - Timișoara - Simpozion "Probleme actuale privind protecția naturii în SV-ul României". Prezintă referatul "O încercare de reconstrucție ecologică la cariera de șisturi bituminoase de la Anina".

- 17 decembrie - Arad - Simpozion "Ocrotirea și conservarea patrimoniului natural al Județului". Prezintă referatul "Colecțiile dendrologice, valori științifice și culturale".

În cursul anului 1983 coordonez întreținerea și amenajarea Taberei de sculptură de la Căsoaia și particip la lucrările ediției din 1983, cea de-a 5-a ediție a taberei. Vechi și noi cunoștințe, schimburi de idei, atmosferă de șantier intelectual și artistic.

CAMPANIA 1984 STUDII - INVENTAR FOND FORESTIER-AMENAJĂRI PĂȘUNI

Un an cu lucrări multe, complexe, cu multă alergătură, cu evenimente familiale.

Începem anul cu lucrări de Inventar a Fondului Forestier pentru județele Arad, Hunedoara, Caraș-Severin. Concomitent predau lucrările de sistematizare pentru Reșița și Herculane.

În martie primesc comanda pentru o altă etapă la Studiul de refacere a vegetației în cariera de șisturi bituminoase de la Anina. Tot în martie primesc alte două comenzi de la Consiliul Popular Județean Arad: (i) Studiu de sistematizare a pădurilor - parc - Ceala și Vladimirescu; (ii) Studiu de sistematizare și amenajare peisagistică a zonelor stațiunilor Moneasa și Lipova.

Am de lucru toată vara. Încep cu împăduriri la Anina în aprilie și mai, apoi colind pentru culegere de date pentru cele două studii. În iulie primesc de la colegul Cristodor, care coordona lucrările de amenajarea pășunilor, 2.800 ha de amenajare pășuni în ocolul Alba. Sfârșitul lui iulie și începutul lui august sunt cu copiii, Codruța, Călin, Cristi la pășuni în Alba.

În 19 august suntem la Bunești, la nunta lui Călin. Apoi la București, unde predau două studii. La începutul lui octombrie definitivez lucrările la pășunile din Alba. Sunt cu Codruța și Cristi la Iezărul Ighiel, o cabană minunată lângă originalul Iezăr pe calcare, dar nu avem curent electric și nici lămpi cu petrol. Nopti lungi de nu se mai terminau.

În noiembrie colind pe la Anina cu specialistul lumbricolog de la Cluj, Pop, mai vizitez Căsoaia, apoi în decembrie mă liniștesc acasă.

Simpozioane

- 13 aprilie - Cluj - Simpozion "Cercetări ecologice în Parcul Național Retezat". Prezint referatul "Evoluția concepției și a preocupărilor de amenajare a P.N. Retezat".

- 24 - 25 aprilie - Cluj - Simpozion "Reconstrucția ecologică, curente și opinii". Prezint referatul "Pledoarie pentru reconsiderarea Quercineelor".

- 20 mai - Arad - Moneasa - Sesiune științifică "Ocrotirea și conservarea mediului carstic".

- 18 mai – Cluj - Simpozion “Diversitate ecologică și istorie a spațiului biogeografic Carpato-Pontic-Danubian”. Prezintă referatul “Valoarea peisagistică a pădurii românești”.

- 2 - 4 iunie – Arad - A IX-a Consfătuire științifică “Conservarea naturii pe baze ecologice”.

- 17 august - Reșița - Simpozion “Lacurile de baraj, ambianță naturală și construită”.

- 25 - 27 septembrie - Sibiu - A II-a Conferință de Ecologie. Prezintă referatul “Impactul turistic asupra ecosistemelor forestiere naturale din zonele ocrotite și măsuri de conservare, în etajul făgetelor”.

- 26 noiembrie - Timișoara - Simpozion “Orientări și imperative în ocrotirea naturii din Banat”. Prezintă referatul “Considerații privind valoarea peisajului din Banat”.

- 28 noiembrie - Cluj - Simpozion “Pădure - ambianță - sănătate”.

- 8 - 9 decembrie - Arad - Simpozion “Ocrotirea și conservarea patrimoniului natural al județului Arad”. Prezintă referatul “Propuneri de sistematizare și amenajare a peisajului stațiunii Moneasa”.

- 14-15 decembrie – București - Simpozion “Perfecționarea activităților turistice din stațiunile balneoclimaterice”.

CAMPANIA 1985 STUDII - INVENTAR FOND FORESTIER-AMENAJĂRI PĂȘUNI - VIZITĂ AMERICA

Începem anul cu lucrări de Inventar al fondului forestier și cu redactarea pășunilor din ocolul Alba.

Încă din decembrie 1984 am primit comanda pentru “Studiu de sistematizare și amenajare a parcului Stațiunii Călacea”. Culeg date de teren și fac proiectul în lunile aprilie și mai. Paralel fac împăduriri în acest parc. Studiul îl voi preda abia în noiembrie.

În luna mai primesc comanda pentru o altă etapă a studiului de la Anina, la care lucrez intens în iunie și iulie. Mai primesc apoi câteva pășuni în ocoalele Brad și Ilia. Încep lucrările la ele în iulie și le voi continua în septembrie, octombrie.

August și începutul lui septembrie este marea șansă a vieții mele – Vizita în Canada și Statele Unite, ca participant la simpozionul Parcurilor Naționale, ediția XIX-a. Invitația și costul total al participării s-a făcut cu concursul prietenilor din America, familia Rosen.

Jurnalul cu impresiile culese sunt incluse într-un capitol special “Prin Parcurile Naționale ale Americii de Nord”.

Închei anul din nou pe meleagurile noastre, rumegând imaginile și impresiile culese timp de 6 săptămâni pe meleaguri străine. Visez sau sunt treaz?

Simpozioane - Fără simpozioane în acest an. Am participat însă la unul mare de tot în America de Nord.

CAMPANIA 1986 - STUDII

Începem anul plătind “nota de plată” pentru escapada în America.

Enigme, care vor rămâne enigme.

În timpul vizitei mele în America de anul trecut, Vali a primit mai multe vizite de la telefoniști, care mereu invocau proteste în legătură cu nefuncționalitatea telefonului nostru. Fie că voiau să monteze ceva dispozitive de ascultare, fie că voiau să cunoască împărțirea și funcționarea casei noastre. Fără îndoială că în acea perioadă a început și ascultarea telefonului nostru.

La sfârșitul lui ianuarie 1986, era o vreme călduroasă, cu nopți călduțe.

În noaptea acelei zile dramatice, pe la orele 3 noaptea, am coborât la toaletă și eu și Vali. Întâi eu. Ajungând în living, am simțit un aer rece și am văzut ghivecele cu flori de sub trepte date la o parte.

- Ai mutat tu florile de sub scară ?

- Vali răspunde: Nu.

Am avut un prim șoc. Am înaintat spre baie. În dreptul sufrageriei am văzut un geam deschis la sufragerie. I-am strigat lui Vali - Măi, au fost hoții. Am intrat în sufragerie, am aprins lumina și am înaintat spre geam. După servanță am văzut un individ ce se pitea. Mi s-a făcut negru în fața ochilor. I-am strigat: Ce cauți mă aici, și m-am repezit la el și cu marginea palmei l-am lovit la gât. În momentul următor mi s-a rupt filmul. Cred că m-au lovit ceilalți ce se ascuseseră în sufragerie, cu ceva în cap. După câteva secunde am mai avut un moment de conștiență. Nu eram căzut, am văzut alți doi ce fugeau prin sufragerie iar în fața mea un tip înalt, brunet, uscățiv. Mai rețin doar că i-am dat un pumn puternic în figură. Apoi nu mai rețin altceva până în momentul când m-au împins în jumătatea de ușă ce era închisă, am intrat în geam, l-am spart, sticla m-a tăiat puternic la fesă, iar ei fugeau. În tot acest timp un individ a tras-o pe Vali, care venise din baie să vadă ce se întâmplă, a dus-o la o canapea, a întins-o și încerca s-o strângă de gât.

Nu rețin deloc cât timp a durat întreaga încăierare. Oricum, nu prea mult. Timp în care nu m-au doborât, decât când m-au împins în ușă. Ei toți au fugit. Au ieșit pe geamul de la bucătărie pe care îl lăsaseră deschis. Ușa din spate avea un foraiiber pe care nu l-au dibuit. Ultimul, probabil cel ce o maltrata pe Vali s-a zăpăcit, nu a fugit prin bucătărie și a încercat să iasă pe gemulețul de sub scări, pe unde intraseră. Fiind dificilă ieșirea, din cauza grilajului pe care doar îl îndepărtaseră puțin, a întârziat puțin cu fuga.

Eu mi-am revenit, m-am sculat și am fugit după el. Cu mâinile goale, am vrut să-l rețin. M-a împins, apoi a fugit și el prin bucătărie. Sângele îmi curgea șuvoi din fesă.

Apoi liniște. Ne-am recules, Vali își revenise și ea puțin, am urcat la etaj, am deschis geamul și am început să strig: hoții, hoții, săriți. După câteva minute vecinul a venit în stradă la poartă. M-am dus și i-am deschis, apoi am revenit în casă. Ne revenise curajul. Primul lucru, am luat telefonul să anunț poliția. Era mort. Tăiaseră firul din stradă de la stâlp. De aici presupunerea că banda era în legătură cu cei de la telefoane, care cunoșteau toată structura casei.

Vecinul s-a dus acasă la el și a anunțat poliția. Au venit cam în jumătate de oră. Ne-au interogat, apoi au început investigațiile. Ne reveniserăm doar parțial din șoc. Vali avea dureri la gât și câteva degete zdrobite. Eu am reușit să opresc sângerarea. Cu mașina poliției ne-au dus la spital la urgență, unde am fost pansați. Vali reține că acolo era un individ suspect, care asculta tot ce vorbeam, cum relatam întâmplarea.

Ne-au adus acasă. Milițienii aproape terminaseră investigațiile. Au amprentat casa. Au găsit în sufragerie lângă geam, pe un fotoliu, un “lunciac” pe care îl uitaseră, fiind probabil și ei șocați de surprinderea pe care nu o prevăzuseră. Dacă-l foloseau, m-ar fi nenorocit. A fost șansa mea.

Pe masă era un pachet mare de cafea pe care îl adusesem din America. Erau probabil la începutul operațiunii. Căutau probabil “lucruri grozave” pe care le-aș fi adus din America. Încă o presupunere că erau informați de la telefoniști. Și astăzi am convingerea că toată acțiunea a fost în legătură cu securitatea, care probabil aveau echipe acoperite care dădeau “lecții” sub patronajul lor. Mi-a întărit convingerea aceasta și atitudinea milițianului sectorist care în timpul anchetei dădea impresia că îi cunoaște pe făptași.

Se făcea ziuă când am fost duși la miliție pentru a da declarații. Toți acolo se mirau de starea în care eram.

Apoi, totul a intrat în liniște și tăcere. Codruța a venit de la Arad, Călin de la Brașov. Ne-am refăcut moral. Simțeam că avem pe cineva în clipe grele.

Ne-am baricadat casa. Cu grilaje serioase, cu bare la uși. Senzație mare la birou. Apoi, viața și-a reluat cursul normal.

După doi ani au fost prinși. Trei din ei erau boxeri amatori. Unul a fost prins la graniță și i s-au identificat amprente. Au luat între 2-4 ani de închisoare. Tare aș vrea să discut cu unul din ei, să aflu adevărul.

Comenzile de studii au început să curgă.

- Studiu privind protecția mediului înconjurător la I.M. Moldova Nouă.
- Refacera vegetației în zona carierei de șisturi Anina (Etapa IV-a).

- Studiu privind împădurirea haldelor la I.M. Anina.

- Studiu de amenajare perdea de protecție la stația de supraturare – Politehnica Timișoara.

Studiile ne-au acoperit întregul an. Morcov, directorul nostru, ne-a scutit de lucrări de amenajări, în ciuda nădufului lui Smejkal, care nu ne mai avea în mână.

Simpozioane

- 2 aprilie – Arad-Simpozion ”Pădurea și protecția mediului înconjurător”. Prezintă referatul “Pădurea, loc de agrement și factor important în protecția mediului înconjurător”.

- 20 mai - Caransebeș - Simpozion “Contribuții la promovarea progresului tehnic în silvicultura din SV-ul țării”. Prezintă referatul “Soluții adoptate în amenajarea pădurilor cu funcționalitate complexă în SV-ul țării”.

- 4-7 iunie – Arad - A III-a Conferință de Ecologie. Prezintă referatul “Locul pădurii în conștiința ecologică a lumii”.

- 25-26 octombrie - Gurahonț - Prima întâlnire a fiilor satelor comunei Gurahonț.

- 17 noiembrie – Reșița - “Ocrotirea naturii – imperativ al lumii contemporane”. Prezintă referatul “Probleme de reconstrucție ecologică în cariera de șisturi bituminoase Anina”.

- 29-30 noiembrie-Arad - “Ocrotirea și conservarea naturii pe baze ecologice”. Prezintă referatul “Considerații privind patrimoniul peisagistic al județului Arad”.

CAMPANIA 1987 - STUDII

Am încheiat problema parcurilor naționale. A rămas la dospit.

Am terminat, de asemenea, problema pădurilor de agrement. Am epuizat orașele din apropiere. Am emis idei, soluții, care, desigur, rămân doar în scripte, neaplicate.

Actuale sunt acum problemele legate de reconstrucția ecologică, impuse de necesitatea tot mai acută de protecția mediului. Fiind cunoscut cu realizări în domeniu, comenzile curg.

- Proiect de redare în circuit productiv a conductei de alimentare cu gaz a C.T.E. Anina. Comandat încă din 1986. Centrala de la Anina nu poate porni pentru că aprovizionarea cu păcură din gara CFR Anina a dat “chics”. În regim de urgență, Ceaușescu cere o conductă de gaz de la Reșița. S-a realizat în câteva luni, centrala a dat curent câteva luni, apoi a înțepenit din alte cauze. Două bugete anuale ale țării înmormântate, cca 20 miliarde de dolari. O mare aventură economică a genialului.

- Refacerea vegetației în zona carierei de șisturi bituminoase de la Anina, etapa a V-a și ultima. Concluzii finale. Se poate, dar costă. Oricum, a rămas cel mai elocvent exemplu realizat în acest domeniu.

- Împădurire halde la I.M. Peșteana

- Împădurire iazuri la I.M. Moldova Nouă.

- Redare în circuit silvic a haldelor de la I.M. Lupoia.

- Redare în circuit silvic a haldelor de la I.M. Motru.

- Studiu privind protecția mediului la I.M. Moldova Nouă. În cadrul acestui studiu fac experimentări, cu împăduriri, pe mai multe halde de steril și iazuri de decantare. Concluzii foarte interesante.

- Studiu privind stabilirea tehnologiei pentru protecția mediului înconjurător la iazurile de decantare. Studiu cerut de Centrala Minereurilor Deva.

- Împădurirea haldelor la cariera minei Aghireș - Cluj.

Pentru toate aceste studii am colindat în această vară mai mult ca oricând.

Paralel cu aceste studii, Ministerul Silviculturii, prin dr. Milescu, îmi comandă un studiu “Studiu privind gospodărirea și administrarea Parcului Național Retezat”. Într-o problemă adormită, Milescu, cel care a comandat studiul, presimte pulsul anilor ce vor urma.

Studiul elaborat, amplu, bine documentat, îl susțin în decembrie. Este primit bine, dar deocamdată rămâne tot o “poezie”.

Activitatea științifică în țară, sub forma simpozioanelor, se reduce sensibil. Fie că oamenii au obosit de atâtea vorbe în gol, fie se presimt vremuri noi.

În 21 iunie, ICAS Timișoara organizează un simpozion “Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător”. Modest organizat, dar totuși cu referate interesante. Mai mult localnici. Am participat, am ascultat, nu am vorbit.

- 31 octombrie - Arad - Ineu - Sebiș –Gurahonț. - “Ocrotirea și conservarea naturii în județul Arad”. Cuplul Ardeleanu-Truță nu se lasă. Continuă să organizeze simpozioane. Prezintă referatul “Perspective la Căsoaia”.

Se încheie încă un an greu.

CAMPANIA 1988 - STUDII

Am și uitat de amenajări. Lucrez doar studii. Morcov, directorul, s-a pensionat de un an și ne coordonează în continuare ing. Tomoiagă de la Caransebeș.

Primesc în lucru suficiente studii.

- Redare în circuit forestier a suprafeței Nod Presiune Gâlceag.
- Redare în fond forestier a suprafețelor - Pârâul Varului și Pârâul Tatomir.
- Studiu privind protecția mediului înconjurător prin lucrări de împăduriri la iazurile de decantare I.M. Deva.
- Studiu privind stabilirea tehnologiei pentru refertilizarea haldelor de steril, eliberate de sarcini tehnologice la unitățile din cadrul I.M. Deva.
- Redare în circuitul silvic a terenurilor de la Combinatul Minier Motru - Halda Meriș II - Județul Gorj – I.M. Motru.

Un singur simpozion în acest an

- 25-27 mai - Băile Herculane - “Conservarea naturii pe baze ecologice”. Prezintă referatul “Probleme legate de reconstrucția ecologică în zona Anina”.

CAMPANIA 1989 - STUDII

Puzderie de studii în domeniul reconstrucției ecologice.

- Redare în circuit silvic a terenurilor de la C.M. Motru – Halda Meriș II.
  - Redare în circuit silvic a terenurilor de la C.M. Motru - Halda Mănăstirii I.
  - Idem - Halda Mănăstirii II.
  - Recuperare terenuri silvice pentru acumularea Valea Preotesei - Jud. Sălaj.
  - Redare în circuit silvic a haldei Peșteana S.
  - Idem – Halda Peșteana N.
  - Împăduriri: 1 ha - Iazul Zam; 1 ha - Iazul Valea Devei; 1 ha - Iazul Sasca; 1 ha - Iazul Gura Roșiei.
  - Redare în fond forestier a suprafeței de 49 ha pentru UHE - Gâlceag și Săsciori.
  - Redare în circuit silvic a haldelor Meriș II, Mănăstirii I, Mănăstirii II, Peșteana S, Peșteana N.
  - Studiu privind posibilitatea de împădurire a iazului Valea Podului – I.M. Hunedoara.
  - Cercetări asupra implicațiilor geografice și ecologice ale exploatării în carieră a șisturilor bituminoase asupra mediului înconjurător, tipărituri, fotografii, filme științifice - Beneficiar IMESBA.
  - Jud. Alba - Studiu privind necesitatea și posibilitatea împăduririi traseului canalului de gaze de la I.M.M.N. Zlatna.
  - Amenajări teren în vederea împăduririi a 43 ha suprafață alunecată, situată pe teritoriul comunei Roșia de Secaș.
- Un alt an cu muncă răzbită, cu multă alergătură, cu noi peisaje.
- Activitate științifică săracă. Lumea presimte ceva.
- 21 - 22 ianuarie, Lipova - “Strategii și perspective în ocrotirea și conservarea naturii în Jud. Arad”. Prezintă diapozitive din parcurile naționale din America.
  - 25 - 27 mai, Timișoara - “Zilele Academiei Timișene”. Prezintă referatul “Probleme de reconstrucție ecologică în Banat”.
- Apoi, la sfârșitul lui decembrie, a venit Revoluția, marea schimbare. Va fi într-adevăr o mare schimbare?
- Am încheiat un lung capitol din viață. În 1990 m-am pensionat.

JURNAL DE CĂLĂTORIE CANADA – STATELE UNITE

4 august – 17 septembrie 1985

4 august 1985 - Ziua cea mai lungă

Ora 8.00 - Aveam cu mine emoția, firească și plăcută, care te înfioară și te face să simți aroma ineditului și ... sacoșa de mână cu bagajul de avion. Câteva cărți, câteva mici cadouri, două borcane cu gem de caise pentru amicii mei și ... trei “bombe” cu exploziv de prună de Criș, mărgelat, culoarea apropiată de cea a chihlimbarului. Eram de fapt un infractor, naiv, necunoscător a regulilor și rigorilor vamale, care-mi închipuiam că voi străbate așa o jumătate din globul pământesc.

M-am îmbrățișat cu bunii mei prieteni care m-au adus la aeroport și la care am stat ultimele zile de pregătire a călătoriei, familia Țenea. Sub privirea curioasă a lor am trecut prin “purificarea” vameșilor, am scăpat, cu o reală îngrijorare, pentru cele două valize mari, grele și neîncuiate, uitasem dimineța cheile. Apoi, după ștampila grănicerului, m-am trezit parcă într-o altă lume. O enclavă a occidentului. Un preludiu la ceea ce mă aștepta.

Otopeni, sala de plecare. E totuși posibil? Incertitudinea ce m-a însoțit până în ultimele zile s-a topit și ea atât de repede în lumina acestei săli mari, desfășurată pe două nivele și deschisă prin peretele de sticlă spre pistele lungi, spre zările lumii? Trăiesc oare amețeala trecerii de la vis la realitate, sau de la o realitate ce își pierde consistența în fulgurarea unui vis ce începe?

Cu un gest reflex parcă, cu acea nevoie de a te sprijini de o certitudine când te învăluie amețeala, urc la bar, servesc o citronadă și portocaliul feței de masă, la care m-am așezat, îmi aduce treptat liniștea, calmul.

Soarele, portocaliu și el, se înalță, promițând o zi caldă și frumoasă.

S-a anunțat sosirea unui avion din nordul Africii.

Se anunță plecarea unui avion la Roma.

Se anunță apoi că avionul București – Londra, cu care trebuia să plec, suferă o întârziere, datorită unor legături pe care le așteaptă.

Cobor în sala de jos. Lume multă, băncile aproape toate ocupate. Găsesc totuși un loc și mă așez. Lângă mine, aproape de geam, o pereche de tineri îmbrăcați lejer, blugi, maieuri pictate, scrise, dorm liniștiți pe jos, pe o folie de plastic spongios, cu ranițele la cap.

O fetișcană de vreo 18 ani, drăguță, își plimbă provocator originalitatea panc, o jumătate din cap tunsă zero, cealaltă cu părul involburat, încâlcit în zlocuri zburlete, cu o pelerină terminată în colțuri neregulate de sub care fulgeră din

când în când, provocător, frăgezimea unui mini-mini jup.

Mulți oameni în vârstă. Majoritatea albi.

În rumoarea sălii, aud la un moment dat grai românesc. Întorc capul. Câțiva tineri, supli, veseli. Trec mai aproape și-i întreb unde călătoresc. Sunt marinari pe un pescador în Atlantic, în emisfera sudică. Se întorc la datorie, după concediul petrecut acasă.

Aterizează un alt avion. Sala se aglomerează cu cei sosiți, mulți din ei se înșiră la casa de bilete.

Ora 9.15 - În sfârșit, zborul București-Londra își cheamă pasagerii. Mă înfioară din nou o ușoară emoție. Coborâm, urcăm în autobuze, coborâm, urcăm în avion. Un Tupolev - 154 - bimotor-reactor. Urc printre primii, locurile sunt la alegere, iau un loc pe stânga, la hublou, cu bună vizibilitate.

Ora 9.30 - Decolăm. Urcăm rapid și până facem întoarcerea dinspre Est spre Vest, aproape am atins altitudinea de croazieră, 7.000 m. Am lângă mine și în spate o familie de turci. Discută mult între ei. Stau tot timpul la hublou și privesc. Lanurile, satele, petecele de pădure din câmpia Munteniei.

Ora 9.50 - Survolăm Curtea de Argeș. Trecem peste Topolog, înainte se vede defileul Oltului. Între ele, unduirea dealurilor subcarpatice, unde identific clar, ca și altă dată, căsuța de pe culme a socrilor mei, cu pâlcul de fagi ce o protejează. Ce-or fi făcând în clipa asta? Trăiesc parcă un sentiment aparte. Simt că mă rup, pentru o perioadă de timp, de locurile astea dragi și încerc o ușoară tristețe.

Valea Oltului, Brezoi, Obârșia Lotrului, Valea Sebeșului cu marele lac de la Oașa, Vârful lui Pătru, Valea Grădiștei, Valea Streiului, Călan ... atâtea locuri colindate de mine cu piciorul, cu mașina. Recunosc detalii, cantoane silvice, poieni mari, sate. Refac mintal filmul celor 27 de ani de colind prin munți, pentru a le cunoaște tainițele și tainele, pentru a asigura pădurilor un echilibru în continuitate. Îmi vine în minte întregul lanț de parcuri naționale înșirate în lungul Carpaților, pe care le-am proiectat și le visez aieva, înființate, perle ale mândriei noastre și ale grijei pentru conservarea naturii. Respect pentru posteritate. Aceste visuri stau undeva la baza visului nesperat pe care îl încep astăzi.

Ora 10.20 - Ne apropiem de Arad. Departe spre Sud se vede Timișoara, peste vălurarea colinară a dealurilor Lipovei. Disting bine orașul. Undeva acolo ... în această duminică de august însorită ... în micuțul părculeț din fața casei, cu molizi, mesteceni, cu un lăcușor și o căbănuță, un alt vis care a prins viață ... cineva scrutează azuriul cerului și se gândește la mine. Simt parcă vibrarea gândului și mă înfioară amestecul de bucurie, de neliniște, de singurătate, de mân-

drie și tristețe a lui Vali. Mă mustră ochii tăi în lacrimi, dar simt parcă în spatele lor și tăria acceptului, ființa ta de bărbăție. Mă mint oare, sau așa e?

Rămâi cu bine draga mea. Șase săptămâni ne vom reîntâlni poate în vibrațiile sonore ale telefonului, unde electrice curbând o jumătate din acest pământ al nostru, dar ne vom reîntâlni sigur în gândurile noastre, vibrații spirituale, enigmă și certitudine totuși în ființarea noastră.

Ora 10.40 - Timișoara s-a pierdut undeva în siniliul depărtării, lăsându-mi o crispă sufletească, un amestec de bucurie, inspirat de zările în care zbor ireal spre depărtări necunoscute și de tristețe, legătura cu pământul drag, al meu, cu tot ce are el.

Am trecut granița. Parcă pentru a mă face să continui trăirea mea, un plafon dens de nori acoperă tot josul. Mi-a rămas albastrul cerului și soarele acela luminos, luminos.

Ora 11.00 - Ni se servește masa. Mănânc mecanic, nu știu ce. Sunt prea năpădit de sentimente de mare intensitate, ca să dau importanță acestui act obligatoriu. Am în mine tremurarea acelor dimineți din copilăria mea, înainte de începerea unor excursii. Sentimentul acela al zărilor care ți se dezvăluie ochilor, dar nu numai ochilor ci tuturor simțurilor, scaldându-te parcă în lumina unor miracole. Și sus, soarele strălucește fără nici o opreliște, luminând, poleind, marea întinsă și vălurată de nori.

Ora 11.40 - Plafonul de nori se sparge. Prin goluri, apare imaginea aceluia peisaj de o frumusețe aparte, a Elveției. Un mozaic neuniform, mereu altul, de câmpuri verzi, de păduri, de mici așezări, de lacuri. Un lac mare, întins, un albastru adânc ca și cel al cerului, plin de ambarcațiuni. Coborâm. Norii au rămas ca niște crâmpie de vată învălătucită, ici și colo, scaldându-se în lumină, printre care plutim, ușor tremurat.

Ora 11.55 - Aterizăm pe aeroportul din Zurich. Escala este de aproape o jumătate de oră. Ne așteaptă angajata TAROM-ului. Cochetă, drăguță, amabilă, răspunde delicat și prompt la întrebări. Ea, stewardezele, piloții ... și pasărea măiastră ce se odihnește pe pistă, printre alte zeci de avioane, e atât de puțin ce mi-a mai rămas din "totul" țării mele. Mă înfioară parcă un sentiment de înstrăinare. Nu, nu e adevărat. E un amestec de sentimente care după numai patru ore mi-au dat o ușoară amețală.

Ne imbarcăm într-un autobuz, care ne duce în holul aeroportului. Un răgaz de 15 minute prin magazinele încărcate de cadouri, de dulciuri, de reviste, de bijuterii, brichete, țigări și atâtea altele. Ambalajele, curățenia, ordinea, îți iau ochii.

Revenim tot cu autobuzul la avion și ne imbarcăm. Au rămas multe locuri goale, printre care și cele de lângă mine.

Ora 12.25 - Șueratul acela ascuțit, metalic, al motoarelor cu reacție, rulajul pe pistă, zvâcnitul în înălțime, apoi norii, plafonul de nori care se închide iar ca un făcut și doar soarele cățarat sus de tot, în miez de zi, după care alergăm.

Trecem peste un colț al Germaniei, apoi în Franța, fără însă a vedea nimic jos. Intuiesc harta. Mă cuprinde o ușoară oboseală. Ațipesc, în șuieratul discret al motoarelor și în stabilitatea de necrezut a unui zbor de rutină.

Ora 13.20 - Mă trezesc odihnit. Întinsul de nori e același, mă împiedică să văd peisajul Franței. Suntem undeva spre Nordul Franței.

Se servește din nou o mică gustare, apoi dulciuri și răcoritoare.

Îmi apare în minte filmul ultimelor trei zile înainte de plecare, în București. Alergătura pentru vize. Apoi, episodul de neînțeleles pentru mine de la TAROM. Aveam biletul anunțat prin telex de către AIR CANADA. Funcționarele noastre găsiseră însă că nu e bine calculat costul și le părea grozav că va pierde compania care încheiase tranzacția AIR CANADA. Schimb de telexuri. Răspunsul venea același, calculul este bun. A trecut așa joi, vineri, în acest duel de competență sau incompetență, prin telex. Trebuia să plec duminică. Sâmbătă dimineața se aștepta încă un telex, al patrulea, răspuns la sesizarea frumoaselor noastre. În sfârșit, la amiază sosește, acest telex precizând detalii de calculul biletului. Mă mir cum a recunoscut fetița aceea, că într-adevăr contractantul a avut dreptate, era vorba de un alt catalog de calcul pe care ele îl aveau undeva la arhivă.

Necazul era însă acum altul. De câteva zile se schimbase cursul dolarului și trebuia operată o ajustare și plătită o diferență. În lei, norocul meu. Dar de ce pentru întreg biletul, când TAROM-ul participa în această afacere doar cu cca 25 % din totalul serviciului? Nu am reușit să înțeleg, iar funcționara nu a reușit și nici nu s-a străduit să-mi explice, cu toate insistențele mele.

- *Doriți biletul sau nu?*

Cum să nu-l doresc, când era ora 16, sâmbătă în 3 august iar eu urma să plec a doua zi la ora 8. Mi-a tăiat amabilă și învingătoare chitanța și ne-am despărțit zâmbind. Învingător eram și eu în felul meu.

Și iată ... aici de-asupra norilor, la mii de kilometri depărtare, mi-am amintit de frumoasa noastră funcționară, care a încasat un plus de bani pe seama canadienilor.

Ora 14.00 - Se anunță apropierea Londrei. Coborâm. Ne apropiem de plafonul de nori care aici se sparge. Cerul se înceteșează, jos plouă.

Zărim cartiere ale Londrei. Pe alocuri, străzi întregi cu construcții de o uniformitate obsedantă. Apoi Tamisa, apoi opacul norilor prin care coborâm, apoi aeroportul, cu o bună aterizare. Rulăm pe pistă și pe aeroport kilometri buni. Prin fața hubloului defilează nesfârșite clădiri, zeci de avioane de toate tipurile,

de toate națiile. Plouă mărunț și des.

Ne găsim în sfârșit locul, la una din porțile de acces ale aeroportului. Motoarele se opresc cu un țiuit obosit parcă. Observ cum se apropie de avion un culoar rulant, la încheieturi cu pliuri ca burduful unui aparat de fotografiat vechi.

Îeșim. Îmi iau rămas bun de la stewardese, mă uit lung după avion, ca după ultimul însemn al țării mele. Mă simt cu adevărat singur, într-o lume cu totul străină, la un început de aventură pe o jumătate din globul nostru, cu o limbă pe care o cunosc mai puțin decât suficient.

Un funcționar care ne întâmpină îmi spune că pentru Air Canada să merg la Terminalul 3. Prima nedumerire: ce este acest terminal? Cu toată nedumerirea înainte curajos pe coridoarele lungi, nesfârșite, ale aeroportului. Spații limitate, cu bănci, sunt așa numitele săli de așteptare corespunzătoare fiecărei "porți" de intrare sau ieșire spre avioane. Mereu indicatoare spre terminalele 2, 3, spre diverse porți, spre zările lumii.

În sfârșit, la capătul unui labirint parcă, indicatorul terminalului 3 mă scoate undeva afară, în afara clădirii. Nedumerire. Cu ce am păcătuit?

Până să găsesc pe cineva să mă lămuresc, sosește un autobuz pe care scrie Terminalul 3. Respir ușurat după urcare. După câteva minute, apreciat 1-2 km, coborâm la terminal. Acum e clar: aceste terminale sunt corpuri diferite ale aeroportului.

Scările rulante mă urcă în imensul hol al terminalului, unde mă opresc întâi la intrare și mă frec la ochi. Un veritabil "Turn Babel". Ghișeele unor agenții de voiaj, locuri de așteptare cu bănci, nișe cu aparate telefonice, numeroase ecrane de indicare electronică a zborurilor și ... lume multă, multă, colorată, forfotă, înghesuială.

Ora 14.30 - Ora mea, cu care venisem din țară, singurul lucru care mai e al meu și numai al meu. Renunț și la această ultimă legătură cu țara și-mi potrivesc ceasul după ora Greenwich.

Ora 12.30 - Zăresc forma plină și echilibrată a frunzei de paltin din drapelul canadian. Agenția Air Canada are aici trei funcționare. Aștept la una din ele. În 5 minute, persoana din fața mea își rezolvă problemele. Îmi vine rândul, o simt după zâmbetul amabil al funcționarei. O tânără, poate 25 de ani, drăguță, calmă, deosebit de amabilă.

Îi prezint biletul eliberat de București, pentru relația Edmonton. Cu un alt zâmbet, ușor voalat de o stăpânită neliniște îmi spune că e un mic necaz: avionul meu nu a plecat nici acum din Edmonton și deci are o întârziere de cca 8 ore. Urmărește atent reacția mea, care, bineînțeles, nu a fost o explozie de entuziasm, mai ales că știam că în urmă cu câteva zile un avion Air Canada s-a prăbușit în

Atlantic. Ghicindu-mi neliniștea, îmi spune că nu e cazul să fiu speriat, agenția îmi oferă un loc la un hotel în Londra până la sosirea avionului. Gândul că o să pot vedea măcar în fugă Londra, obiectiv neplanificat, îmi readuce calmul. Acceptul meu se transformă imediat într-o comandă operată pe claviatura calculatorului din fața ei. După nici un minut, răspunsul îi apare pe ecran, locul rezervat pentru mine la hotel.

- *Duduie, dar ... eu nu am viză pe pașaport pentru Anglia, îmi aduc eu aminte.*

- *Da, e o problemă.*

Din nou apelează la calculator pentru a cere o relație, probabil de la șeful ei. Cu aceeași rapiditate, răspunsul vine clar: îmi va da un însoțitor care mă va conduce la hotel și va explica situația.

Bun. Nu e prea bun, pentru că între timp, pe ecran îi apare o altă variantă, pentru a o analiza cu mine. Peste cca o oră pleacă un avion la Vancouver, după care la o altă oră pot lua o legătură spre Edmonton, totul soldându-se cu o întârziere de cca trei ore. Soluția este îmbietoare, dar diferența de cca 1.600 km. în plus înseamnă și bani în plus. La nedumerirea mea funcționara îmi răspunde cu un alt zâmbet, aproape părintesc:

- *Dar cum vă puteți gândi la așa ceva, asta e problema noastră, a firmei, pe D-stră nu vă costă nimic.*

Rămân destul de consternat de grija firmei pentru a-și mulțumi clienții, chiar cu prețul unor costuri suplimentare pentru ei. Unde ești frumoasa mea de la Tarom, să auzi, tu care nu ți-ai stăpânit neliniștea că Agenția Air Canada nu și-a calculat bine costul întregului bilet. Acceptul meu este din nou depus, cu un dans al degetelor pe claviatura delicată a monitorului. Au urmat cca cinci minute de așteptare, timp în care funcționara a avut grijă de a se întreține cu mine. Aflu că este poloneză, stabilită de mult la Londra. Vorbește bine franceza, ceea ce m-a făcut să trec ușor peste dificultatea primului contact uman din drumul ce mă așteaptă.

În sfârșit, a venit răspunsul. S-a luat legătura cu agenția din Vancouver și mi s-a reținut un loc la zborul spre Edmonton. În mai puțin de un minut, apoi, mi s-a înmănat biletul completat de calculator.

Bine că mi-am adus aminte. Dar ce se întâmplă cu bagajele mele, depuse la București. Ah, da. Din nou se apelează la calculator, se ia legătura cu depozitul de bagaje și tot în câteva minute vine răspunsul că au fost găsite și că s-a dat dispoziția de a fi trecute în cursa de Vancouver.

Practic, a durat cam 20 de minute rezolvarea acestui caz destul de complicat. Conving că toate lucrurile sunt în ordine, îmi iau rămas bun de la amabila funcționară și plec în recunoașterea imensului hol al terminalului 3. Este ora 13.00, cursa pleacă la 13.45, așa că am timp pentru o recunoaștere.

Mi-am recâştigat încrederea, m-am regăsit, cred că am depăşit un moment critic. Holul imens în care se află agenţiile de voiaj continuă cu alte holuri pline de dotări necesare călătorilor: telefoane automate, un magazin general cu toate produsele de curentă necesitate, de la alimente la aparatură electronică, birouri de schimb valutar, bufete, cafenele, chioşcuri cu dulciuri şi răcoritoare. Şi peste tot, la 10-20 m, ecrane cu indicarea curselor de avion ce pleacă şi vin. Peste tot înţesat de lume, de toate culorile, cu tot felul de îmbrăcăminte tradiţională, sau clasică.

Foiala asta de lume, vestimentaţia împestriţată, varietatea pigmentaţiei şi a comportamentului uman în această ucidere a timpului, în aşteptare, mă oboseşte. Mai am 20 de minute până la plecarea avionului. Părăsesc “babilonul” şi mă îndrept spre poarta de unde voi pleca. O găsesc uşor, indicatoarele sunt din abundenţă. Iau loc pe un scaun şi aştept. Nu mult. Se anunţă îmbarcarea. Sunt chemate întâi mamele cu copii mici şi bătrânii. Apoi încep a fi strigate numerele de rânduri de scaune, începând din coada avionului. La rândul meu intru şi neatent la toate înscrisurile de pe bilet, îmi aleg un loc la hublou. După abia un minut steardeza, urmată de o bătrânică, mă scoală şi mă dirijează pe locul meu. Un loc în marginea celor 5 locuri centrale. Învăţ că biletele au locuri. Regret că nu sunt la hublou, dar mă resemnez. Sunt totuşi lângă culoar.

Avionul este un Locked, cu o capacitate de 260 de locuri, toţi într-o singură încăpere centrală. Avionul are patru motoare imense şi o mică armată de însoţitoare. Ne aranjăm bagajele de mână, se închid dulăpioarele din tavan, ne legăm centurile, ne pregătim de decolare.

În timp ce rulăm pe pistă ni se face instructajul de protecţie: folosirea colacului de salvare la nevoie precum şi a măştii de oxigen în caz de depresurizare.

Ora 14.00 - Decolăm. Motoarele ţiue în forţă. Urcăm în pantă accentuată, cca 15-20 grade. Linişte şi stăpânire printre pasageri. Oricum, smulgera în înălţime a acestui colos nu e un lucru obişnuit. Străpungem plafonul de nori. Aparatul trepidează, se zgâlţâie, ai impresia că hardughia asta este foarte fragilă, că acuşi apare o fisură în tavan. Impresia unui novice în zboruri intercontinentale, cu asemenea aparate uriaşe.

După cca 10 minute se aşterne calmul. Avionul a atins altitudinea de croazieră, 13.000 m, se orizontalizează, motoarele se aud ca un mârâit constant, liniştit, totuşi destul de dominant în ambianţa interiorului.

Se dezleagă centurile. Începe mişcarea şi agitaţia. Stewardesele ne aduc întâi perniţa pentru sprijinit capul, cu învelitori galbene-portocalii, culoare ce înveseleşte şi place. Apoi ni se dau pungi închise cu căşti pentru audiţia radio. La mânerul fotoliului avem o priză, unde introducem ştecherul căştii, un buton ne permite selectarea unuia din cele 12 programe de radio, muzică, ştiri, un alt

buton este pentru volum. În buzunarul scaunului din față, sub măsuța rabatabilă, sunt reviste și ziare.

Ora 15.00 - Ni se servesc răcoritoare și alune prăjite. Treptat ne acomodăm cu acest zbor care va dura aproape 8 ore, gonind spre vest, după soare, câștigând în final șapte fusuri orare.

Am părăsit Anglia și Irlanda, suntem deasupra oceanului. Întins nesfârșit de ape, pe care le putem vedea prin hublou. Au rămas numai crâmpete de nori sub noi. Pasagerii își găsesc diverse ocupații. Ascultă muzică, citesc, povestesc, dorm. Copiii se joacă, mai aleargă pe culoare.

Eu, am căzut în meditație. Rememorez toate antecedentele plecării. Două luni, lungi, nespuse de lungi, de incertitudini, de îndoieli, uneori chiar de revoltă. La sfârșitul lui martie, ca o "bunăvestire", telefonul primit de la Marika, fata prietenilor din America, care mă anunță intenția părinților ei de a mă invita la simpozionul tradițional deja, în problema parcurilor naționale și a altor suprafețe protejate. Aceeași invitație, cu doi ani înainte, nu am putut-o accepta, în acea vară eram prins în complicate treburi. De data aceasta, totul părea însă favorabil. La comunicarea ei că toate cheltuielile vor fi suportate de ei, mi-am dat acceptul. Îmi spune apoi că îmi va trimite formularele de înscriere.

Stupoare, bucurie, umbrită însă mult de îndoieli: va fi oare posibilă o asemenea realizare? Ce îi face pe prietenii mei, de peste mări, să se obosească pentru a-mi face un asemenea cadou? Cred că e urmarea întâlnirii de la Paris din 1974.

Altă șansă unică, m-a dus acum unsprezece ani în urmă, pe malurile Senei, la un Colocviu internațional privind recreerea periurbană. Colocviul a avut loc la Versailles în celebra sală a congreselor. În seara celei de a doua zile a colocviului, a avut loc recepția în cinstea participanților, în istorica sală a primăriei din Versailles. Poate ... cu totul întâmplător, am cunoscut acolo o familie de americani. Vorbeau și ei franceza nu prea bine și nu ne jenam unii de alții. Am povestit multe. Le-am povestit de țara mea, i-am invitat să o viziteze.

Am rămas prieteni, am corespondat și peste doi ani au vizitat România cu cei doi copii ai lor. Trei săptămâni, întreaga mea familie i-a însoțit prin țară, într-un turneu obositor, dar deosebit de complet și plăcut. Bănuiesc că această atenție, cu totul neobișnuită stilului de viață american, explică strădania lor de a mă duce în America.

Ora 15.40 - Mă trezesc din reverie. Se servește masa. Pe culoare apar stewardesele cu niște tonete din care scot pentru fiecare pasager tava încărcată cu bunătăți, împachetată frumos în celofan. La preferință vin roșu sau alb, diferite podgorii, sau bere sau răcoritoare. Masă copioasă. Lângă mine stă un iordanian. Înfirip un crâmpet de discuție cu el. E doctor, merge la un congres. Ca aperitiv,

îl servesc – ilegal – cu o gură de țuică românească, ascunsă în sacoșa de la picioare. E încântat, devine foarte volubil. Se laudă stewardezei, care îi face discret cu degetul la gură, amintindu-i că practica e ilegală.

În timpul servirii mesei se aude la un moment dat un cling-clang foarte melodios. Se luminează niște mici inscripții prin care se recomandă legarea centurilor. Avionul intră într-o ușoară trepidație. Gândul că suntem la 13 000 de metri îmi dă o ușoară emoție. Dar parcă contează altitudinea? Totuși și la asemenea înălțime apar turbulențe? Stewardezele au întrerupt servitul mesei, se retrag cu tonetele lor în nișele de unde le-au scos. Totul durează cca 15 minute, apoi avionul reîntră în calmul lui de rutină. Motoarele mârâie constant, sigure. Un clang la fel de melodios anunță terminarea alertei. Totul reîntră în normal, masa continuă. Se adună tăvile goale, paharele. La scurt timp, din nou stewardezele servesc cafea sau ceai la alegere.

Ora 17.00 - Timpul se scurge destul de repede. Au trecut deja trei ore de la decolare. Observ o ușoară agitație, mulți pasageri se uită pe hublou. Sunt și eu curios. Ne anunță și difuzoarele curiozitatea: survolăm colțul sudic al Groenlandei. Creste înzăpezite, ghetari. O lume înghețată, albă. Doar câteva minute, după care din nou întinsul oceanului.

Soarele e tot sus. Luminos, mare, un contrast uluitor față de albastrul adânc, întunecat aproape al cerului. Metalul lucios al aripei și al imenselor guri ale motoarelor în special, în plină bătaie a soarelui, dă o senzație de feeric. Și totodată de încredere.

Ora 17.30 - Oră de siestă, după o masă copioasă. Totuși, urmează o altă surpriză. Pentru mine, bineînțeles. Din tavan sunt coborâte trei ecrane de televizor, astfel dispuse încât fiecare pasager are un unghi bun de vizionare. Începe un film colorat. Sonorul se prinde în cască, la un anume program. Îl urmăresc la început. Nu înțeleg mare lucru din text, apoi renunț.

Mă plimb puțin pe culoar. Mă aplec spre un hublou-același întins de ape. Revin în fotoliu. Prind o muzică, încerc să citesc ceva, apoi adorm.

Ora 18.45 - Mă trezesc în același semiîntuneric. Filmul rulează încă pe ecran. Multă lume doarme. Traversăm o altă zonă de turbulență, ceva mai scurtă.

Mă destind puțin făcând o plimbare în spatele salonului la bar, unde servesc o cafea. Privesc iar pe hublou. Suntem acum deasupra nordului Canadei, în zona întinsă a tundrelor. Teren plan, fără păduri, cu o săracă vegetație de tundră. Multe lacuri, mari, mici. Nu se vede nici o urmă de locuire, nici un drum, nici o altă urmă a mâinii omului. Poate ceva animale mari de tundră, pe care nu le pot vedea. Minute în șir, ore în șir, mă voi convinge ulterior, același peisaj.

Revin în fotoliu și îmi completez jurnalul. Sunt hotărât să-l păstrez pe tot tim-

pul excursiei. Scriu și impresiile acestei zile lungi, mi se deapănă rapid și proaspete în fața ochilor. Mă fură apoi și imagini ceva mai vechi, din lunile de incertitudine dinainte de plecare.

Convins că participarea la un asemenea seminar, de o asemenea anvergură și pe tărâmurii îndepărtate, va fi considerată de toată lumea ca o posibilitate unică de documentare, m-am adresat conducerii Institutului unde lucrez, precum și ministerului, solicitând un pașaport de serviciu. Întrucât nu era vorba de nici o contribuție bănească din partea țării noastre, am primit avizul de principiu. Optimism. Apoi, lucrurile s-au complicat. Nu se putea obține pașaport de serviciu deoarece această manifestare nu fusese înscrisă din timp în planul de manifestări a ministerului. Am fost sfătuit să solicit plecarea în cadrul concediului meu de odihnă. În regulă și această formă. Se repeta aidoma figura de acum 11 ani, cu vizita la Paris.

Dar acum, la depunerea actelor pentru plecare se cerea în asemenea cazuri și avizul C.N.S.T. L-am cerut. Se condiționa eliberarea lui de o recomandare de la minister. Din nou la minister. De data aceasta nu mai ceream un pașaport de serviciu ci o simplă recomandare. Cum că sunt un angajat în ramura silvică, că am preocupări de serviciu în specialitatea parcurilor naționale și că (pe banii altora) e indicat să mă pot specializa, văzând la originea lor aceste organisme atât de actuale în ocrotirea naturii.

Frământări de culise. Nu le cunosc și nu le voi cunoaște niciodată. Pentru cine? Pentru un simplu proiectant, de la marginea țării, obsedat de această idee a parcurilor naționale? Trebuia să mi se dea un răspuns la solicitarea mea. Sunt chemat la înfățișare. După o lungă anticameră, sunt primit în biroul ministrului. Ministru Ion Cioară, un coleg de facultate, de an și chiar de grupă. Așezat în față la biroul lui. Într-o parte și alta, un alt coleg de an, Balșoiu, care lucrează în minister și ing. Petrescu, politrucul ministerului. Eu în fața lor. De ce așa o comisie?

Ministrul îmi prezintă oficial niște argumente, că nu mi se poate da acest aviz, deoarece sunt angajat al ICAS-ului și nu al ministerului, și nu se poate crea un precedent în acest sens. Înțeleg argumentul, ca fiind conjunctural, izvorât din obscure temeri și dintr-o absurdă prudență. Aveam și dosarul meu special, de fost deținut politic.

Accept situația și dau să plec. Dar atunci, din înălțimea unui jilț răsună răspicat întrebarea politrucului:

- De unde ești? Rămân ca trăznit. Parcă am părul cărunt, parcă cotrobăi munții și pădurile de câteva decenii, punând suflet în tot ce fac, parcă ... am și eu un doctorat și parcă ... sunt cu mult mai în vârstă decât politrucul. Hm. Răspund calm, parcă transpus:

- *De loc sau unde lucrez?*

- *De loc.*

- *De pe Valea Crișului Alb, răspund sec. O scurtă pauză.*

- *Ce concediu frumos se poate face pe Crișul Alb – mi se spune, condescendent, dogmatic, sfătos, pedagogic.*

Nu a lipsit mult să-mi înghit limba. Fac eu acum o scurtă pauză și mă reculeg, apoi, parcă cu dorința de a convinge totuși ceva imposibil de convins, îngâim un răspuns.

-Tovarășe ..., d-voastră nu mă cunoașteți, nu știți câtă pasiune am pentru aceste probleme, împinsă până la țicneală. Pentru mine o asemenea ocazie, plătită de alții, nu va fi câtuși de puțin un concediu ci o perioadă obositoare de documentare, o ocazie unică de specializare.

Finalul “înfățișării” sună tăios și competent, ca un verdict sacerdotal. Politrucul se simțea în culmea ierarhiei ideologice, undeva imediat după Ceaușescu.

- *Când vom avea nevoie de specialiști, vom trimite noi.*

Mă cutremur în sinea mea, stăpânit totuși, fără să mă trădez. Mă ridic din scaun, mulțumesc respectuos, oare pentru ce, întorc spatele la fel de respectuos și plec. Umilit? Lovit? Ignorat?

Reconstituind acest moment, aici la 13.000 m înălțime, deasupra norilor și a micimilor umane, la cca 6.000 de km spre vest de locul posibil al unei asemenea întâmplări, mă simt în deplină legitimitate să judec calm sensul unei asemenea “înfățișări”. Și totuși, îmi este imposibil să o calific. Ceva inform ce se zvârcolește într-o fiertură tulbure de caractere umane.

Ce minunat e albastrul cerului, petecul acela de albastru nesfârșit pe care îl văd departe, prin hublou. Ce înălțătoare e simfonia care îmi răsună lin în căști. Cred în predestinație. Fiindcă totuși sunt aici, în înălțimile pure și zbor spre niște zări și locuri, visate, râvnite ani de zile. Destinul a pus de data aceasta decizia în mâna unui alt om, un ofițer superior de securitate, care chiar dacă nu știe ce este un parc național, nu are nici o obligație de a ști. Explicându-i întreaga situație, în special confruntarea de la minister, și-a asumat răspunderea de a mă lăsa să plec.

Ora 19.40 - Peisajul Canadei s-a schimbat. Au apărut munții, cu păduri. Păduri întinse de rășinoase. La început fără drumuri. Posibil zonele nordice sunt încă neexploatate. După multe minute de zbor, urmărind de la hublou se văd ceva drumuri și cu totul izolat ceva cabane.

Direcția avionului este acum aproape SV. Ce mi se pare interesant urmărind pe o hartă: ruta urmată de la Londra spre Vancouver nu este o linie dreaptă între cele două orașe ci un arc avântat mult spre Nord – spre Groenlanda și zona tundrelor pustii. Nu pot să-mi explic. Posibil acest arc înseamnă distanța cea mai scurtă.

Ora 20.15 - Se servește din nou masa. Aproape la fel de abundentă ca și prima. Nu mi-e foame, dar ca să-mi umplu timpul mănânc. Se simte deja oboseala unei zile lungi și pline de emoții, de inedit.

Ne apropiem de sfârșitul călătoriei, timpul trece parcă mai greu acum. Soarele e încă sus. Mă desmorbesc puțin făcând o plimbare în spatele și în fața avionului. Urmăresc iarăși puțin de la hublou peisajul canadian. Munți înalți, cu ghețari și lacuri alpine, alternând cu văi, unele largi. Păduri întinse. Aici au apărut deja și exploatarea și așezările umane. Răzlețe, mici. Mă întorc la fotoliu, îmi pun căștile și ascult muzică. Caut muzică simfonică. E parcă cea mai adecvată stării mele sufletești.

Ora 21.20 - Se anunță apropierea aterizării. Rumoare. Peste câteva minute apare la orizont Vancouverul. Un oraș minunat, așa cum apare din avion. O așezare de excepție. La poalele unui șir de munți, pe o fâșie de câmpie, terminându-se în malul Pacificului. Un centru mare cu zgârie nori, în jurul lui un oraș imens ca întindere, cu case mici, înecate în verdeață.

Ora 21.40 - Am aterizat lin pe marele aeroport din apropierea Pacificului. Rulăm lung pe pistă și ne aliniem în dreptul unei porți. Același gang rabatabil în care ieșim, aceleași interioare moderne, de mare aeroport, bine sistematizate.

Ne aglomerăm, puhoiul acela de lume, în jurul benzii rulante care aduce bagajele. Ecranele monitoarelor indică cursa de avion de la care se așteaptă bagajele. Încep să vină. Defilează prin fața noastră, sunt recunoscute, culese. Aștept până se termină toate, ale mele nu sunt. Am emoții, mai ales că din țară auzisem zvonuri că uneori se mai pierd bagajele. După ce mă conving că nu sunt, mă prezint la biroul de reclamații. Cu greutate explic în engleză plângerea, explic și faptul că de fapt trebuia să merg la Edmonton. Sunt asigurat că le voi găsi la Edmonton. Parțial liniștit, urc la etajul aeroportului pentru a-mi viza biletul.

Un hol luxos, cu multă marmură, cu pereți de sticlă. Îmi rămân ochii ațintiți la un ceas - 15.10. Sunt cu șapte ore înainte. Am câștigat în total nouă fuse orare de la plecarea din țară. Aici e încă după amiază, acasă se apropie dimineața. Cum o fi dormit Vali în noaptea asta, știindu-mă atât de departe?

Funcționara de la Air Canada mă primește cu același zâmbet amabil cu care am început să mă obișnuiesc. De fapt nu e greu să te obișnuiești cu amabilitatea, chiar dacă nu ai prea întâlnit-o des în relațiile curente. Cer un loc la hublou.

Îmi rămâne timp suficient să vizitez aeroportul. Văzând un aparat telefonic automat îmi vine ideea să dau un telefon prietenilor mei la San Francisco. Formez zero, răspunde operatoarea, cer o convorbire "*in colect*", adică cu taxă inversă, comunic numărul. Aștept curios, deoarece vorbesc din Canada în Statele

Unite cu taxă inversă. După cca un minut aud cum se cere acceptul convorbirii de la cei chemați. Răspunde la telefon Joan. De-a dreptul mirată când mă aude și îi spun că vorbesc din Vancouver – ce caut acolo? Îi explic. Bucuroasă că totuși am sosit, îmi urează mult succes în tot lungul seminarului, după care ne vom întâlni. Toți așteaptă cu nerăbdare întâlnirea. Mai sunt până atunci 30 de zile.

Ora 16.20 - Ne îmbarcăm în cursa de Edmonton. Un Boeing 727, foarte elegant, în interior cu mochete pe jos. Pasageri puțini. Mai puțin de jumătate din locuri ocupate.

Am vecină o canadiancă. Vorbește franceza – respir ușurat. Funcționară la o bibliotecă, a fost în concediu la părinți și se întoarce acasă. Este primul meu contact cu un om din lumea nouă. Subiecte de discuție se găsesc cu duiumul. Eu curios de viața lor, ea de viața de la noi. Cu coada ochiului mai privesc pe hublou. Întâi traversăm munții, apoi ajungem în preerie. Mă impresionează caroiajul în care sunt sistematizate terenurile agricole. Pătrate sau dreptunghiuri, separate de drumuri, fiecare este o fermă. Cât vezi cu ochii. Cele două ore au trecut fără să-mi dau seama, în discuții.

Aterizăm. Din nou la bagaje. Din nou emoții, mai mari deoarece nici acum nu sunt bagajele mele. Vecina din avion, căreia îi spusese temerea mea, foarte amabilă, se oferă să mă însoțească la biroul de reclamații pentru a explica. Din nou asigurări că bagajele vor veni cu o mică întârziere, probabil pe altă rută. Mi se cere adresa din oraș. Știam hotelul unde voi merge: “Four Seasons” (patru anotimpuri). Completez și formularele pentru vamă, în care se insistă asupra produselor agricole, în special din carne, a căror intrare este interzisă. Nu am așa ceva. Declar liniștit negativ. Ceea ce era suspect și ilegal era în sacoșa mea pe care nu mi-a controlat-o însă nimeni.

Amabila doamnă, deși așteptată de fratele ei, mă conduce până la autobuzul cu care voi ajunge la hotel. Sunt de-a dreptul impresionat de amabilitatea cu care sunt primit în această lume cu totul nouă și necunoscută de mine. Fără îndoială și acest lucru este un adevărat șoc. În autobuz doar câteva persoane. Oprește la mai multe hoteluri, pe rând. Al meu e ultimul: “Four Seasons”. Un hotel imens, cu o incintă plină de verdeață. Arbori ornamentali, liane, stânci, arteziene. Placajul cu lemn al holului îi dă o căldură specifică. La recepție îmi spun păsul. Se știe, imediat mi se repartizează o cameră. Am deja și o corespondență – o scrisoare de la prietenii mei. Totul e aici de o eleganță ce te copleșește: holul, liftul, culoarele, cu covoare pe jos, cu lumini discrete. Iar camera, un vis. Un pat imens, pot dormi trei persoane, televizor, un frigider încărcat cu băuturi, dulciuri, o baie în marmură.

Receptivitatea mea a scăzut mult, e deja seară, aici, nu în bioritmul meu bulversat, în care firesc este dimineață. Sunt efectiv obosit. Cred că mai mult din cauza celor văzute și trecute într-o zi. Deschid scrisoarea. Câteva rânduri și un cec cu bani de buzunar pentru perioada seminarului. Sunt de-a dreptul emoționat pentru grija ce mi se poartă. Adorm cu un sentiment ciudat: deși singur, stingher într-o lume cu totul nouă și necunoscută, simt gânduri și simțiri, plutind în eter, venite de departe, ce mă învăluie și mă alintă. Sunt desigur gândurile celor de acasă și ale prietenilor mei. Ciudată punte de legătură între sufletele umane.

5 august 1985

M-am trezit liniștit când era deja ziuă bine, soarele sus. Mă simt odihnit. Când am dat draperiile și perdelele la o parte, geamul mare, cât întreg peretele, mi-a deschis perspectiva întinsă a unei părți din oraș, văzută de la etajul 12. În această parte a orașului puține clădiri înalte, doar cartierele acelea întinse de case mici, cu un nivel, îmbrăcate în verdeață. Un cer albastru, o vizibilitate foarte bună, specifică zilelor de toamnă sau zonelor nordice. Și una și alta.

Azi e o zi liberă pentru mine. Seminarul începe oficial mâine. Deci, pot colinda, pot cunoaște orașul. Obișnuita toaletă de dimineață după care mă servesc cu o ciocolată și cu un suc de portocale din frigider. Deschid televizorul, mă plimb prin cele 12 canale. Nu mă reține nici unul. Mă frământă gândul să dau un telefon acasă. Aici e ora 9, la Timișoara e ora 19. Cer operatoarei să-mi formeze numărul. Se vede că vorbesc foarte stâlcit, abia mă înțelege. Până la urmă mă fac totuși înțeles. Probabil durează până află codul țării și al orașului. Mă anunță că numărul nu răspunde. Cer un alt număr, al mătușii. În câteva minute primesc legătura. Se aude de parcă ar fi lângă mine. Cum mă aude mătușa se blochează. Abia reușesc să o fac să-și revină. Nu-i vine a crede probabil că sunt eu, că vorbesc de unde vorbesc. O rog să-i comunice lui Vali că am ajuns cu bine, că totul e în regulă, că văd lucruri extraordinare. Acasă totul e bine. Acum sunt deplin liniștit.

Am adresa unui român venit de 8 ani în Edmonton, de la nașa mea. Îi formează numărul și îl găsesc acasă. Îi explic cine sunt, ce caut aici, de unde îi știu numărul. E foarte amabil, se oferă să-mi umple util ziua, mai ales că e singur și are o zi liberă. E o sărbătoare națională în Canada. Stabilim ora de întâlnire, 11, în fața hotelului. Totul e în regulă, dar nu am bagajele. Am doar promisiuni și sunt puțin încrezător. Mai am o oră până la întâlnire. Cobor, admir iarăși holul hotelului, ies în stradă. E destul de rece. Abia acum rămân consternat de centrul Edmontonului, cu imenșii zgârie nori, numai din sticlă și oțel. E foarte puțină lume pe străzi. Probabil fiindcă e sărbătoare și nu se lucrează.

Centrul oraşului cu zgârie norii e situat pe terasa înaltă ce domină Valea Saskatchewanului. Ajung până la marginea terasei, de unde am imaginea râului meandrat, cu multă verdeaţă, cu o salbă de parcuri. Dincolo de râu păduri rărite în care se află clădiri izolate. Pe cer câteva baloane viu colorate. Revin la hotel pe o altă stradă bogată în verdeaţă.

La ora 11 şi cinci minute maşina elegantă a D-lui Ionescu opreşte în faţa hotelului. Ne recunoaştem după semnamentele date. E aproape așa cum mi l-am imaginat după convorbirea telefonică. Îmi propune pentru acea zi: întâi o vizită la el acasă şi fiindcă se apropie ora prânzului o să ne descurcăm cumva singuri numai noi bărbații, deoarece soția lui e plecată la Montreal, după care vom vizita marele parc al oraşului în care are loc sărbătoarea folclorică a tuturor naționalităților din regiune.

Urcăm în Buick-ul său elegant, bleu-gri, și în 20 de minute suntem la el acasă. Un cartier întins de case particulare, apărute ca ciupercile în ultimii 5 ani. În fața garajului se oprește, apasă pe dispozitivul cu infraroșii și ușa garajului se deschide. “Sesame, deschide-te!”. Aici e un lucru obișnuit. Intrăm în casă. Foarte original împărțită, mult lemn, funcțională, deloc încărcată. Ne instalăm în spatele casei pe o terasă. În spatele casei, împrejmuit, cca 2 ari de grădină de zarzavat. Privesc casele din vecini, toate sunt aproape la fel ca mărime, ca spațiu utilizat, fiecare însă aparte ca aspect, ca arhitectură. Totul e aici construit din lemn, totul se construiește foarte repede, recordul a fost de 1-2 săptămâni pentru o casă complet finisată.

Domnul Ionescu are calități deosebite de gospodar. Servim un coniac, cu sărățele, povestim, între timp pune carnea la fript pe grătar, prepară o salată de crudități. Grătarul e scaldat în vin, apoi încheiem “diner-ul” cu înghețată și fructe. Timpul e splendid, soare, o vizibilitate de înălțimi montane.

După amiaza am petrecut-o plimbându-ne prin oraș. Am petrecut câteva ore în marele parc de pe malul Saskatchewanului, un parc mai mult natural, o rariște de pădure cu poieni, cu lacuri, unde avea loc sărbătoarea folclorică a tuturor naționalităților. Fiecare națiune prezentă în zonă, și erau foarte multe, de la europeni la asiatici, africani, sudamericani, își avea standul său, o construcție în gen de cort, sau măcar o rulotă, unde se vindeau mâncăruri și băuturi specifice, lucrări de artizanat, cadouri, etc. Zeci de hectare umplute cu aceste concretizări ale unor sentimente nostalgice, într-un adevărat “babilon” de emigranți mai vechi sau mai noi.

Vizităm standul românesc. Sunt prezentat unor români dintre cei ce se ocupă de organizare. Aici în apropierea Edmontonului există un sat întreg de emigranți din România, de la începutul secolului - Boian. Cei bătrâni mai știu românește. Nu prea mulți. În toată zona ar fi cam 3.500-4.000 de români, apreciază D-nul

Ionescu, care este destul de cunoscător al problemelor emigranților români.

Trecem în partea de jos a parcului unde se află amenajată o scenă, pe care fiecare națiune prezintă un program artistic. Formația românească își prezentase programul mult înainte. Urmărim câteva programe, după care părăsim parcul.

Aflând că mă ocup și de amenajare de parcuri, mă mai plimbă prin câteva parcuri de pe malul râului. Amenajările sunt relativ simple, goluri mari deschise în rariști de pădure. Aici e spațiu mult, densitate de vizitatori redusă, oamenii nu prea au timp și fiecare își are petecul lui de verdeață în jurul casei, cu 2-3 arbori sau arbuști, cu care își scaldă zilnic ochii, încercând să-și satisfacă nevoia de spațiu, de natură. E adevărat că aceste cartiere rezidențiale ale lor sunt foarte liniștite, lipsite de stress-ul marilor cartiere de blocuri. Fiecare își plătește destul de scump liniștea, dar o are. Parcurile sunt mai mult plămâni cu aer curat ai orașului. De fapt în acest oraș nu am simțit poluarea – e puțină industrie poluantă.

Am povestit multe. Despre el, despre mine, despre țară, despre viața lor de aici. Un schimb foarte interesant de idei. Printre altele, i-am spus neliniștea mea în legătură cu geamantanele mele. Mă liniștește spunându-mi: roagă-te cerului să se piardă. Pentru fiecare geamantan pierdut vei primi 800 dolari, ori bănuiesc că nu aveți în ele asemenea valori.

Pe înserate m-a lăsat la hotel, ne-am despărțit și i-am mulțumit mult pentru amabilitate. Am încheiat astfel o zi plăcută, plină de noutăți, de curiozități pentru mine.

La hotel funcționa deja biroul seminarului. Am întrebat la recepție în ce apartament. Biroul de coordonare a seminarului, pe care l-am cunoscut, a fost format din cinci persoane. Directorul, angajat al Universității din Michigan, 53 de ani, înalt, jovial, cu o barbă stufoasă și albă: Hugh Bell Muller. Secretara lui, o altă angajată a Universității din Michigan, detașată pentru o lună, cât dura seminarul, de la laboratorul unde lucra curent. Tânără, slăbuță, vioaie. Și ... ca o primă impresie, energetică. O cheamă April Oja. Doi superintendenți ai unor parcuri naționale canadiene, Dawe și William și încă un american, Erv, californian, completează echipa de coordonare.

Unul dintre cei doi canadieni se descurcă în franceză, ceea ce a fost salvarea mea. Altfel, m-am jenat destul pentru necunoașterea bine a englezei. Au trecut inteligent peste acest lucru, dând impresia de înțelegere a situației. Am dat câteva date personale, am primit servieta, mapa cu emblema seminarului și mult material documentar. Fructe, răcoritoare, încercări timide pentru o cunoaștere reciprocă. Nu se forțează nota, avem înaintea o lună de conviețuire.

Am revenit în camera mea puțin emoționat, puțin obosit. Marea curiozitate de a afla traseul seminarului, m-am așternut imediat la răsfoirea materialului. Am

rămas șocat de șansa ce o aveam: Glacier, Yellowstone, Grand Canyon, celebrele parcuri americane. Am uitat de tot și visez. La ce voi vedea în săptămânile viitoare, la dimensiunea acestei șanse care îmi căzuse, ireal, din cer. Mă îmbăt de o stare de euforie, de plinătate. Cu privire nesigură, fără consistență, răsfoiesc și celelalte materiale. Nu mă mai reține nimic.

Îmi revin treptat din reverie, simt oboseala. Vreau să mă culc. Pijamaua ... ah ... dar geamantanele? Le văd, așezate frumos în cameră, lângă intrare. La intrare, distrat, nu le-am văzut. Sunt intacte. De fiecare atârnă câte o etichetă cu scuze din partea companiei Air Canada pentru neplăcerile produse de întârzierea lor. Adorm. Mă încercă gândul la cei 1.600 de dolari pe care i-am pierdut. Dar ... oare mai mult decât țara mea, pe care o am închisă în valize, în culorile vii ale iilor, în beteala maramei, în aerul carpatin închis în ele?

6 august 1985

Din nou o dimineață senină, luminoasă. În culoarul din jurul sălii de recepție a hotelului, în care se va face deschiderea seminarului, este organizat “break-fast-ul”. Mai multe mese pe care sunt aranjate o mulțime de bunătăți: sandwich-uri, tartine, fursecuri, prăjituri, sucuri, cafea, fructe. Când ajung, e deja destul de multă lume. E o ușoară jenă generală, explicabilă, deoarece nu ne cunoaștem. Facem cunoștință, schimbăm 2-3 vorbe, trecem la altul. Între timp servim câte ceva. Îi recunosc pe organizatori. Schimburi de zâmbete. Stau ceva mai mult cu Dave, canadianul, care îmi prezintă pe Paul Paryski, american care trăiește în Haiti și vorbește bine franceza.

Ora 9.00 - Deschiderea seminarului. O sală foarte mare, foarte modernă, cu lambriuri pe pereți. Mesele sunt aranjate în formă de U. Ne căutăm locurile, după stegulețul țării. Ne găsim și numele și mult material documentar în dreptul fiecăruia. Deschiderea o face un reprezentant al Serviciului parcurilor naționale canadiene. Urmează apoi directorul seminarului, care prezintă pe rând pe toți cei din “staff-ul” seminarului. Urmează apoi prezentarea participanților la seminar. Fiecare se recomandă și își prezintă pe scurt preocupările, care justifică participarea la seminar. Scurt, 2-3 minute fiecare. Suficient ca să mă ia niște călduri. A început din marginea mea și sunt al cincilea. Mai am câteva minute. Îmi repet în gând câteva fraze. Urmez. Mă ridic hotărât, îmi cer scuze pentru engleza pe care o vorbesc, am învățat-o în două luni. Explic apoi unde lucrez, cu ce mă ocup și tangența preocupărilor mele cu parcurile naționale. Primul examen a trecut. După prezentarea tuturor participanților se mai fac câteva comunicări.

Coborâm apoi în stradă, ne îmbarcăm într-un modern autocar, care ne va duce la primul obiectiv de vizitat: “Elk Island National Park” un mic parc național în preeria canadiană, la cca 30 km de Edmonton. Traversăm orașul pe un bulevard

larg. Centrul comercial e destul de mic în comparație cu zona rezidențială, garnisită în totalitate cu căsuțe mici, cochete, originale, scăldate în verdeață. Ieșim din oraș, în întinsul preeriei canadiene. Întinse ferme cu terenuri cultivate, pălcuri de pădure izolate, lacuri. Autostrada liniară continuă spre Est. Intrăm într-o zonă compactă de păduri. Este “Elk Island Național Park” sau Parcul național Insula Elanului. Deși obiectivul principal al conservării în zonă nu este numai “Elkul” acest cervideu nord-american, ci și bizonul de câmpie, numele parcului l-a impus acesta. Suprafața este bine împădurită, cu numeroase lacuri și goluri cu pășuni, de peste 20.000 ha, apare ca o insulă în mijlocul terenurilor cultivate. De unde cel de-al doilea nume dat parcului: “Island”. După câțiva kilometri parcurși pe autostrada ce străbate parcul ne abatem în stânga pe unul din drumurile amenajate în parc, pentru vizitare. Nu sunt multe, accesibilizează câteva obiective principale pentru vizitat, iar suprafața afectată de impactul vizitatorilor este mică.

Primul popas, la un mic centru de informare. O construcție din lemn, simplă dar cocheta, înconjurată de o mică suprafață amenajată ca un parc natural. Parcări, gazon, câteva garduri vii, câteva exemplare de arbuști și arbori deosebiți. Vegetația lemnoasă în zonă este foarte săracă în specii, în general predominantă *Populus tremuloides*, sever, cca 80-90 %, izolat *Populus balsamifera*, *Pinus contorta*, *Picea engelmannii*. Pe malul lacurilor apar și ceva sălcii.

Micul centru de informare are amenajată o expoziție documentară. Se pot cumpăra pliante sau publicații de specialitate. Facem primul contact cu personalul parcului. Șochează uniforma cu combinații de nuanțe între gri-bej și gri-vernii, șochează pălăria de cowboy cu borurile răsucite în sus, apoi emblema serviciului parcurilor naționale canadiene, cusută pe brațul stâng, șochează în general ținuta lor și prestața pe care o impun.

Ne întoarcem în oraș, luăm masa la restaurant și avem o după amiază liberă.

7 august 1985

Ora 8.00 - Plecăm din Edmonton pentru un drum lung, de aproape 5 ore, spre Jasper. Înainte, mi-am achitat obligațiile la hotel, destul de piperate pentru mine. Convorbirea cu Timișoara și cea locală, 22 de dolari, apoi cele consumate din frigider, camera pentru prima noapte.

Lăsăm în urmă turnurile acelea imense de oțel și sticlă din centru, de câte 30-40 etaje, într-un fel o minune a tehnicii moderne. Kilometri mulți mergem prin cartierele periferice ale Edmontonului, de un farmec aparte, dat de miniaturalele case ale celor de condiții reduse și medii. Căsuțe mici, ușoare, doar cu parter, eventual demisol. Ce impresionează este cochetăria lor și originalitatea stilurilor.

Cred că din mii de căsuțe nu găsești două la fel. Curate, viu sau discret colorate, fără garduri între ele și cu acele mici spații verzi în față. Poate 50-100 mp, dar fiecare cu gazonul și cele 2-3 exemplare de arbori sau arbuști. Mult molid argintiu. Plantat cu balot în orice anotimp, de cca 2 m înălțime, costă cca 100 dolari. Li se asociază apoi molidul comun, scorușul, jepul, mesteacănul. Casele sunt construite de regulă din lemn, îmbunătățite uneori în exterior cu plăci speciale din aluminiu, iar interior cu un gen de plăci finisate și cu un strat izolator de vată de sticlă. Izolare termică ideală. Într-un fel însă, totul este improvizat, într-o viziune de utilizare temporară. Același lucru și cu fermele izolate ce împânzesc toate întinderile. Totul aici este “bussines-ul”. Nu există tradiție și dragoste prea multă pentru locul unde te afli. Nu s-a născut aici, sau chiar dacă s-a născut el, nu s-au născut moșii și strămoșii lui, a venit să trăiască bine, dacă poate, dacă nu, pleacă. Poate singuri indienii, neadaptabili la stilul de viață nord-american și în curs de dispariție, mai sunt legați de pământ. Prin tradiții.

Mă gândesc, ca la un contrast izbitor, la oamenii noștri de munte, care trăiesc uneori pentru nimic, pentru a supraviețui, pentru a-și simți aproape pământul și spiritul strămoșilor. Emigrația are în fondul ei un profund dramatism.

Ora 9.15 - Autostrada străbate tot o regiune de câmpie, din preeria canadiană. Un platou ușor vălurat, mozaicat, cu tot mai multe păduri. Apare molidul, mai mult pe locuri joase, uneori și laricele. Preponderent se menține plopul tremurător.

Pe alocuri culturi de grâu. S-a secerat. Interesant cum se balotează aici paiele. Într-un fel de rulouri, cu diametre de peste un metru și lungimi de cca 1,5 m. Se văd răspândite pe câmp. Se pare că și fânul se adună tot așa, nu se văd nici unde siluetele clăilor noastre. Pe tot parcursul drumului vedem ferme izolate. Unele bine puse la punct, altele cu destulă dezordine, altele chiar părăsite complet: casă, utilaje.

Ora 10.00 - Suntem tot în acea câmpie vălurată, dar apar tot mai multe păduri. Se văd suprafețe exploatare ras, cu martoane de crăci, cu regenerare abundentă de plop din drajoni. Uneori apar și păduri amestecate cu molid, pin, plop. Vedem un autotren încărcat cu lemn de plop, de 2-3 m. Mă impresionează *Picea glauca*, care apare ici-colo, cu portul său columnar, aproape fără elagaj. Fermele și culturile agricole sunt din ce în ce mai rare.

Orele 10.30-11.00 - Scurt popas la un bufet, într-o mică localitate: Edson. Servim o cafea în liniște. Bufetul drăguț, elegant, servirea promptă.

Începe să se încălzească atmosfera în grupul de participanți, începem să ne cunoaștem. Un tânăr înalt, american, dar locuiește în Haiti, vorbește bine franceza. Am convenit să-mi rezolve situațiile dificile, când nu reușesc să înțe-

leg comunicările. Engleza celor din “staff” e foarte greu de înțeles. Stau în autobuș lângă un finlandez, Ilmari, pe numele mic, cu care reușesc să discut în engleză. Mă înțeleg suficient de bine cu el, pot și comunica. Bucurie.

Ora 11.40 - De la Edson, mașina a gonit printr-o zonă cu denivelări tot mai mari, bine împădurite. Este zona piemontană a Munților Stâncoși, care se văd în fundal.

Trecem prin Hinton. Un mic orașel forestier. Suntem în bazinul hidrografic al Râului Athabasca. Munții se apropie.

Ora 12.00 - Păduri întinse în care predomină molidul. Plopul, delicat, cu trunchiurile albicioase, aidoma mestecănelui nostru, a rămas și el în pâcuri. Suntem deja în plină zonă montană, în minunata vale glaciară largă Athabasca. Ne apropiem de vale, curge domoală aici, în meandre. Apă multă, albicioasă, se topesc ghețarii sus în munte. Șoseaua trece pe lângă un întins lac montan. Peisajul e splendid. Oglindă de apă întinsă, în largă vale glaciară, cu munții greoi ce se ridică pieptiș, sfârșind în creste și spinări golașe. Sunt roci sedimentare, depuse în straturi, erodate într-un mod aparte, datorită friabilității rocilor. Creste ascuțite, abrupturi, ruine de cetăți parcă. Este primul aspect care mă șochează în structura geografică a Munților Stâncoși. Înălțimi mari, frecvent peste 2.800-3.000 m.

Pădurile de rășinoase îmbracă poalele munților, într-o mantie verde, compactă, neatinsă de om. Suntem în Parcul Național Jasper și în parcurile lor naționale nu se extrage nici un lemn. Totul își urmează cursul natural, fără intervenția omului, cu arbori care mor, cu alții ce le urmează, țâșnind din energia seminței. Pacea între om și natură e aici suverană. Ea este legea parcurilor naționale.

Ora 12.45 - Autobuzul încetinește, părăsește șoseaua principală, intră pe o ramificație, trecem pe sub linia de cale ferată și după câteva sute de metri ajungem la “Palisades Training Center”. Centrul de instruire a personalului din parcurile naționale canadiene, situat în acest loc minunat, denumit Palissade. Un perete de stâncă abrupt de peste 100 m diferență de nivel, lung de peste 1 km, un adevărat aspect de “palisadă” flanchează aici Valea Athabasca. Pădure compactă la poale, pădure compactă de-asupra abruptului. În pădurea de la poale, alcătuită din rășinoase și plop, rărită ușor, se află cele 8 cabane, căbănuțe, cu diferite funcțiuni, din lemn, vopsite într-un maroniu deschis, perfect încadrate în coloritul general.

Debarcăm, ne scoatem geamantanele din pântecul autobușului. Admirăm plăcuta ambianță a acestui centru de instruire în care vom sta o săptămână. Cunoaștem o parte din personalul centrului, apoi foarte operativ suntem reparti-

zați în cabane. În cabana cu denumirea “Sadle Shop” vecină cu clădirea principală a centrului, sunt repartizat cu tanzanianul veșnic vesel, Julian Mechange.

Interiorul cabanei este de un confort pe care nu l-am crezut și nu poate fi bănuțit din exterior. Camere cu două paturi, mochete, baie modernă cu apă caldă permanent, o ambianță splendidă.

În fața cabanei o rariște de plop, câțiva duglași, pe marginea unui pârâiaș și peste tot gazon. Un gazon minunat, permanent întreținut. După această rariște, ceva mai jos pe conul de dejecție, foarte aplatisat, pe care ne aflăm, clădirea cantinei. O sală de mese pentru cca 50 persoane, iar la intrare, pe mese aranjate lângă pereți, în formă de L, toate mâncărurile expuse. Sistem de autoservire. O mulțime de feluri de mâncare, din care servești la alegere. Întâi mâncăruri calde, fripturi, tocane, apoi salate, fructe. Continuă cu dulciuri, 2-3 feluri de prăjituri, 2-3 feluri de înghețată și se termină cu vasele cu sucuri. Cafea. Adevărat festin culinar.

După amiază se organizează o vizită cu autocarul în micul orașel Jasper, situat la cca 15 km de Palisades. Singura așezare din parcul național, orașel turistic, de cca 8.000 locuitori și sediul administrației parcului național. Clădirea administrației și centrul de informare este o clădire din lemn, drăguță, cochetă, în mijlocul unui părculeț în care abundă florile.

Orașelul are străzi largi, case aerate, peste tot buchete de arbori și în contur, panoramic, cununa munților, creste cu versanți abrupti, cu petece de ghețari pe creste.

Spre seară ne-am întors, cu același autocar elegant cu care vom colinda tot traseul din Canada. Apoi, în sala de conferințe a avut loc prezentarea superintendentului de la Parcul Național Jasper și încă două referate: un englez și un columbian.

Se înnopta. Am simțit din nou dereglajul bioritmului deranjat și m-am întins un pic în pat. M-a trezit finlandezul, adusese un tratat cu arborii din Canada, ca să identificăm speciile din împrejurimi. L-am răsfoit în camera alăturată, a lui. Apoi am discutat mult cu reprezentantul Botswanei, foarte entuziasmat de țara lui.

Noaptea am avut un lung coșmar. Vise urâte, groaznice. Nu le-am reținut, doar atmosfera neplăcută. Spre dimineață m-am liniștit și apoi am dormit bine.

8 august 1985

Igiena de dimineață, apoi micul dejun. Intrăm în sala de conferințe unde încep referatele participanților.

1 - Harish Raizada - reprezentantul Indiei.

2 - Hugo Arnol - reprezentantul Venezuelei. Foarte interesant sistemul lor de

parcuri naționale, dar ei consideră insuficient, deși ocupă 5 % din suprafața țării și vor să-l lărgescă.

Ora 9.00 - Urmează din partea gazdelor prezentarea sistemului de organizare a parcurilor naționale din Canada și în special a parcului Jasper. Cel mai tânăr din sistem, înființat abia în 1975. Problema principală este cea a echilibrului dintre conservare și utilizare. Abia cca 2 % este intens utilizat pentru turism, restul conservare.

Ce mă deranjează. Toți vorbitorii canadieni sau americani, vorbesc ținând mâinile în buzunar.

Ora 9.45-10.00 - Se ia cafeaua sau suc, fructe.

Ora 10.00 - Jullien Roulet, din staff, prezintă concepția sistemului de parcuri naționale canadian. Femeia e bine documentată, răspunde prompt la întrebări. Discuții foarte interesante, regret că nu înțeleg decât parțial. Totuși progrez. 3-4 ore de ascultat engleza nu mă obosesc.

Ora 14.00 - După amiază urcăm cu telecabina pe un vârf lângă Jasper, Whistler. Diferența de nivel de la 1304 m la 2274 m. Lungimea telecabinei 2100 m, un singur pilon intermediar. Capacitate 20 persoane.

Lângă pornire, jos, un automat care pentru 25 cenți îți arată pulsul. Introduci un deget într-o mică casetă și îți dă pulsul.

Ajungem sus. Panorama este superbă. Foarte interesantă este amenajarea de podețe din lemn la ieșirea din stație, cu balustrade și panouri cu informații. P.N. Jasper, de peste 900.000 ha, are cca 40 % gol alpin, cu mulți ghețari. Vârful cel mai înalt Mount Robson - 3.954 m.

Marmotele se plimbă libere în jurul podețelor, cerând mâncare. Nu e voie să le oferim nimic. Numele de Whistler e dat de la șuieratul lor. Urcăm pe o potecă de 1,4 km până la vârful muntelui. Tot urcușul, 200 m diferență de nivel, este amenajat cu mici trepte din lemn unde panta este mare. Sus, pe vârf, foarte original, o cutie metalică cu geam, cu un carnet unde vizitatorii scriu: data, numele, țara, impresia. Alături, un pedestal din beton pe care e o placă de bronz cu denumirea principalelor vârfuri de pe contur, cu un braț mișcător cu care poți identifica fiecare vârf. Rangerii parcului care ne-au însoțit au luat toate foile scrise de noi (Foto 48).

La coborâre, identificăm principalele specii de arbori: *Pinus contorta*, *Picea engelmannii*, *Picea mariana*, *Pseudotsuga menziesii*, *Chamaecyparis nootkaten-sis*, *Populus tremuloides*, *Populus balsamifera*.

Foto 48 Amenajări pentru informarea vizitatorilor în golul alpin

9 august 1985

Ora 8.30 - De dimineață intrăm în sala de conferințe. Se continuă prezentarea referatelor participanților. După referate urmează discuții.

Ora 12.20 - Reușesc să o prind pe Vali la telefon. La ea e ora 21.20. Se aude perfect. La început e pur și simplu blocată. Abia răspunde. Credeam la un moment dat că s-a întrerupt convorbirea. Sper că am liniștit-o pentru 8-10 zile. Acasă totul e bine. Costul convorbirii 16 dolari canadieni.

După amiază vizităm Maligne Canyon. Splendid. Parcă sunt peisaje din filmele cu cowboy, unde călare sar peste un mic canion, cu o deschidere de 3 - 4 m și o adâncime de 30-40 m. Adâncimea maximă 60 m. Multe cascade. Cinci podețe de trecere și gard de protecție, după ce au avut o mulțime de accidente. Poteca între podețul 1 și 2, cea mai interesantă, zona este betonată pentru a putea fi aduse și persoane cu dizabilități în cărucior.

În jurul canionului pădure de amestec de *Pinus contorta*, *Picea glauca*, puțin duglas, izolat mesteacăn și anin. Covor des de *Juniperus* și de *Vaccinium*. Spre podețul 5 calcarele trec în marne și apar porțiuni cu eroziune. Toată poteca este splendid întreținută. Cu gard de protecție pe porțiunile periculoase, cu indicatoare, plăci cu explicații științifice, geologice, botanice .

Ne întoarcem la Palisades. În toată după amiaza am fost foarte lucid. Probabil că se schimbă bioritmul. În tabără discuții libere. Ni se anunță programul din

această seară și de mâine. Încep să înțeleg tot mai bine engleza. Bucurie.

Oră de repaus, masa de seară, apoi plecarea în aplicație pentru a vedea animale sălbatice. Un drum prin pădure. Vedem un elan - cerbul de aici, rațe, găște, construcții făcute de castor și sub un vârf ce se înroșește în amurg, capre albe.

Ne întoarcem la 20.30.

10 august 1985

Ora 8.15 - Plecăm din Palisade spre Columbia Icefield, un ghețar la limita sudică a Jasperului. Un drum nou. În apropierea orașelului Jasper sunt multe amenajări turistice: campinguri, locuri de picnic. O idee interesantă este blocarea drumurilor secundare, interzise accesului, cu bolovani mari.

Urcăm pe Valea Athabasca spre izvoare. Păduri frumoase, dese, dar nu prea bătrâne. Rar exemplare peste 50-60 cm. Înălțimi cel mult 25 m. Același amestec de *Pinus contorta* și *Picea glauca*. În ochiuri, regenerare frumoasă. Nici unde semne de exploatare. Totul este neatins. Deosebit de frumos. Întâlnim câteva puncte de pază, pentru rangeri. Sunt centre bine amenajate din care se organizează paza parcului. În subordinea acestora, pe conturul parcului, există posturi de control cu rangeri călare, care rămân acolo câte 2 săptămâni. Sunt alimentați adeseori cu elicopterul. Ei păzesc zona atât de vizitatori nedoriți cât și de braconieri. În tot parcul sunt 6 centre de pază cu 35 rangeri. În total angajații parcului sunt 200 iarna și cca 400 vara. Mulți din cei angajați temporar sunt studenți, instructori de ski etc.

Ora 9.45 - Ajungem la centrul de coordonare al vizitării Ghețarului Columbia. Urcăm în autobuzul special "Hoppy Bua". Mergem cca 2 km prin spatele morenei laterale a ghețarului, pe un drum asfaltat până la un alt centru amenajat special, de unde luăm "Snowmobilul". Un autobuz special, cu multe roți, puternic canelurate, cu lățime de 1 m. Foarte elegant, cu gemauri înalte, încălzit. Capacitate 60 locuri. Din cauza roților mari este mai înalt și permite o bună vizibilitate. Are o legătură radio permanentă cu un punct de coordonare (Foto 49).

De pe platforma de plecare întâi un coborâș de 30 grade pe morena laterală, apoi urcăm pe ghețar. Este o perioadă când ghețarul se topește ușor. Mici ravenări din cauza scurgerii apei, în rest gheață vălurată. Materialul erodat, adus de morene, este un amestec de pietriș, nisip, mâl, ușor degradabil. Lipsește total vegetația pe morene. Drumul pe care merge snowmobilul pe ghețar a fost amenajat. Șoferul nostru e un tip înalt, simpatic. Ne întâlnim cu un alt snowmobil condus de o fată.

Foto 49 Pe ghețar cu snowmobilul

Ora 10.20 - Suntem pe ghețar. Pe partea inferioară a lui. Un scraper amenajează permanent drumul. Pereții laterali ai ghețarului sunt puternic erodați de gheață. Undeva, mai sus, se observă un ghețar secundar.

Vizităm 15 minute împrejurimile. Un claxon anunță întoarcerea. Totul organizat, totul plătit. Hm. La întoarcere, șoferul oprește la sorbul unde apa de suprafață, ce curge ușor, se pierde într-o crevasă.

Ora 11.10 - Coborâm la centrul de informare. Ca peste tot, o construcție modernă, foarte elegantă. În holul mare este expusă capra lor de munte, Mountain goat – *Oreamnus americana*. Foarte lănoasă, cu cornițe negre, scurte, groase, nu are suplețea caprei negre din Carpați.

Centrul de informare: parter, simplu, modern, un hol central cu stand de cărți, amintiri, șepci, maieuri. O capră albă împăiată. Alături, o sală rotundă, pe pereți grafice, explicații științifice despre ghețari. O altă cameră pentru proiecții, unde permanent se proiectează un film cu ghețarul. Grup sanitar. Nu departe, la cca 400 m, se află un hotel. Între cele două clădiri, parcare. Împărțită prin ronduri simple, cu borduri, cu pietriș sau plante din flora locală.

Ora 12.00 - Box lunch. Sandwich-uri în celofan, sucuri, fructe.

Ora 12.30 - Plecăm în aplicație să vizităm în detaliu frontonul ghețarului, acolo unde se topește permanent. Suntem echipați cu bocanci cu cramioane. Un ghid foarte simpatic ne ordonează în șir indian. Pornim. Din loc în loc ne

oprește, ne explică geneze și dinamica ghețarului, poziția lui în ansamblul marelui ghețar Columbia.

Până pleacă o altă serie de pe ghețar, Julien Rouillet, din staff, ne dă câteva explicații legate de traficul turiștilor. După vizitarea ghețarului, ne întoarcem la hotel.

Ora 15.40 - Plecăm spre Palisades. Cu același autobuz foarte elegant în interior, cu W.C. în spate, aer condiționat, cu care am plecat din Edmonton și cu care vom face tot traseul din Canada. Pe mască scrie: Diversifield. Un șofer gras, mâncăcios, dar foarte simpatic, tot timpul râde. S-a încadrat bine grupului. Deja atmosfera generală se încălzește tot mai mult.

Pe ghețar am discutat mult cu delegatul Iordaniei. Lucrează la Ministerul Turismului al lor. Mă informează despre Iordania. Apropiat sunt de Julien Mechange, tanzanianul cu care stau în cameră și cu Ilmari Hakinen, finlandezul care mă simpatizează mult. L-am servit într-o zi cu țuică. I-a plăcut. Stă în camera alăturată, împreună cu delegatul Botswanei, șeful unui parc național, o deltă interioară. Nu bea alcool. Nici Julien al meu, care e creștin. Pe drum admirăm peisajul. Munți erodați, cu pereți aproape pe verticală, la poale cu mult grohotiș. Creste întrerupte brusc, o structură fantastică a spațiului, prin jocul înălțimilor, prin culori. Un aspect cu care nu mă împac în concepția lor administrativă. Peste 50 % din parcul național este pădure, dar în administrație nu au nici un silvicultor și nici nu îi interesează problemele de silvicultură. Singurul aspect unde intervin sunt incendiile. Nu am găsit nici un silvic să pot discuta cu el. Posibil că la ei noțiunea de “forestier” este sinonim cu cel de exploatator al pădurilor, ori aici nu se taie nimic.

Astăzi toată ziua am fost vioi. Cred că sunt pe punctul de a-mi regla bioritmul.

Ora 18.00 - Diner-ul copios. Cu salată de fructe, cu frișcă, înghețată, etc. Deosebit un sos din fiertură de boabe de porumb. Am făcut o fotografie cu toți participanții sub cei doi duglași imenși.

Ora 19.15 - Plecăm spre Lake Maligne. Pădure închisă, continuă, uniformă. Nici unde nu am văzut o asemenea întindere de păduri neatinse de om. Valea Maligne e mică, limpede, ca o vale de munte de-a noastră, cu pădure de *Picea* și *Pinus*, ce vine până în malul ei.

Mă impresionează columnaritatea molidului și chiar a pinului. Cum să cunosc speciile de molid? Nici un silvicultor. Înfiorător de nefirească situație.

Prima pădure mai bătrână de molid, în jur de 30 m înălțime.

Valea e seacă aici, apoi apare Lacul Maligne (Foto 50). Magistral. Înserează și sunt mulți țânțari. Veselie mare în grup. În special sud-americanii. La întoarcere un elan în marginea drumului. O femelă, paște liniștită, nici că-i pasă de noi.

Foto 50 Lacul Maligne

11 august 1985

Duminică, zi de referate și odihnă.

Astăzi am rămas la Palisades. Ceilalți au plecat în trei grupe în diferite puncte: unii la canoe, alții la baza unui munte, etc. Ușoara oboseală m-a făcut să rămân în colonie. Julien a rămas și el, doarme liniștit.

Palisade este centrul de instruire al Serviciului Federal al Park Canada. Situat la cca 12 km aval de orașelul Jasper, în lunca râului Athabasca. O luncă de cca 2 km lățime, cu vârfuri stâncoase ce se ridică la peste 2.000 m, în jur. Trece calea ferată transcanadiană și șoseaua principală transcanadiană.

Versantul nordic este șlefuit de ghețari, un perete vertical de cca 1 km lungime, cu o înălțime de 60-80 m, asemănător unei palisade, de unde îi vine numele. Deasupra, în spate, planează vârful Pyramide de cca 3.000 m. Poala de sub abrupt este ușor înclinată, bine împădurită. Aceiași molizi, pini, plopi, pe care nu-i cunosc. O ramificație de drum din șoseaua principală de cca 600 m conduce la acest punct. Colonia mică nu se observă din șosea. Este alcătuită din 10 clădiri mici, din lemn, dar cu tot confortul în interior.

În centrul coloniei, lângă un pâraiaș, încadrând un mic părculeț, se află câțiva duglași bătrâni, imenși. Palisade Barn-clădirea principală cu sala de cursuri; Bunkhouse - bucătăria și sala de mese; Saddle Shop - cabana în care stau eu; Smithy și altele. Peste pâraul Bull Pen - clubul. În fața clubului un alt mic spațiu gol, încadrat de duglași imenși, molizi argintii. Mese pentru servirea aceluia "barbeque" - oaie la grătar. Peste tot gazon, splendid, verde deschis, care te îmbie să percepi tot ce e structurat în jur. Câțiva stâlpi, gura de incendiu, vopsite în galben deschis. Parcări pentru mașinile angajaților. Alături, "Princess Margriet", cabana șefilor.

Sala de cursuri cu mese aranjate în formă de U, cu scaune confortabile. Tavanul, cu un fel de cutii dreptunghiulare melaminate, cu sticlă, bine luminate. Toate instalațiile necesare pentru prezentări. Proiectoare de filme, aspectomate, epidiascoape. Apoi magnetofon, pupitre cu comenzi de lumini. Lumină mascată pe contur. Pe hol telefon. Totul mochetat. Exteriorul clădirilor din bușteni despicăți, simplu, vopsit maroniu, nu sugerează eleganța interioarelor. Acoperișul și, uneori, pereții exteriori, la etaj, dintr-o șindrilă grosieră. Discret printre cabane arbuști ornamentali.

Clubul are: mese, scaune, șemineu, televizor, magnetofon și un bar cu băuturi de unde te poți servi și lași banii într-un borcan. Material de informare, masă de ping-pong. Toată ambianța este deosebit de plăcută și confortabilă.

Căbănuța noastră are la parter biroul administrativ și trei dormitoare. Fiecare cameră câte 2 paturi, dulăpior, noptieră, masă, veioză, mochetă. Totul foarte curat. O baie cu duș – totul în plastic și pe jos plăci de polistiren.

Aici vin permanent serii de angajați pentru instruire, din toată Canada, din serviciul Park Canada.

Am vizitat bucătăria. Ultra modernă și deosebit de curată. Încălzire cu gaz, spălătoare de vase, frigider, congelatoare, cameră frigorifică. Toate alimentele sunt proaspete. Fel de fel de cutii de conserve. Bucătarul este din Edmonton, are 63 de ani, anul viitor intră în pensie. Soția i-a murit. Are o fată și un băiat în Calgary. Fata este studentă la Londra. Are ajutoare trei fete, angajate temporar. Una din ele este studentă la Edmonton, Jannette. Slabă, înaltă, veșnic zâmbește. Ea stă tot timpul cât se servește masa, urmărește și dă explicații, ce mâncare e. Singuri ne servim, singuri ducem vasele murdare.

De mâncare am mai vorbit. E deosebit de variată. Mă omoară sucul concentrat de portocale sau lămâie și înghețata. Nu am băut apă de când am venit aici.

Săptămâna petrecută aici rămâne de neuitat. Cum cred că de neuitat va fi tot ce va fi în viitor, în săptămânile viitoare.

La amiază discut cu o geografă de la administrația parcului, venită pentru a ajuta la expediția de azi. Aflu că știe franceza. E venită din Quebec. Mama ei e

poloneză. Are 30 de ani. Venită aici singură. Nu se mărită pentru că nu depinde de ea și pentru că aici e obiceiul, foarte frecvent la tineri, de a nu se căsători. Stau singuri, au tot ce le trebuie, nu simt nevoia sacrificiului pe care îl cere familia. E o modă americană? Oricum, e un punct slab pe care îl găsesc. O perspectivă de degenerare a unui popor.

Nu știu de ce, de două zile nu mai progrez cu engleza. Mă neliniștește faptul. Am vorbit cu Martin la telefon. A reușit să mă înțeleagă. Îmi va trimite bilet de avion la Ventura, o stațiune lângă Los Angeles, când vom ajunge acolo. I-am spus că pot sta la ei până în 15 septembrie. Ei pleacă acum în concediu.

12 august 1985

Ora 8.00 - Începem ziua cu prezentări de referate.

Ref. 13 - Alfredo Fermanelli - Italia. Vorbește englezește bine, dar accentul e tipic italian. Prezintă parcurile naționale din Italia.

Ref. 14 - Roland Cooksy - U.S.A. Prezintă sistemul de amenajare și administrare a parcurilor naționale americane. E un tip scund, cu barbă până la favoriți și mustață, cărunte, e cu un an mai tânăr decât mine. Liniștit, calm. Lucrează la Washington, la Serviciul parcurilor naționale. Are 4 copii. A lucrat mult în California la Sacramento.

Ref. 15 - Edward Kishe - Tanzania. Vorbește calm, prezintă unul din parcurile naționale tanzaniene, unde lucrează. Multe mamifere mari.

Ref. 16 - Anja Finne - Finlanda. Slabă, urâțică, are 40-45 ani. Prezintă calm, degajat, cu multă dezinvoltură. Face mici glume. Trăiește în N-ul Finlandei, în zona noștilor albe sau a zilelor întunecate, nu negre, deoarece zăpada reflectă mereu puțină lumină.

Ref. 17 - Jun Uchiyama - Japonia. Tânăr. De fapt nu știi la ei dacă e tânăr sau bătrân. Deosebit de sfios. Materialul pe care ni-l dă este tipărit și conceput la superlativ. Ne-a uluit.

Ref. 18 - Qiu Mingjiang - China. Fată cu ochii migdalați. Am obosit, nu mai sunt atent.

Ora 10.10 - În prezența intendentului George Baldind, se prezintă de către participanți concluziile la cele patru teme propuse pentru discuție în legătură cu amenajarea ghețarului. Răspunde George, stăpân pe el, dominând sala cu masivitatea lui.

Ora 11.00 - Ref. 19 - Wang Meng Hu - China. Citește rar, pe înțeles. Mă conving că jumătate din participanți vorbesc engleza mai rău decât mine.

Ora 11.30 - Lunch.

Ora 12.30 - Plecăm într-una din cele mai plăcute experiențe de până acum: rafting - plutitul cu barca pneumatică. Autobuzul nostru – Diversified - cu simpaticul și prea grasul nostru șofer ne duce pe Athabasca în sus, până la confluența cu Swunbej, unde este Athabasca Falls, o cascadă de cca 10-20 m. Spectaculos și plăcut amenajat accesul.

Oprim la o parcare unde vin două mici autobuze speciale cu echipament și cu ghizii noștri, inclusiv o platformă cu bărcile pneumatice. Înainte de a ajunge aici, Robert, șeful echipei ne distribuie pe plute, fiecare echipaj reține numele comandantului de plută. Cu Julien și încă patru sunt în echipa Lison. La început nu știam, aveam impresia că e numele plutei. La sosire, Robert ne prezintă echipa de ghizi, cea mai mică pe care Robert o ia în brațe ca să o vedem, este Lison. Toate sunt studente care lucrează vara aici câte 2 luni, câștigă cam 2.000 dolari pe lună. Vesele, entuziaste, drăguțe. Ne ia pe fiecare echipă în primire și trecem la echiparea cu costumul special și cizmele respective.

Ne ducem pe sus barca la râu, cca 300 m. Plutirea începe imediat sub Athabasca Falls. Pe rând pleacă câte un echipaj, după instructajul de rigoare. Fiecare din noi are câte o vâslă, suntem 6 + șefa. Încercăm întâi să vâslim contra șuvoiului care iese din micul canion de sub cascadă, nu reușim și ne lăsăm în voia valurilor. Primele 15 minute panta de scurgere este destul de mare, cu mai multe repezișuri. Bineînțeles că ne udă bine valurile, dar nu e nici un pericol. La fiecare repeziș, Lisa țipă, în genul țipetelor indienilor. Pentru încurajare, pentru voie bună (Foto 51).

Foto 51 Rafting pe Râul Athabasca

Pe porțiunile domoale, ne lăsăm duși de apă, pluta se răsuțește pentru a vedea și în spate. Distanța dintre plute e destul de mare, aproape nu se văd una de alta. Peisajul e grandios. Lățimea apei cca 40-60 m, malurile stâncoase, straturile de sedimente cu modelări variate au înălțimi de 10-30 m. Totul e împădurit. Molid, pin. Timpul e frumos, cu alternări de soare și nori. Sus, pe sfârtecatele creste ale munților, a nins și chiar se mai vede fâlfâind câte o aversă de ninsoare.

Povestim, Lisa ne mai explică câte ceva. Cam după o oră, pe o mică plajă ne oprim, ne regrupăm toate plutele. În niște containere mici găsim batoane de nucă cu zahăr ars, alune, stafide. Cutii cu răcoritoare.

Plecăm din nou. În cca 30 minute ne regrupăm. De aici în jos, după vărsarea unui afluent mărișor, râul e mai mare. Mai lat, ceva mai lent. Începe partea cea mai plăcută. Ne apropiem câte 2 plute, ne stropim reciproc cu vâslele. Suntem uzi learcă. Apoi facem pace, ne aliniem și acostăm echipajul următor pe care îl spălăm cu jet dublu. Un joc splendid de 15-20 minute, suntem uzi până la piele.

Puțin încă și ajungem la un debarcader, sfârșitul expediției. Ne dezbrăcăm pe o platformă cu mochetă, ne golim de costumele speciale, apoi pe un covor întins putem intra în autobuz unde ne îmbrăcăm.

Am uitat un episod drăguț. La popasul de pe plajă, toți așteptam ultimul echipaj, conducătorul avea ziua lui de naștere. I-am cântat Happy birthday, apoi ghidele l-au trântit în apă. Puțin după aceasta, sudamericani noștri veseli, tineri, o înhață pe April Oja, îi cântă Happy birthday, deși nu era ziua ei și cât pe aici să o bage în apă.

Despărțirea de echipa de studenți e duioasă, cu zânbete și “bie-bie”.

13 august 1985

M-am sculat cu grijă, mi-am spălat rufele la mașina automată, care și usucă, le-am dat miros cu o hârtie parfumată. În acest timp am exersat prezentarea. La ora 8.00 au început prezentările. Sunt primul.

Ref. 20 - Oarcea Zeno - România. Cu emoții, cu diapozitive, cu muzică în fundal, Dumitru Fărcașu. Am citit bine, a plăcut. Vali și Codruța au apărut pe ecran.

Ref. 21 - Robert Benton – Australia. Prezentare cu diapozitive excepționale. Imagini variate, de excepție, peisaje splendide. În general o prezentare de excepție. Justifică aroganța lui, totuși stăpânită în general, are 35-40 ani. Barbă, mustață, tip de anglo-saxon. Cel mai insistent la întrebări și discuții. Stăpânește bine engleza.

Ref. 22 - Ilmari Hakkinen - Finlanda. Calm, ordonat, plăcut. Diapozitive frumoase din nord. Pădurile la ei au mare importanță.

Ref. 23 - Julian Machange - Tanzania. Colegul meu de cameră. Vorbește despre Institutul de Formare a personalului pentru conservarea vieții sălbatice de la MWEKA, imediat sub Kilimanjaro. Costul unui an de învățământ - 6.000 \$.

Ref. 24 - Huang Shuje - China. Înțeleg ceva mai bine, totuși puțin. Nu înțeleg deloc poantele și are multe. Ideea de libertate în America se aplică și în limbaj. Fiecare vorbește cum vrea. Americana e un fel de “mămăli-cu-brâ-cu la”.

Ref. 25 - George Malamidis - Grecia. Interesante imagini. Parcuri naționale: Olimp, Parnas, Pind, etc. Protecția e dificilă, se pășunează mult la ei.

Ref. 26 - David Mckercar - Noua Zeelandă. 10 parcuri naționale cu peisaje splendide. Bine amenajate. Referat concis, la obiect. În 1987 își vor sărbători centenarul primului parc național.

Ref. 27 - B.C. Mwasaga – Tanzania.

Ref. 28 - Paul Paryski - Haiti. O țară săracă, erodată, suprapopulată, un model de dezastru al viitorului. Stau pierduți și insensibili în fața dezastrului. Mulți negri, foști sclavi.

Ref. 29 - Cezare Patrone - Italia. O engleză cu un accent italian deosebit.

Ref. 30 - Reprezentantul din Santa Lucia.

Ora 13.00 - Definitivăm plicurile cu materiale documentare, care vor fi trimise oficial de centrul de la Palisades, la casele noastre.

Ora 15.00 - Vizităm atelierile centrale de unde se dirijează toată întreținerea centrului, care costă cam 8 milioane de dolari.

Ora 16.00 - Vizităm din nou orașelul Jasper. Totul e foarte scump. Parcurile sunt simplu amenajate, cu arbori comuni izolați, cu mici ronduri de flori și cu un gazon teribil de frumos.

Spre seară, urmează celebrul “barbeque” de despărțire. Julien Roulet se îmbracă în costumul meu național ca să facă senzație.

Ora 19.00 - Incepe festinul în aer liber, sub cei doi duglași gemeni înalți, în locul amenajat cu mese și vatră de grătar. Bucătarii sunt pregătiți cu totul, așteaptă startul. Ne servim de la barul improvizat cu tot felul de băuturi. Eu sunt consecvent, iau un “Alberta Vodca” cu gheață, un juice de portocale. Se încing spiritele. La un moment dat se face liniște. Dinspre club apar doi cai minunați, călăriți de un băiat în costum roșu și de o fată în costum vernil-kaki, cu pălării tip Park Canada. Costume speciale pentru asemenea parăzi. Vin până în fața mulțimii. Se cântă imnul Canadei. Moment impresionant. Apare apoi Boomer, tipul solid, roșcovan, chel, șeful echipajelor de rafting, îmbrăcat în “biber” - castor, simbolul parcurilor naționale canadiene (Foto 52).

Foto 52 Participanții la Colocviu, la plecarea din Palisades

Petrecerea continuă apoi. Vorbește Hugh Muller, directorul seminarului, apoi superintendentul George Bolding. Imensele grătare de vițel sunt bine fripte, garniturile sunt pe masă, vinul, berea la discreție. Mă nimeresc la masă cu japonezul Jun, cu indoneziana micuță Bernadett, cu italianul Alfredo, apoi vine și William, cel din staff. Se mănâncă bine, se povestește mult, se cântă, până se înnoptează, când lumea se retrage treptat. Au fost și ceva invitați din personalul serviciului de la Jasper. Lume multă, atmosferă caldă. Sunt felicitat mereu pentru prezentarea mea. Le-a plăcut extrem de mult și dublarea diapozitivelor cu muzica lui Dumitru Fărcașu. Întâi a fost o doină lentă, apoi în final o învârtită turbată.

O seară de neuitat.

14 august 1985

Este ultima zi la Palisades. Un centru splendid, cu o săptămână plină de satisfacții. Ce urmează încă, ho, ho.

Mă scol ca de obicei la 6-6.20, nu știu însă că azi breakfastul e la ora 8. Îmi fac toaleta, îmi pregătesc bagajele și la 7.15 îl trezesc pe Julian să nu întârzie. El îmi spune că programul e decalat cu o oră.

Fac o mică plimbare în jurul cabanei. Peisajul e splendid, cu crestele acelea albicioase, erodate în atâtea forme. Cu totul deosebit e aici acea lespede imensă

de cca 50-80 m, înclinată la 60 grade, de pe care au fugit straturile superioare. E chiar în fața Palisad-ului. Un tren de persoane, posibil accelerat, trece în jos pe Transcanadian Railway. Un vagon are o turelă pe jumătate din lungimea lui, de unde poți privi mult mai bine.

Revin și-mi scriu impresiile.

Julien s-a trezit, își citește porția obișnuită din Biblie. Mă retrag în club după masă, am încă 25 de minute libere. Ascult caseta lui Fărcașu. Mi-e dor de țară, de toți ai mei, cu toate că minunile pe care le văd mă absorb.

Ora 9.00 - Ultimele prezentări de referate.

Ref. 31 - Abayomi Ogunjoje – Nigeria.

Ref. 32 - Mohamed Nael Abu Zeid - Egipt.

Ora 10.00 - Se analizează problemele ce vor fi urmărite în continuarea seminarului.

Ne pregătim de plecare. Ceva despre autocarul nostru “Diversified”. Un motor de 318 c.p., în spate, foarte simplu, ușor accesibil. Capacitate rezervor - 600 litri. Consum în zona montană cca 80 l/100 km, motorină. A parcurs până acum cca 600.000 km fără nici o problemă la motor sau la alt ansamblu. Cost - 260.000 \$. Anvelopele rezistă până la 200.000 km. Produs de General Motors.

Ora 13.00 - Ne luăm rămas bun de la personal. Cu regrete, după splendida săptămână petrecută aici. Plecăm exact la ora stabilită. Vreme închisă, înnorată. Totuși munții se văd. Pe creste ninge ușor.

Refacem drumul până la Athabasca Glacier, după care intrăm imediat în Parcul Național Banff (Foto 53). Coborâm pe Valea Saskatchewan. Ceva mai mică, e aproape de izvoare, flancată de creste sfârtecate. Pare mai spectaculoasă. Aceeași pădure virgină de molid și pin. Mulți arbori uscați, răsturnați, multă regenerare.

Ora 14.45 - Oprim la un popas, unde Valea Saskatchewan o ia la stânga. Clădirea centrală, restaurantul, totul e din lemn. Câteva amenajări din lemn originale.

Ora 15.20 - Pornim din nou la drum. Trecem în Valea Bow. O mulțime de lacuri, totul e fantastic.

Meditație - Trăind în câmpie omul are nostalgia înălțimii, a înălțării. El nu-și poate concretiza vizual verticala și ascendența, smulgerea din condiția umană plată, biologică, zborul spre transcendență.

Foto 53 Parcul natural Banff - Mount Rundle

În munți, totul e structurat pe verticală, într-o absolută infinitate de variante, de la pas la pas. Aceasta este grandoarea muntelui și etica lui. Aceasta este lecția lui: șansa de spiritualizare, de concretizare a înălțării, a smulgerii dintr-un echilibru vegetativ, ceea ce definește cu adevărat sensul vieții omului.

Ora 16.00 - Lacul Hector. Păduri tot mai frumoase. Coborâm spre Sud. Același molid columnar, în amestec cu pinul.

Ora 16.10 - Trecem pe lângă Lake Louis, cel mai celebru lac din P.N. Banff. Nu-l vedem de aproape. Se amenajează stațiunea, în iarnă va fi aici Olimpiada de iarnă.

Ora 17.10 - Banff. O veche și foarte drăguță stațiune montană. Are cca 4.000 locuitori permanenți și 40.000 în sezon. Înființată cu peste 100 ani înainte, odată cu declararea parcului național.

Un bulevard principal care se termină într-un deal, unde domină impozanta clădire a administrației parcului. În jur un excepțional părculeț, amenajat pe un versant banal, cu terasări cu piatră, cu un râuleț ce curge prin canale, cu multe și originale chioșcuri și construcții din lemn, cu o mulțime de flori, puse grupat.

Ne cazăm la hotel. Avem o după amiază liberă. Cobor în holul cu recepția, caut în cartea de telefon și găsesc două nume românești. Antonescu - îmi răspunde, este inginer civil, lucrează la construcția de drumuri. Rece, își cere scuze că nu mă poate întâlni.

Al doilea - Stanciu Marin. Răspunde o voce de femeie. Bănuiam că e fetița. Spune că Domnul Stanciu nu e acasă, revine la ora 10. Îi las numărul camerei de hotel. La ora 10 Stanciu mă caută la telefon. Foarte amabil, îmi propune să-i fac o vizită. După 15 minute mă ia de la hotel. Stă în centru într-un mic apartament care îl costă 500 \$ pe lună. Lucrează ca șofer la o agenție de turism. Bine văzut, câștigă bine. E venit aici de 4 ani, de 10 zile a primit cetățenia canadiană. Nu ar vrea să renunțe la cea română, dar aude că nu are voie să revină altfel în țară.

Pe drum, spre casa lui, îi întâlnim pe Ilmari - finlandezul și pe Ju - japonezul, pe Ben din Botswana. Îi invită și pe ei, deoarece soția lui e japoneză. Ne servește cu băutură, cu o mâncare tipic japoneză, un fel de spaghete foarte fine din orez, cu carne. Vin roșu, bere, atmosfera foarte plăcută.

Fantastică coincidență. E din Arad, mama lui a stat în Gurahonț ca fată, se numea Șoș Elena. Acest lucru ne apropie mult. Se simte bine în Banff, dar pentru nimic în lume nu s-ar fi căsătorit cu o fată de acolo. Sunt în așa hal de stricate și independente, că te îngrozesc. Și-a luat o japoneză, cu facultate, lucrează tot în turism, e serioasă, se înțeleg foarte bine. El o duce bine dar e îngrozit de viitorul copiilor pe care îi așteaptă. Aici viața este într-o descompunere morală de speriat. Îi ajută pe cei de acasă cu 300 \$ pe lună. Ne despărțim la miezul nopții, foarte amical.

15 august 1985

Timpu se scurge vertiginos. Ne trezim în luxosul hotel Ptarmingam Inn, se ia breakfastul, se predau cheile, se încarcă bagajele.

Primul obiectiv este cel care a generat în urmă cu 100 de ani primul parc național canadian, Cave and Bazin. E vorba de izvoarele termale, sulfuroase, situate la cca 2 km de Banff.

Parcare. Un chioșc cu un panou în care se arată ansamblul obiectivului. Ne preia o doamnă mai în vârstă, ușor încărunită, modestă, foarte amabilă, zâmbește mereu. Intrăm în holul principal al clădirii amenajate, unde ne dă câteva explicații. Ieșim și vizităm cele două obiective exterioare: gura grotei pe unde primii exploratori, în 1883, care lucrau la calea ferată transcanadiană din apropiere, au găsit-o. Alte câteva izvoare sunt în apropiere. Apoi mlaștinile, sau mai bine zis lacurile de jos cu apă caldă. Totul amenajat cu podețe și trepte din lemn. Peste tot tablite cu explicații istorice și științifice. Ne întoarcem în clădirea expoziției, unde, în interior, este un bazin cu apă caldă. O expoziție excepțională. Un poster arată prima explorare a grotei cu ajutorul unui trunchi de copac.

Ora 10.25 - Plecăm din Banff pe autostradă, printr-o zonă piemontană, ușor deluroasă, bine împădurită. Plouă, plouă, cu nemiluita. Pe munți a nins, până jos la cca 200 m altitudine deasupra noastră. Trecem printr-o zonă unde ninge serios, zăpada e de 10 cm. Plopii sunt toți aplecați sub zăpada moale. Vizităm câteva locuri de parcare pentru mai multe mașini și mașini mici de închiriere.

Ora 12.10 - Ajungem la Centrul de informare al Kananaskis Provincial Park. Clădire din lemn, frumoasă, elegantă. În interior tot confortul. Căldură. Gaz este aici peste tot. Telefon. Alte aparate pe pereți, nu le cunosc rostul. WC-urile deosebit de curate, cu uscătoare pentru mâini lângă chiuvete.

Luăm "box lunch-ul".

Parcul provincial Kananaskis este rezervat doar pentru recreere. Creat în 1977. Deși tot un fel de regim destul de strict de conservare. Are o administrație proprie, cu director, personal, centre de informare. Directorul raportează direct la ministerul pentru recreere. Are legislație proprie. Forestierii sunt separați dar colaborează.

Tanzanianul întreabă ce diferență este între parc național și parc de recreere. Răspunsul: accentul e pus pe recreere nu pe conservare. Au altă uniformă, altă emblemă. Uniforma este bleu-gri spre deosebire de muștar, la Parks Canada.

Centrul de informare este bine dezvoltat, cu o arhitectură originală, cu nelipsita sală de proiecții în stil de amfiteatru. Diorame, indicatori de temperatură, barometre, anemometre. Personalul parcului ajunge vara la 500 persoane.

Ora 13.30 - Plecăm spre Waterton Lakes. Ne întoarcem la autostrada trans-canadiană, spre a trece pe lângă Calgary, un oraș mare, apoi o luăm spre sud.

Vedem de la periferia marelui oraș blocurile imense din centrul Calgary-ului. Periferia se întinde mult, cu tot felul de ateliere de reparat mașini, mici magazine, etc.

Intrăm în preeria sudică, fără păduri, cu culturi cerealiere, cu ferme izolate, mici orașele: Nanton, Claresholm, Fort MacLeod. Plouă, plouă continuu. Autostrada am părăsit-o, nu se mai poate depăși, se merge în convoi. Trecem prin Claresholm. Silozuri imense, zona este tipic cerealieră. Întinderi imense de culturi de grâu încă nesecerate, o fermă bine dotată, se pare, cu un afiș: For Sale – 94 acres. O parte din ferme sunt împrejmuite cu gard din sârmă ghimpată. Apar coline cu pășuni împrejmuite. Apar tufărișuri. Multe ferme de cai.

Canada are distanțele în km, benzina se vinde cu litrul, ca și în Europa.

Twin Butte - trecut pe hartă ca localitate, sunt de fapt doar două ferme. Solul e destul de negricios. E cernoziom oare? Apar trupuri de păduri izolate. Totuși mare pustietate în regiune.

Ora 17.40 -Ajungem la Parcul Național Waterton Lakes. Ne întâmpină mașina parcului, cu superintendentul. Ni se dă material documentar. Intrăm în parc, o căsuță cu poartă, o funcționară. Apare lacul Waterton. În fund se văd munții. Clădirile administrației. Un castel splendid din lemn, cu 5 nivele, domină lacul. Construit în 1926.

Hotelul Bayshore Inn. Scund, cu un etaj, din lemn dar cu interior luxos. Stau în cameră cu Harish - indianul. Luăm masa comună, organizată de administrația parcului. Șeful gărzii stă la masă cu noi, este neamț, venit de mult aici. Aflu că sunt și câțiva români aici. Îi caut. Îl găsesc pe George din București. Îi cheamă apoi pe Florea și încă unul. Stăm de povești la o cafea. George a fugit din Irak de la lucru, Florea a trecut Dunărea înot, sub Turnu Severin, și-a pierdut toate lucrurile. După 3 luni în lagăre în Yugoslavia și 6 luni în Italia au venit aici. Au primit un apartament într-un orașel din apropiere și lucrează aici. George la spălătorie cu 4,5 \$ pe oră. Pentru început e mulțumit. Speră să-și aducă și familia. Sunt total neplăcut impresionați de stilul de viață de aici, într-un fel. Emanciparea femeilor, neseriozitatea lor, stupefiantele. Le place disciplina de aici, severitatea poliției. Nu se bea. După 3 luni sunt încă dezorientați.

16 august 1985

După breakfast vizităm cascada de lângă mica stațiune, apoi trecem la “The Falls Theatre” - sala de prezentare și informare comună tuturor centrelor. Ni se prezintă un film, cu diapozitive și muzică, comentarii-denumit Pride (mândrie), cu aspecte din activitatea personalului care lucrează la Parks Canada. Apoi un alt film despre Waterton N.P. Superintendentul vorbește apoi despre parc, despre celebrarea împreună cu americanii a celor două parcuri gemene (P.N. Glacier la americani) denumite și parcurile păcii. În sală sunt cele două drapele încrucișate. Dimineața, când am trecut spre teatru, 2 cerbi elani mâncau printre case la marginea stațiunii. Nu s-au speriat de noi.

Vorbește apoi șeful gărzii, ni-l prezintă pe similarul lui din P.N. Glacier. Deasupra cascadei, pe versant, e o suprafață foarte mare de rășinoase uscate. Credeam că din cauza focului. Nu. Atac de insecte – genul Ips. Pădurea s-a uscat în 1977 pe zeci de hectare. Nu s-a intervenit cu nimic, nici combatere chimică, nici extrageri. Pădurea rămâne așa uscată, să se refacă. La fel se procedează după incendii.

Ora 11.10 - Ne imbarcăm pe Internațional - II, pentru o croazieră pe Waterton Lake, care trece puțin și în U.S.A. O șalupă cu vizibilitate bună spre exterior. Sunt pe punte 12 oameni. Elegantă, conducere extrem de simplă. Pilotul dă mereu explicații. Capacitate 49 persoane. Pare a fi student. Blând, ochi albaștri.

Timpul e frumos, soare. O plimbare splendidă.

Altitudinea lacului 1279 m. Vârfurile din jur 2.500-2.900 m. Granița cu USA, o fâșie dreaptă, lată de cca 8 m, defrișată în pădure, urcă în linie dreaptă pe versant. O mică căbănuță cu debarcader, un panou. Nu se observă nimeni de pază. Facem un pas și suntem în USA. Foarte mulți arbori uscați în jur. Dedesubt, regenerare incompletă. Înseamnă o succesiune, o refacere de decenii multe. Personal nu sunt de acord cu acceptarea neintervenției în asemenea situații, de asemenea proporții. Este totuși o concepție a unui perfect proces natural în natură. Nici focul, nici atacul de insecte nu e provocat de om. Dar nu cumva atacul extins de insecte se datorează unei debilitări a pădurilor din cauza ploilor acide? Și atunci nu este intervenția omului indirectă care trebuie compensată?

- Lunch.

Plecăm prin pădure spre Rainbow Falls. Are o cădere de cca 10-15 m, debit mare. Cam ca și în Retezat. Pădure virgină tipică PI + MO + PSEUDOTSUGA + ABIES. Mult pin uscat.

Ora 14.20 - Ne întoarcem cu o altă ambarcațiune, mult mai mare, ia peste 100 persoane. Timpul e splendid. Impresionant e punctul de graniță îndepărtat de aici de la Goat Hunter. Câțiva rangeri păzesc toată partea asta de N a statului Montana.

Ora 14.40 - Pe creste zăpada proaspătă sticlește. Legănarea vasului e dulceagă. Astăzi trăiesc adânc senzația înstrăinării. Mi-e dor tare de ai mei, de plaiurile mele, mai calde, mai la sufletul omului. Păcat că am prins această jumătate de veac în care lichelismul este mitul modern al unei mari părți a poporului nostru.

Vali, mi-e tare dor de tine.

Pe cer, un vultur alb. Pentru el vasul se întoarce pentru a-l putea vedea mai bine. Zboară de pe un vârf de arbore pe altul.

Ora 16.00 - Din nou la Theater Falls, unde are loc un program de reconstituire istorică a zonei.

Ora 18.00 - Plecăm cu autocarul spre Cardston, un orașel la cca 20 km de Townsite. Ne așteaptă o surpriză. Este ideea unui fermier bogat și deștept, Charle Chessman. În 1963 își construiește o hală imensă, cu un interior de 30-80 m. Foarte interesante fermele de susținere a acoperișului, numai din lemn. Ce calcul de rezistență a necesitat?

Funcția halei: iarna patinoar și campionat de hockey. Vara expoziție de tot felul de diligențe, landouri, căruțe de prin 1870, unele extrem de elegante. Un tip bătrân, se ține bine însă, se vede că e tipul omului întreprinzător. Afară ne așteaptă 5 cai și încă 4 la o diligență. Se face plimbare cu diligența, se călărește.

Apoi la 20.30 începe “barbeque-ul”. Un pahar cu salată de fructe: pepene roșu, galben, portocale, struguri, afine. Apoi pe o farfurie de carton un polonic de fasole uscată fiartă, cu bulion, salată verde, roșii, castraveți, peste care puțină smântână, o bucată de grătar de vacă imens, un porumb fiert. Prăjitură și suc de portocale la discreție.

Ceea ce-mi lipsește aici sunt ciorbele lui Vali și prăjiturile ei bune.

După mâncare un mic spectacol. O familie de cântăreți –soțul la chitară și voce, soția cu vocea și cei doi copii de 6 și 9 ani o ajută. Aplauze, felicitări, splendid.

Seara, târziu, ne întoarcem la hotel la Waterton.

17 august 1985

Ne trezim cu o dimineață splendidă. Soarele răsare pe lac, cu o strălucire deosebită. Harisch, colegul meu de cameră, indianul, după ce se spală, se bărbiește, stă în pat în poziție rituală și intră în meditație transcendențială timp de 15 minute.

Ora 8.15 - Plecăm. Drumul de contur lac trece prin păduri, în scurta fâșie piemontană a Stâncoșilor. Trecem printr-o rezervație de indieni. Parcă se văd căsuțe izolate. Povestea de azi a indienilor e lungă și foarte tristă.

Ora 9.00 - Vama. Formalitatea ștampilării pașapoartelor. Suntem în USA.

Stâncoșii se termină destul de brusc spre preerie. Câțiva kilometri de zonă deluroasă, apoi colinară, apoi preeria. Suprafețe imense de pășuni, împădurite 60 %, împrejmuite cu garduri de sârmă, cu sute de vaci libere. Pădurile sunt mai mult de *Populus tremuloides*, pipernicite.

Prima localitate: Bale. Vreo 5-6 case locuite. Cca 20 cocioabe mici, părăsite. În împrejurimi câteva ferme. Una singură arătoasă, restul mizere. Mașini părăsite, ferme părăsite.

Ora 10.30 - Intrăm în Glacier Național Park, în zona Many Glacier (Foto 54). O poziție extraordinară. Un loc plan nu prea mare, înconjurat de creste și vârfuri fărâmițate atât de variat încât realizează o varietate structurală pe care nu am mai întâlnit-o până acum. Vârfurile cu altitudini de 2.700-3.000 m. În cea mai fericită poziție se află un hotel construit cu 65 de ani în urmă, prin 1915-1916, în stilul de epocă, complet din lemn. Desfășurat mult în lungime, cu aripi simetrice, cu partea centrală cu 4 nivele. Splendid jucat pe verticală și cu șarpanta specifică. Holul de recepție magnific.

Foto 54 P.N. Glacier - intrăm în parc, schimbăm autobuzele

Din trunchiuri de lemn rotund de cca 20 m, la capătul de sus cu capiteluri, sprijină un tavan din lemn cu luminator. Un joc de construcții din lemn cu un efect deosebit. Jos recepția, informațiile, vatra ca peste tot, un magazin de cadouri. Fotolii, telefoane, o vedere splendidă spre lac și spre vârfurile fierăstruite.

Pauză o oră. Schimbăm dolarii canadieni. Iau un fișic întreg de “coini”, pentru telefon. Durează mult până mă lămuresc cum trebuie să dau telefon acasă. Mă ajută Dave. Se cere operatoarei numărul, apoi când spune ea se introduce costul, 3 \$ pentru 3 minute. Când ai introdus toți banii îți dă legătura. Am vorbit greu, deoarece tot ce spuneam eu auzeam repetat. Totuși Vali m-a auzit și cred că am liniștit-o. Acasă e totul bine. M-am liniștit.

Întregul hotel fiind din lemn, are o instalație automată, electronizată cu avertizoare și rețea de extincitoare în caz de incendiu.

Ora 11.30 - Luăm lunch-ul într-o sală splendidă. Geamuri mari spre lac. Pereții cu lambriuri, pe un perete un imens șemineu. Pe tavan lustre originale-roți de căruță cu câte 6 becuri lumânări. Salată de fructe, păstrăvi cu garnitură, înghețată. La sfârșit, surpriză. 4 fete și 4 băieți se grupează și ne cântă vre-o 4 cântece. Nu înțeleg textul. E totuși impresionant. Hugh Muller lăcrimează. Are multă sensibilitate.

Ora 12.20 - Plecăm. Ziua e Dumnezeiască. Un senin pur de munte. Urcăm în Bob, autobuzul special de munte și ne îndreptăm spre Saint Mary - Vizitor Center, care se află pe a doua vale mare ce iese din munți: St. Mary. Două lacuri mari aproape în continuare: Lower St. Mary, la alt. de 1366m.

Pe malul lacului de jos, multe păduri arse anul trecut. Mici căsuțe de odihnă pe marginea pădurii. Alte căsuțe se observă pe malul celălalt al lacului. Trecem printre lacuri pe malul stâng al St. Mary Lake, la o mică aglomerare de moteluri, cu centrul de informare și cu un cort de indieni, simbolic.

Ora 13.30 - Oprim la centrul de informare, cu o sală imensă de 300 locuri. Ne vorbește ajutorul superintendentului. Ne oferă informații:

- Vizitatori anul trecut - 2 milioane
- Cheltuieli cca 5 milioane, de la buget
- Venituri cca 600.000 \$
- Se permit instalări de case particulare
- Taxe - 3 dolari pe zi
- Împrejmuiiri puține - cca 15 km.
- 10 indieni lucrează în administrația parcului
- în jurul parcului sunt numai rezervații de indieni
- 5 cercetători permanenți, contracte cu alte institute de cercetare, pentru studii ca de exemplu: Ursul Grizzly

Ora 14.45 - Ne transferăm cu toate bagajele în 4 autobuze mici, speciale, care ne vor transporta prin parc.

Ora 16.00 - Logan Pass. Drumul soarelui care traversează P.N. Glacier dintr-o parte în alta, este comparabil cu Transfăgărășanul, atât ca lungime cât și ca altitudine - 2050 m. Pădurea mică până aici, *Abies lasiocarpa*, datorită minimelelor termice nu atât de scăzute ca și în Carpați. Aici se simte influența climatului oceanic. Tot pe aici trece celebra "Continental Divide", separarea dintre scurgerile spre Atlantic și spre Pacific (Foto 55).

Centru de vizitare modern amenajat în 1965. Drumul este construit în 1924. Nu atât de dificil ca Transfăgărășanul, dar tot atât de spectaculos din cauza vârfulilor sculptate mai bogat. În Carpați sunt culmi prelungi, aici vârfuli izolate sculptate diferit de ghețari. Aceasta este caracteristica Stâncoșilor. Logan Pass este un model de amenajare și de combatere a impactului turiștilor asupra naturii. Pasul este deschis vara cca 3-4 luni, timp în care trec peste 500.000 vizitatori. Construcția simplă din lemn și sticlă. Toată zona apropiată este amenajată cu poteci asfaltate sau cu poduri din lemn la denivelări. S-a evitat astfel răspândirea vizitatorilor peste tot, dar nu suficient. Atunci s-a recurs la balustrade, garduri de sârmă ghimpată. În 10 ani covorul vegetal s-a refăcut. Lângă centrul de informare un mic părculeț, cu porțiuni bordurate cu bolovani și cu vegetație specifică zonei. Mici dihăanii, ca un fel de marmote, foarte drăguțe, se plimbă lejer, obișnuite cu oamenii. Una chiar stă în două labe și șueră minute în șir. Lume multă. Parcarea are 160 locuri.

Foto 55 Continental Divide - trece prin vârful alăturat

Coborârea din Logan Pass e lungă și dificilă, săpată mult în stâncă. Multe cascade. O zonă de sute de hectare cu pădure arsă. Trunchiurile au rămas în picioare, uscate, scheletice. Un cimitir penibil. Refacerea naturală e o problemă de secole. Au apărut speciile pioniere: plopul salcia, aninul. Sămânța de rășinoase nu are de unde veni, deci refacerea tipului natural e practic imposibilă. Nu sunt de acord cu acest lucru într-un parc național în zonă circulată.

Coborâm în Valea Mc Donald (Foto 56). Se simte climatul mai cald, influența oceanului. Plină zonă forestieră. Poposim în mica stațiune Apgar, la hotelul Village Inn.

Foto 56 Lacul Mc. Donald

18 august 1985

Ora 8.30 - Am participat împreună cu alți patru colegi, cei mai mulți africani, la un serviciu religios în ritul luteran. De curiozitate. Erau 10 credincioși, pastorul și o fată ce-l ajuta. Slujba a durat ½ oră. S-au cântat câteva imnuri, a ținut o mică predică, s-au adunat bani. Atât. Pe un amfiteatru mic în aer liber.

Ora 9.30 - Ni se prezintă politica de administrare a parcului. Se dezvoltă mult zona circulată. Concesionările sunt limitate. Numărul vizitatorilor în continuă creștere, a ajuns în 1980 la 2 milioane. C. Martinka ne vorbește despre cercetarea științifică în cadrul activității P.N. Există 5 cercetători. Este prezentat Bold Eagle (o specie de vultur), mâncător de pești, specific nordului Americii. Apar concentrări de zeci de asemenea vulturi.

Vizităm apoi o stație automată de determinare a poluării aerului și a ploilor. Ni se prezintă grafice.

Luăm box-lunch-ul foarte bogat pe malul râului Mc. Donald, unde toamna, când urcă somonii aici, apar și vulturii. Vedem locul unde se concentrează sute de vulturi. De pe un pod este organizat un punct de vizitare toamna.

Ne întoarcem la birou, în sala de spectacole a colectivului P.N. Ni se prezintă un interesant și drăguț spectacol de teatru de păpuși, susținut de o fată din administrație. Întâlnirea și discuția dintre doi vulturi, unul din Canada și altul din USA, în legătură cu viața și protecția lor în parc. Foarte drăguț și pentru cei mari. Apoi o altă prezentare legată de rezervația de indieni din est. Moșai și nu rețin prea mult. Pauză.

Ora 15.45 - O altă prezentare în legătură cu relațiile dintre parc și proprietățile particulare din vest, apoi un altul despre pădurile naționale. Sistemul forestier se ocupă doar de exploatarea pădurilor și a altor produse secundare. Ni se dă exemplul unei păduri naționale de 1 milion de hectare, împărțită în 5 District Ranger. Apoi întreg sistemul de organizare. De refacerea și cultura pădurilor nu se ocupă nimeni.

După amiază liberă. Ne răsfățăm în minunatul peisaj de la APGAR. Stăm la hotelul Village Inn, drăguț, simplu, din lemn, cu interiorul foarte elegant. Perspectiva spre lac, în fundal munții. Nici unde nu am stat într-o poziție atât de splendidă. Și duminica de azi a fost Dumnezeesc de frumoasă. Ne plimbăm prin mica stațiune cu 3 magazine. Facem baie în lac.

Ora 18.30 - Ne urcăm în autobuze și mergem la Mc Donald Lodge, un hotel elegant de pe malul lacului, unde luăm cina. Un hol splendid, tot din lemn, în genul celui de la Many Glacier. Luăm cina într-un separeu. Stau la masă cu Ilmari, chiar lângă geam. E un apus splendid pe Mc Donald Lake. Pe malul la-

cului câțiva copii se joacă. La masa noastră participă și 4 kongresmani care vizitează în aceste zile parcul. Doi bărbați, două femei. Un tip mai tânăr din Idaho, altul mai bătrân din Pensilvania. Doamnele, una mai bătrână, mai de elită, cealaltă de cca 45 ani, mai gravă, mai simplă. Un episod drăguț. Mâncarea este o jumătate de pui cu garnitură. Nu am cuțit. Mi l-a luat cu farfuria cu salată și cu sosuri. De acord cu Ilmari, mâncăm puiul cu mâna. Urmăresc la masa alăturată kongresmena grasă. Se tot învârtește pe lângă pui, ciugulește din garnitură, apoi pune delicat mâna pe pui, rupe un pic cu furculița din el, nu e satisfăcută apoi se lasă păgubașă și puiul pleacă întreg înapoi. Nu e subnutrită.

La sfârșit - speech-uri. Vorbesc mult kongresmanii ăștia. Asta le e meseria. Cel mai tânăr e destul de înfipt. Este impresionat de elanul pe care l-a găsit în administrația parcului. Bineînțeles, vorbește cu mâinile în buzunare. De ce oare acest gest de aroganță ? Nu poate fi altfel interpretat.

19 august 1985

Ora 8.00 - În sala comunității continuăm discuțiile în legătură cu politica și principiile de amenajare a parcurilor naționale americane.

Ora 9.00 - Trecem în grupuri. Sunt întâi la grupa de interpretare. Este vorba de prezentarea publicului a unor realități din parc, ceea ce contribuie la atitudinea publicului față de problema conservării.

Ora 10.30 - Trec la grupa de amenajarea resurselor. Ne vorbește întâi de numeroasele incendii. Aici, primesc ajutorul forestierilor. Apoi se prezintă date despre Grizzly. Cifre despre victimele ursului în parc.

Box-lunch la gura pârâului Avalanche Creek. Urcăm apoi prin pădure, pe pârâu în sus, cca 4 km. Jos, la gura pârâului, pe luncă, o splendidă pădure de *Thuja plicata*, cu înălțimi de 40 m și diametre de 80-100 cm. Apar apoi ca predominante în amestec: *Pinus monticola*, *Larix occidentalis*.

Urmează un mic canion, după care începe urcușul, cu o potecă bine întreținută. Întâi pădure de amestec, apoi pădure virgină de *Tsuga heterophylla*, cu înălțimi și diametre impresionante. Urmează apoi un lac frumos, cu mulți vizitatori. În jur, pereți de stâncă și cascade.

Meditație. La noi pădurea dispare la înălțimi, în munți, cu o altă "estetică". Atunci când molidul rămâne tot mai scund, mai firav din cauza frigului și a vânturilor, apare o ultimă răzvrătire tridimensională a "zâmburului", acest patriarh al înălțimilor, cu forma unui buchet, a unei îmbulbucări de verde închis, uneori cadențate, ca un joc de forme splendide. Apoi, pădurea se termină modest, estompat, calm, decent, lăsând loc covorului jepilor. După răzvrătirea zâmburu-

lui, urmează resemnarea jepului. Întreaga lecție de etică a peisajului este parcă esența sufletului românesc. În fața înălțimii, a înălțării, a imposibilului de realizat în existența materială, rămâi decent, în meditație, în așteptare.

Stâncoșii au apărut parcă în întâmpinarea valului de năvălitori moderni în “drumul spre vest” după întinsele preerii, ca o expresie spirituală perfect concordantă cu îndrăzneala năvălitorilor. Creste semețe, arogante, singulare în sculpturarea lor, precum singularitatea spiritelor bravarde ce se aventurau spre vest. Și-au găsit aici înfruntarea într-o aceeași cadență și potență spirituală.

La întoarcerea de la lac am poposit puțin jos la cantonul rangerilor. O căsuță simplă, birou cu toate posibilitățile de avertizare, mașină la parcare, telefon public, automat pentru ziare. Un avertisment să nu se doarmă în cort deoarece e patria ursului grizzly. Ceva mai jos, în pădure, nelipsitele “restrooms”, W.C. public, din lemn, dar cu faianță și cu toată curățenia ca și la un hotel, chiuveță, etc.

Ne-am întors la hotel. Ne pregătim pentru lunga călătorie de mâine: Yellowstone. O zi de deplasare. Peste ½ oră mergem cu autobuzul la spălătorie. Am ajuns în micul centru comercial: West Glacier Village, la cca 1 km de colonia administrației parcului național. Un magazin mare de alimente și de toate, unul de cadouri, poștă, cafenea, birt, stație de benzină și acest “*coin laundry*”. O clădire foarte simplă cu vreo 40 de mașini de spălat automate și cu vre-o 14 uscătoare. Introducem rufele în mașină, până la 6-7 kg, punem detergent, introducem 3 “coini” = 75 cenți, o reglăm la ce culoare au rufele și împingem o manetă. O tragem înapoi fără bani și mașina începe să funcționeze. În cca 25-30 minute spălarea e gata. Scoatem rufele și le introducem în rotativele mari uscătoare. Cu un coin funcționează 10 minute. În 40-45 minute o mulțime de rufe sunt spălate cu un dolar. Asemenea *coin laundry* se află peste tot în America.

Ronald, colegul de cameră aici la Village Inn, mă invită la o bere. E și Anja și de fapt ea plătește. Lume puțină. Câțiva din ei, de-ai noștri. Două fete tinere, modern îmbrăcate, joacă biliard și beau ceva cu un tânăr pletos și gras. Vânzătorul de la bar, un tânăr cu mustață, ronțăie ceva și omoară muște cu o paletă. Pe șosea trec mereu mașini. La stația de benzină, îmbrăcată mai rău, cu codițe, o indiancă lucrează la pompe. Cumpărăm câte ceva pentru seară și pentru mâine, apoi ne întoarcem la hotel.

Stau pe scaunul metalic cu balans din fața camerei, privesc lacul ușor vălurat, cu munții în fundal și scriu. Două șalupe se plimbă pe lac. Înserează. Un tată cu 2 fetițe se plimbă cu o barcă. Un tip cu aparatul foto cu trepied fotografiază munții în amurg. Copiii aruncă cu pietre late pe suprafața apei. E un calm splendid. Azi dimineață am telefonat la Los Angeles la Cita, prietena unei rude de-a mele. Pleacă peste câteva zile în România. Am rugat-o să o liniștească pe Vali.

Am o seară foarte liniștită. Mă gândesc acasă. La noi e aproape 6 dimineața. Vali se trezește acuși. Desigur, cu grija mea. Te pup pe ochișori când te trezești, scumpa mea.

20 august 1985

De mai multe nopți mă visez doar acasă.

Ora 8.20 - Ne îmbarcăm într-un alt elegant "Buss" din Nevada. "Beachline" aproape identic cu Diversified. Azi avem un drum lung de cca 600 km până la Yellowstone N.P.

Trecem prin micile localități: Caron și Martin City, pricăjite, dezordonate, case răzlețe, ateliere părăsite, mașini vechi abandonate. Se lucrează la autostradă.

Vizităm "Hungry Horse Rezerve". Un lac de acumulare cu baraj din beton în arc. Putere 300 MW. Toată zona e împădurită. Păduri de rășinoase: larice, pin, molid, brad, în amestec. Se fac tăieri în bazinul de acumulare, dar în suprafețe mici de 1-2 ha, dispersate. Peste tot administrația pădurilor are grijă de recreere. Pădurile sunt naturale, virgine, pluriene. Se urmărește în special regenerarea naturală. Aici se combate focul.

După două săptămâni am ajuns să înțeleg destul de bine ce se vorbește. Pot și eu să mă exprim, să fiu înțeles, dar nu probleme grele. Resimt și acum dereglajul bioritmului, dar mai mult dimineața. Casc mereu.

Vizităm localitatea vecină - Hungry Horse. În toate aceste localități mici îți iau ochii magazinele. Casele sunt în general modeste, cu multă dezordine în jur, fără părculețe.

Am ieșit din munți într-o depresiune. Ferme multe, dezordine în peisaj. Lanuri de grâu, secerat dar numai spicele, paietele sunt lăsate pe loc. O pepinieră cu rășinoase ornamentale. În sfârșit o fermă foarte drăguță într-un pâlcc de rășinoase, cu gazon.

Ora 10.30 - Creston. O localitate împrăștiată. Un pârâu, o moară-desigur pentru atracție, un parc frumos amenajat cu stânci și flori. Apare imensul lac Flat Head. Toată zona din jurul lacului este frumos amenajată, cu căsuțe, debarcadere.

Ora 11.25 - Am înconjurat lacul pe o parte. Suntem într-o mare rezervație de indieni. În stânga, la cca 10-15 km, se menține lanțul muntos al Stâncușilor, cu înălțimi de 2.000-2.500 m. În dreapta, în depărtare un lanț muntos mai scund. Multe fabrici de cherestea. Multe ferme de vite, nu cerealiere. Multe vaci negre.

Ora 12.50 - Orașelul MISSOULA. Oprim, luăm *lunch*-ul. Un orașel mic, deloc extins pe verticală. Nu am văzut nici un bloc cu etaje. Totul e la sol. Ceea ce izbește, însă, este nebunia de mașini. Îneacă totul. Toate tipurile, toate formele, mașini case, mașini, mașini.

Servim masa la un fel de bufet expres. Fiecare comandăm. Nu știu ce să comand și îl rog pe William, care coordona, să-mi comande el. Într-o cutie închisă, un fel de pâinică tăiată în două, umplută cu carne tocată, brânză. Alături un pliculeț cu cartofi pai. Un pahar mare cu Pepsi. M-am săturat. Am aruncat cca 100 gr ambalaj la coș. Mă gândeam la ziarul nostru în care înainte de a-l arunca, mai ambalăm slănina și ceapa pe care o iau pe munte. Câtă risipă aici. Ronald, colegul de cameră a aruncat la coș vreo 2 kg de ziare. Dacă conțineau $\frac{1}{4}$ informații, restul reclame, cursul bursei, etc. Mașinile astea mari consumă între 10-20 litri de benzină la 100 km.

După liniștea din munți cu acest orașel, cu statul Montana, care este unul din cele mai sărace state din USA.

Ziua s-a făcut din nou frumoasă. Un soare de toamnă. Autostrada Missoula-Butte e o încântare. O unduire continuă printr-o regiune de dealuri, munți mici, de-alungul lui Clark Fork River. Mulți versanți goi, uneori stânci, dar și păduri de rășinoase.

Ațipesc. Mersul uniform și legănat al autocarului te îndeamnă la somn. Mă trezesc, privesc puțin, ațipesc din nou. M-am împăcat iar cu America. Aproape toată lumea din autocar doarme. Doar directorul Hugh se ocupă de schimbarea ultimilor dolari canadieni ai oamenilor. Trece apoi la o revizie prin autocar.

Ora 15.00 - Urcăm spre obârșia văii. Aici Stâncoșii au făcut o pauză în smulgerea lor pe verticală. Dealuri ușoare, sterpe, cu rariști de pin, molid și niște tufe foarte largi de jenuș. Pe luncă, din loc în loc, ferme izolate. Vite multe, cu sutele. Valea e mai mică decât Crișul meu de la Gurahonț.

Ora 15.20 - Butte - 36 mile. Beachline-ul nostru fuge cu 60 mile (100 km) pe oră. Cele mai multe stații de benzină sunt ale firmei Conoco.

În dreapta lăsăm un orașel, Anaconda. Se vede un colț înalt. Aici, în ultimele zeci de mile a fost o ușoară depresiune. De-asupra Anacondei, vârfuri înalte. La viteza noastră ne întrece o matahală frigorifică. Ne apropiem de Butte. Capătul bazinului hidrografic, Continental Divide. Dealuri sterpe, ușor erodate cu mult *Juniperus*.

Ora 16.00 - Un orașel pe un versant sterp. Sunt și câteva clădiri mai înalte. Puțină verdeață. Centru minier - se văd multe ieșiri din mină, cu halde de steril.

Continental Divide - 6393 feat. Trecem în bazinul Missouri. O ondulare de culmi scunde, foarte stâncoase, cu rariști de pin și molid. Peisaj de *western*.

Coborâm în lunca văii Jeferson, care mai jos devine Missouri. Stâncoșii, în fundal, au iar înălțimi mari. Aici totuși a fost un fericit pas între cele două oceane, favorabil drumului spre vest.

Trecem prin Livingstone și apoi ne îndreptăm spre sud spre Parcul Național Yellowstone. Intrăm prin poarta simbolică din nord (Foto 57). Ne oprim într-o mică stațiune turistică, *Mamouth Cave Hot Spring*, unde ne cazăm în mici bungalouri. Sunt în cameră cu italianul Alfredo.

Vizităm puțin stațiunea, apoi avem un *barbeque* la sediul administrației. Abundent. Atmosferă plăcută. Se servește bere, vin, sucuri, cafea. Suntem oboșiți și fugim la culcare.

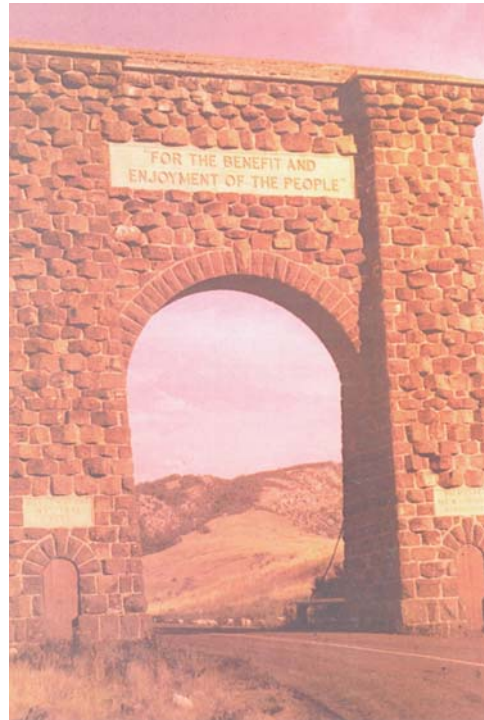

Foto 57 Poarta simbolică dinspre N în P.N. Yellowstone

21 august 1985

Ora 8.15 - Prezentări în sala de conferințe a hotelului.

P.N. Yellowstone - personal permanent 200 persoane

Drumuri asfaltate - 500 km. Au concesioni, controlează prețurile și calitatea alimentelor.

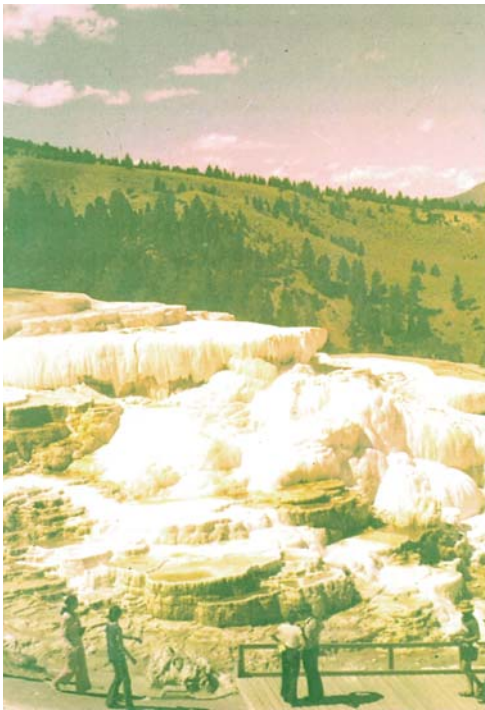
Vizitatori anual - 2,5 milioane, preponderent iulie-august. Mulți pensionari.

Costumul rangerilor - Cămașă gri - închis, pantaloni kaki, la fel ca și silvicultorii români, cravată-verde-kaki, insignă pe cravată. Insignă și în piept și ecuson cu numele. Pălărie cu boruri late.

Bugetul anual cca 10 milioane \$.

Concesionarii plătesc 22 % din vânzări. Interesul parcului este de a proteja vizitatorii în privința prețurilor.

Ora 9.10 - Plecăm cu bus-ul spre Norris, cel mai important geizer din Nordul parcului (Foto 58). Versanți stâncoși cu rariști de pădure, apoi pădure închisă: *Pinus contorta*, *Abies lasiocarpa*. Un platou despădurit în genul Padiș-ului. Vedem 2 exemplare de Moos, cerb specific cu coarne ca lopătarul.

Foto 58 Depuneri de obsidian lângă un geyzer

Ora 10.00 - Norris. Multe parcări, centru de informare. Construcția muzeului, din trunchiuri groase, mă impresionează. Alături o zonă întinsă, în care peste tot fumează și clocotește apă fierbinte, în căldări naturale (Foto 59). Miros de sulf. Apa subterană sub presiune are 200 grade și izbucnește în geizăre. Depunerile de săruri în conurile geizărelor este de 2 cm/100 ani. Roca este de o aciditate fantastică: pH:1-2. Totuși pinul se instalează. Pe arbori praf de silicat depus de aburi. Par pudrați. Miraculos acest *Pinus contorta*, care aici e pitic, până la 6 m.

Foto 59 Amenajări pentru vizitarea unui câmp de mofete

Simpaticul nostru interpret pune mereu termometrul pe sol: 40-50 grade C. Intrăm pe un podeț de lemn într-o zonă calmă, cu mici lăcușoare cu diametrul 2 m, în care apa clocotește. La adâncime de ½ m are cca 90 grade C. Toată această suprafață activă are cca 400/400 m. Pe un pâraiaș central, în scurgerea apei apar alge colorate în ruginiu, pe fund bacterii ce rezistă la 167 grade C. Vedem și o fumarolă. Trecem apoi peste o culme ușoară la o altă zonă activă.

Ora 12.00 - Plecăm spre Madison Junction Un platou ușor înclinat, cu pădure de pin și brad.

Ora 12.30 - Madison Junction. Loc istoric. Lunch.

Ora 13.15 - Ni se prezintă istoricul parcului, istoricul ideii de parc național, apărut aici, în aceeași clădire simplă din bârne groase, în prezent muzeu, în 13 septembrie 1870. Ideea a fost conturată aici rapid și eficient. Peste 2 ani a apărut decretul de înființare al parcului. Eficiență în stil american.

Peisajul e plăcut la această confluență largă cu versanți împăduriți. Mă impresionează neplăcut mulțimea arborilor uscați. Incendii urmate de atacuri de insecte.

Constat tot mai mult aici în America ignorarea pădurii ca fundamentală osatură a ecosistemelor naturale și a echilibrului ecologic al acestei lumi. Sunt în stare să filosofez zile întregi asupra lui Grizzly sau a lui Bald Eagle, pentru că nu mai are nimeni așa ceva. Dar despre păduri nimic. Cred că ceea ce s-a început la noi este o promițătoare soluție a viitorului. O înmănunchiere a problemelor de mediu înconjurător, silvicultură, recreere.

Ora 14.10 - Urcăm pe Valea Firehole River spre Old Faithful. După o distanță de câțiva kilometri de cataracte, cu niște roci foarte interesante, urmează un platou larg, de câțiva kilometri lungime și lățime, despădurit. Culmi domoale împădurite pe contur. Spre sud se văd fumegând niște gheizăre. În acest platou, două turme de sute de bizoni (Foto 60).

Foto 60 O turmă de bizoni liberi în parc

O situație interesantă pe care am văzut-o. În cataracte, o porțiune de cca 500 m, mașină lângă mașină oprite și oamenii făceau plajă lângă râu. Sunt atât de rare aici locurile unde te poți simți tu cu natura. Ah! Ce fantastică ofertă pot oferi în această privință Carpații noștri, cu mia de kilometri de lungime a lor.

Ora 15.10 - Ajungem la Old Faithful Inn. Cel mai luxos hotel din cea mai importantă stațiune a parcului. Își permit numai “nababii”. Oare ce am mâncat când am fost mic, de unde atâta noroc pe mine. Hotelul e vechi, tot din lemn, foarte elegant. Aceleași instalații electronice pentru combaterea incendiilor.

Holul recepției e mai formidabil ca oriunde. O construcție zveltă din lemn, pe cca 30-35 m înălțime, cu balconașe la fiecare nivel, sunt 4 nivele. Nelipsitul șemineu imens (Foto 61).

După masă suntem liberi. Vizităm stațiunea, celelalte hoteluri, magazinele. Mii de mașini în parcări. Foarte aproape de hotel este cel mai impresionant gheizăr - *Old Faithful* - bătrânul credincios, singurul care erupe cu regularitate între 70-80 minute. În stațiune sunt câteva ceasuri care arată câte minute mai sunt până la următoarea erupție. În jurul gheizărului, la o distanță de cca 70 m un semicerc de bănci simple din lemn rotund, pentru vizitatori (Foto 62).

Apoi în aval, pe luncă, pe cca 3 km, zeci de gheizăre pe care le poți vizita mergând pe niște podețe din lemn. Se vinde în stațiune un ghid al zonei, cu numele gheizărelor și ora aproximativă a erupției, care te minte însă mereu. Gheizăre, marmite cu apă ce clocotește, cu apă limpede, o lume ce te uluiește. În jurul potecilor plin de marmote și alte dihăanii mici, blajine. Un avion se rotește deasupra stațiunii, cca ½ oră, așteaptă erupția apoi pleacă. Lume multă, cu copii de țăță, cu toată familia. Stau peste tot gură-cască ore întregi (Foto 63).

Îmi fac micile cumpărături pentru masa “*in own*” de seară, apoi mă retrag în cameră, mănânc, scriu. Sunt în cameră tot cu simpaticul italian Alfredo, pe care îl confund mereu cu Cezare Patroni. Ei mă iartă.

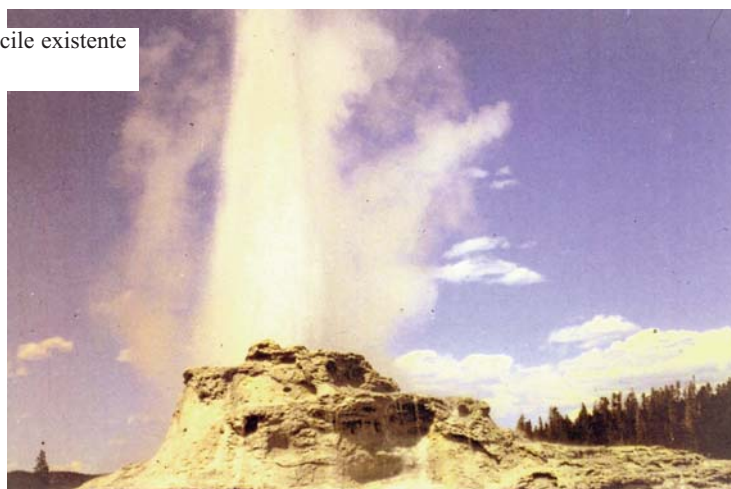
Foto 61 Construcție îndrăzneță în holul unui hotel

Foto 62 Old Faithful în plină erupție

La ora 21 avem un program special. Într-o sală, amenajată ca o sală de judecătorie, apare o angajată a administrației parcului îmbrăcată în robă. Joacă rolul unui judecător. Acuzatul: *Old Faithful* Gheizăr. Acuza: de ce i se spune bătrânul credincios, când într-un secol el și-a scurtat perioada de erupție cu două minute? Pe acest motiv, a dezvoltat o jumătate de oră o prezentare științifică a tuturor aspectelor legate de acest gheizăr. Foarte interesant și original mod de a prezenta un fenomen.

Foto 63 Un alt gheizăr din zecile existente în P.N. Yellowstone

Ne întorcem la hotel. Mă gândesc mereu acasă și visele sunt tot acasă. Dau un telefon la Timișoara. Era și Codruța, venită în acele zile să o liniștească pe Vali. A avut o perioadă foarte rea. Toată lumea îi spune că nu mă mai întorc. Ea e speriată. Ce prostie. Ce să fac aici? Rostul meu e acolo, să pot da în cap cretinilor, să le sâcâi viața. A plâns la telefon. Cred că am liniștit-o. Oricum, o s-o

liniștească Codruța. Draga de ea, cum poate gândi la așa ceva?

Mă culc neliniștit și cu o durere de dinți.

22 august 1985

Ora 8.20 - Discuții în salonul de la *Old Faithful Lodge*. Ni se vorbește despre organizarea administrației P.N. Yellowstone. Au o mulțime de specialiști ca: peisagiști, ingineri civili, planificatori, etc. plus cercetători în două domenii. Cele mai multe amenajări s-au făcut în 1930. Cca 8-9.000 de vizitatori rămân aici într-o noapte. Principala clădire este *Old Faithful Lodge*, construită în 1927. Cealaltă, INN, construită în 1932. Mereu, apoi, s-au construit cabane. Cca 200 de camping-uri.

Discuții aprinse în legătură cu ideile din planul de dezvoltare, care caută să mute concentrarea vizitatorilor și în alte puncte. Accentul cel mai mare se pune pe turism. Acest subiect ocupă 2/3 din discuții. Unde este atunci ideea de fond a conservării ecosistemelor naturale?

Tanzanianul ridică o problemă foarte importantă: obiectivul principal este satisfacerea vizitatorilor și nu conservarea. Răspunde William, care spune că doar 1 % din suprafața parcului este deschisă publicului.

Ora 11.00 - Grand Village. Construit în 1935. Construcțiile moderne și extinderile încep abia în 1972. Interminabilele discuții sunt în legătură cu construcțiile, cu eficiența lor, cu concesiunile. Mi se pare prea mult "business" în preocupările lor.

În jurul stațiunii cca 1/3 din arbori sunt uscați și neextrași. Alături, pe malul lacului, un camping uriaș dispersat în pădure. 70 % din turiști stau în camping. Grupuri sociale, telefoane, locuri pentru grătar. În pădure multe exemplare uscate și căzute. Regenerare de 10-30 ani. Pădure echienă.

Mulți turiști au venit cu acele "caravane" (rulote) uriașe ca să ia o gură de aer, de peisaj. Mare aglomerație, totul calculat la ultimul amănunt. Un debarcader bine amenajat. Nu se văd deloc ambarcațiuni.

După *box lunch*, la care toți stăm pe jos într-un hol de cabană, vizităm expoziția "Wolves and Humans" (Foto 64). Un mic centru de informare, cu o expoziție. În mijlocul unei săli rotunde, cu un zid circular de cca 1 m, ce desparte aleea de pe contur, pe o suprafață rotundă cu diametru de cca 8 m este amenajat un grup de 8 lupi împăiați, în diferite situații: izolați, mâncând o căprioară, bătându-se. Apoi, într-o altă încăpere, un perete în semicerc cu mai multe diorame în el: (1) o vizuină cu pui de lup; (2) un pui de lup de câteva săptămâni; (3) pui de lup de câteva luni; (4) lup bătrân. Sub dioramă, un buton pe care dacă îl apeși, difuzorul redă sunetele specifice vârstei, timp de cca 1 minut. Apoi o

hartă cu vechiul areal al lupului în P.N. Yellowstone, azi dispărut. Apeși butonul și se transmite un scurt comentariu.

Foto 64 La muzeul "Lupi și oameni"

Ora 14.45 - Ajungem la luxosul hotel *Yellowstone Lake*, unde vom sta două nopți. Este lângă imensul lac Yellowstone, la 2.365 m altitudine. Intrăm direct într-o sală de conferințe, unde ni se vorbește întâi despre pescuitul în lac. Dorm în scaun. Mă trezesc la aplauze, aplaud și eu. Mohamed egipteanul, vecinul din dreapta, râde de mine. Se vorbește apoi despre: Protecția vieții sălbatice, în special a păsărilor, apoi despre ursul Grizzly. Au vreo 300 de urși în parc, cu destule victime umane. Parcul este 80 % împădurit. Se continuă apoi cu prezentarea Elk-ului. Prea multe prezentări. Mă doare o măsea, nu cea cârpită de Mirela la plecare.

După amiaza avem liber. Pregătim anvelopele cu material documentar pentru a fi trimise acasă. Pregătesc și eu bagajul și încep să mă simt rău. Ieri am stat toată ziua gură cască la gheizăre, nu prea bine îmbrăcat și a fost un vânt rece. Am răcit. O nevralgie cruntă cu dureri de dinți. Fac o baie fierbinte, iau o dușcă de țuică din rezerva strategică, aspirină și mă culc.

23 august 1985

M-am sculat tulbure. Am avut o noapte de coșmar. Era cât pe aici să nu mă duc la aplicații. Mă îmbrac totuși bine și plec cu gândul să nu cobor din autobuz.

Vizităm un centru de informare cu păsări. Apoi o parcare mare cu mașini și caravane. O luăm apoi pe râul Yellowstone la vale. Ne oprim la un repeziș, unde sunt amenajate podețe și săritori. Păstrăvi mari, enorm de mulți. Ajungem apoi la o porțiune plană, despădurită. Pe malul râului turme de bizoni.

Întreg parcul este un fel de platou, cu ușoare denivelări, la peste 2.300 m, împădurit cca 80-85 %. *Pinus contorta* ocupă cca 80 %. Restul: *Picea engelmannii*, *Pinus flexilis*, *Pinus albicaulis*, *Abies lasiocarpa*. Oprim la o belvedere de unde se observă o mare întindere a platoului. În fundal se observă munți înalți: Grand Teton (Foto 65) - spre est alții. Vedem, de asemenea, o întindere de sute de hectare de pădure uscată.

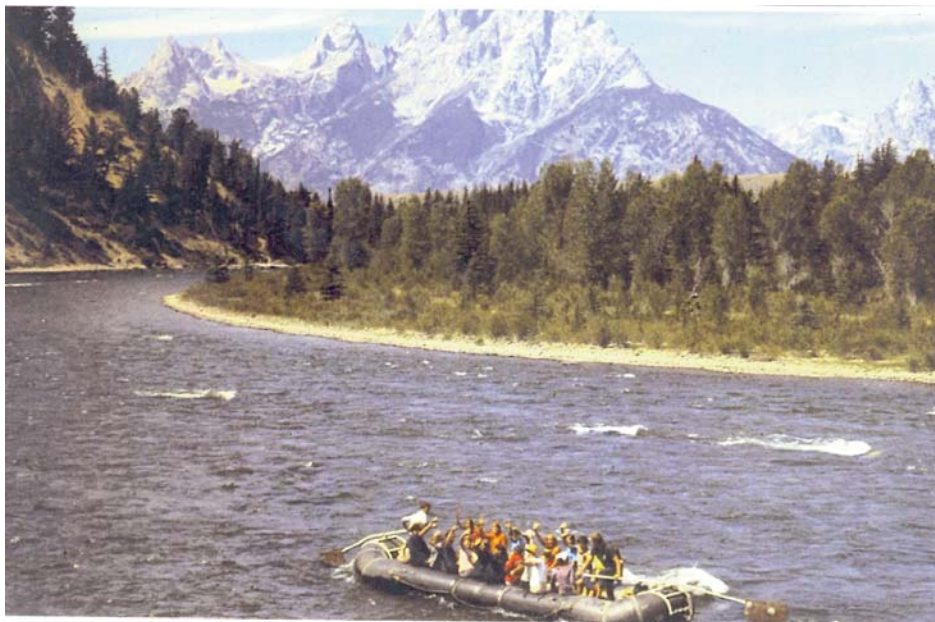

Foto 65 Rafting pe Snake River în P.M. Grand Teton

Am moțait toată ziua. O somnolență teribilă, cred că reacția organismului la boală.

Pe la ora 17.00 ajungem la Roosevelt Lodge, unde ne îmbarcăm în niște diligențe cu câte 4 cai, conduse de tineri cu costume de cowboy și mergem la un *barbeque* (Foto 66). Pe lunca unei văi, la marginea pădurii, o poziție minunată. Servim cafea, lapte, sucuri, până sosește un convoi de 10 călăreți, care participă la petrecere, pentru a crea atmosferă. Când am ajuns la enormele fripturi, în jurul nostru, la o distanță respectabilă, erau o mulțime de coioți, aduși de mirosul grătarelor. Când ne-am întors la hotel, m-am simțit refăcut.

Foto 66 Diligențele ce ne-au dus la barbeque-ul de adio

Dau un telefon la Cita, o rog s-o calmeze pe Vali când ajunge la Timișoara. Să-i scoată din cap prostia cu rămasul aici.

24 august 1985

O baie fierbinte, două aspirine și azi dimineață m-am sculat perfect. Am dormit bine. Curios, pentru a doua oară un vis cu aceeași temă – mă întorsesem acasă la mijlocul seminarului și trebuia să revin, dar apăreau probleme - tren, avion, cost, viză, etc.

Ora 8.30 - Ne îmbarcăm cu tot bagajul și plecăm spre Grand Canyon. Întâi, cel mic, de pe râul Yellowstone, apoi după amiază cu avionul la veritabilul Grand Canyon.

Ora 8.40 - Ne vorbește despre Convenția Patrimoniului Mondial. Se simte că e profesor. Vorbește calm, clar, stăpânit. Răspunsurile sunt la fel de competente. E un tip înalt, elegant, simpatic.

Ora 10.50 - Ajungem la Artist Point, punctul cu o splendidă perspectivă asupra cascadei de 94 m a râului Yellowstone și a întregului canion în aval de cascadă (Foto 67). Spectaculos. Nu pot scrie alte cuvinte. E un preludiv pentru zilele următoare.

Foto 67 Belvedere spre cascada Yellowstone (90 m)

Orele 12.30 - 13.30 - Ultimul *box-lunch* pe malul râului Madison. Aproape de locul unde stăm, un loc unde dorm bizonii. Se vede după urme și resturi. Pe râu, în aval, doi pelicani albi își fac toaleta. Pe malul celălalt o luncă nu prea întinsă, apoi niște abrupturi cu stâncării și grohotiș. O poziție splendidă de repaos. Soare, cald. Aceași mâncare în pungă de trei zile. Nu am poftă de mâncare. Probabil după boala de ieri. Aș mânca o ciorbă acră de-a lui Valița. Dar ... îi simt doar gândul care mă urmărește, înainte de a se culca. Îți mulțumesc din suflet, draga mea, pentru tot, în special pentru ființa ta de gânduri bune, astralul tău, care mă urmărește.

La plecare, ne vorbește acel funcționar al parcului fără un picior, sau cu proteză, care ne-a însoțit tot timpul și ne-a rezolvat problemele administrative. Vorbește atât de cald, de duios, e bucurios că ne-a avut musafiri, din atâtea țări, că a trăit și el câteva zile de bucurie în mijlocul atmosferei tinerești care emană din grup. Ne mulțumește. Curios, cum invaliditatea i-a compensat ființa cu atâta sensibilitate.

Ne luăm rămas bun, îi strângem toți mâna. Mă reține pentru că eu l-am întrebat mereu denumirile științifice ale arborilor.

Autobuzul pleacă, el rămâne rezemat de un pin, cu bastonul lui. Alături are mașina. Îi facem cu mâna din autobuz. Pentru mine e un moment deosebit. Plecăm spre aeroport. Peste câteva ore vom fi în Grand Canyon (Foto 68).

Foto 66 Spectaculosul Grand Canyon

Imediat, la ieșirea din parc, prin *west entrance*, se află un adevărat orașel, cu zeci de magazine, de cadouri, ateliere de reparat mașini, stații de benzină, hoteluri, etc. Vecin cu parcul este un National Forest.

Aeroportul e la un pas. Simplu, elegant, cu toate cele necesare. Avem avionul ce ne așteaptă “in charter”. Un bimotor cu 50-60 locuri. Pe el scrie - “ASPEN” - denumirea plopului tremurător. Umor american.

Ora 14.45 - Decolăm. Pe aeroport o mulțime de avioane mici, particulare. Survolăm întâi acel National Forest. O întindere imensă de păduri pe un platou întins. Drumuri forestiere întortochiate, parchete mici, mari, împrăștiate, uneori grupate. Nu se vede deloc preocuparea pentru împăduriri. Ceva regenerare naturală slabă. Păduri rare, pe alocuri incendiate. Cred că tot *Pinus contorta* predomină.

Mergem spre Sud, am prins altitudine. În stânga se vede *Yellowstone Lake*, apoi frământatul P. N. Grand Teton. După puțin timp apare câmpia cu ferme de cereale. Totul sistematizat, în forme geometrice. După Grand Teton se văd mai multe lacuri. Apoi câteva orașele. Survolăm Snake River și o mare acumulare – Palisades Lake. Apar din nou culmi cu păduri rare.

Ne servește cu alune prăjite, un fel de crochete și o cremă de brânză.

Culmi domoale, penibil de dezgolite. Văile sunt productive, cu ferme și culturi. Trecem din statul Idaho în Utah. Stâncoșii au pierdut mult din înălțime. Peste ei se vede o întinsă preerie. Apare imensul Salt Lake, cu niște îndiguiuri uri-

așe, probabil pentru extragerea sării. Apare apoi Salt Lake City. O imensitate. Zburăm de 5 minute peste el. Din nou culmi domoale, au apărut foioasele. Un alt lac - Utah Lake. Orașele în jurul lui. Pe culmi pădurile sunt un fel de “machi-uri”, doar tufe. Ce-or fi lucrând atâția oameni în aceste zone, mai mult golașe? Zeci de kilometri de culmi domoale, goale, cu tufărișuri. Peisaj dezolant. Ce frumoși sunt Carpații noștri. Aici, autostrăzi, drumuri peste tot, prin munți, totul e cotrobăit de om. Spiritul american în continuă activitate și inventivitate.

Ora 16.10 -Traversăm un alt mare lac de acumulare, cu baraj din anrocamente. Sute de iole și șalupe gonesc pe luciul apei. Aceleași creste cu tufărișuri. Practic terenuri neproductive. În dreapta, departe, un alt lac mare – Sevier Lake. Munți puternic erodați, creste ascuțite, roci roșiatice. Peste tot tufărișuri.

Ora 16.30 - În față, în fundal, apar sculpturări ale munților. Se vede că ne apropiem de marele canion. Păduri, localități, culturi deloc.

Ora 16.40 - Se observă bine acum adâncă despicătură a *Grand Canyonului*. Un platou imens, la peste 2.000 m în care Colorado River a săpat această minune a lumii. De sus privit, este absolut impresionant. Chiar când eram deasupra lui a apărut o zonă de turbulență, avionul se scutură. Sub noi avioane mici, elicoptere, zboară ca muștele. În sudul canionului spre aeroport o pădure întinsă.

Aterizăm cu bine. În timp ce rulăm pe pistă pentru parcare, o escadrilă de vreo 6-7 Beach Craft-uri decolează, cu amatorii de agrement.

Stăm cam o jumătate de oră în holul aeroportului. Plin de turiști, în special asiatici. Profesorul de la Michigan ne plătește câte o bere sau suc. Hugh Muller plătește transportul ce urmează cu autobuzul. În jur o pădure rară de *Pinus contorta*. Căldură mare.

Autobuzul ne duce la centrul de informare al parcului. Ne vorbește cca 20 minute o tipă în uniformă, repede, dar curios, înțeleg aproape totul. Primim nelipsita mapă cu documente, hărți. Ni se prezintă condițiile generale ale zonei precum și condițiile speciale ale celor care vor a doua zi să coboare în fundul canionului, unde temperatura trece de 40 grade. Aici, deja ne-a trăznit o temperatură de peste 34 grade.

Bineînțeles, optez pentru cei care coboară. Suntem în total 22. Primim toate informațiile, în plus ranițe și bidoane pentru apă. Luxosul autocar care ne plimbă de ici colo, are ca șofer o femeie. Pe aeroport am văzut și femei pilot pe avionete sau elicoptere.

Suntem cazați pentru 5 nopți în apropierea hotelului principal, în niște cabane, atât de simple în exterior, că nu dai doi bani pe ele. În interior însă un lux de zile mari. Aer condiționat, TV, telefon, frigider. În cameră o mochetă splendidă, două fotolii, masă cu veioză pe un vas imens de lemn.

Mergem cu două microbuse la un *General Store*, conduse de Hugh și Ronald. E un magazin mic, dar te uluiește totul. Cumpărăm printre altele și acea substanță antidesalinizantă pe care va trebui să o disolvăm în apa din bidonul primit.

Pentru azi sunt suficiente impresii, prea multe chiar. Mai las și pe mâine.

Afară e senin, lună, parcă aerul se răcorește un pic. Urmăresc ceasul. Nu îmi iese deloc socoteala cu ora de acasă. Voi calcula tot cu 8 ore în plus. Mâine dimineață coborâm în canion. Bună dimineața Vali. Adorm cu gândul că dacă aș scrie o carte aș întitula-o “Am fost patru săptămâni un american bogat”

25 august - duminică

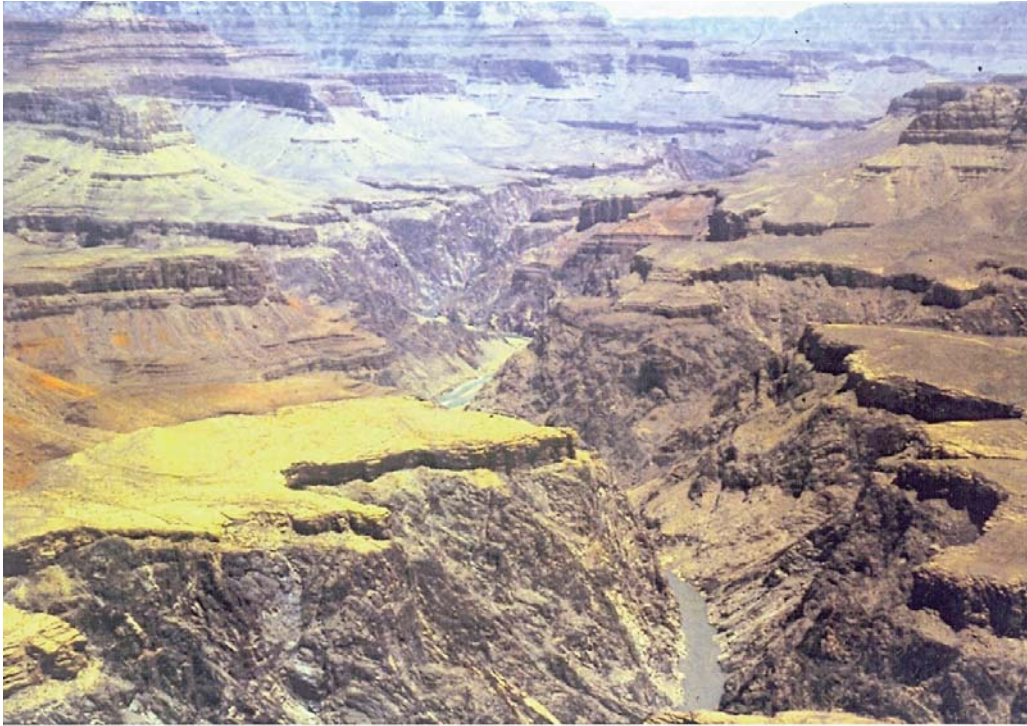
3 săptămâni de la plecarea din România. Aproape jumătate din aventură.

Ne trezim la ora 5. Eram convins că plecăm la 6. Căscatul meu de coleg de cameră, finlandezul Ilmari, pe care George - grecul îl caracterizează ca ”stupid boy” știa că merg și eu în canion, vede că nu mă grăbesc, știa că plecarea e la 5, dar nu mă avertizează să mă grăbesc. E într-adevăr un tip original, trăznit, puțin stupid. De unul singur, neînsurat la 36 de ani, câștigă destul, colindă prin lume de unul singur, pune cu insistență întrebări, uneori foarte simple, are un râs uneori tare idiot, vrea să fie mereu original. Oricum, e simpatic și mă simpatizează.

Plecăm în canion la ora 5,50. De pe malul canionului ne înșirăm pe potecă, pe serpentine. Kaibab Trail se numește poteca. Răsare soarele. Pierdem din altitudine. Tăcere. Se fac fotografii (Foto 67- 71). Eu urmăresc vegetația, culeg semințe. Totul e nou, e straniu, e extraordinar.

Foto 67 În urma eroziunilor milenare ale Râului Colorado

Foto 68 Ultima terasă spre Râul Colorado

Foto 69 Verticale amețitoare

Foto 70 Sculpturi ireale realizate de ape și vânt

Foto 71 "Fereastra Îngerilor" amenajată pentru vizitare

Ora 9.15 - Am ajuns la Colorado River, după ce am trecut pe o punte cu cabluri. În drum am întâlnit caravane de catâri cu vizitatori călare (Foto 72). Ne oprim pe o plajă lângă râu, încercăm să facem baie, dar ne răcorim doar picioarele deoarece apa e foarte rece, mâncăm ceva. Între timp apar două plute pneumatice cu câțiva cercetători, cu multe aparate și bagaje.

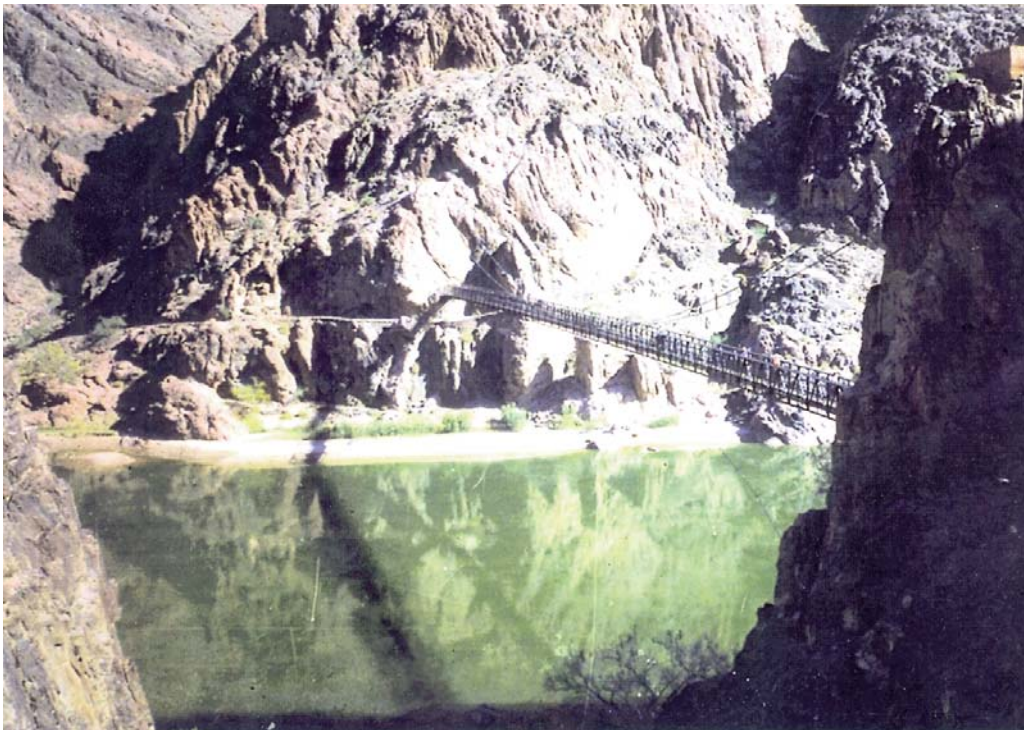

Foto 72 O pasarelă peste Râul Colorado

Pe malul apei câteva exemplare de *Tamarix* și multe exemplare dintr-o specie de leguminoase pe care nu o cunosc, seamănă cu glădița, frunze compuse, talie mică.

Plecăm. Foarte aproape un afluent. Aici se află *Ranger Station* și *Phantom Ranch*, unde vin catârrii cu vizitatori. Avem apă de băut. Un con de dejecție plin cu o specie de *Opunția*, cu fructe bordo, mari. Am cules semințe.

Ora 10.30 - Căldură foarte mare, peste 40 grade Celsius. Voia bună de până aici a cam dispărut, oamenii știu ce îi așteaptă. Totuși ne regroupăm și plecăm. Rămâne April cu tipul de la Michigan și cu Mahomed care are probleme. Ulterior am aflat că a fost recuperat cu elicopterul, l-a costat 100 dolari și nici nu a primit diplomă. Mă simt cam greu din cauza aerului fierbinte, respir greu.

Traversăm râul pe o punte, apoi urmează o potecă de cca 2 km de-a lungul râului. Plute coboară pe Colorado. Peisaj de deșert. Cactuși, agave cu acele tije lungi de 3-4 m cu fructificație.

Grăbit, nu mi-am luat nimic pe cap dimineață. Ronald mă așteaptă și îmi dă un prosop să-l țin pe cap. A fost prima salvare. Începem urcușul pe un pâraiaș cu apă nepotabilă, dar bună pentru a-mi înmuia prosopul și a-l pune pe cap. Soarele ne bate fierbinte în cap. Întâi mergem grupați. Nu putem face etape mai lungi de 15 minute. Mănânc zahăr și beau apă din ploscă, caldă de 35 grade și acrișoară, scârboasă, din cauza acelei substanțe – ERG - cu vitamine și cu un electrolit care evită desalinizarea organismului. Pe parcurs culeg semințe. Urcăm, urcăm, soarele tot mai fierbinte. Căutăm câte un perete cu umbră. Ne-am răsfirat, am rămas cu Cezare și Tati. Toți dăm semne de oboseală. Cezare ne servește cu câte o lămâie. Am zahăr, e minunată, mă reconfortează. Dar apa aceea imposibilă, caldă și care totuși trebuie să o bem din 15 în 15 minute.

După un mic popas, începem din nou urcușul în serpentine. Etape scurte. Ajungem sub un perete de stâncă unde se odihnește un alt grup. Beri, filipinezul mic și îndesat, veșnic vesel, acuma e pe jos, are crampe și cărcei la ambele picioare. Ceilalți îi fac masaj. Într-un târziu îl ridicăm și plecăm cu el sprijinindu-l. Pe lângă noi trec caravane de catâri cu vizitatori.

În sfârșit, ajungem pe platoul Tanta, unde sunt izvoarele ce alimentează stațiunea de sus. Umbră, apă, răcoare. Cădem ca trăzniți și ne odihnim, chiar dormim un pic. Oaza cu un pâlci de arbori este numită *Indian Gardens*.

În timpul odihnei noastre, o ușoară ploicică a scăzut temperatura. Ne regroupăm și începem din nou urcușul în serpentine. Etape scurte. După cca 2-3 ore de urcuș ajungem pe malul canionului. Pe o platformă ne așteaptă cu aplauze Hugh și alți colegi care nu au coborât în canion.

Pe lângă satisfacția aventurii, toți primim o diplomă.

26 august - luni

Ora 6.00 – Mă trezesc relativ odihnit. Îmi aranjez bagajele, semințele recoltate ieri, mâncarea veche, etc. Scriu două ilustrate la cele două Valerii, mama și soția, iau o cafea care e gratis pentru cei cazați.

Ora 8.15 - Plecăm la Centrul de Instruire - *Administration Training Center*. O clădire drăguță, cu un interior admirabil. Cel puțin sala de ședințe. Ne vorbește un bătrânel cărunț, cu mustață, grăsuț, simpatic, vorbește calm. Ne oferă date despre administrația parcului. Apoi un altul ne prezintă date despre instruirea personalului aici în centrul lor de instruire – un fel de Palisades.

Ora 9.30 - Pauză. Mergem în sala de recreere. Un panou cu cărți. Cu 25 cenți

poți servi la alegere - cafea, ceai, ciocolată. Toată sala e plină cu tablouri cu grupurile de instruire din diferiți ani.

Ora 9.45 - Ne întoarcem în sala de instruire. Din nou prezentări și discuții despre formele de instruire.

Ora 11.45 - Box lunch. Mănânc cu greu. Nu mai suport sadviciul acela imens.

Ora 12.45 - Din nou în sală. Diapozitive cu resursele naturale ale parcului. Discuții despre investiții, beneficii ... de toate, afară de ce m-ar interesa pe mine. Am impresia că se exagerează cu "managementul accesului uman" în detrimentul fenomenului natural. De fapt, aici natura se conservă singură. Restul e într-adevăr o problemă de afacere, ca și în majoritatea celorlalte parcuri naționale americane.

Tântălăul meu de vecin, Ilmari, și-a scos picioarele din bocanci. Nu simt bine, dar cred că emană miros. Vremea s-a răcit ușor, a trecut o scurtă ploaie.

Ora 18.00 - O masă în comun la Centrul de Instruire. Vin, bere, sucuri, chiftele mari cu garnitură și la urmă înghețată. Se râde mult. Sunt mult iubit și apreciat de colegi.

Ora 20.30 - Mergem la film. Un film realizat în Grand Canyon. Cu istoric, cu scene ale vechilor indieni, cu scene ale cuceritorilor, cu scene moderne. Un gen de film panoramic în adevăratul sens al cuvântului, cu senzația de profunzime și de integrare în peisaj. Ecranul este imens, cuprinde tot câmpul vizual și te integrezi perfect în peisaj.

Zborul cu avioneta razant cu apa, sau peste creste, îți dă senzația de groază, de amețală. Extraordinar. Multe scene cu rafting. Altele cu animale, un leopard. Scene de calm, apoi pe fundul canionului, în porțiunile dintre pereți înalți, foarte apropiați. Coloritul teribil. În final, zborul unui om cu un avion improvizat din aripi cu pânză și un mic motoruș. Peisaje ale canionului pe care nu le poți vedea în mod obișnuit.

27 august – marți

Din nou același vis - foarte insistent. Eram acasă și trebuia să mă întorc aici la seminar. De data aceasta mă pregăteam de plecare mult mai ușor. Posibil veștile duse de Carmen au liniștit-o pe Vali. Oricum, ființa ei de a mă atrage în astral este fantastică. O simt ca o realitate.

Ora 8.30 - Un bătrânel simpatic, calm, ne prezintă o problemă foarte interesantă - interpretarea peisajului. Un film de desene animate cu necontingenta comunicării între oameni. Interesante interpretări ale oamenilor legați de diferite

animale. Spune multe poante foarte drăguțe, se râde, dar nu le înțeleg. Accentuează asupra importanței acestei interpretări a peisajului în conlucrarea cu vizitatorii, pentru educarea lor.

Vizităm apoi o clădire specială pentru interpretare, cu două săli mari care sunt folosite și pentru servicii religioase. Un birou cu televizoare pentru casete, C.D.-uri, diapozitive. Există un dulap întreg cu diapozitive, în dosare mari, grupate pe teme. Un alt auditoriu mare cu proiecții de diapozitive, totul automat și programat.

Vizităm apoi un amfiteatru în pădure, cu bănci simple. În fața băncilor o scenă, cu ecran protejat și un proiector. Lângă scenă, o vatră de piatră pentru foc în timpul proiecției. Totul foarte aproape de malul canionului. O altă idee drăguță. În jurul unui pin un cerc de piatră brută ca o bordură, iar în interior numai conuri de pin.

O altă construcție din piatră, cu o terasă închisă cu geam, cu o perspectivă magnifică spre canion - *Yavapai Muzeum*. Panouri pictate care indică denumirea vârfulilor din canion.

Ora 13.30 - Un tinerel, grec de origine, ne prezintă probleme specifice indienilor. O hartă a rezervațiilor de indieni din Arizona, în special cea din Estul Grand Canyon-ului, cea mai mare din USA. Ne arată covoare de artizanat făcute de indieni. Fuse de tors lână. O carpetă de lână, țesută pe panou, cum face maică-mea, dar cu fir continuu. Prețul 995 dolari, dimensiuni 80/120 cm. Un alt covor mare, aceeași lucrătură, 2,5/3,5 m, culori frumoase dar fără un model grozav - 10.000 dolari. Apoi, covoarele noastre sunt impresionante față de acestea. Aici sunt prețuri fantastice.

Indienii trăiesc în ferme, în triburi, cu legături între ele (Foto 73). Se ocupă în special cu creșterea vitelor. Există un Departament al Afacerilor Indiene.

Se pune mult accent pe interpretare. Interpretarea este o artă, spun ei. Mă gândesc la strădania mea de ani de zile de a putea înțelege dialogul omului cu natura. Dar nu cumva prin această exagerare a interpretării se ia din independența și unicitatea trăirii personale a contactului cu natura? Nu cumva este aceeași boală a totului preparat, mestecat, care și aici se dă? Lasă-i vizitatorului libertatea de a trăi personal contactul cu natura. Când are nevoie de înțelegere îi stau la dispoziție, dar nu i-o bag pe gât.

Seară liberă. Mergem la spălătorie și apoi admir apusul soarelui. Mă întorc la hotel, oarecum obosit, ascult un program de muzică de operă.

Foto 73 Un sat al tribului Havasu la începutul canionului

28 august – miercuri

Ora 8.30 – Începem discuțiile despre politica față de populația indigenă. O vorbitoare pe care o înțeleg bine. Se cere opinia noastră în această problemă prin 8 întrebări destul de spinoase. Răspunsurile noastre au fost și ele uneori tăioase.

Ora 11.00 - Un alt vorbitor, tot în problema nativilor americani. Întrebări interesante, ca de exemplu - poporul și statul american, cel mai avansat din lume, face suficiente eforturi pentru a-i integra pe acești indieni la nivelul existent de civilizație?

Ora 13.30 - Se discută problema importanței turismului în parcurile naționale.

Am dat telefon acasă. Totul e bine. Călin a luat examenul, dar Vali e singură și tristă. Mă așteaptă cu nerăbdare. Nu a plâns, dar am simțit-o cu lacrimile în ochi, după cum vorbea de sacadat. Draga de ea. O iubesc mult, mult și mi-e tot mai dor de ea.

Ora 14.30 - Mike Wilson - vorbește despre evoluția concesiunilor în parc. Concesionarii plătesc parcului 20 % din încasări. Toți banii încasați - concesiuni, parcări, intrări, etc. Sunt vărsați la Congres și ei primesc un buget de cheltuieli.

Concluzii - Prea multă teoretizare în tot lungul seminarului. Putea fi redus la 3 săptămâni. Faci școală cu ai tăi, alora le prezinți esențialul și principiile.

Arhitectura stațiunii este mult prea săracă față de grandoarea locului. Monotonia aceea de culoare, maroul lemnului vopsit este obsedantă, tristă, deprimantă. De fapt ca peste tot, nu interesează monumentalitatea ci rentabilitatea. Totul pare provizoriu. Parcă gata de a-și lua tălpășița când afacerea nu mai merge, într-o țară care nu e a lor, a strămoșilor strămoșilor lor. Au parcă subconștient acel firesc sentiment de impostură, de aventură temporară, de contract temporar cu o natură magnifică, sau comună, pe care o știu exploata.

Ora 17.30 -Vizităm “Cookout” la Shoshone Point, un punct izolat, rezervat numai pentru administrație, cu o poziție splendidă, în marele cot al canionului. Ajungem înainte de amurg. Privim, pozăm. Masă bogată de adio, cu vin, bere, grătar imens, garnituri și lubenițe pe săturate.

O noapte cu lună aproape plină, care luminează discret canionul. Foc de tabără, cântece, toasturi, Hugh se emoționează. Ne luăm rămas bun de la administrație și ne întoarcem la Maswick Hotel, cabana noastră.

29 august - joi

Ora 8.30 - Ne imbarcăm în autobuz. E senin. Se anunță 40 grade în Arizona. Traversăm Kaibab National Forest. Pădure rară de *Pinus ponderosa*, *Pinus biphyla*, *Juniperus osteosperma*, câteva specii de arbuști, un stejar pitic. Pe sol puțină floră, multă *Artemisia*.

Ora 9.15 - Trecem prin Walle, care de fapt sunt doar câteva case. O casă mică, cu exponate de blănuri de vânzare. Altitudinea platoului Coconino pe care ne aflăm, 6.000 picioare, cca 2.000 m. Un gen de preerie cu ferme izolate. Intrăm din nou în Kaibab Forest.

În autobuz aer condiționat, o plăcere, afară arșiță. Pe marginea drumului un fel de floarea soarelui sălbatică, mult mai mică. Pădurea se îndesește, apare din nou *Pinus ponderosa*. În sfârșit, o pădure tânără de pin cu lucrări de curățiri. Apare *Populus tremuloides*. Mereu indicatoare cu “Coconino National Forest”. Multe drumuri forestiere. Regiunea are și ceva creste izolate, mai înalte. În stân-ga cel mai înalt vârf din Arizona-Humphrey Peak. Are o stațiune de ski.

Ora 10.05 - Intrăm în Flagstaff - 35.000 locuitori. Tot orașul e ca o insulă în pădure. Nimic cu etaj. Un cartier rezidențial cu vile, îngrijite, cu mici părculețe în față, cu gazon. Un alt cartier comercial cu magazine și reclame de te înnebunesc. Orașul s-a dezvoltat pe seama turismului și a industriei lemnului.

Ora 10.20 - Intrăm din nou în pădure. Toate pădurile văzute până acum au consistența 0,6-0,7. Coborâm într-un mic canion, Oak Creek, bine împădurit, cu abrupturi. Apare stejarul mai mult, nuc american, molid, duglas, ulm, anin.

Multe serpentine, campinguri. O mulțime de căsuțe de odihnă pe malul unui pârau. Cheile țin cam 10 mile

Ora 11.08 - Se termină cheile, valea se lărgeste, apare orașelul Sedona, înconjurat de creste erodate, ruiforme, ruginii. Un mic centru turistic remarcabil de drăguț. Vegetația e foarte variată. În pădure a apărut *Cupressus arizonica*. Oh. Niște chiparoși columnari, o splendoare. Toate dealurile sunt împânzite de vile. E un fel de amfiteatru. *Cupressus arizonica* foarte mult, în grupe, pâlcuri. Zona toată e fantastică ca și sculpturare a versanților. Nu știu de ce ruginiul coastelor mă irită, mă neliniștește. Cât de splendid e calcarul la noi. Temperatura a ajuns la 40 grade Celsius.

Brusc apoi se termină această zonă de creste ruiforme, rămân dealuri domoale. Un alt orașel. Dispare pădurea. Rămân tufărișuri. Sol ars. Apar cactușii. Întâlnim autostrada 17. Cu întinderi de zeci de kilometri ușor colinare, aride. Cu adevărat Arizona. În această zonă aridă se află totuși o localitate împărășiată. Ce-or fi lucrând oamenii aici?

Montezuma Lake. Valea peste care trecem are doar urme de apă. Marne, argile, cretă, întinderi deprimante.

Ajungem la Centrul de informare Montezuma Castle - National Monument. Unitate a serviciului Parcurilor Naționale. Are 12 angajați permanenți, un superintendent. Diapozitive, explicații. Vizităm monumentul propriu zis, la cca 2 km, unde este un alt centru de informare. Un râu sec, pe lângă râu mulți sicomori-platani. Arbuști specifici de ariditate. Castelul propriu zis, o scobitură imensă într-un perete de calcar, în care se văd construcții suprapuse. Impresionant. Montezuma - ultimul conducător incaș (Foto 74).

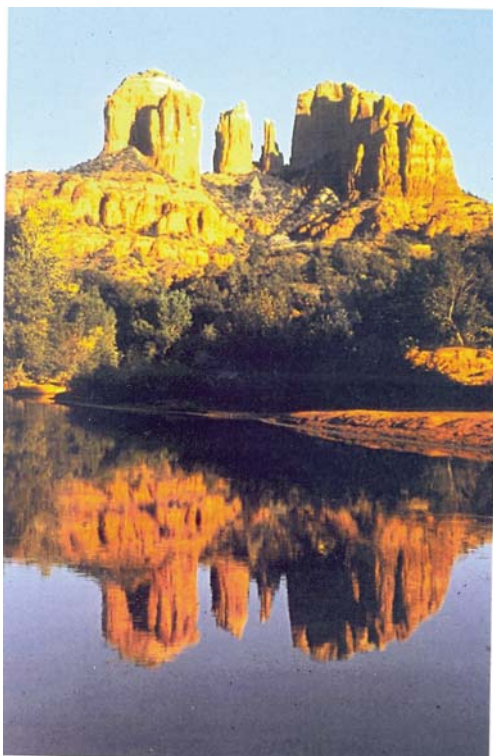
Foto 74. Cetatea lui Montezuma

Ora 14.30 - Pornim spre Tucson, capitala Arizonei. Coborâm pe River Frio, pe un platou între două șiruri de munți mai îndepărtați. Totul e pustiu. Sol spălat, cu arbuști. Apar tot mai mult cactușii. Și acel cactus înalt, mai înalt ca omul. Pe lângă râu așezări izolate. Black Canyon City.

Ora 15.00 - Intrăm în Phoenix - 800.000 locuitori. Niște unități industriale cu sute de mașini parcate. Mulți palmieri, curmali. Toate casele au pe acoperiș elemente de baterii solare. Orașul, mare, întins. Undeva, în stânga, se văd și câteva clădiri înalte. Restul numai case cu parter. Am rămas mut. Ce s-a putut construi într-un pustiu, de necrezut. Am imaginea unui oraș pe lună sau pe marte. Aici, unde ariditatea este maximă - temperaturi de peste 40 grade. În sudul orașului pe câțiva kilometri terenuri cultivate, irigate. Apoi imediat lângă ele pustietatea, cu tufe de *Artemisia*. Nu mai văd cactuși.

Ora 17.00 - Ne apropiem de Tucson, capitala Arizonei. Afară e căldură infernală. Aproape peste tot culturi frumoase, irigate. În fundal în toate părțile creste de munți nu prea înalți. Munți total sterpi, fără pădure (Foto 75-76).

Foto 75 Stânci roșii lângă Sedona, reflectate într-un lac

Foto 76 Credința omului zidită printre stânci

Intrăm în Tucson. La margine, o fabrică de ciment fără pic de poluare în jur.

Doubletree Hotel. Singura clădire cu 8 etaje, singura de fapt cu etaj din această zonă a orașului. Din nou un hotel luxos. În curte piscină. Aer condiționat peste tot. Facem baie în piscină și plecăm la restaurantul spaniol - La Fuente. O seară plăcută, cu muzică mexicană și spaniolă. Cântăreți cu costume specifice. Un interior splendid. Toată lumea e în voie bună. Sunt trist de-a dreptul. Mă gândesc la țara mea, la ai mei, la tot ce e în contradicție cu această atmosferă, în care toți ceilalți se simt absolut normal, fără a bănuși sau a-i interesa ce poate fi în alte părți ale lumii.

Seara la 10 aerul e încă fierbinte. În cameră pun muzică la radio și adorm. Am coleg de cameră pe Mckerchor - Noua Zeelandă.

30 august - vineri

Ora 7.50 - Plecăm cu autocarul spre Parcul Național Saguaro. Deja de dimineață e foarte cald. Tucsonul are 330.000 de locuitori. Mergem pe Broadway Avenue spre Est. Multe magazine, multe întreprinderi. Toate construcțiile joase. Acoperișurile din solzi de carton asfaltat special. Vile multe cu părculețe cu cactuși și palmieri, cupresuși columnari, leandri înfloriți.

Îeșim din oraș. Aceeași pustietate cu arbuști, cactuși, *Artemisia*. Astă noapte am visat rău. Murise Gil, cumva în mâinile lui Codruța. Scări înalte, nesigure, copii ce se balansau pe balustrade, puțuri adânci. Totuși, acum dimineața sunt liniștit. Simt parcă destinul care trebuie urmat, fără posibilitatea de a te smulge din el. Ce altfel e această aventură a mea decât un joc al destinului.

O vilă în deșert. Albă, jucată frumos pe orizontală. Palmieri, *Cupresus arizonica*. Splendid. Acest *Cupresus arizonina* columnar e splendid în deșert. Alte case izolate aici în deșert. O specie de leguminoase des întâlnită aici - *Mesquite beens*. Saguaro este numele aceluși cactus înalt de câțiva metri.

Ora 8.40 - Oprim la un centru de informare, cu aer condiționat. Ne vorbește superintendentul parcului. Vorbește apoi un alt angajat al parcului - Ernest Quintana. Se prezintă scurt. Impune uniforma lor. Pantaloni kaki, cămașă gri-bej, ecuson cu numele, insigna de ranger în piept și pe mâna stângă.

Vorbește despre presiunea foarte mare a populației asupra rezervației. Se preconizează construcția unui mare canal care să aducă apă din Râul Colorado, pentru irigații, care va determina multe schimbări ecologice în rezervație.

Ora 10.10 - Facem o plimbare prin "pădurea de Saguaro" cu mașina. Foarte interesant. Precipitațiile medii anuale 280 mm, mai mult vara. Foarte scurt și pentru scurt timp temperaturi un pic sub 0 grade. Saguaro are în interior o structură lemnoasă de rezistență, care-i permite să atingă și 10 m înălțime. Alături de

Saguaro - *Ferocactus wislizeni*, arbust scund cu înflorire portocalie, multe specii de *Opunția*, *Cercidium* sp. – paloverde, etc. Vegetația este abundentă și cu totul deosebită.

După lunch, luat la un *picnic area*, ne vorbește superintendentul despre organizarea parcului, despre bogăția foarte mare de resurse naturale. Sunt probleme multe, complexe. Superintendentul este un tip foarte pasionat pentru profesie. Discuții în grup, concluzii, propuneri. Primim mape cu material documentar. Programul se termină la ora 16.

Ora 17.10 - O baie bună în piscina hotelului, înconjurată de palmieri și portocali încărcăți cu fructe.

Ora 18.30 - Masă comună într-o sală de recepție. Participă directorul Secției Vest a National Park Service. Un tip bătrân, reținut, stăpân pe probleme. Multe discuții, saxonii pun întrebări caraghioase. O seară prea oficială.

31 august – sâmbătă

Ora 7.50 - Încărcăm bagajele în autobuz. Un drum de 16 mile, ajungem în mijlocul deșertului, înconjurat de creste stâncoase și golașe, cu cactuși, la Muzeul Sonora Desert.

Ora 9.00 - Suntem primiți cu cafea, cu un fel de prăjituri. Pe o platformă afară, acoperită cu o țesătură în dungi mici verzi. E cald. Ne vorbește directorul muzeului, bătrânel, se scuză că și-a uitat ecusonul și dă un exemplu rău.

Muzeul înființat în 1952. Are animale în mediu natural. Sunt aproape ½ milion de vizitatori pe an. Lucrează aici mulți voluntari. Totul se face pentru satisfacția vizitatorilor, în special pentru școli.

Ora 10.00 - Începem vizitarea muzeului. Exceptional. Cel mai mult m-a impresionat acea peșteră artificială, construită, dar atât de naturală aparent, încât nu am putut crede că e artificială.

Bazinașul cu apă, cu galerii împrejur, iluminat special. Fantastic. Apoi sala ovală cu evoluția pământului pe pereți, cu fosile, iar în centrul sălii aceea jumătate de glob, cu precizarea prin proiecții a evoluției scoarței de-a lungul timpului, cu menționarea pe un ecran a timpului dinaintea noastră. Apoi colecția de minerale. O instalație pentru păsări. Totul e deosebit.

Ora 13.00 - Luăm lunch-ul, cu bere, răcoritoare, în biroul de Consiliu. Directorul a fost acum doi ani în România - București, Sibiu, Cluj. Îmi dă o carte de vizită pentru Tauber.

Ora 14.40 - Ajungem la aeroport. Bagajele trec direct în avion. Plecăm la ora 16 spre Los Angeles.

Ora 16.10 - La poarta 14 sosește un avion de la San Francisco, ce ne va duce la Los Angeles. Coboară multă lume, mulți așteaptă. Mulți grași, mulți cu dizabilități. Avionul un Boeing 707.

Ora 16.25 - Rulăm pe pistă. Ni se dau instrucțiunile de rigoare pentru caz de nevoie. Masca de oxigen. Avionul este foarte silențios.

Ora 16.30 - Am decolat. Lent, ușor. Am imaginea Tucsonului. Centrul cu câteva blocuri mari, restul tot parter. Se vede muzeul. Tot terenul împărțit rectangular cu drumuri. Deșert cu petece de culturi-zone irigate. În dreapta niște creste cu ceva exploatari de suprafață și halde de steril. Munți sterpi. La dreapta departe se vede orașul Phoenix. O vale seacă, dar culturi multe, verzi, irigate.

Ora 17.00 - Creste ușoare, coline, platou sterp. Trecem peste Râul Colorado. În amonte se vede un imens rezervor, din care pornește un canal. Întinderi imense de nisip absolut sterp, între creste goale. Fantastic ce deșert. Nici-o vegetație, nici o localitate. Doar un alt canal ce merge spre Vest.

După o creastă ușoară de munți încep să apară așezări umane și ceva verdeață. Suntem de mult în California, încă de la Râul Colorado. Teren caroiat și apar ferme. Traversăm apoi un șir de munți nu prea mari. Pădure tot mai multă. Rășinoase. Multe drumuri prin munți. Amenajări de recreere în jurul lacurilor. Un oraș mare sub noi - un aeroport. O autostradă gigant, cu 8-10 benzi. Spre N munți. O intersecție de șosea cu suprapuneri, parcă e o împletitură.

Ora 17.20 - Abia acum e Los Angeles-ul propriu zis. Coline, dealuri pline de construcții. Zburăm de 7-8 minute peste oraș. E nesfârșit. Până aici numai case mici. Multe parcuri. Se vede centrul cu zgârie nori. Toată imensitatea asta are 14 milioane de locuitori.

Ora 17.33 - Am aterizat cu bine în acest "babilon". Un aeroport imens. Așteptăm bagajele. Ne îmbarcăm într-un autobuz. O circulație nebună. Vegetație aproape tropicală.

Ajungem pe plaja Santa Monica. Lungă, destul de lată. Dealurile alăturate goale, cu tufărișuri și eroziuni. La poale, pe lângă șosea, vile, vile. Până la Ventura avem 60 mile.

Interesantă reacție a tinerilor din seminar. Parcă șocați de imensitatea Los Angeles-ului caută să o sfideze. O veselie neobișnuită, țipete, fluierături. Așa ceva nu au mai făcut. O reacție firească a complexațiilor. În special latinii. De data aceasta mă irită.

Apare Ventura. Înserează. Un aeroport militar-vedem un B 52 în zbor. Ajungem la hotel. Luxos, lângă golful cu yachturi. Stau în cameră cu Paul Paryski. Încerc la telefon Timișoara. Nu reușesc nici cum să o prind. În cartea

de telefon găsesc câțiva români. Automatul îmi răspunde că nu sunt acasă. Adorm cam nemulțumit.

1 septembrie – duminică

Mă trezesc înainte de 7. Paul este în meditație. Îl las liniștit, apoi după ce termină îl atac la discuție. E un băiat serios, adept al științei Spirituale. Găsește și el în aceasta singura soluție de supraviețuire a omenirii.

Are 42 ani. După 16 ani de căsătorie, soția a divorțat. Are o fată de 11 ani. Trăiește singur cu fetița. Bunicul lui, polonez, a fost expulzat de țariștii ruși. A venit în America unde a tipărit sute de cărți pentru polonezi. A murit de infarct în 1939, când nemții au ocupat Polonia.

Tatăl lui a continuat acțiunea. Mama a fost suedeză. Acum sunt morți amândoi. El a lucrat în diplomația americană, apoi, pentru că nu a fost de acord cu politica americană, a demisionat și a plecat în Haiti, cu soția care este haitiană. A murit și o regretă mult. Povestea vieții lui m-a impresionat.

Fac o baie, mă îmbrac. Azi e zi de odihnă. La 10 ne duce cu microbuzul în oraș pentru “*shopping*”. Până atunci vizitez puțin golful cu peste 1.000 de yachuri. În oraș un magazin uriaș. Mulțime de produse, poate o inutilitate. Nici așa, totul pentru eficiența economică și satisfacția totală a omului, dar nici cu tembelismul și lichelismul de la noi. Caut videocasetofon. Scump. Mă deconectez privind. Cumpăr ceva mâncare.

Ora 13.20 - Ne întoarcem din oraș. Gasesc în ușă scrisoarea cu biletul de avion pentru San Francisco. Mă bucură grija prietenilor, mă reconfortează. Renunț la a mai sta în Los Angeles unde de fapt nu răspunde doamna Bucur și nu am dat nici de urma lui Smultea.

Mănânc, mă culc puțin, radioul îmi cântă în surdină muzică spaniolă.

Ora 16.30 - Plec să vizitez plaja și portul de agrement. Peste 1.000 de ambarcațiuni particulare. Fiecare costă zeci-sute de mii de dolari și sunt folosite cel mult 20-30 zile pe an. Plaja nu e mai grozavă decât ale noastre, chiar poate mai puțin îngrijită.

2 septembrie – luni

Dimineața discut mult cu Paul. Încerc din nou să dau telefon acasă. Nu e posibil. Se spune că toate circuitele cu România sunt închise. Trimit o telegramă, știind că Vali e neliniștită.

Ora 8.30 - Plecăm la Centrul de Informare al *Channel Islands National Park*. Vizionăm un film în auditoriu, apoi ne imbarcăm pe “*Sunfish*” o șalupă a parcu-

lui. Instructajul de protecție și pornim în larg, ieșim încet din golful cu mulți palmieri pe mal.

Oceanul e agitat. Săptăm bine pe valuri. Trecem de stația de foraj oceanic, trecem prin spatele unui imens cargobot, suntem la 3-4 mile de insulă, când căpitanul decide să ne întoarcem. Oceanul e prea agitat, nu poate fi asigurată debarcarea sub faleza primei insule. Ne întoarcem, luăm *lunch*-ul și după amiază liberă. Dorm puțin, spăl ceva, completez jurnalul.

Ora 16.15 - Plec puțin în stațiune. Acum văd adevărata zonă a bogătașilor. O rețea de canale din golf se desfășoară pe o zonă întinsă. Pe malul canalelor, vile una lângă alta, una mai frumoasă ca alta. Fiecare cu debarcader și ambarcațiune proprie. Aici am văzut adevărate yachturi.

Ce îmbuibare. Văd cum se scot mici ambarcațiuni care se transportă pe remorci.

Seara masă comună la restaurantul hotelului, vorbesc doi din funcționarii parcului.

3 septembrie – marți

Ultima zi. O lună a trecut ca un vis. Puțin cam obosită toată lumea.

Ora 8.30 - Superintendentul ne prezintă situația generală a parcului, care cuprinde tot lanțul de insule - Santa Cruz, Santa Barbara, San Michel, Anacapa. Personalul permanent al parcului - 18 persoane. Dispune de vase pentru rangeri și elicoptere. Superintendentul, un tip de cca 40 de ani, energic, simpatic. Pe insula Anacapa au clădiri, un far, heliport. Există mulți pelicani.

Dimineața pe la 6 s-a auzit o puternică explozie. A fost reîntrarea în atmosferă a lui Challenger, care a aterizat pe baza spațială de la Eduard, din deșertul californian.

Fiindcă oceanul e tot agitat, suntem transportați până la insulă și retur cu elicopterul. Foarte plăcut, fără nici o cădere sau trepidație, deși era vânt puternic, iar compania de elicoptere se numește tot ASPEN (plop tremurător). Pe insulă vedem o altă treabă teribilă - cercetări pe fundul oceanului cu scafandri, cu camere de luat vederi și imaginile apăreau pe un monitor.

Luăm *lunch*-ul în Centrul de Informare, unde ni se mai prezintă câteva aspecte de organizare. Ne întoarcem.

Ora 18.00 - Banchetul de adio. Emoționant. Se țin mici toasturi. Ni se înmânează “diplomele” cu fotografia comună de la Palissades. Se dau apoi cadourile din partea noastră pentru conducerea seminarului. Se cântă, se glumește. Cântă cine vrea dintre participanți. Am cântat și eu colindul profan -

”Mă mână mama la capre”. Aplauze pentru- chi-chi-ri-nai-nai-hop-hop-hop-țup-țup-țup. Despărțire duioasă.

4 septembrie - Ziua despărțirii

Ora 6.30 - Ne îmbarcăm în autobuz, majoritatea. Facem 2 ore până la Los Angeles, la aeroport, cca 60 mile. Am prins o dimineață la intrarea în Los Angeles. Fantastic! Convoi continuu de autoturisme pe cele 4 benzi ale autostrăzii, unele intră, altele ies, cu strangulări, cu mers de melc. Întoarcerea de la Ventura o facem pe o autostradă prin munți. Trecem prin localitatea “Thousands oaks” - o mie de stejari. Cred că nu mai este nici unul. Jenanți, penibil de goi sunt toți munții, dealurile și nici o preocupare de împădurire.

Ajungem la aeroport. Imens. Începe debarcarea. Îmbrățișări. Sunt la ultimul terminal, 7, împreună cu belizianul Walter Kraig. Hugh își ia duios rămas bun de la toți. Emoționant. Tati, indoneziana plânge.

Ora 11.00 - Mă îmbarc într-un Boeing 737.

Ora 11.20 - Rulăm pe una din cele trei piste principale. Tot la 2-5 minute vine sau pleacă câte un avion. Zeci de companii.

Ora 11.30 - După o lungă așteptare decolăm. Spre V-NV, spre ocean. Păcat, plafonul de nori continuu. Se întrerupe însă la Ventura. Văd hotelul, piscina, golful cu yacht-uri. Iar nori. Nu văd Santa Barbara.

Ora 12.05 - Plafonul de nori se rupe. La dreapta în fund se văd munți. Cred că Sierra Nevada. O scurtă etapă de turbulențe. Sub noi apar dealuri parțial împădurite, dar și multe creste goale.

Orășelul King City. Din nou oceanul. Trecem peste Monterey. În depărtare se văd bine munții.

Ora 12.22 - San Jose și coada marelui golf San Francisco. Soare, frumos, senin. Dealurile tot golașe. Apare bine golful și salba de orașe de pe malul lui. Podul spre Oakland. Aterizăm cu bine.

Mă așteaptă Joan. Ne îmbrășisăm. Urmează chinul ieșirii din labirintul garajului supraetajat. Gonim spre San Francisco. Oprim la biroul lui Martin. Luăm *lunch*-ul la un restaurant chinezesc. Vizităm apoi biroul lui Marika. Facem apoi o plimbare prin San Francisco, pe străzile în pantă, vedem insula Alcatraz, trecem apoi peste podul Golden Gate Bridge în drum spre Mill Valley. Oprim la casa familiei Rosen, amicii mei cunoscuți cu ani în urmă la Paris și sponsorii aventurii mele. Seară de povești cu engleza mea șchiopătândă.

5 septembrie – joi

San Francisco. Zbatere pentru viză la ambasada Franței, pentru schimbarea biletului de avion de întoarcere pe ruta Paris.

Lunch-ul la un alt mic restaurant. Apoi plimbare prin San Francisco.

Seară festivă cu toată familia, au venit și copiii special pentru mine.

6 septembrie - vineri

Muir Woods-National Monument. Impresionați acei giganți de Sequoia (Foto 77 - 78).

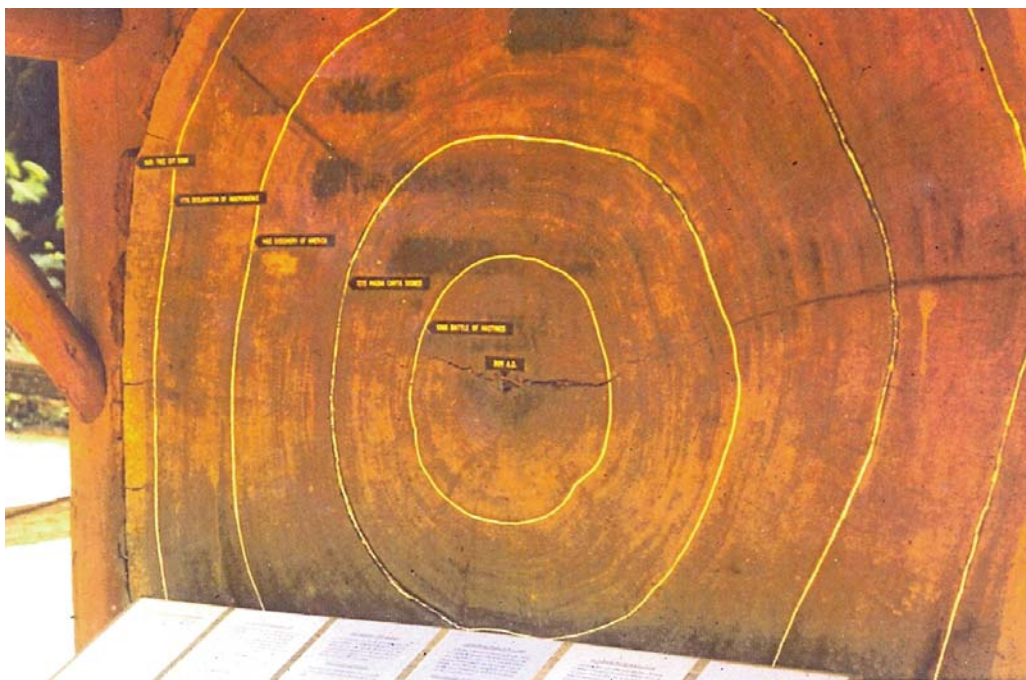
Foto 77 Omul în raport cu imensitatea parcă ireală a unui Sequoia milenar

De-a dreptul impresionantă acea rondelă de la un trunchi de Sequoia, pusă la intrarea în rezervație, cu un diametru de peste 4 m și cu menționarea importantelor evenimente istorice, de la nașterea lui Cristos, Magna Charta, Descoperirea Americii, Războiul de independență, pe inelele de creștere (Foto 79).

Foto 78 Sequoia gigant și oameni pitici

Foto 79 Rondela unui sequoia milenar cu insemne istorice, de la nașterea lui Cristos la descoperirea Americii și alte date istorice

O seară la restaurant cu Mr. Johnson și soția și un alt american cu soția, chairmanul de la Trust of Public Land, unde lucrează Martin, cel care a contribuit la fondurile pentru călătoria mea.

7 septembrie - sâmbătă

Întâlnirea cu arhitectul Iustin Lungu, a cărui adresă o aveam din țară. Mă plimbă prin oraș, vizităm un submarin din cel de-al doilea război mondial - muzeu. Ne ducem acasă la el la San Mateo, un orașel pentru cei bogați, la cca 30 km S de San Francisco.

Foarte amabili și el și soția. Are o fetiță mică. Discutăm mult. Îi exprim nedumerirea mea în legătură cu atâția munți, dealuri, total despăduriți, de ce nu se împăduresc. Îmi răspunde - “da ce afacere e asta, să dai bani de unde nu ai nici un profit?”

- “Dar când fetița ta va fi mare va avea o ambianță splendidă” – zic eu. L-am enervat.

“Ce, eu să dau bani pentru când va fi fata mea mare?” Mentalitate americană.

8 septembrie - duminică

Ne facem planul să vizităm acvariul teribil de la Monterey. Renunțăm. Vremea e urâtă, ceață, burniță. Mergem iar la magazinul mare din apropiere, cumpărăm ceva, apoi d-nul Lungu ține neapărat să-mi ofere un *lunch* la unul din cele mai luxoase restaurante din San Francisco. E și mama lui, care face “pundre” (dialect Vali, însemnând semne că nu îi convine) când vede cât vrea să cheltuiască fiul ei cu mine. El și soția încasează cca 13-14.000 dolari pe lună, după spusele lui. Oricum însă, el e un domn. Restaurantul e într-adevăr teribil, ca și hotelul de care aparține. Totul sunt balcoanele în surplombă ale hotelului, cu vegetație multă, cu jocuri de apă. Ascensoarele acelea interioare, luminate.

Mâncare la alegere, la discreție. Plata a fost însă 30 de dolari de persoană. Am băut doar șampanie, sucuri naturale, am mâncat caracatiță, etc. Totuși “mielul” a fost cam berbec, fapt remarcat și de d-nul Lungu, iar o căpșună de-a d-nei Lungu era cu pământ. Se mai întâmplă.

D-na nu poate suferi orașul, afirmă că e murdar și într-adevăr pe alocuri este multă murdărie.

Le-am mulțumit pentru ospitalitate și m-am întors la Mill Valley, iar până seara am mai făcut și o plimbare pe dealul din vecinătate. Din culme o perspectivă splendidă.

9 septembrie – luni

Ultima zi în America. Plecăm în oraș pentru a rezolva anumite probleme. Trecem pe la poștă ca să punem acel mare plic cu material documentar. O glumă drăguță. În micuța sală a poștei un afiș - “în această cameră nu este admis a sta mai mult de 5.000 de persoane”.

Primesc viza franceză pe pașaport. Schimbăm CEC-ul de la Martin în franci, iau biletele de călătorie. Vizităm noua catedrală catolică, de unde s-a inspirat arh. Fackelman în proiectul catedralei de la Orșova. Vizităm apoi GOLDEN -GATE - PARK. Arboretumul. Zona cu vegetația din California de N.

Luăm *lunch*-ul la un mic restaurant italian, unde la ora 15 eram numai noi, din 30-40 mese. Cum o fi totuși rentabil?. Vizităm apoi grădina japoneză, splendidă. Servim un ceai cu fursecuri cu răvașe. Apoi teatrul în aer liber, apoi litoralul Pacificului. Spre seară ne întoarcem la Mill Valley.

10 septembrie - marți

Scularea la ora 4. Îmi iau rămas bun și mulțumesc din suflet gazdelor pentru ospitalitate. De neuitat.

Iau autobuzul spre aeroport unde ajung la ora 6. La 6,30 se deschid casele de bilete. Primesc un loc la hublou.

Ora 8.20 - Decolăm cu un Boeing 727, capacitate 120 locuri, viteză 850 km/oră. Savurez filmul unei traversări a Statelor Unite.

Întâi, imensa îngrămădire umană de pe malul estic al golfului Oakland, Berkley, etc. O ușoară culme de dealuri, goală 60 %. Apoi terenuri plane, cu ferme și culturi ordonate.

Ora 8.30 - Se vede în depărtare Sacramento, capitala Californiei. Urmează coline dezgolate, cu acumulări de aluviuni la gura fiecărui pârâiaș. Primim căști pentru a asculta muzică sau știri. Prind un canal cu muzică simfonică.

Plec cu regrete din California, care este totuși extraordinară, cu toate aspectele ce îmi par nefirești.

Ora 8.43 - Zona piemontană a munților Sierra Nevada, bine împădurită. Ne apropiem de înălțimi. Pe creste a nins. Trecem puțin mai spre N de P. N. Yosemite.

Ora 8.50 - Plafon de nori.

Ora 9.00 - Trecem în Nevada. O zonă de dealuri alternând cu terenuri plane, aproape pustie, fără păduri. Rar de tot câte o fermă. Servim cafeaua.

Ora 9.20 - Vizibilitate bună, e o zi frumoasă. Ne apropiem de statul Utah. Aici e Great Salt Lake Desert. Într-adevăr, deșert de la limita Californiei. La intrarea în Utah survolăm autostrada 40 și orașelul Wendover. Continuă imensul deșert de sare. Este fantastic. Zeci, sute de kilometri. Un avion mic trece pe sub noi ca săgeata. La orizont Salt Lake.

Ora 9.30 - Survolăm pe la jumătate imensul lac sărat. Numeroase poldere pentru extragerea sării.

Ora 9.35 - Plafon de nori. Nu vedem Salt Lake City.

Ora 9.40 - Am scăpat de frontul de nori scârboși. Din nou senin și se vede jos. Suntem în statul Wyoming. Tot imense întinderi de dealuri sterpe. Rar ferme și mici localități. Practic tot un deșert. Deloc păduri, rar de tot culturi. 80 % sterp.

Ora 9.50 - Ni se servește o masă bogată.

Ora 10.10 - Survolăm autostrada 30, la Sud de Medicine Bow, localitatea Elk Mountain.

Ora 10.25 - Intrăm în statul Nebraska. Sterp, sterp, deloc păduri. Rar acumulări și ferme. 50-60 % teren neutilizat. Unde sunt pădurile lor?

Ora 11.15 - Câmpie întinsă, toată împărțită în carouri. Se vede că este o regiune bogată. Orașe izolate. Cred că e lunca râului Missouri.

În avion nu sunt ocupate toate locurile. Nu mi-e somn deloc, mă simt foarte bine. Din nou masa. După masă la discreție-bere, vin, cafea. Iar plafon de nori.

Ora 12.30 - Aterizăm cu bine la Toronto, după un zbor de 4 ore și 20 minute. Puțin înainte de aterizare văd împrejurimile Torontoului. Regiune bogată.

Debarcăm. Viză, control bagaje, depus bagaje pentru alt drum. Schimb ceasul cu 3 ore înainte.

Ora 17.35 - Plecăm din nou. În sfârșit un Jumbo-Jet. 4 motoare reactoare imense. Mai multe compartimente. Câte 10 locuri pe rând.

Ora 17.45 - Decolăm foarte ușor. Avionul e foarte puternic. Străpunge plafonul de nori atât de liniștit. Cele trei picioare interioare îl consolidează atât de bine, nu dă impresia că se desface, ca și Locked-ul de la Londra la Vancouver. Prinde plafonul de 10-11.000 m și zboară lin de tot. Jos, mare întinsă de nori. În spate, soarele e încă sus. Ni se servește suc de portocale, alune, biscuiți.

Ora 18.35 - Facem escală la Montreal. Am coborât sub plafonul de nori. Aici e aproape seară.

Ora 18.50 - Aeroportul Mirabel. Nu are terminale și coridoare rulante. Vine un autobuz care preia pe cei ce au venit până aici. Stăm mult. Aprovizionare, etc.

Ora 20.30 - Decolăm. E o ploaie teribilă. Mă minunez cum nu au nimic motoarele reactoare în care intră atâta apă. Luminile orașului se văd, splendide. Străpungem plafonul de nori cu o ușoară trepidație și ne instalăm la altitudinea de croazieră - 9.000 m. Curios, văd o singură stea pe cerul acum senin, mereu în același loc.

Ascult muzică simfonică. Citesc. Banalități din Paris Match.

Ora 21.15 - Ne-a servit un vin alb, un Anjou de Armand Roux, vin canadian.

Aceeași steluță o văd mereu. Muzica simfonică, vinul, îmi dau o stare excepțională de împlinire. Ne vorbește comandantul navei, ne spune ruta, ne spune că la Paris ne așteaptă o vreme senină și frumoasă, 22 grade Celsius. Acum e ora 3,15 la Paris. Mai avem 5 ore 30 minute. Zburăm la 9.000 m. Avionul este o navă modernă, cu 260 pasageri și un personal de serviciu de voluntari de 10 persoane.

Am vizitat cabina de sus din cocoasă – 20-30 locuri.

Ora 21.30 - Se servește masa copioasă. Iar cu vin, de data asta roșu. Steluța e tot mai sus dar cam în aceeași direcție.

Ora 22.10 - Terminăm cu cina, se servește o cafea și la 22.25 începe un film. Acțiunea în San Francisco. Doi tineri se iubesc. Băiatul e un bun electronist. Mă plictisește. Ațipesc un pic, cu muzica simfonică.

Ora 23.20 - Mă trezesc. Se vede Ursa Mare. Răsare un crâmpoi de lună în ultimul pătrar. Pe ocean am văzut câteva lumini-nave în larg. Mulți au adormit. Sonorul de la film se aude doar în cască. Liniște, doar vuietul continuu al motoarelor, ca un fundal.

Stau relaxat, cu ochii când la film când la Ursa Mare care se rotește încet. Luminile de scaun stinse, doar ici colo câte una aprinsă.

11 septembrie – miercuri

Ora 0.40 - Afară apare o ușoară iluminare a orizontului. Ursa Mare stă acum în proțap.

Este noaptea cea mai scurtă a mea. Goniți cu aproape aceeași viteză cu care se rotește suprafața pământului, dar invers. Deci am redus la jumătate noaptea.

Ora 0.50 - Se aprind luminile de plafon. Încep să servească iar sucuri, cafea. La răsărit cerul se împurpurează bine.

Ora 1.10 - Am servit micul dejun cu fructe, sucuri. Răsăritul e superb. De la un roșu portocaliu la linia orizontului, la azuriul intens. Toată gama de culori. Răsăritul soarelui e aproape.

Foarte curios, de aici de sus, zburând invers rotirii pământului, ziua vine aproape brusc. 1/10 din cer e luminat, restul destul de întunecat. Jos încă nu se distinge bine. Niște luminițe, cred că e o altă navă.

Ora 1.25 - Suntem încă pe ocean. Cerul s-a aprins bine la răsărit.

Ora 1.33 - Uscat, continentul. Coasta SV-ică a Angliei.

Ora 1.35 - A răsărit soarele. Împurpurează hubloul și imensele motoare.

Ora 1.56 - Mica insulă d'Aurigny, apoi colțul Franței cu orașelul Beaumont. Cherbourg, zona de debarcare a aliaților în al 2-lea război mondial.

Ora 2.03 - Le Havre.

Ora 2.10 - Rouen.

Ora 2.35 - Aterizăm la Paris pe aeroportul Charles de Gaulle. Trecând prin vamă mă podidește sângele pe nas. Stau liniștit până se oprește, trec apoi la viza pașaportului, la bagaje. Unul întârzie, am emoții, până la urmă vine și el. Transbordare, autobuz, ajung la gara de N. Urc cu greu în metrou, cobor la gara de E. În sfârșit. Iau bilete pentru Saint Louis, pun bagajele la conservare. Urc în

tren, în câteva ore sunt la Saint Louis, la Voichița și Rudi. Îi sun, vin la gară și mă iau. Sunt aproape epuizat.

12-16 septembrie

Musafir la Voichița și Rudi, finii mei. Jurnalul se încheie aici. Intru în viața obișnuită, deși cele 5 zile la Saint Louis sunt excepționale.

17 septembrie

Iau trenul spre Paris. Scot bagajele, urmează un adevărat chin până la aeroportul Orly, care nu se compară cu aeroporturile americane sau cu cele din Londra. Fac ultimele cumpărături. În magazin sunt și stewardesele române. Găsesc cu greu ghișeul Tarom. În sfârșit scap de bagaje.

Decolăm - se vede imensul Paris.

Aterizăm la Otopeni. Mă așteaptă Călin. Am probleme la vamă, unde îmi vămuieste videocasetofonul.

ACASĂ. Aventura s-a terminat cu bine.

Mulțumesc din suflet Vali!

PLEDOARIE PENTRU SĂNĂTATEA, REFACEREA ȘI MĂREȚIA PĂDURILOR ROMÂNIEI

Mă adresez în special parlamentarilor, celor care prin legile pe care le aprobă, dăltuiesc viitorul și echilibrul acestei țări. În aceeași măsură mă adresez tinerilor, celor care vor trăi într-o țară pustiiată sau într-una echilibrată și armonioasă.

Sunt un sivicultor de 85 de ani, care o carieră întreagă am lucrat la întocmirea proiectelor de amenajare și gospodărire științifică a pădurilor, atunci când acestea erau în totalitate proprietatea statului (1948-1990). Pot afirma că m-am contopit cu istoria și spiritul acestui dar divin, care este pădurea.

România, acest cuib carpatin, prin poziția ei geografică și prin climatul specific, este o țară a pădurilor. Potențial, pădurea este formațiunea vegetală naturală pentru cca 85 % din suprafața țării. Rămasă la cca 65-70 % pe timpul dacilor, apoi la cca 50 % în timpul voevodatelor, a scăzut drastic la 35 % în secolul al XVIII-lea, pentru ca o dată cu dezvoltarea mijloacelor de transport moderne (în special căi ferate) să ajungă în prezent la cca 26 %, față de o medie europeană de peste 30 %. Prea puțin, dacă ne gândim că cca 1 milion de ha (cca 4 %) de foste păduri pe pante, au ajuns terenuri degradate, în urma reformei agrare din 1921, donate comunităților ca pășuni (electorale) și defrișate total din nesăbuintă. Între timp, marile firme străine au exploatat nemilos pădurile țării.

Naționalizarea pădurilor din 1948 a mai găsit astfel doar cca 6,5 milioane de ha de pădure. Unul din puținele merite ale regimului comunist a fost grija față de aceste păduri. Cu excepția tăierilor masive de rășinoase pe timpul Sovromurilor, pentru a ne plăti datoriile de război, în rest s-a ținut cu dinții de suprafața forestieră. S-a generalizat amenajarea științifică a tuturor pădurilor, identificarea lor și stabilirea "posibilității", respectiv a cotei de tăiere corelată cu creșterea, respectată apoi cu strictețe.

A venit apoi 1989. Restituirea dreptului de proprietate s-a făcut așa cum s-a făcut, cu destule abuzuri. În proprietatea statului au rămas cca jumătate din păduri, restul s-a dat proprietarilor, fără o reglementare strictă a gospodăririi lor. Abuzurile au proliferat și ne plângem azi de jaful din pădurile României.

Să cunoaștem puțin specificul pădurii. Odată instalată, pădurea crește singură, după legile ei naturale, fără a reclama îngrijiri speciale. Valoarea ei, complexă, rezultă din numeroasele ei funcțiuni. Aparent și printr-o accepție superficială și eronată, valoarea ei preponderentă este producția de biomasă, respectiv

lemn. Eroare fundamentală. Pădurea îndeplinește o gamă extinsă de funcțiuni de protecție, de o valoare deosebită pentru societatea umană.

Prin coroana și frunzișul arborilor, pădurea realizează așa numita interceptie, o temperare a efectului dinamic al precipitațiilor, iar prin litieră (frunze uscate, crăci, etc.) o acumulare a apei și o temporizare a scurgerilor. Apa reținută este redată apoi parțial atmosferei prin evaporare, realizând astfel un al doilea circuit al apei pluviale.

Prin țesătura sistemelor radiculare ale arborilor și arbuștilor din submasiv, pădurea asigură o consolidare a solului și o diminuare, chiar evitare a eroziunii și spălării solului.

Prin ambianța specifică din interiorul pădurii se realizează un climat specific, care temperează extremele climatice. Pădurea oferă umbră, răcoare, adăpost.

Prin metabolismul frunzelor, pădurea asimilează CO₂ și emană oxigen.

Prin țesătura frunzișului, pădurea este un filtru natural, depoluând atmosfera.

Prin complexitatea biologică, pădurea menține o enormă biodiversitate, cu o valoare științifică de necontestat.

Prin structura sa spațială, prin forma coroanelor, a frunzelor, prin colorit, pădurea realizează un ansamblu estetic valoros.

Toate aceste funcțiuni enumerate sunt gratuități pe care pădurea le oferă omului. Din păcate, ele nu sunt cuantificate și sunt practic ignorate în bilanțul ecologic și economic al naturii.

Dacă toate aceste funcțiuni ar fi evaluate economic, prin costul efectelor cauzate de lipsa pădurii - inundații, alunecări de teren, colmatarea acumulărilor, deșertificare, poluare, sărăcirea biodiversității și în ansamblu a peisajului, s-ar evidenția că valoarea funcțiunilor de protecție asigurată de pădure, depășește cu mult valoarea lemnului produs.

Se constată astfel că pădurea nu poate fi considerată doar ca o proprietate personală, producătoare de lemn, ci ea este în același timp o proprietate colectivă, socială, care nu poate fi privatizată integral. Deținerea ei incumbă astfel o responsabilitate socială considerabilă. Distrugerea ei este astfel o "crimă" socială. Civilizația actuală va putea supraviețui doar acceptând această reconsiderare a valorii pădurii.

Având în vedere toată această sumară analiză a funcționalității complexe a pădurii, măsurile pe care le considerăm necesare în vederea conservării lor cu o maximă eficiență sunt următoarele:

1. MĂSURI JURIDICE

- Se impune inițierea oficială și definitivarea unui studiu extins, cu efect juridic, de cuantificare a funcțiunilor de protecție a pădurilor.

- Se impune o nouă definiție juridică a statutului pădurii, în care să apară și componenta socială a ei, cu precizarea concretă a dreptului de proprietate a ei, atât cel privat cât și cel colectiv.

2. MĂSURI ADMINISTRATIVE PRIVIND EXTINDEREA FONDULUI FORESTIER

- Interzicerea scoaterii de suprafețe din fondul forestier (atât cel de stat cât și cel privat), cu excepția unor investiții de importanță specială națională (autostrăzi, canale, rețele electrice, construcții speciale de interes național).

- Stimularea includerii în fondul forestier a suprafețelor de teren degradate și neproductive, printr-un nou sistem de impozitare funciară. Astfel, impozitul funciar va putea avea o curbă descendentă pe măsura descreșterii productivității solului până la un punct de productivitate scăzută, după care să aibă o alură de creștere din nou pe măsura lipsei solului sau a condițiilor grave de degradare a stațiunii (eroziune, roca la zi, etc.).

Un asemenea sistem de impozitare va descuraja tendința de menținere în proprietate privată sau colectivă a unor terenuri parțial sau total degradate, practic fără nici o eficiență economică, dar cu efecte protective dezastruoase. Aceste terenuri preluate de către Stat, vor fi împădurite.

- Stimularea împăduririi unor terenuri cu potențial protectiv considerabil –perdele de protecție, zone peisagistice, etc.

3. MĂSURI DE CONSERVARE A FUNCȚIONALITĂȚII MAXIME A PĂDURILOR

- Generalizarea întocmirii de amenajamente silvice pentru toate pădurile private peste 10 ha. Costul întocmirii acestor amenajamente va fi suportat de către Stat.

- Reglementarea tăierilor în pădurile private și de stat, astfel: (i) tăieri conform posibilității stabilite de amenajamente, atât în pădurile de stat cât și în pădurile private peste 10 ha; (ii) aprobarea de a exploata câte 2-3 mc/an/ha în pădurile private sub 10 ha, în funcție de vârsta pădurii, prin marcarea de către organele silvice de stat, în tratament grădinarit.

- Obligativitatea asigurării regenerării pădurii, atât pe cale naturală cât și artificială în cazul tăierilor rase la rășinoase, în mod special la pădurile private, unde se constată grave abuzuri prin evitarea reîmpăduririi. Să se acorde un termen maxim de 2 ani de la tăierea rasă, sau cea care a redus consistența pădurii sub 0,5, pentru asigurarea instalării noului arboret.

- Dacă reîmpădurirea nu s-a realizat în timp de 2 ani de la tăiere, se vor plăti penalizări anuale în cuantum egal cu valoarea deficitului funcțional, stabilit oficial prin studii.

- Dacă valoarea însumată a penalizărilor neplătite ajunge la valoarea comercială a pădurii respective, suprafața de pădure va putea fi naționalizată.
- Dacă suprafața exploatată ras nu va fi împădurită în 5 ani, ea va putea fi de asemenea naționalizată.
- Inițierea unei legi speciale de gospodărire și conservare integrală a pădurilor seculare, care reprezintă o valoare deosebită patrimonială.
- Parcurile naționale, naturale, pădurile seculare, precum și alte rezervații, să fie tratate ca obiective speciale de protecție și conservare a patrimoniului natural al țării. Pentru evitarea unei suprapuneri de competență și pentru o eficiență sporită funcțională, fondul forestier din cuprinsul parcurilor naționale și naturale să treacă în administrarea directă a administrației respectivelor parcuri. În acest fel va putea fi eliminat interesul strict productiv al direcțiilor silvice asupra acestor păduri, va putea fi definitivată zonarea interioară a parcurilor respective și planurile de management ale parcurilor, care trenează nedefinitivate de peste 10 ani.
- Vor fi avizate favorabil studiile noi de parcuri naționale și naturale întocmite deja.
- Asigurarea pazei pădurilor private de către organele de stat.

Acestea sunt gândurile mele, la un final de viață, pentru echilibrul și frumusețea plaiurilor carpatine, care au generat sufletul unui neam.

Dr. Ing. Zeno Oarcea